

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ГОРИТЕ

*Аграрен
доклад
2004 г.*

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ А	3
СЪСТОЯНИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ	3
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	3
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2003 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2004 Г.	5
1. Използване на земеделската земя, производствени структури, работна сила и поземлени отношения	5

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение.	5
1.2. Производствени структури в земеделието. Резултати от Преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2003 г.	9
1.3. Работна сила в земеделието.	18
1.4. Регистрирани производители на селскостопанска продукция.	19
1.3. Поземлени отношения.	21
2. Производствени и икономически резултати през 2003 г. и прогноза за 2004 г.	
Система от икономически сметки за селското стопанство.	30
2.1. Производство.	30
2.1.1. Продукция от растениевъдството.	30
2.1.1.1. Зърнопроизводство.	30
2.1.1.2. Маслодайни култури.	38
2.1.1.2. Технически култури.	42
2.1.1.3. Медицински и ароматни култури.	43
2.1.1.4. Зеленчуци.	43
2.1.1.5. Плодове.	47
2.1.2. Животновъдство.	49
2.1.2.1. Едър рогат добитък – говеда и биволи.	51
2.1.2.2. Дребен рогат добитък – овце и кози.	54
2.1.2.3. Свиновъдство.	56
2.1.2.4. Птицевъдство.	58
2.1.2.5. Коневъдство.	59
2.1.2.6. Пчеларство.	60
2.1.2.7. Бубарство.	61
2.1.2.8. Зайцевъдство.	Error! Bookmark not defined.
2.2. Цени.	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Цени на растителна продукция.	Error! Bookmark not defined.
2.2.1.2. Цени на слънчоглед и слънчогледово масло.	Error! Bookmark not defined.
2.2.1.3. Цени на ориз.	Error! Bookmark not defined.
2.2.1.4. Цени на тютюн.	Error! Bookmark not defined.
2.2.1.5. Цени на едро и дребно на зеленчуци и плодове.	Error! Bookmark not defined.
2.2.2.1. Цени на телешко месо.	Error! Bookmark not defined.
2.2.2.2. Цени на свинско месо.	Error! Bookmark not defined.
2.2.2.3. Цени на пилешко месо.	Error! Bookmark not defined.
2.2.2.4. Цени на краве мляко и млечни продукти.	Error! Bookmark not defined.
2.2.2.5. Цени на яйца.	Error! Bookmark not defined.
2.3. Резултати от изчисляването на икономическите сметки за селското стопанство.	Error! Bookmark not defined.
2.4. Държавно подпомагане на земеделието.	Error! Bookmark not defined.
2.4.1. Предоставяне безвъзмездно на тютюневи семена.	Error! Bookmark not defined.
2.4.2. Премиране на тютюнопроизводителите.	Error! Bookmark not defined.
2.4.3. Целева парична подкрепа на тютюнопроизводителите.	Error! Bookmark not defined.
2.4.4. Подпомагане на земеделските производители чрез Държавен фонд “Земеделие”.	Error! Bookmark not defined.
2.4.5. Други държавни разходи за подпомагане на аграрния отрасъл.	Error! Bookmark not defined.
2.5. Данъци и такси.	Error! Bookmark not defined.
2.6. Инвестиции.	Error! Bookmark not defined.
2.7. Кредити.	Error! Bookmark not defined.
2.7.1. Кредити от банки.	Error! Bookmark not defined.
2.7.2. Кредити от ДФ “Земеделие”.	Error! Bookmark not defined.
3. Дейности, подпомагащи селскостопанското производство.	Error! Bookmark not defined.
3.1. Напояване.	Error! Bookmark not defined.
3.2. Растителна защита и агрохимия.	Error! Bookmark not defined.

3.3. Ветеринарно дело	Error! Bookmark not defined.
4. Контролни дейности, осъществявани от структури на МЗГ ...	Error! Bookmark not defined.
4.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)	Error! Bookmark not defined.
4.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВК)	Error! Bookmark not defined.
4.3. Контрол на ветеринарномедицински продукти (ВМП)	Error! Bookmark not defined.
4.4. Фитосанитарен контрол	Error! Bookmark not defined.
4.5. Контрол на зърно, зърнени продукти и фуражи	Error! Bookmark not defined.
4.5.1. Лицензиране и контрол на публични складове и зърнохранилища	Error! Bookmark not defined.
4.5.2. Контрол на качеството на зърното	Error! Bookmark not defined.
4.5.3. Контрол на фуражите	Error! Bookmark not defined.
4.6. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	Error! Bookmark not defined.
4.7. Контрол на качеството на пресни плодове и зеленчуци	Error! Bookmark not defined.
4.8. Контрол на земеделската и горска техника	Error! Bookmark not defined.
5. Наука и образование	Error! Bookmark not defined.
5.1. Научноизследователска дейност	Error! Bookmark not defined.
5.2. Образование	Error! Bookmark not defined.
5.3. Научно обслужване и консултации	Error! Bookmark not defined.
6. Отрасли във връзка със селското стопанство	Error! Bookmark not defined.
6.1. Фуражопроизводство	Error! Bookmark not defined.
III. ЛОЗАРСТВО И ВИНОПРОИЗВОДСТВО	Error! Bookmark not defined.
1. Площи, средни добиви, производство на грозде	Error! Bookmark not defined.
2.1. Производство при промишлени условия	Error! Bookmark not defined.
2.2. Производство при домашни условия	Error! Bookmark not defined.
3. Държавна политика в областта на лозарството и винопроизводството	Error! Bookmark not defined.
IV. РИБАРСТВО	Error! Bookmark not defined.
1. Улов и производство на риба през 2003 г. и прогноза за 2004 г.	Error! Bookmark not defined.
2. Потребление и преработка на риба и рибни продукти	Error! Bookmark not defined.
3. Внос и износ на риба и рибни продукти	Error! Bookmark not defined.
4. Цени на риба	Error! Bookmark not defined.
5. Политика при улов, производство и търговия с риба и рибни продукти	Error! Bookmark not defined.

РАЗДЕЛ А

СЪСТОЯНИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

Наблюдаваната тенденция от последните няколко години на сравнително силен растеж на икономиката на страната продължи и през 2003 г.

Брутният вътрешен продукт (БВП), по пазарни цени за 2003 г., възлиза на 34 410 млн. лв., за 2002 г. – 32 335 млн.лв., а за 2001 г. – 29 709 млн. лв. Физическият обем на БВП през 2003 г. е нараснал с 4,3% спрямо 2002 г.

На човек от населението за 2003 г. се падат 4 398 лв. от стойностния обем на БВП, или 2 538 щатски долара, при среден валутен курс 1,733 лева за долар. За сравнение през 2002 г. БВП на човек от населението е 4 109 лв., или 1 978 щатски долара, при среден валутен курс 2,077 лева за долар.

Реализираната брутна добавена стойност (БДС) в икономиката на страната през 2003 г. възлиза на 30 089 млн. лв. В сектор “Селско и горско стопанство” нейният размер е 3 435 млн. лв. Физическият обем на БДС в сектора през 2003 г. бележи намаление от 1,3 % спрямо предходната година.

Относителният дял на БДС, създадена в аграрния сектор запазва тенденцията на намаление - от 13,4% през 2001 г., 12,1 % през 2002 г. до 11,4% през 2003 г. С най-голям принос в растежа на БДС на страната е сектор “Услуги”. През 2003 г. се наблюдава увеличение на относителния дял на БДС, създадена в сектор “Преработваща промишленост” (от 17,4% през 2002 г. на 18,3% през 2003 г.), което ще окаже стимулиращо влияние върху селскостопанското производство в следващи периоди, предвид на това, че наличието на сигурна реализация (за преработката) на земеделските стоки е изключително важен фактор за развитието на всички направления в аграрния сектор.

Външнотърговското салдо на Р България, като важен елемент от структурата на БВП и през 2003 г. е отрицателно и възлиза на 3 356 млн.лв., като спрямо предходната година се е увеличило с 1 215 млн.лв. *Външната търговия със селскостопански стоки и за 2003 г. приключва с положително търговско салдо на стойност 185 171 хил. щ. д., (320 901 хил. лв., при среден курс на щатския долар 1,733 лв.).*

Инвестициите в разходи за придобиване и придобити дълготрайни материални активи през 2003 г. възлизат на 13 520,9 млн. лв., от тях в аграрния сектор – 351,7 млн. лв.

Растежът в икономиката през 2003 г. доведе до повишение на заетостта и намаление на равнището на безработицата. През 2003 г. средногодишният брой на регистрираните безработни е 528 041 души, като намалява с 19,5 % спрямо предходната година. По данни на Агенцията по заетостта равнището на безработицата в страната е 14,25 % и бележи спад с 3,5 пункта в сравнение с 2002 г. Нарастването на заетостта и намалението на броя на безработните повлияха върху крайните потребителски разходи и на реалния растеж на елементите на крайното използване на БВП. Тези фактори се отразиха благоприятно върху инфлационните процеси – за 2003 г. отчетената средногодишна инфлация е 2,3 %, което е чувствително по-ниско от предходните години.

Таблица I.1.

Основни макроикономически показатели за периода 2001-2003 г.

	Показатели	2001	2002	2003*
1.	Брутен вътрешен продукт (БВП) – текущи цени - млн.лв.	29 709	32 335	34 410
	В т.ч.:			
	Брутна добавена стойност (БДС) – млн.лв.	26 356	28 526	30 089

	Брутна добавена стойност –млн.лв. - Селско и горско стопанство и лов -Риболов	3 533 13	3 557 14	3 422 14
	Изменение на физическия обем на БДС спрямо предходна година - за отрасъл Селско и горско стопанство и лов - Риболов	+0,3 % +1,9%	+5,5 % +4,8%	-1,3% +8,3%
	Дял на брутната добавена стойност от отрасъл Селско и горско стопанство и лов в БДС за икономиката като цяло	13,4 %	12,1%	11,4%
2.	Ръст на БВП (спрямо предходна година)	+4,1%	+4,9%	+4,3%
3.	БВП на човек от населението - в левове - в щатски долари	3 754 1 718	4 109 1 978	4398 2538
4.	Външнотърговско салдо – млн.лв.	-2 250	-2 141	-3 356
	В т.ч.:** Селско стопанство – млн.лв.	+222,1	+498,46	+321,0
5.	Инвестиции в разходи за придобиване и придобити материални дълготрайни активи – млн.лв.	12 663,9	14 379,5	13 520,9
	В т.ч. Инвестиции в аграрния сектор (селско, горско стопанство, лов и риболов) – млн.лв.	271,2	380,9	351,7
6.	Инфлация: - средно за периода - в края на периода	7,4 % 4,8%	5,8% 3,8%	2,3%
7.	Валутен курс лева/USD	2,185	2,077	1,733
8.	Равнище на безработицата –средногодишна стойност ***	18,08%	17,71%	14,24%
	Регистрирани безработни – общо	662 260	602 524	500 664
9.	Средна годишна заплата на наетите за страната - лева	2 880	3091	3 408
	- в селско, горско и ловно стопанство - лева	2 227	2 307	2530
	- в рибно стопанство - лева	1 295	1 347	1 538

Източник: НСИ

* Предварителни данни.

** Външнотърговското салдо в левове е изчислено по валутния курс, даден в т.7.

*** по данни на Агенция по заетостта

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2003 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2004 Г.

1. Използване на земеделската земя, производствени структури, работна сила и поземлени отношения.

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение.

Площта със селскостопанско предназначение (ПССП)¹ през 2003 г. е 5 782 хил. ха и заема 52,1% от територията на страната (11 099 хил. ха). През 2002 г. ПССП е в размер на 5 796 хил. ха. Относителният ѝ дял остава непроменен през двете години.

Използваната земеделска площ (ИЗП)² през 2003 г. е 5 326 хил. ха или 48,0% от територията на страната. През 2002 год. ИЗП е в размер на 5 324 хил. ха – 48,0%. Като цяло за страната се наблюдава запазване на относителния дял на използваната земеделска площ спрямо общата площ на страната.

Обработваемите земи³ в България, през 2003 г. са 3 239 хил. ха и представляват 60,8% от използваната земеделска площ (ИЗП). През 2002 год. обработваемите земи са в размер на 3 277 хил. ха – 61,5% от ИЗП за страната. Наблюдава се незначително намаление на обработваемата земя в сравнение с предходната година.

През 2003 г. **угари**⁴ са наблюдавани върху 456 хил. ха или 14,1% от обработваемата земя. През 2002 г. угарите заемат площ от 274 хил. ха или 8,4% от обработваемата земя.

Необработваните земи⁵ през 2003 г. са в размер на 456 хил. ха и представляват 7,89 % от ПССП. През 2002 г. необработваната земя е 472 хил. ха и заема 8,13% от ПССП.

Таблица П.1.

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 1998 – 2003 г.
(хектари)

КОД*	ЗАЕТОСТ	1998	1999	2000	2001	2002	2003
------	---------	------	------	------	------	------	------

¹ **Площта със селскостопанско предназначение** се формира от използваната земеделска площ и необработваните земи.

² **Използваната земеделска площ (ИЗП)** включва:

- обработваемата земя,
- трайните насаждения,
- постоянно затревените площи,
- семейните градини,
- оранжерийните площи.

³ **Обработваема земя** са площите, които се включват в сеитбообръщение в годината на наблюдение, временните ливади с житни и бобови треви и угарите

⁴ **Угарите** са обработваеми или необработвани земи, които не дават никаква реколта в годината на наблюдение. Обработени или не, площите остават в тази категория не повече от три години

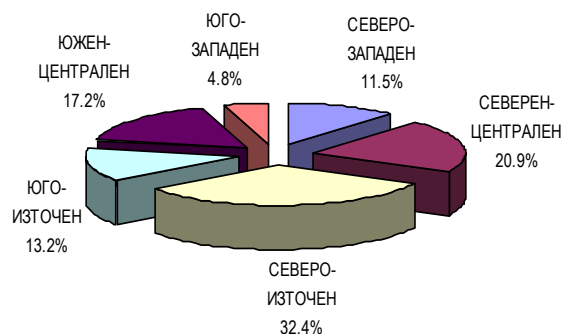
⁵ **Необработвана земя** – включват трайните насаждения и угарите, необработвани повече от три години, които с малко средства могат да влязат в сеитбооборот.

		Площ (ха)	Площ (ха)	Площ (ха)	Площ (ха)	Площ (ха)	Площ (ха)
23	пшеница	1 354 743	1 109 702	1 121 838	1 366 594	1 382 890	903 345
24	ечемик	255 403	243 375	226 808	293 128	392 765	285 372
25	ръж и тритикале	23 229	27 387	26 501	23 843	24 065	23 252
26	овес	47 320	56 469	40 605	52 726	46 218	47 392
27	царевица	599 756	585 636	626 961	444 955	360 116	488 488
28	ориз	4 004	1 417	3 571	3 897	5 232	5 644
29	други житни	7 196	7 796	7 934	7 831	6 274	19 141
30	захарно цвекло	1 694	499	1 940	1 343	2 188	400
31	индустриални текстилни култури	9 791	13 094	10 231	14 689	6 436	3 293
32	слънчоглед	596 110	682 465	591 979	398 478	477 276	674 883
33	тютюн	68 772	52 991	48 247	52 165	42 016	41 875
34	индустр. маслодайни култури	7 756	9 011	9 541	20 748	12 871	20 308
35	други индустриални култури	52 427	40 089	25 010	40 002	55 873	71 295
36	картофи	26 834	27 811	25 585	21 377	22 889	22 781
37	боб, грах, бакла	21 919	18 174	10 351	6 800	6 223	6 091
38	леща, нахут и други варива	3 985	1 738	4 067	3 427	6 023	8 111
39	пресни зеленчуци	73 195	57 112	44 678	52 400	50 772	46 381
40	разсадници	4 289	4 514	4 271	4 527	4 299	3 901
41	фуражни култури, окопни	1 075	2 319	695	311	508	194
42	други фуражни едногодишни култури	2 796	6 241	8 913	7 680	7 985	9 820
43	ливади засети с бобови	89 684	90 521	86 561	89 277	86 474	97 469
44	ливади засети с житни	12 195	9 938	6 264	5 523	3 999	3 548
49	угар	127 953	377 438	467 573	438 757	273 911	455 798
	ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 392 126	3 425 737	3 400 124	3 350 478	3 277 303	3 238 782
63	семеини градини	141 585	148 781	123 667	118 956	75 417	82 426
50-58	овощни насаждения	117 041	116 131	98 820	92 330	81 045	80 285
59	лозя – чиста култура	150 867	152 113	143 047	139 087	122 299	122 080
60-62	смесени трайни насаждения	12 122	12 900	10 420	9 363	9 312	9 026
45-48	постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 829 128	1 820 740	1 803 752	1 785 908	1 757 305	1 791 718
82	оранжерии, заслони и високи навеси	2 220	2 220	2 220	2 220	2 020	2 011
	ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 645 089	5 678 622	5 582 050	5 498 342	5 324 701	5 326 328
	ПССП:	5 923 603	5 921 266	5 874 560	5 854 242	5 796 208	5 782 461

Източник: МЗГ, "Агрозатистика"

* Код от физическата номенклатура на анкетата за заетостта и използването на територията на страната (БАНСИК)

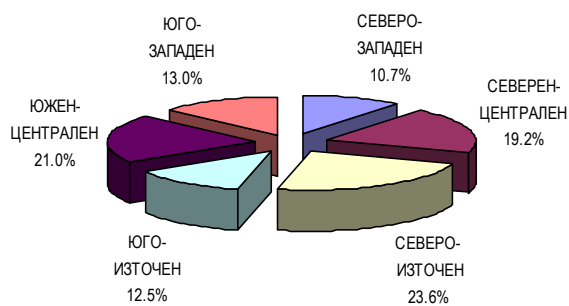
Фигура II.1.
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ
ПО РАЙОНИ ЗА ПЛАНИРАНЕ

Районът с най-много **обработваема земя** в България е Североизточен – 1 049 хил. ха (32,4% от обработваемата земя в страната), следван от Северен централен – 677 хил. ха (20,9%) и Южен централен – 557 хил. ха (17,2%).

Фигура II.2.

ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ
ПО РАЙОНИ ЗА ПЛАНИРАНЕ

С най-голям относителен дял на използваната земеделска площ в България е Североизточен район – 23,6% от ИЗП в страната (1 259 хил. ха) , следват Южен централен – 21,0%, и Северен централен – 19,2%.

Таблица II.2.

Размер, структура и изменение на площите със селскостопанско предназначение през 2002 и 2003 г.

Основни категории	2002 г.		2003 г.		Изменение 2003 спрямо 2002 г. %
	хектари	Дял -%	хектари	Дял -%	
Общо зърнени (вкл. за фураж):	2 217 560	38,26	1 772 634	30,66	- 20,06
Общо маслодайни:	490 147	8,46	695 191	12,02	+ 41,83
Общо технически немаслодайни:	106 513	1,84	116 863	2,02	+ 9,72
Общо зеленчуци и цветя:	167 643	2,89	171 702	2,97	+ 2,42
Общо ливади и едногодишни фуражни (без царевича):	98 966	1,71	111 031	1,92	+ 12,19
Общо постоянно затревени площи и ливади-овощни градини:	1 757 305	30,32	1 791 718	30,99	+ 1,96
Общо трайни насаждения:	212 656	3,67	211 391	3,66	- 0,59
Угари	273 911	4,73	455 798	7,88	+ 66,40
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 324 701	91,87	5 326 328	92,11	+ 0,03
Необработвана земя	471 507	8,13	456 133	7,89	- 3,26
ПССП:	5 796 208	100,00	5 782 461	100,00	- 0,24

Източник: МЗГ, дирекция "Агростатистика"

1.2. Производствени структури в земеделието. Резултати от Преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2003 г.

1.2.1. Подготовка и провеждане на Преброяването

През втората половина на 2003 г. Министерство на земеделието и горите проведе за първи път в страната преброяване на земеделските стопанства в България, съобразено с нормативната уредба на Европейския съюз – Правилник № 571/88 и последвалите го изменения. Събирането на информацията от земеделските стопанства се осъществи от 1 юли до 30 ноември 2003 г. съгласно закон, публикуван в ДВ бр. 17 от 21.02.2003 г.

Преброяването на земеделските стопанства е мероприятие, което се организира и провежда върху територията на цялата страна и се състои от три взаимосвързани и еднакви по значимост етапи - подготовка, събиране на данните на терена и обработка и публикуване на получените резултати. Анкетирането на земеделските стопани бе предшествано от сериозна и продължителна подготовка, която започна в началото на 2002 г. с изготвяне на проект на закон за преброяването и създаване на списък на земеделските стопанства за преброяване. Националният списък със стопанствата за анкетиране е изготвен въз основа на различни административни и статистически източници. В него са включени онези единици, които по смисъла на селскостопанската статистика отговарят на определени условия, свързани с размера на обработваните от тях площи, броя на отглежданите животни или обема на произведената продукция. В периода от 17 март до 31 май 2003 г. 3 782 комисии в цялата страна актуализираха предварителния списък на статистическите единици за анкетиране по населени места.

Около 4 000 анкетъори и над 400 контролъори бяха специално обучени как да попълват данните на стопанствата в статистическия въпросник на преброяването. Те имаха за задача и да откриват и анкетираят стопанствата, които отговарят на критериите за земеделско стопанство на преброяването, но не присъстват в списъка за анкетиране. Въвеждането на данните от попълнените въпросниците бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

1.2.2. Методологически бележки

Някои по-важни дефиниции, използвани за целите на преброяването:

Земеделско стопанство е самостоятелна икономическа единица, която произвежда селскостопански продукти, има независимо управление и отговаря на поне един от следните критерии:

- стопанисва 5 дка използвана земеделска площ или
- 3 дка обработваема земя, или
- 2 дка естествени ливади, или
- 1 дка специализирани култури (зеленчуци, ягоди, овощни насаждения, лозя, разсадници, тютюн, хмел, семена и посадъчен материал, цветя, етерично-маслени и лекарствени култури, гъби и др.), или
- 0,5 дка оранжерийни култури, или
- отглежда 1 крава, или 1 биволица, или 2 говеда, или 2 бивола, или 1 репродуктивно мъжко животно (бик, жребец, нерез), или 1 свиня майка, или 5 свине, или 5 овце майки, или 2 кози майки, или 2 работни животни, или 50 кокошки носачки, или 100 пилета за угодяване, или 30 други птици (пуйки, гъски, патици и други), или 10 зайкини, или 10 пчелни семейства, или 1 000 пълнолетни или други специални видове животни (буби, щрауси, ангорски кози, ангорски зайци).

Използвана земеделска площ (ИЗП) е площта, която се стопанисва от земеделското стопанство, независимо от нейната собственост – под наем, аренда или други форми. ИЗП обхваща обработваемата земя, трайните насаждения, разсадниците, семейните градини, пасищата и постоянните ливади, които се използват **само от наблюдаваното стопанство**.

В обхванатата от преброяването ИЗП **не са включени** високопланинските пасища, мерите и други постоянно затревени площи, които се използват от много на брой стопани и в този смисъл не могат да се отчетат в ИЗП на анкетираните стопанства. Извън използваната земеделска площ, обхваната от преброяването остават и угарите, които не се обработват повече от една години.

Обработваемата земя е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот. Това са площите, върху които се отглеждат едногодишни култури - зърнени, технически и фуражни култури, зеленчуци и цветя. В обработваемата земя се включват също така и площите с ягоди, оранжерийни зеленчуци и цветя, хмел, изкуствени ливади с бобови и житни треви (люцерна, рай-грас и др.), маслодайна роза, лавандула, угари (земеделски земи, които са оставени да почиват в годината на преброяването) и площите за производство на семена и посадъчен материал.

В обработваемата земя не се включват площите под 1 дка, върху които се отглеждат много на брой и различни по вид култури (зеленчуци и овощни видове), като площта на всеки отделен вид е много малка и не може да се отнесе в кода на съответната култура. Тези площи се отнасят в категорията “Семейни градини”.

Период на наблюдение е стопанската 2002/2003 година : от 1 октомври 2002 г. до 30 септември 2003 г. Броят на животните се отчита към деня на провеждане на анкетата.

Годишна работна единица (ГРЕ) е показател, който се използва за изчисляване на обема на вложения труд в земеделието. Този показател не бива да се отъждествява с брой заети лица. Според определението, дадено от Европейския съюз (ЕС) 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник, при пълно работно време, в рамките на една година. В България е прието, че 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Стандартна разлика е критерий, който се използва в земеделската статистика на ЕС за определяне на типологията на земеделските стопанства.

Стандартната разлика се получава като разликата между стойността на продукцията и част от променливите разходи по видове култури и категории животни. Тя не е равна на себестойността на продукцията по култури и категории животни.

Стандартната разлика се прилага върху индивидуалните резултати от наблюдението за структурата (преброяване) на земеделските стопанства (площи с отглеждани култури и брой животни), като чрез относителния дял на всяко производство в общата стандартна разлика на стопанството се определят неговите специализация и икономически размер, т.е. типологията на стопанството.

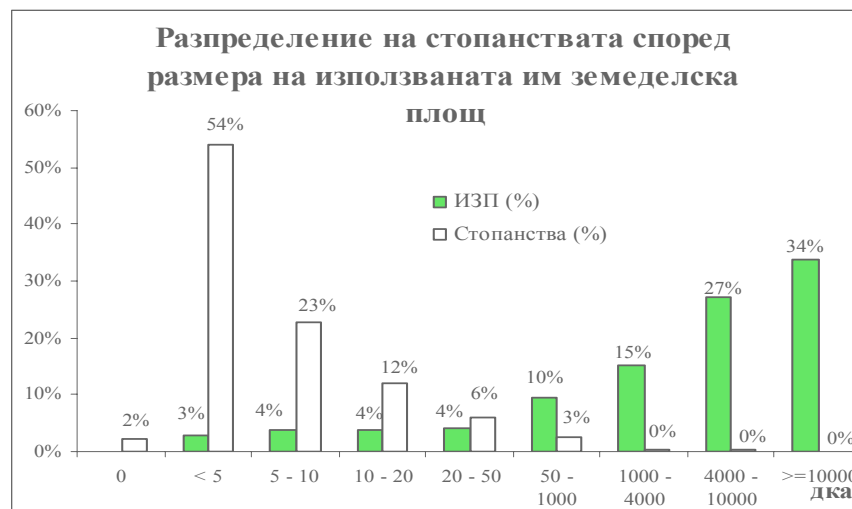
1.2.3. Предварителни резултати и анализи от Преброяване на земеделските стопанства`2003

Представените по-долу данни от Преброяване на земеделските стопанства в България`2003 са предварителни и в този смисъл е възможно да има малки разлики между тях и окончателните резултати.

Макар и предварителни, първите резултати от проведеното през 2003 г. преброяване на земеделските стопанства в България, представляват моментна снимка на структурата и средствата за производство на българското селско стопанство.

Около 680 хиляди от анкетираните единици развиват селскостопанска дейност, като приблизително 668 хиляди от тях разполагат с използвана земеделска площ (ИЗП). Средният размер на използваната земеделска площ на стопанство е 44 дка, но съществуват големи разлики в размера на анкетираните структури – много на брой малки стопанства и малък брой много големи структури. 77 % от стопанствата са с ИЗП до 10 декара, която представлява по-малко от 7% от общата ИЗП на анкетираните единици. Около 3 900 са стопанствата с ИЗП над 1 000 дка и те обработват 76% от обхванатата в преброяването ИЗП.

Фигура II. 3.

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България`2003

Таблица II.3.

Разпределение на стопанствата, разполагащи с ИЗП по юридически статут

Вид стопанство	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Средна ИЗП (дка)
Стопанства с ИЗП	668 000	29 018 000	43,6

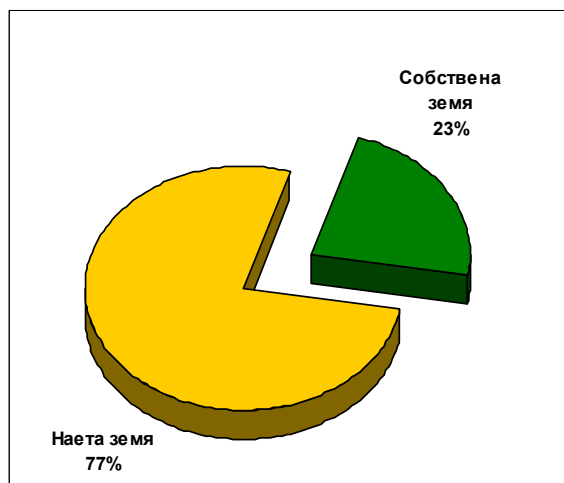
<i>от които:</i>			
Стопанства на физически лица	661 340	8 770 000	13,2
Стопанства на еднолични търговци	2 976	3 405 000	1 144,2
Земеделски кооперации	1 992	11 684 000	5 865,5
Стопанства на търговски дружества	1 339	4 699 000	3 509,4
Стопанства на сдружения и други	353	460 000	1 303,1
Стопанства без ИЗП	12 000	-	-
Общо анкетираните стопанства със селскостопанска дейност	680 000	///	///

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България 2003

Съществуват големи разлики в размера на стопанствата на физическите и юридическите лица (кооперации, търговски дружества, еднолични търговци, сдружения). В стопанствата на физическите лица средната ИЗП е едва 13 дка, докато в стопанствата на юридическите лица тя е многократно по-голяма – при търговските дружества достига 3 500 дка, а при кооперациите е почти 5 900 дка. Тези два вида селскостопански структури функционират на съвсем различен принцип – част от продукцията, произведена в малките стопанства на физическите лица е за собствена консумация, докато продукцията от стопанствата на юридическите лица е предназначена за продажба. Земеделските кооперации, стопанствата на търговските дружества и едноличните търговци са 1% от общия брой на анкетираните единици и обработват съответно 40%, 16% и 12% от общата ИЗП в стопанствата, докато физическите лица обработват 30% от нея. Едва 2,4% от стопанствата на физическите лица (16 400 стопанства) са с ИЗП над 50 дка, което представлява повече от половината (52%) от ИЗП в стопанствата на анкетираните физически лица. От друга страна, 2% от всички анкетираните стопанства (97% от които са с юридически статут "физическо лице") нямат ИЗП, но отглеждат животни – в тези структури се отглеждат 38% от отчетените по време на преброяването птици, 27% от свинете и около 3% от говедата, овцете и козите.

77% от използваната земеделска площ е наета. Има големи различия в дела на наетата земя в стопанствата на физическите лица (50%) и в стопанствата на юридическите лица, при които делът на наетата земя е над 90%.

Фигура II.4.

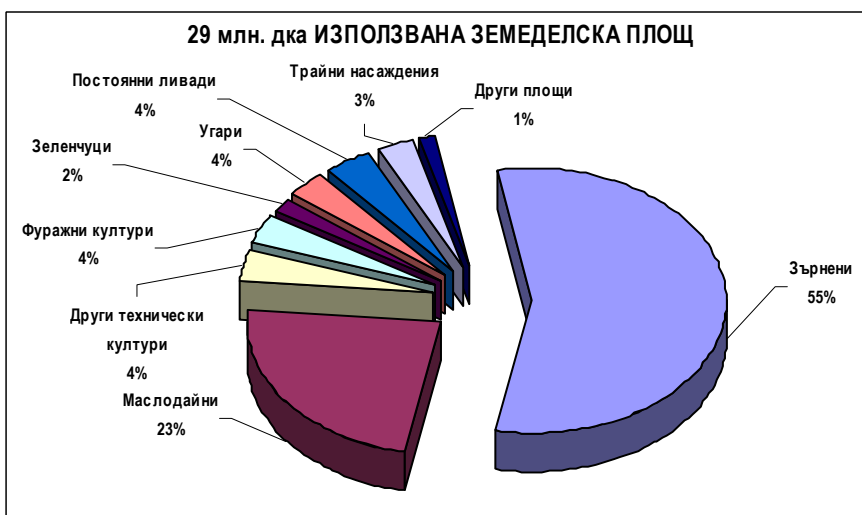

Източник: МЗГ, "Агостатистика",
Преброяване на земеделските стопанства в България`2003

Най-голям е делът на стопанствата със специализация "смесено животновъдство" (27%), следвани от стопанствата, които отглеждат едновременно култури, различни от фуражните, и животни (18%) и стопанствата, отглеждащи комбинация от различни видове култури (10%). Около 2% са стопанствата, специализирани в отглеждането на зърнени (без ориз), маслодайни и протеинодайни култури, като те формират почти 29% от общата стандартна разлика на всички стопанства.

Общата използвана земеделска площ на анкетираните стопанства е приблизително 29 млн. дка. Над три четвърти от нея е заета със зърнени и маслодайни култури, 7% с ливади и фуражни култури и 3,5% с угари (земеделската земя, която стопанствата са оставили да "почива" през наблюдаваната стопанска година). С изключение на семейните градини, които се срещат във всички стопанства, най-често отглежданите култури, в повечето случаи на съвсем малки площи, са царевичата (в 41% от стопанствата), картофите (31%), винените сортове лозя (31%), естествените и изкуствените ливади.

Фигура II.5.

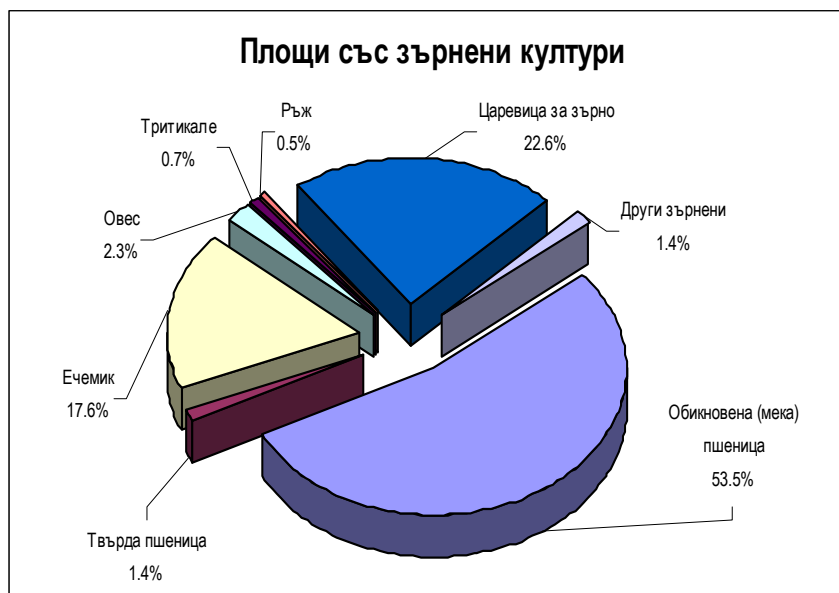

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България`2003

В земеделските кооперации се отглеждат почти 50% от зърнените (с изключение на царевичата 30%) и маслодайни култури. В стопанствата на търговските дружества се отглеждат от 15 до 20% от тези култури, в стопанствата на едноличните търговци от 10 до 15%, а останалите площи са в стопанствата на физическите лица. За сметка на това, обаче в стопанствата на физическите лица се отглеждат по-голямата част от специализираните култури като зеленчуците (87% от площите), тютюнът (73%), цветята (62%), също така 83% от обхванатите естествени ливади и 50% от лозята. Обикновената (мека) пшеница заема 54% от общата площ на зърнените култури, следвана от царевичата (23%) и ечемикът (18%). Площите с маслодайни култури заемат също значителна част от общата ИЗП (22%), като най- голям е делът на площите със слънчоглед (6,577 млн. дка) и рапица, които се отглеждат в големите стопанства.

1 600 стопанства отглеждат 17,5 хил. дка маслодайна роза, като в 87% от тях отглеждат по по-малко от 5 дка с тази култура. 589 хил. дка кориандър и 40,9 хил. дка лавандула се отглеждат предимно от големите земеделски стопанства.

Фигура П.6.

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България`2003

Феноменът "Лично ползване"

Почти всички земеделски кооперации и арендатори в страната ежегодно раздават на трети лица площи с култури за доотглеждане и реколтиране на цялата

получена продукция от тях. В различните райони на страната това явление се нарича по различен начин – “лично ползване”, “производствена услуга” и др.

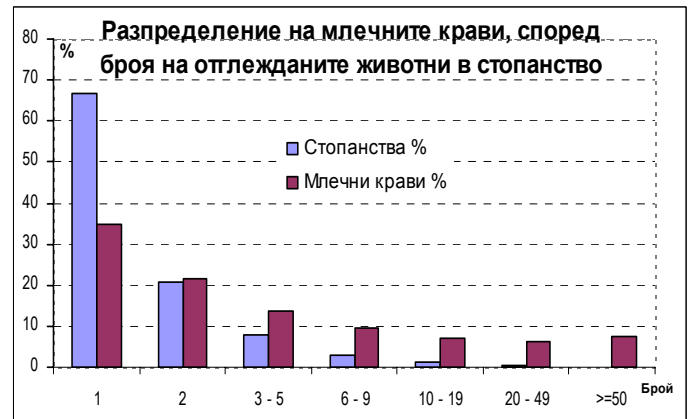
Най-често раздаваните култури за доотглеждане са царевица (51% от площите с лично ползване), изкуствени ливади (предимно люцерна), пшеница и слънчоглед. Много често се предоставят и площи, върху които е извършена предсеитбена подготовка и физическите лица сами засаждат върху тях желаните култури (бостани, зеленчукови градини) – тези площи са 23% от общата площ на “личното ползване”.

Обикновено площите, раздавани за лично ползване са по около 1 дка на човек, но в определени области на страната те достигат по над 10 дка (Добрич). Около 920 хил. дка са отдадени за доотглеждане по този начин площи на дребни стопанства и домакинства. Като цяло общата площ в страната на личното ползване е значителна по размер и представлява около 3% от ИЗП.

Структури в говедовъдството

Около 60% от говедата са в стада с под 10 животни. Над 680 хил. говеда се отглеждат в 212,1 хил. стопанства, което прави средно по 3 говеда на стопанство, а при млечните крави средният брой е 2 животни на стопанство. Във всяко трето стопанство се отглежда поне едно говедо, а броят на големите говедовъдни стопанства е сравнително малък – по-голямата част от говедата се отглеждат в дребни стопанства с под 10 животни. Както при овцете и козите, така и при говедата над 90% от животните се отглеждат в стопанства на физически лица.

Фигура II.7.

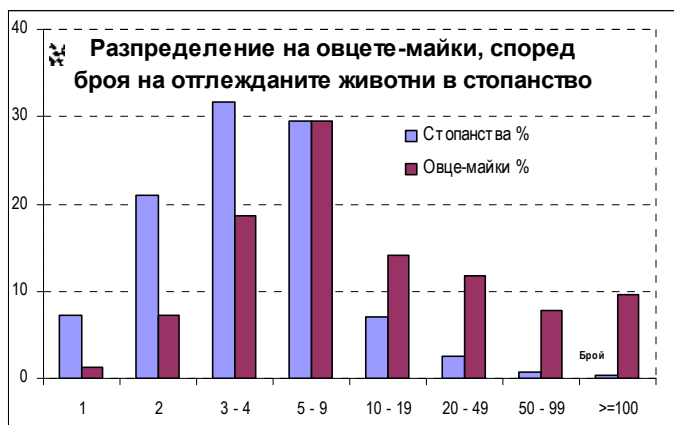
Източник: МЗГ, “Агростатистика”, Преброяване на земеделските стопанства в България`2003

При кравите най-често срещаната порода е Черно-шарената, която се отглежда в повече от половината стопанства с крави и представлява 58% от кравите в страната. 15% от кравите са от породата Родопско говедо и 12% Кафяво говедо.

Структури в овцевъдството и козевъдството

С 1,370 млн. овце-майки и дзвиски за разплод, овцете са сред най-често отглежданите животни в стопанствата, като броят на животните в тях е много малък: 57% от овцете са в стопанства с под 10 животни и едва 17% са в стопанства с над 50 животни. В много населени места на страната обаче, през пролетно-летния период стопанствата с малко на брой овце практикуват отглеждането им съвместно, като сформират големи стада и използват колективни пасища.

Фигура II.8.

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България `2003

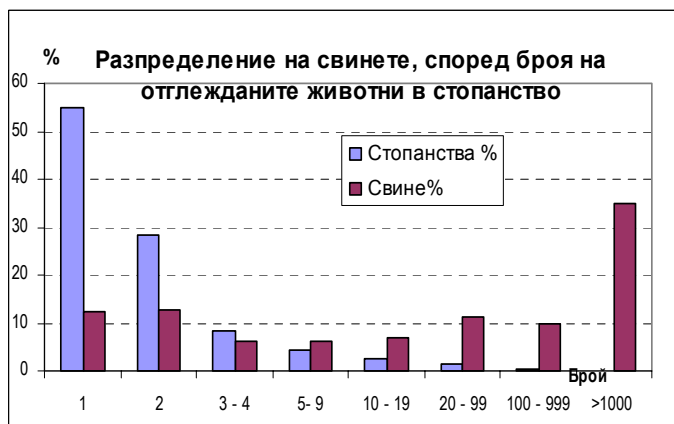
По-голямата част от овцете-майки се отглеждат или само за мляко (36%), или за мляко и месо (62%) и едва 2% от тях са само за месо.

В стопанствата се отглеждат по-често кози, отколкото овце. 40 % от анкетираните стопанствата отглеждат поне една коза. 99% от стопанствата с кози са на физически лица. $\frac{3}{4}$ от козите-майки са в стопанства с под 5 животни. Стопанствата с над 50 кози-майки са много малко (под 300 стопанства) и в тях се отглеждат едва 3% от общия брой кози-майки в страната.

Структури в свиневъдството

Традиционното отглеждане на свине в дребните стопанства и професионалното свиневъдство се преплитат. В 42% от анкетираните стопанствата се отглеждат свине - в 8 от всеки 10 от тези стопанства се отглеждат под 2 свине, предназначени за собствена консумация. Съществуват и големи свиневъдни стопанства (650) с над 100 животни, изцяло предназначени за пазара, които отглеждат 45% от общия брой свине в страната. Трябва да се отбележи, че 27% от свинете се отглеждат в стопанства, които нямат ИЗП.

Фигура II.9.

Източник: МЗГ, "Агростатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България `2003

1.3. Работна сила в земеделието

Една от целите на преброяването на земеделските стопанства през 2003 г. е получаване на данни за работната сила и вложения труд в селското стопанство. В Таблица II.4. са представени предварителни данни за 2003 г.

Таблица II.4.

Работна сила в селското стопанство през 2003 г.

Семейна работна сила , вкл. стопанин			Несемейна работна сила				Работна сила	Вложен труд
Общо	От нея		Постоянно заети			Сезонни работници и получени услуги		
	На пълен работен ден	На непълен работен ден	Общо	От нея				
				На пълен работен ден	На непълен работен ден		Общо	Общо
хил. души	хил. души	хил. души	хил. души	хил. души	хил. души	хил. ГРЕ	хил. души	хил. ГРЕ
1 283	292	991	50	43	7	28	1 333	770

Източник: МЗГ, "Агрозистатистика", Преброяване на земеделските стопанства в България `2003

Лицата, вложили труд в селското стопанство, съгласно резултатите от Преброяване `2003, са 1 333 хиляди (около 1,3 млн. души), от които:

- **Семейна работна сила** - общо 1 283 хиляди души, като тук се включват и стопаните на семейните ферми (земеделски стопанства). На пълен работен ден са били заети 292 хиляди души (23% от семейната работна ръка), а на непълен работен ден – 991 хиляди души (съответно 77 % от семейната работна ръка).
- **Несемейна работна сила** - **постоянно заети лица в селското стопанство**⁶ са 50 хиляди души. От тях 30% са жени. На пълен работен ден са били 43 хиляди души (86% от несемейната работна ръка), а на непълен работен ден – 7 хиляди души.

Заетите на пълен работен ден – семейна и несемейна работна ръка са 335 хиляди души, или 25% от лицата, полагащи труд в селското стопанство.

Вложеният в селското стопанство труд от всички лица - 1,3 млн. души, преизчислен в годишни работни единици (ГРЕ)⁷ възлиза на 770 хиляди ГРЕ. От тях делът на вложения труд от работещата на пълен работен ден - семейна и несемейна ръка е 45%. Трудът на работилите в земеделието на непълен работен

⁶ Постоянно заети са лицата, които работят редовно в стопанството през цялата година, независимо от продължителността на работния ден.

⁷ Една ГРЕ е равна на 232 човекодни по 8 часа или 1856 човекочаса за цялата година. Трудът на едно лице не може да надвишава 1 ГРЕ. В случай че лицето е работило 1856 човекочаса в годината или повече, неговият труд е равен на 1 ГРЕ. Ако лицето е работило по-малко от 1856 човекочаса, неговият труд се изчислява като дял от 1 ГРЕ.

ден близо 1 млн. души (членове на семейството, наети работници) се равнява на 407 хил. ГРЕ (респ. 53%). Във вложения от несемейната работна ръка труд се включва трудът на сезонните работници⁸, както и получените от стопанството външни услуги⁹. Над 25 хил. ГРЕ са на наетите сезонни работници.

Трудът в селското стопанство е основно труд, полаган в стопанства на физическите лица. На семейната работна ръка се падат 90% от ГРЕ .

Почти 150 хил. ГРЕ (19,5% от общия обем ГРЕ) е вложеният труд в земеделието от лица, определили се в проведената анкета като безработни.

Едва 15% от управителите на стопанствата са под 45 години, а 40% са над 65 години. В групата на управителите под 25 години всеки четвърти управител на стопанство е жена.

1.4. Регистрирани производители на селскостопанска продукция.

Съгласно разпоредбите на Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП) към МЗГ е изграден и функционира Регистър на земеделските производители. С всяка изминала година броят на регистрираните земеделски производители се увеличава – през 2001 г. те са били 29 059, през 2002 г. - 33 925, а през 2003 г. – 43 930 земеделски производители – физически и юридически лица. Фактор за засилване на интереса към регистрацията е обстоятелството, че тя е необходимо условие за достъп до финансово подпомагане от ДФ “Земеделие” и програма САПАРД.

Таблица II.5.

Регистрирани земеделски производители съгласно Закона за подпомагане на земеделските производители

№	Област	2003 г.			2004 г. (до 15.09.2004 г.)		
		Физически лица	Юридически лица	Общо	Физически лица	Юридически лица	Общо
1	Благоевград	913	189	1102	1721	218	1939
2	Бургас	1604	404	2008	2544	457	3001
3	Варна	1320	315	1635	1668	330	1998
4	Велико Търново	1825	285	2110	2533	318	2851
5	Видин	1290	50	1340	1583	46	1629
6	Враца	1394	113	1507	1751	101	1852

⁸ Сезонните работници работят в стопанството временно, в рамките на определена кампания: резитба, беритба и др.

⁹ Получените от стопанството външни услуги се отчитат, като се приравняват в годишни работни единици (ГРЕ). За да не се получи двойно преброяване, извършените от стопанството услуги на трети лица не се отчитат като вложен труд

7	Габрово	359	80	439	651	91	742
8	Добрич	2133	373	2506	2695	382	3077
9	Кърджали	1834	26	1860	2688	27	2715
10	Кюстендил	543	33	576	1231	43	1274
11	Ловеч	450	120	570	430	31	461
12	Монтана	833	99	932	1172	87	1259
13	Пазарджик	1943	133	2076	2005	166	2171
14	Перник	144	47	191	324	46	370
15	Плевен	1681	222	1903	2457	239	2696
16	Пловдив	6520	432	6952	7175	422	7597
17	Разград	845	174	1019	1387	160	1547
18	Русе	1395	272	1667	1921	266	2187
19	Силистра	962	222	1184	606	55	661
20	Сливен	976	165	1141	1665	174	1839
21	Смолян	1455	85	1540	2506	105	2611
22	София-град	923	390	1313	1191	450	1641
23	София	785	121	906	849	125	974
24	Стара Загора	1846	307	2153	2302	329	2631
25	Търговище	577	124	701	887	132	1019
26	Хасково	1889	166	2055	217	10	227
27	Шумен	1257	197	1454	2127	194	2321
28	Ямбол	875	215	1090	1501	225	1726
Общо		38571	5359	43930	49787	5229	55016

Източник: МЗГ

През разглеждания период най-малко са регистрираните земеделски производители в област Перник, а най-много - в област Пловдив.

От наблюдаваната тенденция на увеличение на регистрираните земеделски производители изключение правят областите Ловеч, Силистра и Хасково.

Във Фонд “Тютюн”, съгласно Закона за тютюна и тютюневите изделия (ЗТТИ), е създаден и функционира Национален регистър натютюнопроизводителите и площите с тютюн в България. В таблица II.6 е посочен броят на регистрираните субекти, произвеждащи суров тютюн за периода 2002-2004 г.

Таблица II.6.

Регистрирани тютюнопроизводители съгласно Закона за тютюна и тютюневите изделия

№	Област	2002 г.	2003 г.	2004 г.
1.	Благоевград	15 587	14 985	14 095

2.	Бургас	3 095	2 884	3 448
3.	Варна	15	19	5
4.	Велико Търново	0	0	0
5.	Видин	0	4	0
6.	Враца	13	15	24
7.	Габрово	0	0	0
8.	Добрич	908	915	979
9.	Кърджали	17 871	21 075	20 019
10.	Кюстендил	898	923	852
11.	Ловеч	2	11	1
12.	Монтана	17	24	18
13.	Пазарджик	2 457	1 438	1 599
14.	Перник	0	0	0
15.	Плевен	39	38	31
16.	Пловдив	1 067	1 469	1 538
17.	Разград	1 319	1 297	1 266
18.	Русе	127	111	146
19.	Силистра	3 501	3 456	4 234
20.	Сливен	142	172	210
21.	Смолян	2 752	3 024	3 462
22.	София – град	0	0	0
23.	София	0	0	0
24.	Стара Загора	685	649	539
25.	Търговище	212	185	212
26.	Хасково	7 138	7 395	7 562
27.	Шумен	2 048	2 553	1 555
28.	Ямбол	183	147	122
	Всичко:	60 076	62 789	61 917

Източник: Фонд "Тютюн"

Данните за регистрирането на тютюнопроизводителите показват, че в тютюнопроизводството трайно са ангажирани семействата на около 60 000 производители. С тютюнопроизводство се занимава голяма част от населението на планинските и полупланински райони на страната. С най-голям относителен дял на заетите в тютюнопроизводството са областите Кърджали, Благоевград и Хасково. За 2004 г. относителният дял от общия брой на тютюнопроизводителите в страната за област Кърджали е 33 %, за област Благоевград - 24 % и за област Хасково - 12 % .

Запазването на броя на тютюнопроизводителите може да бъде обяснено с факта, че тази култура има традиции в отглеждането и е основен поминък на населението в определени райони на страната, както и с провежданата политика за регулиране и подпомагане на тютюнопроизводството.

1.3. Поземлени отношения

Разпокъсаността на земята, създава се след приключване процеса по възстановяването на собствеността ѝ, създава пречки за развитието на модерно и

ефективно земеделие. Пазарно ориентираното и икономически жизнеспособно селско стопанство изисква наличие на окрупнена земя за ползване и притежание.

Изготвен е проект на закон за “Национална компания “Земя”, която да създаде и поддържа уедрени земеделски имоти посредством пазарни механизми.

Пазар на земята

От 1998 г., Системата за агро-пазарна информация (САПИ) прави проучвания за **пазара на земята**, които се актуализират всяка година. Последната актуализация се базира на информация към месец ноември 2003 г. Данните показват, че през 2002 г. са извършени покупко-продажби за 35 458 ха земеделска земя, при средна цена за хектар 1 410 лв. През 2003 г. продажбите обхващат 34 572 ха земеделска земя, а средната цена нараства до 1430 лв. за хектар. Това показва, че пазарът на земя се стабилизира и става по-интензивен.

Комасацията в България

Последният нормативен акт, свързан с комасацията на земеделски земи – Закон за кадастъра и комасацията, е приет през 1941 г.

В настоящия момент такъв закон в България няма и по тази причина, уедряването на земеделските имоти може да бъде извършено само чрез свободно изразено желание от страна на собствениците.

В тази връзка се изпълняват два пилотни проекта за комасация по споразумение, обхващащи 5 землища, избрани по различни критерии, намиращи се в различни географски райони на страната със специфични селскостопански характеристики.

Фигура II.10.

**Селища, в които се изпълняват пилотни проекти за
комасация**

Целите на пилотните проекти са:

- Придобиване на практически опит;
- Установяване на подходяща за нашите условия технология и разумни комасационни процедури;
- Подготовка на нормативна рамка;
- Запознаване на обществеността с процеса на комасация и анализ на общественото мнение;
- Запознаване със съвременни начини на използване и опазване на земята и околната среда, както и прилагане на ефективни и модерни селскостопански технологии;
- Активизиране на пазара на земята;
- Привличане на инвестиции;
- Създаване на условия за правилно използване на земеделските земи.

Основните правила при проектирането на комасационните планове са:

- Запазва се съществуващата “структура” на масивите;
- Преди и след комасацията стойността на имотите трябва да е една и съща;
- Комасирането на няколко имота на един собственик е по-важно от преместването на един имот на друг собственик;
- Първото желание на собственик, който иска да събере имотите си в масив, в който има имот е по-важно от първото желание на собственик, който иска да събере имотите си в “нов” масив (той не притежава имот в него).

Етапите на комасационните проекти включват:

- Събиране, актуализиране и анализиране на материали и данни;
- Определяне на списъка на собствениците (участниците) и оценяване на имотите им;
- Провеждане на анкета;
- Проектиране (Първи проектоплан, втори проектоплан и окончателен план);
- Отлагане на терена;
- Регистриране на собствеността.

Независимо, че в България в началото на миналия век са провеждани комасационни процеси, международната помощ в настоящите проекти е изключително ценна.

Проект - “Комасация по споразумение в България”

През месец септември 2002 г. стартира изпълнението на първия проект - “Комасация по споразумение в България”. Проектът е с продължителност две години. Осъществява се от Министерството на земеделието и горите и се финансира по програма “Матра”, подкрепен е от Холандския поземлен регистър и Агенцията по кадастъра чрез Международния кадастър. В управлението на проекта участват и представители на Министерството на правосъдието и Агенцията по кадастъра.

Важна част от дейността на работните групи в проекта е разясняването сред обществеността на предимствата от уедряването на собствеността на земеделските земи. С помощта на местните средства за информация хората в населените места се запознават с необходимостта и ползата от комасирането на земеделските земи, както и с последователните действия и тяхното лично участие в тях за получаване на окончателен резултат.

След провеждане на предварително проучване на ситуацията и желанията на земеделската общност, се взе решение за провеждане на комасиране на териториите на землищата на с. Ломци, общ. Попово, обл. Търговище и с. Голеш, общ. Кайнарджа, обл. Силистра. В проектите за комасация участват само земеделски земи с начин на трайно ползване – ниви, възстановени в нови реални граници. Критериите за избор на землища са:

- съгласие на собствениците, в т.ч. общината и държавата и ползвателите за окрупняване на земеделските земи;
- по възможност равнинен терен;
- по възможност еднаква категория на земята;
- да няма изградени частично напоителни полета или обработваемата земя на цялото землище да е включена във фонда на поливните площи;
- да няма предвидено изграждане на линейни инфраструктурни обекти в близките 5 години.

През м. април и м. юни 2003, бяха проведени анкети на собствениците на земеделски земи в пилотните землища, относно желанията им за участие в процеса и начина на комасация. В с. Ломци бяха анкетирани 68% от собствениците,

като 86% от тях изразиха желание за участие в проекта. В с. Голеш бяха анкетирани 32% от собствениците, като 94% от тях изразиха желание за участие в проекта.

	Ломци		Голеш	
	Брой собственици	Площ (дка)	Брой собственици	Площ (дка)
Анкетирани собственици	496	16690	151	11523
Неанкетирани собственици	233	5425	337	9182
Общо:	729	22115	488	20705

Таблица II.7. показва изменението на имотите преди и след първите проекто планове за двете землища.

Таблица II.7.

Изменение на имотите в резултат на комасирането им в селищата, обхванати от проекта

	с. Голеш		с. Ломци	
	преди първи проекто план	след първи проекто план	преди първи проекто план	след първи проекто план
Собственици с 1 имот – бр.	65	127	113	335
Собственици с 2 имота – бр.	39	8	146	78
Собственици с 3 имота – бр.	31	0	98	13
Собственици с повече от 3 имота – бр.	0	0	73	4
Средна площ - дка	15.3	26.6	12.7	22

Източник: МЗГ

За село Голеш собствениците с 1 имот преди изработването на проекто плана са 48 % от всички имоти, собствениците с 2 имота са 29 %, а собствениците с 3 имота са 23 %. След изработването на първия проекто план относителния дял на собствениците с 1 имот в това землище се увеличава до 94 %, а този на собствениците с 2 имота пада до 6 %. След първия проекто план няма собственици с 3 и повече имота. Средната площ на имотите от 15,3 дка преди изработването на първия проекто план се увеличава на 26,6 дка след него.

За село Ломци собствениците с 1 имот са 26 % от броя на всички имоти, собствениците с 2 имота са 34 %, собствениците с 3 имота са 23 %, а тези с повече от 3 имота са 17 %. След изработването на първия проекто план ситуацията се променя драстично. Собствениците с 1 имот се увеличават до 78 %, собствениците с 2 имота спадат до 18 %, собствениците с 3 имота са 3 %, а тези с повече от 3 имота са едва 1%. Средната площ преди изработването на първия проекто план е 12,7 дка, а след него е 22 дка.

За с. Голеш, в процес на финализиране е окончателният план за комасация – получават се, анализират се и се подготвят необходимите документи за това – възражения, декларации за съгласия, пълномощни, документи за замяна на земя в/от други землища и извършени сделки. До края на 2004 г. се очаква да бъдат отложени новите граници на терена.

През юли 2004 г. се взе решение да спре проекта за с. Ломци. Основните причини за това са:

- Наличието на арендни договори – голяма част от хората, участващи в проекта не обработват сами земята си, а ползвателите ѝ вече са оформили “масиви на ползване”;
- Недостатъчен размер на земи от ДПФ.

Поради това бе взето решение комасацията да се извършва по масиви и бяха избрани най-обещаващите от тях.

Проект “Консултантски услуги за изпълнение на пилотен проект за комасация на земеделски земи”

В процес е изпълнението и на втори проект за комасация, включващ пилотни проекти, финансирани от доверителен фонд, получен като дарение от Холандия в подкрепа на заема от Международната банка за възстановяване и развитие, чрез Агенцията по кадастъра.

През месец септември 2003 г. бе сключен договор за изпълнение на проект “Консултантски услуги за изпълнение на пилотен проект за комасация на земеделски земи” между Агенцията по кадастъра и Консултант - CMS Брюно Морел, Франция / Геоконсулт ООД, България. Фирмата CMS Брюно Морел участва в Консорциум Геоексперт - оторизиран орган от френското министерство на земеделието за извършване на дейности по комасация. Консултантът е избран с конкурс, проведен съгласно правилата и процедурите на Световната Банка /СБ/. Бенефициент на финансовите средства по изпълнение на договора е МЗГ.

Проектът обхваща землищата на с. Абрит (общ. Крушари, обл. Добрич), с. Хърлец (общ. Козлодуй, обл. Враца), с. Ботево (общ. Тунджа, обл. Ямбол).

Приключените етапи по проекта са:

1. Събиране и анализ на необходимата информация
2. Определяне на окончателния списък на собствениците.
3. Анкета
4. Определяне на площите, подлежащи на комасация.
5. Изработен е първи проектоплан за комасация.

За с. Абрит - общият брой на анкетираните собственици е 40 – 80 % от подлежащите на анкетиране, с площ на имотите 6 291 дка, което е 84 % от площта в зоните за комасация.

За с. Ботево - общият брой на анкетираните собственици е 920 – 68 % от подлежащите на анкетиране, с площ на имотите 18 400 дка, което е 65 % от площта в зоните за комасация.

За с. Хърлец - общият брой на анкетираните собственици е 722 – 59 % от подлежащите на анкетирание, с площ на имотите 18096 дка, което е 58 % от площта в зоните за комасация.

Таблица II.8.

Показатели, характеризиращи процеса на комасация в селищата, участващи в проекта

Показатели:	Абрит	Ботево	Хърлец
Общ брой на участвалите собственици на земя	40	920	722
Площ на комасираната земеделска земя -дка	6367,925	26961,322	18096,282
Процент на комасираната земя в землището - %	45,00	65,00	58,64
Среден брой на имотите на собственик преди комасация	5,65	7,00	3,15
Среден брой на имотите на собственик след комасация	2,00	4,00	2,06

Източник: МЗГ

Интересно е проследяването на средния брой имоти на собственик преди и след комасация. От таблицата се вижда, че и за трите землища има рязко намаление в разглеждания показател. За с. Абрит се наблюдава намаление с 65 %, за с. Ботево с 43 %, а за с. Хърлец – с 35 % в средния брой имоти на собственик.

Участие на Държавния поземлен фонд в процеса на развитие на поземлените отношения в България

През 2003 година със земеделска земя от Държавен поземлен фонд към Министерство на земеделието и горите са извършени следните трансакции:

- Замени на земеделски земи от ДПФ със земи частна собственост - 1343 бр. В резултат на извършените замени ДПФ е отстъпил собственост върху 6 420 ха и е придобил собственост върху 7 194 ха;
- 1 680 ха са продадени чрез търг за притежателите на поименни компенсационни бонове , 580 ха са предоставени за обезщетения;
- Предоставени за ползване под наем или аренда - 35 350 ха;
- Оземляване на безимотни и малоимотни граждани от ДПФ – 11 886 ха;
- Предоставени за ползване на научни звена, училища и други -19 048 ха.

Поддържане на информационна база данни за поземлената собственост и поземлените отношения в България

В резултат на натрупания през последните години опит, създадената база данни от цифровите модели на картата на възстановената собственост (КВС) на земеделските земи, работата по разработване на Географската информационна система (ГИС) и други специализирани софтуерни продукти, както и в резултат на обезпечаването на техническо оборудване, бе поставено началото на внедряване на система за събиране, обобщаване и анализиране на данните за поземлената собственост и поземлените отношения в България, поддържане на актуални данни и координация между общинските служби “Земеделие и гори”, областните дирекции “Земеделие и гори” и МЗГ. Това ще позволи МЗГ да разполага с моментни данни за поземлената собственост както и да се проследи динамиката и тенденциите по отношение на собствеността и ползването на земеделските земи.

През 2003 г. бе извършена основната работа по разработването на Географската информационна система. Създаването на ГИС бе продиктувано от необходимостта от въвеждане на съвременни информационни технологии в службите, свързани с регистрацията на собствеността и кадастъра. За разработването на ГИС бе отпусната финансова и техническа помощ по програма ФАР по проект BG 9812-01 “Помощ за развитието на пазара на земя в България”.

В резултат от работата по проекта, в МЗГ и 28-те Областни дирекции “Земеделие и гори” беше доставен хардуер и основен ГИС софтуер. Въз основа на ГИС софтуера беше разработена система ALIS. Целта на проекта е конвертирането на цялата база данни на наличните в МЗГ цифрови модели на картата на възстановената собственост върху земеделските земи, както и горите и земите в горския фонд в единна географска база данни.

От месец август, 2003 г. системата е пусната в експлоатация, работи и към настоящия момент в ОД “ЗГ” е извършено първоначално зареждане с данни от цифровите модели на КВС, което представлява основна информация за местоположение, собственост, вещни права и други ограничения върху земеделските и горските имоти. Осигурена е възможност за визуализация на геометрични данни за имотите, както и достъп до конкретните данни за имоти, собственици и документи. Осигурена е възможност за предоставяне на данни към други информационни системи, използващи ГИС.

Данните ще се актуализират периодично, чрез въвеждане на предаваните от общинските служби по земеделие и гори в ОД “ЗГ” изменения в КВС, в резултат на разпоредителни сделки със земеделските и горските имоти.

Разработената единна база данни на ГИС съгласно стратегията за създаване на интегрирана система за административен контрол – ИСАК, ще послужи за основа при създаването на LPIS /Система за идентификация на земеделските парцели/, с цел управление и контрол на субсидиите за земеделските стопани.

Състояние на почвените проучвания и почвените ресурси в България през 2003 г.

Осигуряването на многофункционално ползване на наличната информация за почвената покривка и земеползване от собствениците и ползвателите на земята, от специализираните земеделски структури и от управленските органи на различни нива се осъществява от Изпълнителната агенция по почвените ресурси.

Поради отпускане на кредити по Програмата САПАРД и ДФ "Земеделие" значително нарасна интереса на собственици, ползватели и арендатори на земеделски земи към подробна информация за почвените ресурси, необходима за изграждане на масиви от трайни насаждения. През 2003 г. са изготвени детайлни почвено-климатични характеристики за над 200 масива от 43 землища.

Търсенето на информация за пригодността на земите за отглеждане на различни култури се увеличава непрекъснато. В сравнение с предишни години се установи, че освен лозята и традиционните за нашата страна овощни насаждения, интерес предизвикват и култури като ягоди, малини, арония, рози, различни билки, бадеми, орехи, рапица и други.

По искане на Изпълнителната агенция по лозата и виното е подготвена подробна информация за почвените ресурси за много райони в страната за създаване на маточници и изграждане на нови лозови масиви.

Увеличен е броят на експертизи на земеделски земи в различни райони на България, касаещи проверка на категории по почвени карти, съвместени с планове за земеразделяне, извършени по искане на Общински служби по земеделие, регионални служби и граждани.

Всички тези факти са показателни за нарасналия интерес и култура от страна на собствениците и ползвателите на земеделски земи по отношение на продуктивните качества на почвените ресурси за тяхното оптимално ползване.

През 2003 г. значително е намалял броят на експертизите за промяна предназначението на земеделските земи, което само по себе си е показател за редуциране на площите, които се преобразуват и ползват за неземеделски нужди.

Голяма част от земите, нарушени в резултат на уранодобив и въгледобив, са рекултивирани, категоризирани и са пригодени за селскостопанско ползване.

Актуализирането и обогатяването на наличната информация за почвените ресурси чрез Геоинформационна система (ГИС) дава възможности за оперативно ползване на информацията за всеки парцел от плановете за земеразделяне. Чрез тематичните си карти, ГИС дава възможности за оптимално ползване на почвените ресурси при провеждането на националната политика за развитие на растениевъдството, поливното земеделие и провеждането на мелиорации.

Извършва се съвместяването на информацията с тази на ЕС, чрез корелация на класификацията, методиките и аналитичните изследвания с оглед създаване на възможности за ползване на информацията от чуждестранни инвеститори в рамките на ЕС.

По договор с "Мини-Марица Изток" АД е извършено теренно определяне мощността на хумусните хоризонти, подлежащи на депониране и са изготвени съответни картни материали.

Ежедневно се извършват консултации и справки на граждани относно продуктивните, технологични и екологични качества на земеделските им земи.

Към 30.12.2003 г. в ГИС на почвените ресурси са включени 8 млн. дка, а за 2004 г. е предвидено да бъдат включени още около 4 млн. дка земеделски земи.

До края на 2003 г. е попълнена базата данни с аналитични и агроклиматични параметри за определяне пригодността на почвите за отглеждане на 22 броя култури при поливни и неполивни условия за землищата с актуализирани карти на почвената покривка за 8 млн. дка земеделска земя.

2. Производствени и икономически резултати през 2003 г. и прогноза за 2004 г. Система от икономически сметки за селското стопанство.

2.1. Производство

2.1.1. Продукция от растениевъдството

2.1.1.1. Зърнопроизводство

По данни на дирекция “Агростатистика”, заетите площи със зърнени култури възлизат на 1 773 хил. ха, което е 54,7% от обработваемата земя. Най-много са площите със зърнени култури в Североизточен район – 629 хил. ха, или 60,1% от обработваемата земя. Наблюдава се значително намаление на зърнените култури през 2003 г. спрямо 2002 г. във всички райони, като общо за страната зърнените култури са намалели с 20,1% , основно за сметка на слънчогледа.

Честите превалявания през есента на 2002 г. бяха причина за забавяне на предсеитбената подготовка на площите, предвидени за засяване с есенници. Затруднено беше и освобождаването на площите от късните предшественици (царевица, слънчоглед). Земеделските производители не бяха в състояние да завършат сеитбата в оптималните агротехнически срокове.

Продължителната влажна есен и бързото понижаване на температурите не позволиха на есенниците да преминат нормален закалителен период. В края на месец декември 2002 г. и началото на 2003 г. екстремално ниските температури от порядъка на -17° до -20°С, съчетани със силни ветрове и липса на снежна покривка в някои райони на страната, повлияха неблагоприятно върху развитието на есенниците. Най-висок е процентът на засегнатите площи от ниските температури в областите Добрич, Варна, Шумен, Бургас, Силистра, Търговище и Ямбол.

През пролетта и лятото на 2003 г. негативно влияние върху развитието на есенните и пролетните култури оказва и засушаването в отделни райони, вследствие на което средните добиви от основните земеделски култури бяха по-ниски спрямо 2002 г.

На земеделските производители, чиито посеви бяха засегнати от зимните студове, беше предоставена възможност да кандидатстват по целевите финансови линии на ДФ “Земеделие” за торене и засяване на същите площи с пролетници. Унищожените и повредените посеви при пшеницата и ечемика бяха презасети от земеделските стопани с пролетни култури, като за сметка на есенниците се увеличи дела на пролетниците.

Пшеница

Въпреки неблагоприятните условия за засяването на пшеница през есенно-зимния период на 2002 г. засетите площи с тази култура заемат най-голям дял от площите на зърнените култури. Изменението на засетите площи спрямо 2002 г. е в

посока на намаление с 34,7% , като те възлизат на 903,3 хил. ха. Реколтирани са 841 хил. ха, а безвъзвратно загубени - около 6,9% от площите.

Таблица II.9.
Производство на пшеница от реколти 2002-2003 г.

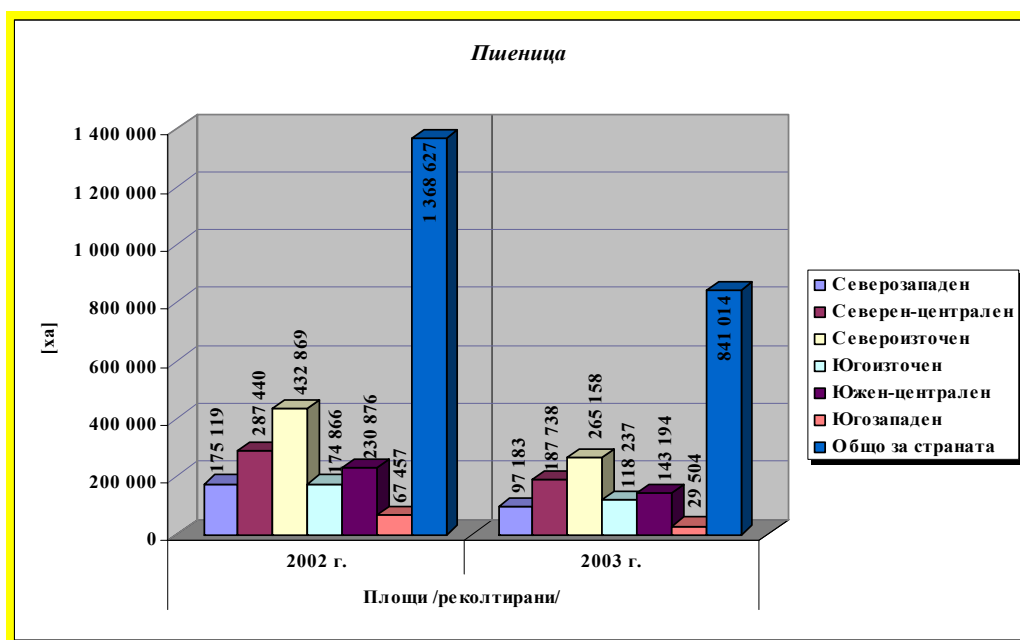
Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	175 119	97 183	2,26	2,35	395 725	228 373
Северен - централен	287 440	187 738	2,91	2,71	836 149	509 334
Североизточен	432 869	265 158	3,67	1,95	1 590 558	516 131
Югоизточен	174 866	118 237	3,22	2,32	563 416	274 270
Южен - централен	230 876	143 194	2,63	2,81	606 675	402 926
Югозападен	67 457	29 504	1,93	2,47	130 232	72 903
Общо за страната	1 368 627	841 014	3,01	2,38	4 122 765	2 003 937

Източник: "Агростатистика" – МЗГ

Производството бележи понижение с 51,4% спрямо предходната година и се определя на 2 004 хил. т. Средният добив е 2,38 т/ха - по-нисък с 20,9% спрямо 2002 г. Въпреки това, произведеното зърно реколта 2003 е с най-добри качествени показатели за последните години.

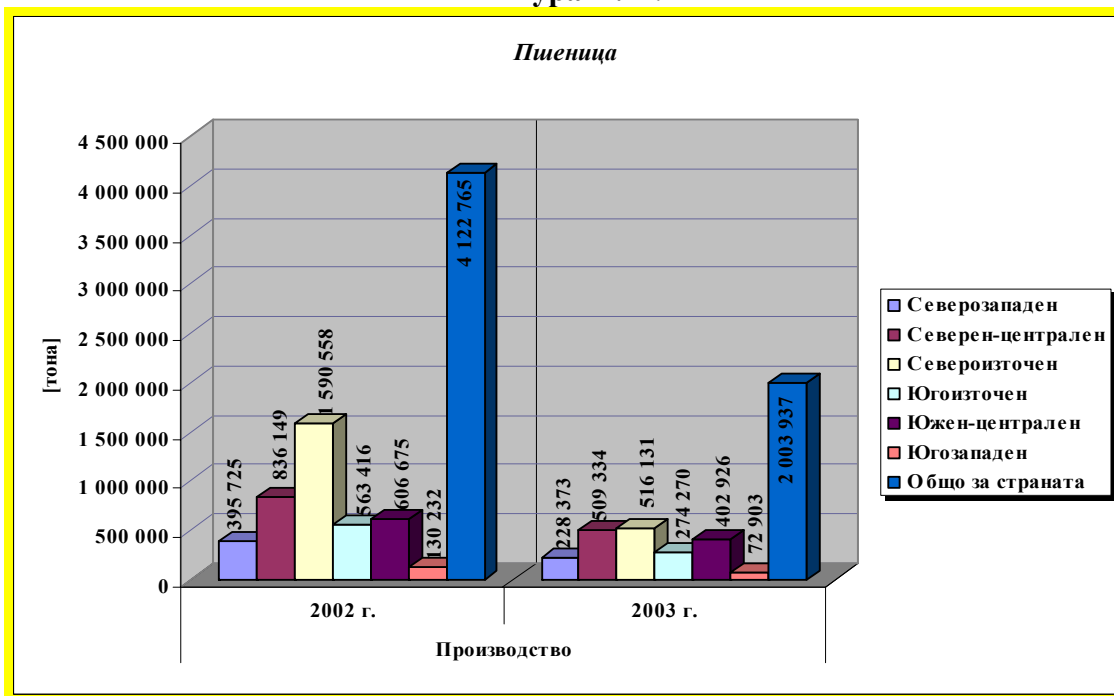
Традиционно с най-големи площи и производство е Североизточният район, следван от Северен-централен. През 2003 г. най-силно е редуциран средният добив в Североизточния район на страната, където пораженията от ниските температури бяха сравнително високи.

Фигура П.11.

Водещи по засети площи с пшеница са Североизточен район с 288 хил. ха (31,8% от площите с пшеница в страната), следван от Северен централен – 202 хил. ха (22,3%) и Южен централен – 151 хил. ха (16,8%).

Фигура П.12.

По прогнозни данни на дирекция "Агростатистика" към МЗГ, очакваната реколта от пшеница през 2004 г. се оценява на около 3 960 хил. т, при засети площи от около 1 044 хил.ха. Очаква се средният добив за страната да бъде около 3,81 т/ха. За последните десет години това е най-високият добив.

Ръж и тритикале

Площите, засети с ръж през 2003 г. са 10,3 хил. ха или по-малко с 24,3% спрямо 2002 г. Произведеното зърно от ръж е 12 хил.т (намаление от 33,3%, спрямо 2002 г) при среден добив 1,210 т/ха.

Отбелязано е увеличение на площите с тритикале, които достигат 13,0 хил. ха или с 25,0% повече спрямо 2002 г. Количеството на зърното от тритикале е 18 хил.т., Въпреки увеличението на площите, производството е намаляло с 21,7%, което основно се дължи на ниския добив от 1,540 т/ха (намаление с 33,0%).

Ечемик

Засетите площи за реколта`2003 са 285 хил. ха (в т.ч. пролетен ечемик около 61 хил. ха), което е с 27,3% по-малко спрямо 2002 г. Вследствие неблагоприятните климатични условия през есента и зимата, реколтираните площи възлизат на 271 хил. ха. Намалените площи и средният добив от 1,94 т/ха са причина за по-ниското производството на зърно от ечемик (525 хил. т) спрямо предходната година с 56,6%

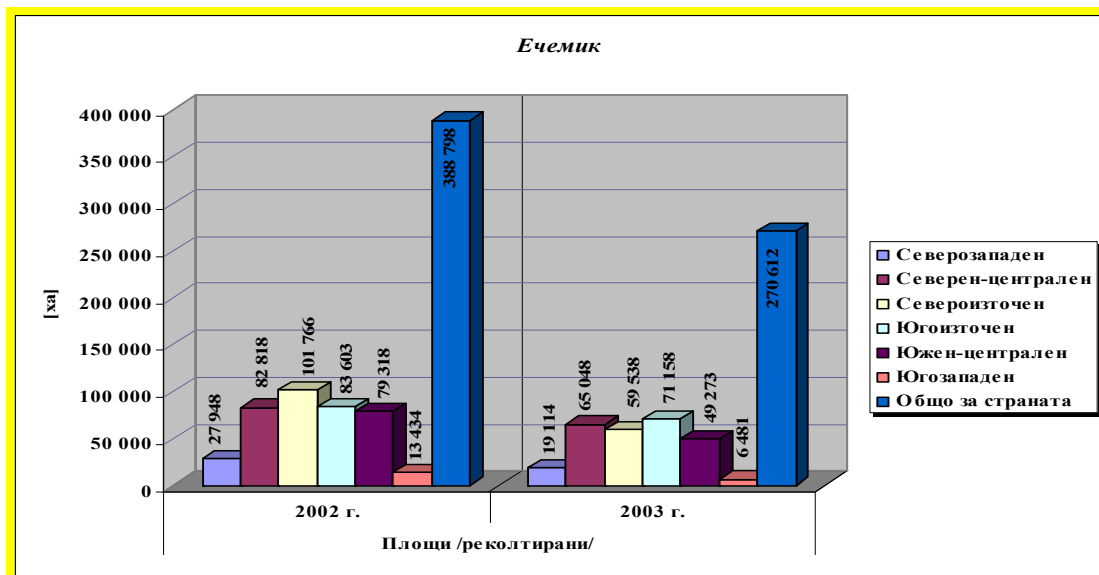
Таблица II.10.
Производство на ечемик от реколти 2002-2003 г.

Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	27 948	19 114	2,04	1,99	57 097	37 978
Северен - централен	82 818	65 048	2,97	2,12	246 154	137 857
Североизточен	101 766	59 538	3,66	1,73	372 578	103 128
Югоизточен	83 603	71 158	3,36	1,66	281 144	118 181
Южен - централен	79 318	49 273	2,84	2,33	225 293	144 968
Югозападен	13 434	6 481	2,17	1,99	29 169	12 878
Общо за страната	388 798	270 612	3,12	1,94	1 211 435	524 990

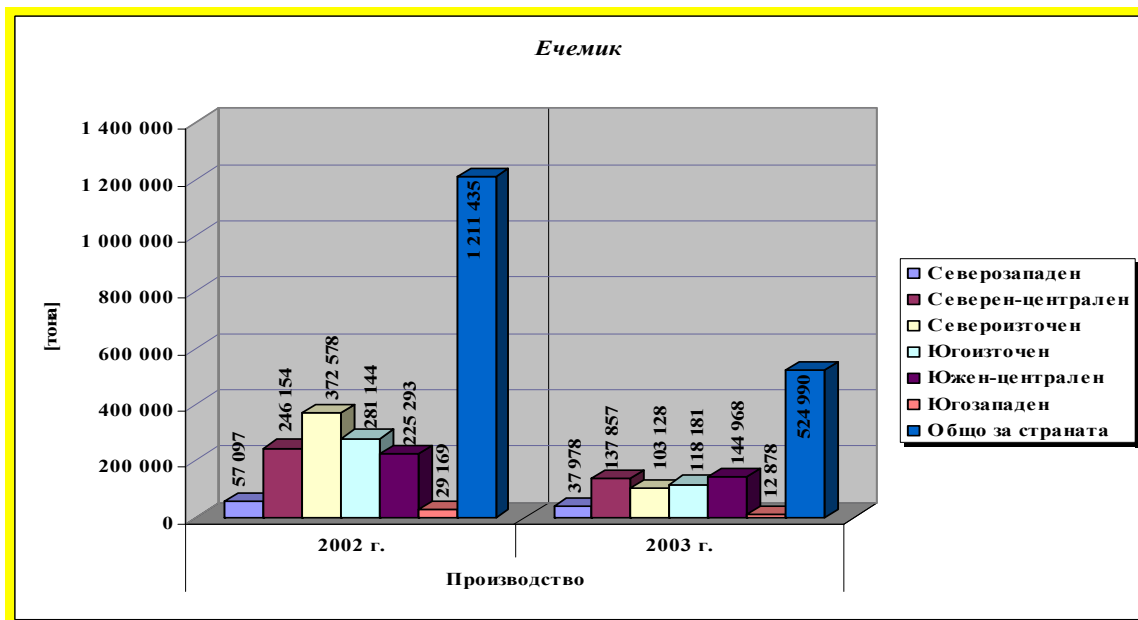
Източник: "Агростатистика" - МЗГ

При ечемика с най-много засети площи за 2003 г. е Югоизточния район на страната - 75 хил. ха (26,1% от площите с ечемик в страната), следват Северен-централен със 70 хил. ха (26,1%) и Североизточен район – 63 хил. ха (21,9%).

Фигура II.13.

Фигура II.14.

Засетите площи с ечемик през 2004 г. по предварителни данни са в размер на 333 484 ха, а производството ще възлезе на около 1 180 хил. т, при среден добив около 3,59 т/ха.

Овес

Засетите площи с овес за реколта`2003 бележат увеличение с 2,6% спрямо 2002 г. и достигат 47,39 хил. ха. По различни причини (изхранване на зелено, късна сеитба и др.) част от площите отпадат от производството, като реколтирани за зърно са 37,62 хил. ха. Поради това и поради понижението на средния добив с 9,9%, произведеното зърно през 2003 г. е по-малко с 16,1% спрямо предходната година.

Таблица II.11.

Производство на овес от реколти 2002-2003 г.

Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	9 482	8 357	1,30	1,23	12 327	10 316
Северен - централен	7 213	7 897	1,58	1,50	11 396	11 860
Североизточен	4 801	6 883	1,73	1,62	8 305	11 115
Югоизточен	6 403	6 227	1,90	1,08	12 165	6 726
Южен - централен	4 495	4 584	1,18	1,24	5 304	5 706
Югозападен	8 632	3 668	1,50	1,58	12 948	5 810
Общо за страната	46 218	37 616	1,52	1,37	62 445	51 533

Източник: "Агостатистика" - МЗГ

Най-малко площи /спрямо 2002 г./ са реколтирани в Югозападния район - около 2,4 пъти. Появилото се засушаване в отделни райони на страната през пролетта на 2003 г., оказва неблагоприятно влияние върху производствените резултати при овеса.

Царевица за зърно

През пролетта на 2003 г. за сметка на повредените от зимните студове есенни посеви, бяха засети с 39% повече от 2002 г. царевица за зърно (429,8 хил. ха) и с 15,3% повече от 2002 г. царевица за силаж (58,7 хил. ха). Въпреки увеличените площи на царевицата за зърно, производството бележи намаление с 9,9% и възлиза на 1 161 хил. т. Влиянието на климатичните фактори /топло и сухо лято/ и отглеждането ѝ на не поливни площи, определят величината на средния добив, който е с 33,9% по-нисък от средния добив през 2002 г. и достига 2,8 т/ха.

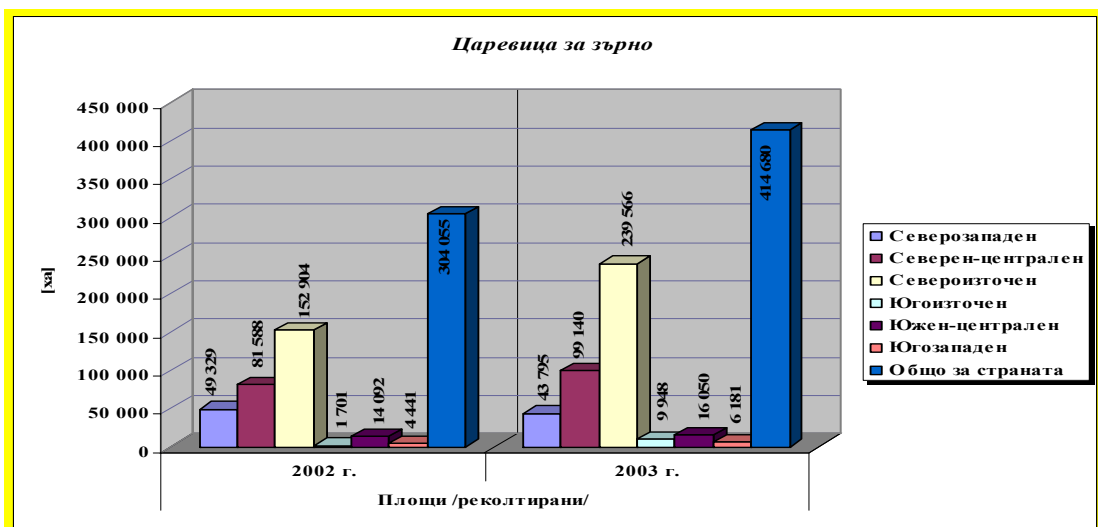
Таблица II.12.

Производство на царевица за зърно от реколти 2002 и 2003 г.

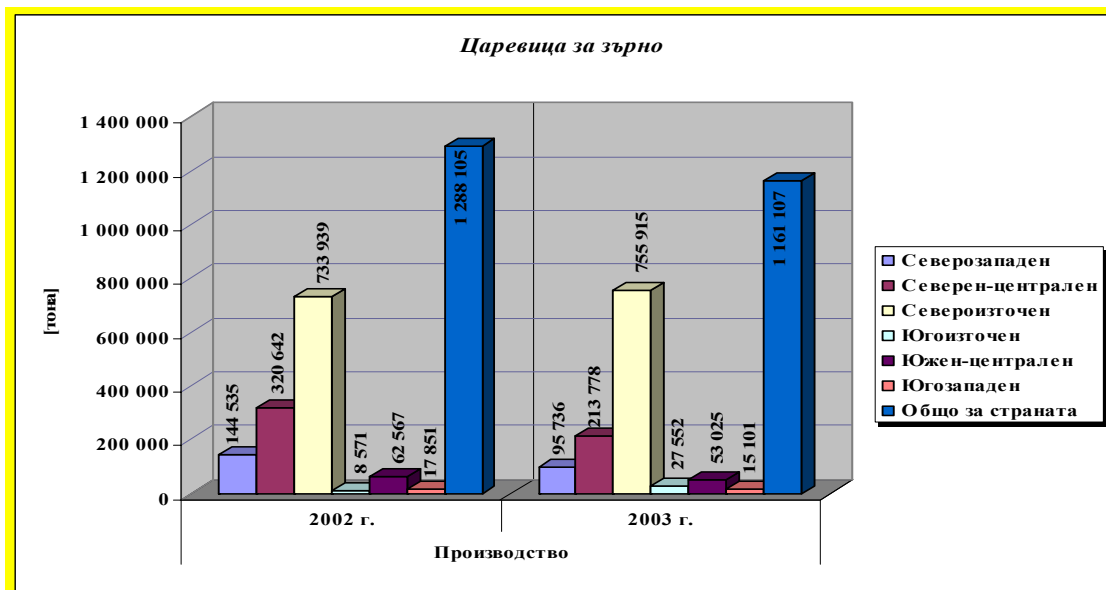
Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	49 329	43 795	2,93	2,19	144 535	95 736
Северен-централен	81 588	99 140	3,93	2,16	320 642	213 778
Североизточен	152 904	239 566	4,80	3,16	733 939	755 915
Югоизточен	1 701	9 948	5,04	2,77	8 571	27 552
Южен-централен	14 092	16 050	4,44	3,30	62 567	53 025
Югозападен	4 441	6 181	4,02	2,44	17 851	15 101
Общо за страната	304 055	414 680	4,240	2,800	1 288 105	1 161 107

Източник: "Агростатистика" - МЗГ

Фигура П.15.

Фигура П.16.

Засетите площи с царевица през 2004 г., по предварителни данни на дирекция “Агростатистика” са около 415 971 ха, а производството – около 2,1 млн. тона.

През последните години като алтернатива на царевицата се явява соргото. Въпреки основното си предимство сухоустойчивост, наличието на нови хибридни сортове и възможността да замества царевичното зърно във фуражите, все още соргото заема сравнително малко площи в страната. Слабото търсене от страна на фуражната промишленост и по-ниската изкупна цена на зърното от това на царевицата, определят неговото производство, което през 2003 г. е 5 874 т. Полученото зърно е по-малко спрямо 2002 г. с около 34%. Засетите площи също са намалели с 19,6% и достигат 3 673 ха.

Ориз

Оризовата култура е традиционна за нашето земеделско производство и неразривно свързана с поливното земеделие в Южния централен и Югозападния райони. Засетите площи с ориз през 2003 г. нарастват със 7,7% и достигат 5 644 ха, реколтирани са 5 633 ха. Реколтата от оризова арпа бележи нарастване с 33,3% спрямо предходната година и възлиза на 23 659 т, което се дължи на увеличените площи през 2003 г. Средният добив от 4,20 т/ха през 2003 г бележи незначително намаление спрямо този от 2002 г.- 4,31 т/ха .

През 2004 г. по предварителни данни на дирекция “Агростатистика”, площите на ориза възлизат на около 5,7 хил. ха, а производството на оризова арпа на около 28 хил. тона.

2.1.1.2.Маслодайни култури

Площите, заети с маслодайни култури през 2003 г. са 695 хил. ха или 21,5% от обработваемата земя. Увеличението на площите спрямо 2002 г. (490 хил. ха) възлиза на 41,8%.

Слънчоглед

През 2003 г. засетите площи със слънчоглед заемат 97,8% от площите на маслодайните култури. Засети са 674 883 ха слънчоглед, в т.ч. маслодаен - 638 016 ха и шарен - 36 867 ха.

Реколтираните площи със слънчоглед за 2003 г. са 659 632 ха, в.т.ч. 624 809 ха маслодаен и 34 823 ха шарен. Спрямо 2002 г. те бележат увеличение с 203 869 ха. Производството през 2003 г. е 788 763 т и е със 143 394 т (22,21%) повече спрямо 2002 г. Средният добив е 1,2 т/ха или с 12,41% по-нисък от предходната година. По-ниският среден добив се дължи основно на продължителното засушаване през 2003 г. по време на вегетацията на културата.

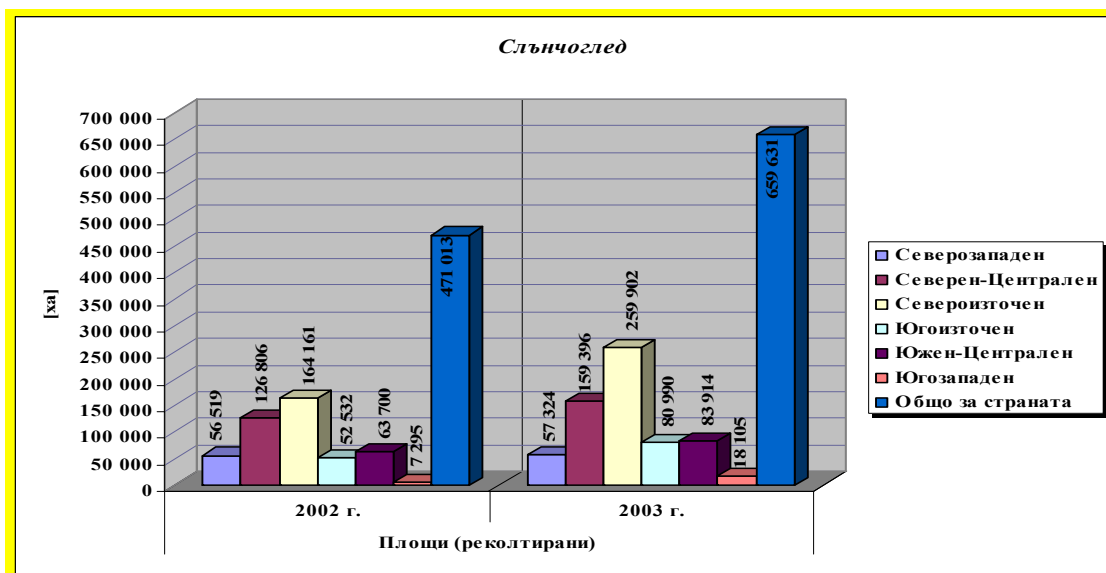
Таблица II.13.

Производство на слънчоглед от реколти 2002 и 2003 г.

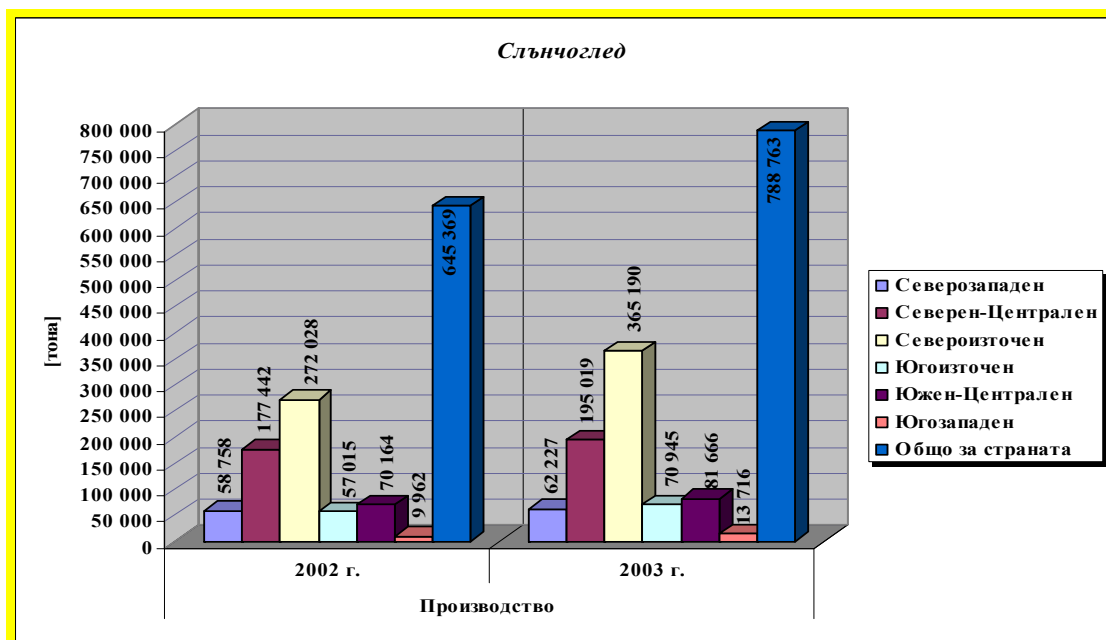
Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	56 519	57 324	1,04	1,09	58 758	62 227
Северен - централен	126 806	159 396	1,40	1,22	177 442	195 019
Североизточен	164 161	259 902	1,66	1,41	272 028	365 190
Югоизточен	52 532	80 991	1,09	0,88	57 015	70 945
Южен - централен	63 700	83 914	1,10	0,97	70 164	81 666
Югозападен	7 295	18 105	1,37	0,76	9 962	13 716
Общо за страната	471 013	659 632	1,37	1,20	645 369	788 763

Източник: "Агrostатистика" – МЗГ

Фигура II.17.

Фигура II.18.

За реколта 2004 г. засетите със слънчоглед площи, по предварителни данни, възлизат на 598 203 ха, а производството е около 1 млн. тона.

Рапица

Втора по значимост маслодайна култура, след слънчогледа, е зимната маслодайна рапица. Засетите през 2003 г. . площи с рапица са в размер на 14 300 ха или с 38,85% повече от 2002 г. През 2003 г. са реколтирани 12 687 ха или с 86,52% повече в сравнение с 2002 г. (6 900 ха). Общият обем на производството през 2003 г. от 11 000 т е по-голям с 37,5% в сравнение с 2002 г. Средният добив през 2003 г. е по-нисък, поради пролетното засушаване.

Фъстъци

Друга маслодайна култура са фъстъците. През 2003 г. засетите площи са в размер на 1 053 ха, което е с 70,75% по-малко в сравнение с 2002 г. Производството възлиза на 1 636 т.

Захарно цвекло

През последните години захарните заводи в страната преработват главно вносна сурова тръстикова захар. Основен проблем при производството на захарно цвекло в страната е липсата на достатъчно средства за неговото подпомагане. Други причини за намаления интерес са: ниската себестойност на захарта, получена от преработена сурова тръстикова захар; намаляване на поливните площи, ниска изкупна цена на захарното цвекло и липса на подходяща прибираща техника.

Производството на захарно цвекло през 2003 г. възлиза на 9 076 т, което е по-малко с 82,4% спрямо предходната година. През 2003 г. засетите площи са най-малко през последните години – 400 ха или с 81.8% по-малко от 2002 г. От тях реколтирани са 394 ха при среден добив 2,305 т/ха.

Таблица II.14.

Производство на захарно цвекло от реколти 2002 и 2003 г.

Райони	Площи /реколтирани/ [ха]		Среден добив [тона/ха]		Производство [тона]	
	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.	2002 г.	2003 г.
Северозападен	-	-	-	-	-	-
Северен-централен	1 787	194	22,57	24,49	40 326	4 747
Североизточен	277	100	22,97	30,88	6 360	3 088

Югоизточен	-	-	-	-	-	-
Южен-централен	99	100	47,01	12,41	4 640	1 241
Югозападен		-		-		-
Общо за страната	2 163	394	23,74	23,05	51 326	9076

Източник: "Агростатистика" - МЗГ

Увеличаване на производството на захарното цвекло, като суровина за производство на захар, може да бъде постигнато чрез въвеждане на съвременни технологии, обезпечени с високодобивни сортове и проявен взаимен интерес от страна на цвеклопроизводители и преработватели.

Влакнодайни култури – памук, лен и коноп

Тенденцията на намаление на площите при влакнодайните култури се запазва и през 2003 г. Общата реколтирана площ на влакнодайните култури е 3 417 ха при 6 770 ха през 2002 г. Памукът е с най- висок относителен дял в структурата на тези култури – 92,0 % .

Таблица II.15.

Структура на площите на влакнодайните култури от реколти 2002 и 2003 г.

<i>Структура на влакнодайните култури</i>				
	Обща площ /ха/	% на памука от общата площ	% на лена от общата площ	% на конопа от общата площ
2002	6 770	93,1	6,9	0
2003	3 417	92,0	8,0	0

Източник: МЗГ, " Агростатистика "

По данни на дирекция "Агростатистика", площите, засети с памук през 2003 г. са 3 196 ха или с 50,1 %. по-малко в сравнение с 2002 г. (6 335 ха). По-ниското производство през 2003 г. (4 162 т), се дължи освен на намалените площи и на по-ниския среден добив – 1,32 т/ха през 2003 г., при 1,59 т/ха през 2002 г. Площите с памук са разположени основно в Южен-централен район.

Намаление на площите има и при втората по значение влакнодайна култура – лена. През 2003 г. са реколтирани 275 ха при 470 ха за 2002 г. Производството през 2003 г. е 437 тона.

Ограниченото производство на памук и лен и преустановяване на отглеждането на конопа се дължи на високата им трудоемкост и използването на остаряла, ниско производителна техника. В момента в страната няма създадени производствени насаждения от коноп.

През последните години световната тенденция е към увеличаване на потреблението на естествените влакна в бита и промишлеността за сметка на синтетичните влакна, което ще даде отражение и у нас. В страната ни има благоприятни почвено-климатични условия за отглеждане на влакнодайните култури и добре развита текстилна промишленост.

Хмел

Площите, заети с хмел през 2003 г. възлизат на 280 ха. Средният добив е 0,96 т/ха, а производството - 268 тона. Основно хмелопроизводството е съсредоточено в землищата на гр. Велинград и гр. Ракитово - област Пазарджик.

2.1.1.2. Технически култури.

Тютюн

По данни на дирекция “Агростатистика” разсадените с тютюн площи през 2003 г. са на равнището от предходната година и възлизат на 41 859 ха. Наблюдава се пропадане на едва 1% от разсадените площи, а реколтираните са в размер на 41 440 ха.

Таблица II.16.

Площи, добиви и производство на тютюн по типове, 2002 – 2003г.

	2002 г.	2003 г.
Разсадени площи – ха	42 016	41 859
в т.ч. Ориенталски	29 412	29 298
Виржиния	8 403	8 388
Бърлей	4 202	4 173
Реколтирани площи - ха	39 366	41 440
в т.ч. Ориенталски	27 947	29 008
Виржиния	7 689	8 288
Бърлей	3 730	4 144
Производство - тона	62 250	61 539
в т.ч. Ориенталски	46 508	42 062
Виржиния	11 687	14 090
Бърлей	4 055	5 387
Среден добив -т/ха		
в т.ч. Ориенталски	1,66	1,45

Виржиния	1,52	1,70
Бърлей	1,09	1,30

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Общото производство на тютюн през 2003 г. е малко под равнището на реколта `2002 и е в размер на 61 539 тона, в това число 42 062 тона Ориенталски тютюн, 14 090 тона-тип "Виржиния" и 5 387 тона – тип "Бърлей". По-ниска реколта, в сравнение с предходната година е получена единствено от Ориенталски тютюн, което е резултат от спадане на количествата, получени от хектар, до 1,45 т, при 1,66 т през предходната година. При едролистните тютюни производството нараства в сравнение с това от предходната година, с 21% при тип "Виржиния" и с 33% при тип "Бърлей". По-високата реколта е резултат от увеличаване както на средния добив (с 12% при тип "Виржиния" и с 19% при тип "Бърлей"), така и на реколтираните площи.

По предварителни данни на дирекция "Агростатистика", разсадените с тютюн площи през 2004 г. са в размер на 48 975 ха, което е със 17% повече в сравнение с предходната година.

Реколта `2004 се очаква да бъде на равнището от 2002 г. - 62 234 тона. Незначително нарастване на производството, спрямо предходната година се прогнозира при Ориенталските тютюни (с 621 тона) и при тютюни тип "Бърлей" (с 466 тона). Предвижда се реколтата от тютюн тип "Виржиния" да бъде в размер на 13 689 тона или с 3% по-малко от прибраното през 2003 г.

2.1.1.3. Медицински и ароматни култури

Площите, заети с основни медицински и ароматни култури (маслодайна роза, лавандула, мента и кориандър) през 2003 г. възлизат на 64 453 ха. Спрямо 2002 г. площите се увеличават с 18 602 ха (41%). Производството през 2003 г. е 52 027 тона, което е с 4 108 тона повече спрямо 2002 г. (8,57%). По-бавния темп на нарастване на произведените количества от този на увеличаване на площите през 2003 г. се дължи преди всичко на влошените агро-климатични условия.

2.1.1.4. Зеленчуци

През 2003 г. откритите площи със зеленчуци са около 127 хил. ха. В сравнение с 2002 г. те са намалели с 6,3 %.

Основната част от площите на открито заемат картофите, доматиите, пипера, дините, фасула. През 2003 г. се наблюдава увеличение на площите на доматиите и на пипера, съответно със 7 % и с 5,4 % в сравнение с предходната година. В същото време площите на картофите са намалели с 43 %.

Таблица II.17.

Основни площи използвани за производство на зеленчуци - реколта `2003

Основни площи	Ед.мярка	Използвани площи - реколта'2003 г.
Открити площи	ха	121 360
Стъклени оранжерии	ха	343
Полиетиленови оранжерии	ха	513
Общо оранжерийна площ:	ха	856
Полиетиленови и стъклени тунели	ха	54
Обща площ:	ха	122 270

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

През 2003 г. общото производство на зеленчуци възлиза на 1 835 хил. тона и бележи нарастване от 16 % спрямо 2002 г., което се дължи предимно на по-високите средни добиви. По-голямо е производството при домати – 428 хил. тона, пипера – 211 хил. тона, краставиците и корнишоните – 85 хил. тона, дини – 214 хил. тона, главесто зеле – 138 хил. тона.

Таблица П.18.

Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта 2003

Зеленчуци	Открити площи	Производство (тона)		Среден добив
	(ха)	Общо	От открити площи	(т/ха)
I. Плодови зеленчуци				
Домати	15 579,4	428 165	398 054	25,550
Пипер - сладък	13 627,0	210 894	208 629	15,310
Пипер лют	271,6	2 982	2 306	8,490
Патладжани	1 317,6	32 465	32 452	24,630
Краставици и корнишони	3 970,8	85 305	56 107	14,130
Тикви	1 349,8	15 752	15 752	11,670
Дини	10 761,3	214 054	214 042	19,890
Пъпеши	4 348,5	48 099	48 094	11,060
Сладка царевица	666,3	2 559	2 559	3,840
<i>Други плодови зеленчуци (тиквички, бамя)</i>	1 522,3	22 814	22 769	-
II. Бобови				
Градински фасул - зелен	1 966,1	14 234	14 195	7,220
Градински грах - зелен	760,9	1 537	1 537	2,020
Бакла- зелена	75,2	407	407	5,410
Сухи зеленчуци				
Фасул – зърно	11 877,6	11 403	11 402	0,960
Леща	2 061,0	2 679	2 679	1,3
Нахут	5 810,2	4 939	4 939	0,850
Други сухи зеленчуци	10,1	12	12	
III. Листостъблени зеленчуци				

Главесто зеле	5 315,1	138 318	138 033	25,970
<i>Други листостъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдраво и брюкселско зеле, алабаи, броколи, лук кромид - зелен, чесън - зелен)</i>	37 30,8	45 307	44 760	
IV. Кореноплодни и клубеноплодни				
Картофи	29 754,4	450 214	450 186	15,130
Моркови	991,4	19 670	19 669	19,840
Лук кромид - зрял	5 351,1	42 274	42 274	7,900
Чесън – зрял	804,3	3 885	3 885	4,830
Праз	910,5	13 273	13 102	14,390
Арпаджик	289,2	1 704	1 703	5,890
<i>Други кореноплодни (ряпа, репички, салатно цвекло, целина, пащарнак)</i>	8210	8 144	8 093	
<i>V. Ягоди</i>	2536,7	11 212	11 212	4,420
<i>VI. Култивирани гъби</i>		1 808		
<i>VII. Други зеленчуци</i>	231,0	550	550	
Общо:	126 711,2	1 834 487	1 769 400	

Източник: МЗГ, "Агрозатистика"

* В общата площ са включени и площи, заети с втори култури.

Таблица II.19.

Производство на зеленчуци от реколта 2003 г. по райони на планиране

Райони	Домати	Пипер	Крас-тавици	Карто-фи	Тикви	Дини	Пъпе-ши	Ягоди
Открити площи (ха)								
Североза-паден	330,9	328,9	110,9	900,6	106,1	597,1	336,9	183,6
Северен централен	1 445,8	782,8	475,6	2 071,5	162,8	1 686,9	784,8	397
Североиз-точен	2 631,6	2 322,4	1 236	2 791,3	246,6	5 207,1	2 087,6	648,8
Югоизточен	1 859,1	1 359,6	614,9	1 752,5	158,6	790,1	290,2	112,4
Южен централен	6 835,5	6 913,6	929,4	12 259,9	376,7	2 115,6	696,9	881,7
Югозападен	2 476,5	1 919,7	604	9 978,6	299	364,5	152,1	312,7
България	15 579,4	13 627	3 970,8	29 754,4	1 349,8	10 761,3	4 348,5	2 536,2
Производство (тона)								
Североза-паден	14,059	3 019	2 751	21 641	1 491	5 343	2 417	529
Северен								

централен	27,302	8 296	5 613	22 407	1 756	30 871	12 056	1 429
Североиз- точен	36 376	43 568	11 057	43 223	729	79 669	18 564	2 537
Югоизточен	43 735	22 564	9 052	25 660	2 567	14 511	4 219	189
Южен централен	220 005	109 001	16 968	184 171	5 324	74 562	8 171	4 470
Югозападен	56 577	22 181	10 666	153 082	3 885	9 086	2 667	2 061
България	398 054	208 629	56 107	450 184	15 752	214 042	48 094	11 212
Среден добив (тона/ха)								
Североза- паден	424,9	91,8	248,1	240,3	140,6	89,5	71,7	28,8
Северен централен	188,8	106	118	108,2	107,9	183	153,6	35,9
Североиз- точен	138,2	187,6	89,5	154,8	29,6	153	88,9	39,1
Югоизточен	235,2	1 66	147,2	146,4	161,9	183,7	145,4	16,7
Южен централен	321,9	157,7	182,6	150,2	141,3	352,4	117,2	50,7
Югозападен	228,5	115,5	176,6	153,4	129,9	249,3	175,4	65,9
България	255,5	153,1	141,3	151,3	116,7	198,9	110,6	44,2

Продължение

Райони	Градинс- ки фа- сул- зелен	Градин- с-ки грах - зелен	Бакла- зелена	Фасул- зърно	Леща	Главес- то зеле	Лук кромид зрял	Чесън - зрял
Открити площи (ха)								
Североза- паден	53,10	24,3	-	498,7	79,7	139,5	271,1	25,3
Северен централен	170	107,7	4,4	1 018,7	435,5	388,7	593,7	66,4
Североиз- точен	212,10	132	18	4 436,6	1 378,4	1 016,5	1 544,6	349,5
Югоизточен	225,2	76,6	36,1	507,4	97,5	671,5	1 399,6	149,2
Южен централен	688,3	290,6	16,7	2 607,1	60,7	2 098	973,4	177,5
Югозападен	617,4	129,7	-	2 809,1	9,2	1 000,9	568,7	36,4
България	1 966,1	760,9	75,2	11 877,6	2 061	5 315,1	5 351,1	804,3
Производство (тона)								
Североза- паден	232	55	-	298	35	5 657	3 840	156
Северен								

централен	1 765	132	46	588	385	11 384	4 697	237
Североиз- точен	1 434	521	92	4 104	2 142	21 145	9 587	1 566
Югоизточен	1 310	110	202	221	52	12 260	9 768	904
Южен централен	4 846	320	67	4 907	62	57 600	9 656	829
Югозападен	4 608	399	-	1 284	3	29 987	4 726	193
България	14 195	1 537	407	11 402	2 679	138 033	42 274	3 885
Среден добив (тона/ха)								
Североза- паден	43,7	22,6	-	6	4,4	4 05,5	141,6	61,7
Северен централен	103,8	12,3	104,5	5,8	8,8	292,9	79,1	35,7
Североиз- точен	67,6	39,5	51,1	9,3	15,5	208	62,1	44,8
Югоизточен	58,2	14,4	56	4,4	5,3	182,6	69,8	60,6
Южен централен	70,4	11	40,1	18,8	10,2	274,6	99,2	46,7
Югозападен	74,6	30,8	-	4,6	3,3	299,6	83,1	53
България	72,2	20,2	54,1	9,6	13	259,7	79	48,3

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

2.1.1.5. Плодове

Овощни насаждения

Основните овощни култури в страната са: сливи, череши, ябълки, кайсии, праскови и орехи. Те заемат 87,4 % от общата площ на овощните насаждения.

Младите насаждения (от 0 – 5 години) са едва около 4 %, а бракуваните около 20 % от площта на реколтираните овощни градини.

Агротехническото и фитосанитарно състояние на младите насаждения е добро, а на плододаващите от задоволително до добро.

През 2003 г. се наблюдава засилен интерес за създаване на орехови и малинови насаждения, дължащ се на осигурения вътрешен и външен пазар.

Площи

През 2003 г. реколтираните площи с овощни култури са с 26,4 % по-малко в сравнение с 2002 г. Основна причина за това е изкореняване на бракуваните насаждения.

Площта на насажденията от сливи и през 2003 г. има най-висок относителен дял, следвана от орехите, черешите, ябълките, кайсиите и прасковите.

Таблица II.20.

Площ на реколтираните овощни видове през 2003 г.

(хектари)

Райони	Ябълки	Круш и	Кайсии и зарзали	Праско- ви и нектари -ни	Сливи	Череш	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	Общо
Северозападен	184	23	93	79	304	34	67	374	77	61	1 296
Северен централен	425	36	264	781	5 496	451	179	432	307	49	8 420
Североизточен	562	54	3 977	370	1 149	496	467	2 194	356	141	9 766
Югоизточен	772	33	59	1 195	356	1 197	44	448	14	969	5 087
Южен централен	2 165	60	92	477	2 947	1 505	627	2 410	276	763	11 322
Югозападен	603	152	45	754	660	1 360	95	79	79	46	3 873
България	4 711	358	4 530	3 656	10 912	5 043	1 479	5 937	1 109	2 029	39 764

Източник: МЗГ, "Агροстатистика"

Производство

През 2003 г. са произведени 149,3 хил.тона плодове, което е с 9,2 % повече спрямо 2002 г., когато причина за намаление на производството бяха ниските температури на въздуха през март и април, довели до измръзване на цветовете и завръзите на ябълките, кайсиите, прасковите, черешите и орехите.

През 2003 г. производството на плодове е съсредоточено в Южен централен район – 36,8 %, следван от Североизточен – 22,1 %, Северен централен – 13,5 %, Югозападен – 13,8 % и Югоизточен – 11,9 % райони.

Основни производители на сливи, ябълки, череш, вишни, праскови и орехи са Южен централен, Североизточен, Югоизточен и Северен централен райони.

По-високи средни добиви през 2003 г. са отчетени при ябълки, кайсии, праскови, сливи, череш и орехи, вследствие благоприятните климатични условия. През 2002 г. и 2003 г. климатичните условия по време на цъфтежа и формирането на завръзите се различават съществено, поради което сравнението на производството и средните добиви не е показателно.

Таблица II.21.

Производство на плодове, реколта 2003 г.

(тона)

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Праскови и нектари ни	Сливи и жанки	Череш и	Вишни	Орехи	Малини	Други овощни видове	Общо
--------	--------	-------	------------------------	--------------------------------	---------------------	------------	-------	-------	--------	---------------------------	------

Северозападен	687	85	44	68	1 522	12	96	91	244	29	2 878
Северен централен	2 109	87	637	2 117	13 604	635	250	147	664	119	20 369
Североизточен	3 951	138	17 152	1 850	4 371	667	839	2 387	1 587	313	33 255
Югоизточен	7 167	30	98	7 697	637	2 628	42	282	51	344	18 976
Южен централен	21 011	61	406	1 893	21 412	4 907	1 674	3 071	1 377	1 672	57 484
Югозападен	3 447	634	190	2 919	4 818	8 394	207	51	160	86	20 906
Общо:	38 372	1 035	18 527	16 544	46 364	17 243	3 108	6 029	4 083	2 563	153 868

Източник: МЗГ, "Агροстатистика"

Таблица II.22.

Средни добиви от плодове за реколта 2003 г.

(кг/ха)

Райони	Ябълки	Круши	Кайсии и зарзали	Прасков и нектари ни	Сливи и джанки	Череши	Вишни	Орехи	Малини
Северозападен	3 728	3 647	469	859	5 006	369	1 447	243	3 181
Северен централен	4 961	2 443	2 415	2 712	2 475	1 410	1 397	341	2 162
Североизточен	7 034	2 565	4 313	5 008	3 805	1 344	1 796	1 088	4 459
Югоизточен	9 285	895	1 658	6 440	1 790	2 195	961	630	3 658
Южен централен	9 704	1 015	4 441	3 964	7 267	3 259	2 671	1 274	4 986
Югозападен	5 715	4 180	4 179	3 872	7 298	6 172	2 171	643	2 012
Общо:	8 145	2 892	4 090	4 525	4 249	3 419	2 102	1 016	3 680

Източник: МЗГ, "Агροстатистика"

2.1.2. Животновъдство

Развитието на животновъдството през 2003 г. се характеризира със стабилност и изразен стремеж в реализацията на продуктите на европейските пазари.

Наблюдава се увеличаване на дела на професионалните животновъдни стопанства, в които се отглеждат 20,7% от общия брой говеда, 35,8% от биволите, 15,4% от овцете, 4,1% от козите и 39,2% от свинете.

Общият брой на говедата през 2003 г. е нараснал с 5,4%, като броят на кравите се е запазил $\pm 0,6\%$. При свинете ръстът е 3,6%, а при птиците 19,6%. Това увеличение определя по-големите добиви на краве и биволско мляко, както и ръста при червените меса с 12,5%. Увеличение в размер на 8,2%, се наблюдава и в броя на предадените за клане в кланици и закланите в стопанствата животни.

Таблица II.23.

Брой животни по видове, по години

Брой животни	01.11.2002	01.11.2003	01.11.2004 прогноза
Говеда - общо	691 225	728 336	737 000

в т.ч.крави	375 977	378 182	384 000
Биволи - общо	7 489	7 875	8 300
в т.ч. биволици	3 927	4 542	4 700
Овце - общо	1 728 357	1 598 556	1 500 000
в т.ч. овце-майки	1 379 061	1 278 759	1 290 000
Кози - общо	754 472	725 308	725 000
в т.ч. кози-майки	619 466	592 572	620 000
Свине - общо	996 481	1 032 300	1 065 000
в т.ч. свине-майки	75 936	78 878	82 000
Птици - общо	18 138 205	21 690 985*	21 700 000
в т.ч. кокошки-нос.	8 162 190	9 550 000*	9 550 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	262 073	242 817*	230 000
Зайци	252 916	352 193*	430 000
Пчелни семейства	310 928	459 178*	450 000

Източник: МЗГ, д-я "Агростатистика", *НВМС

Таблица П.24.
Производство на животинска продукция, 2002-2004г

Производство	2002 г.	2003 г.	2004 г. предварителни
мляко - всичко (тона)	1 508 621	1 504 010	1 566 640
в т.ч. Краве мляко	1 305 912	1 308 525	1 350 000
биволско	4 410	5 276	5 500
овче	93 479	88 679	100 140
козе	104 820	101 530	111 000
месо - общо в кланично тегло (тона)	168 945	171 212	173 015
месо от ЕРД	23 804	28 726	40 000
месо от ДРД	19 620	19 367	19 000
свинско месо	61 784	70 644	64 000
птиче месо*	63 709	52 462	50 000
заешко месо*	28	13,3	15
яйца (хил. броя)	1 650 000	1 700 000	1 700 000
вълна (тона)	6 500	6 500	6 500
пчелен мед (тона)	5 400	8 500	8 000

Източник: МЗГ, д-я "Агростатистика",

*промишлено производство

Таблица II.25.**Промислено производство на месо, 2002-2003 г.****(тона)**

Видове месо	2002г	2003г
ЕРД	7 923	9 036
ДРД	7 464	9 071
Свинско	41 029	51 706
Птиче	63 709	52 462
Общо	120 125	122 275

*Източник: МЗГ, "Агостатистика"***2.1.2.1. Едър рогат добитък – говеда и биволи**

Говедовъдството осигурява 87% от общото производство на мляко в страната. През последните години се наблюдава тенденция на стабилизиране и уедряване на съществуващите по-големи говедовъдни ферми, но като цяло все още преобладава дребната и разпокъсана структура на сектора. Броят на говедата през 2003 г. е 728 336. Спрямо предходната година увеличението е 5,4%. Кравите към 1.11.2003 г. са 378 182 бр., което е с 0,6% повече, в т.ч. млечните крави са 361 846 бр.

През 2003 г. 57,9% от млечните крави се отглеждат в стопанства с по 1-2 крави, 28,1% - в стопанства от 3 до 19 крави и 14% - в стопанства с капацитет от 20 и повече крави. Броят на животните, отглеждани в стопанства с над 50 броя млечни крави е 24 240, което представлява 6,7% от общия им брой.

По региони, най-голям процент крави се отглеждат в Южен централен район – 33,8%, Североизточен – 21,0% и Северен централен – 14,7% .

Таблица II.26.**Брой говеда по региони – 2002-2003 г.**

Район	говеда-общо			в т.ч. крави		
	1.11.2002	1.11.2003	%	1.11.2002	1.11.2003	%
Северозападен	55 620	49 686	- 10,7	32 578	26 480	- 19,7
Северен централен	77 087	113 104	+ 46,7	38 720	55 709	+ 43,9
Североизточен	119 072	161 467	+ 35,6	61 974	79 281	+ 27,9
Югоизточен	46 879	76 112	+ 62,3	25 321	39 025	+ 54,1
Южен централен	321 677	239 030	- 25,7	177 875	127 891	- 28,1
Югозападен	70 892	88 934	+ 25,4	39 500	49 797	+ 26,1
За страната	691 226	728 334	+ 5,4	375 977	378 182	+ 0,6

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

Добивът на краве мляко през последните години е стабилен и ежегодно се наблюдава ръст в производството му. През 2003 г. произведеното краве мляко е 1 308 525 тона, като средногодишната млечност в професионалните стопанства е 3 715 литра, а в дребните 3 510 л.

Положителните промени се определят от насоките на селекционната и репродуктивна дейност в говедовъдството, ориентирани към подобряване на породния състав на стадата, увеличаване на средната продуктивност и % мастни вещества.

Таблица II.27.

Млечна продуктивност на контролираните крави по породи – 2002-2003 г.

Породи	Млечност кг	Млечност кг	изменение %	Мастни вещества %	Мастни вещества %	изменение %
	2002г.	2003г.		2002г.	2003г.	
Черношарено говедо	4 574	4 853	+ 6,1	3,4	3,75	+ 0,3
Кафяво говедо	4 039	4 253	+ 5,3	3,88	3,91	+ 0,8
Червеношарено говедо	5 827	5 296	- 9,1	4,06	4,11	+ 1,2
Симентал кръстоски	3 503	3 924	+ 12,0	3,95	3,95	0,0
Българско родопско говедо	3 818	3 795	- 0,6	4,76	4,71	- 1,1

Източник: ИАСРЖ

През 2003 г. броят на кравите под селекционен контрол е нараснал с 5,2% и достигна - 24 546, което е с 1 220 крави в повече в сравнение с 2002 г. и представлява 6,8 % от общия брой на кравите в страната.

Таблица II.28.

Породна структура на контролираните стада

Породи	Дял -%
Черношарено говедо	74,0

Кафяво говедо	17,9
Червеношарено говедо	1,0
Симентал и кръстоски	2,5
Българско родопско говедо	3,6
Други	1,0

Източник: ИАСРЖ

До края на 2003 г. регистрираните млекопреработвателни предприятия в България са 307 бр., от тях 20 са одобрени за износ за ЕС.

През последните години се наблюдава засилен интерес към отглеждането на биволи в страната. Доказаните продуктивни качества и висок генетичен потенциал на българската порода "Мурра" осигуряват възможност за разширяването на производството.

През 2003 г. общият брой на биволи в страната е 7 875, в т.ч. биволици 4 542. Увеличението на биволи е 5,2% спрямо същия период на 2002 г. Най-много те са в Южен централен район – 29,1%, Северен централен район – 25,3% и Северозападен район – 17,7%.

Увеличението на биволиците в районите по планиране, спрямо 2002 г., е както следва: Северен централен – 175 %, Югозападен – 200%, Североизточен – 33 %.

В стопанства с по 1-2 биволици се отглеждат 44,5% от общия брой.

Произведеното биволско мляко през изтеклия период е 5 275 т, което с 19,6% повече спрямо 2002 г.

В Северен централен район е произведено 45% от общо добитото мляко в страната – 2 316 хил.литра.

Селекционната дейност в направлението се води с 767 бр. биволици. Млечната продуктивност от бонитирани биволици е 1 898 кг при 7,28 % мастни вещества.

По данни на дирекция "Агростатистика", през 2003 г. в кланиците и стопанствата са заклани около 177 600 говеда и биволи и е добито 28 727 т месо кланично тегло. Промисленият добив е 9 036 т и е с 14,1% повече спрямо производството през 2002 г.

Увеличение бележи броят на закланите едри преживни животни директно в стопанствата. Техният брой през 2003 г. е 125 500, което е с около 4,5% повече спрямо 2002 г. В резултат на това кланичният добив на месо в тях е нараснал с 3 810 т.

Наблюдаваното увеличение на производството на месо от едри преживни животни се дължи на засиления интерес към отглеждане на месодайни породи говеда, чийто брой през 2003 г. е 16 336.

От общия брой заклани животни, говедата са 5,8% и добитото от тях месо е 28 727 т. То съставлява 24,2% от общия добив на червени меса в страната.

В сравнение с 2002 г. месото от говеда е с 20,7% повече, като средното кланично тегло в промишлените предприятия и стопанства е , както следва – от 173,4 в кланиците и 162,1 кг в стопанствата.

Таблица II.29.**Производство на месо – 2002-2003 г.**

Категории животни	Промислено производство-кл.г. (тона)			Производство на месо в стопанствата (тона)		
	2002	2003	%	2002	2003	%
Телета	4 680	5 033	+ 7,5	13 241	12 979	- 2,0
Общо говеда	7 866	9 021	+ 14,7	15 783	19 491	+ 24,0
Биволи	57	15,3	- 72,9	98	200	+ 104,1
Общо ЕРД	7 923	9 036	+ 14,1	15 881	19 691	+ 24,0

*Източник: МЗГ, "Агростатистика"***2.1.2.2. Дребен рогат добитък – овце и кози**

Овцевъдството и козевъдството осигуряват поминък на голяма част от населението в селските райони на страната.

През 2003 г., разпределението на основните стада в овцевъдството и козевъдството, според броя на отглежданите животни в стопанство, е както следва:

- 78,1% от овцете майки и дзвизките се отглеждат в стопанства с капацитет до 50 броя животни. В стопанства с над 50 броя животни се отглеждат 301 900 овце-майки и дзвизки, което представлява 21,9% от общият им брой.

- 96,1% от козите майки се отглеждат в стопанства до 50 броя, а в стопанства с над 50 броя се отглеждат само 3,9% от общият брой кози-майки или 24 500 броя.

Анализът показва, че делът на отглежданите кози-майки в стопанства с капацитет над 50 броя животни е много по-малък, отколкото делът на отглежданите овце-майки в стопанства със същия капацитет.

Към 01.11.2003 г. общият брой на овцете е със 7,5% по – малък, в сравнение със същия период на 2002 г., и е основно за сметка намалението на броя им в дребните стопанства (8,6%). Същата тенденция се наблюдава и при общия брой на овцете-майки, където намалението е 7,3%.

Разпределението на броя на овцете по региони през 2002 и 2003 г. е дадено в Таблица II.30. Южния централен и Североизточния райони запазват мястото си на райони, в които се отглеждат най-много овце в страната. За Северен централен район е характерно спиране на намалението на овцете в сравнение с 2001-2002 г. и увеличение на броя на овцете с 47,2% .

Таблица II.30.
Брой овце по райони 2002-2003 г.

(хил.бр.)

Район	овце-общо			в т.ч. овце-майки		
	1.11.2002	1.11.2003	%	1.11.2002	1.11.2003	%
Северозападен	241,1	174,2	-27,7	204,9	143,2	-30,1
Северен централен	106,0	156,0	+47,2	90,8	130,4	+43,6
Североизточен	431,6	413,7	-4,2	341,6	326,1	-4,5
Югоизточен	266,4	208,3	-21,8	194,8	176,5	-9,4
Южен централен	431,3	423,0	-1,9	346,9	326,1	-6,0
Югозападен	252,0	223,4	-11,3	200,1	176,5	-11,7
За страната	1728,4	1598,6	-7,5	1379,1	1278,8	-7,3

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

През 2003 г. се отчита намаление на общия брой кози - с около 4%, на козите – майки с 4,3%, както и в броя на козевъдните стопанства с 2,7%. Данните показват, че този спад е обусловен от намаляване броя на дребните ферми, в които се отглеждат средно по 3,1 броя кози. При професионалните стопанства се наблюдава минимален ръст в броя им, но е редуциран броят на отглежданите кози в тях до 15,3 средно.

Изменение има и в броя на козите по райони. В Северен централен, Южен централен и Югозападен райони те са повече спрямо същия период на 2002 г. което е свързано с традициите на населението, добрата инфраструктура и възможността за хранене със собствени фуражи.

Таблица II.31.
Брой кози по райони 2002- 2003г.

(хил.б р.)

Район	кози - общо			в т.ч. кози-майки		
	1.11.2002	1.11.2003	%	1.11.2002	1.11.2003	%
Северозападен	150,4	82,3	-45,3	134,6	66,3	-50,7
Северен централен	62,1	125,4	+102,2	51,9	102,4	+97,3
Североизточен	152,8	136,6	-10,6	117,3	112	-4,5
Югоизточен	118,9	100,9	-15,1	87,3	82,4	-5,6
Южен централен	152,7	158	+3,5	129,0	129,3	+0,2
Югозападен	117,6	122,1	+3,8	99,4	100,2	+0,8
За страната	754,5	725,3	-3,9	619,4	592,6	-4,3

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

От общото произведено мляко през 2003 г., това от овце и кози представлява 12,7%. Овчето мляко през изтеклия период е 88 679 т и е с 5,1% по-малко спрямо суровината през 2002 г. Причини за това са намаления брой лактиращи овце и високия процент дребни стопанства, в които средната млечност е далеч от типичната за породата.

В породната структура на намиращите се под селекционен контрол стада основно място заема млечното направление, следвано от тънкорунното и аборигенното.

Таблица II. 32.

Породна структура на контролираните овце майки по направления

№	Видове	Относителен дял %	Брой
1.	Тънкорунно	9,7	6 650
2.	Полутънкорунно	1,6	1 124
3.	Цигайско	4,9	3 381
4.	Млечно	76,3	52 229
5.	Месодайно	0,9	590
6.	Многоплодно	0,2	172
7.	Аборигенно	6,4	4 354
	Общо	100,0	68 500

Източник: ИАСРЖ

В сравнение с 2002 г. през 2003 г. е нараснал броят на контролираните овце майки /с около 50%/ и лактационната млечност в елитните стада /с 9,9 литра/. Средната годишна млечност от контролирана овца майка е 65,8 л., вълнодайността е 3,7 кг, а плодовитостта 126,1 %.

Добитото месо от ДРД в кланици и стопанства е 19 367 т кланично тегло и представлява 16,3% от червените меса у нас. В промишлените предприятия са заклани с 22,5% повече овце, докато в животновъдните стопанства с 2,3% по-малко спрямо 2002 г. Това е и причината за спада в общото производство на месото от дребни преживни. В стопанствата агнетата, яретата, овцете и козите се колят с по-ниско живо тегло отколкото в кланиците. Причината за това е факта, че в тях месото се използва за задоволяване нуждите на домакинствата, не се предлага на пазара и не се търси оптималната себестойност при отглеждането.

2.1.2.3. Свиневъдство

Свиневъдството осигурява повече от половината от произвежданото месо у нас. През 2003 г. общият брой на свинете е 1 032 300 и е нараснал с 3,6% спрямо същия период на 2002 г. Ръст от 4% бележи и броят на свинете-майки, като през 2003 г. те са 78 878 броя.

Най-голям брой свине се отглеждат в Североизточен, Северен централен и Южен централен район. От таблицата е видно, че през 2003 г. с 31% се е увеличил броят на отглежданите свине-майки в Югоизточен район, с 25% в Северен

централен район и с 7,6% в Югозападен район, а намаление на свинете-майки се наблюдава в Южен централен, в Североизточен и в Северозападен район, в сравнение с 2002 г.

Таблица II.33.

Брой свине по райони през 2002 и 2003г.

(хил.б

Район	Свине-общо			Свине-майки		
	1.11.2002	1.11.2003	%	1.11.2002	1.11.2003	%
Северозападен	158,3	84,6	-46,6	6,3	6,2	-1,6
Северен централен	143,7	212,7	+48,0	13,4	16,8	+25,4
Североизточен	334,1	291,1	-12,9	25,2	23,8	-5,6
Югоизточен	110,9	153,8	+38,7	7,3	9,6	+31,5
Южен централен	159,7	180,7	+13,1	14,5	12,6	-13,1
Югозападен	89,8	109,4	+21,8	9,2	9,9	+7,6
България	996,5	1 032,3	+3,6	75,9	78,9	+4,0

Източник: МЗГ, "Агостатистика"

В професионални стопанства се отглеждат 42,3% от свинете-майки, със среден брой на животните в стопанство 25 свине-майки. Останалите се отглеждат в дребни стопанства с 2 свине-майки средно в стопанство.

През 2003 г. значително се е увеличил броят на свинете-майки и младите женски свине за разплод - от 93 660 броя през 2002 г. е на 105 277 броя през 2003 г..

През 2003 г. започна идентификацията и регистрацията на свинете-майки и нерезите в нуклеусовите и репродукторни стада. Изготвена бе и се изпълнява програма за маркиране на цялото поголовие свине през 2004 г.

В свиневъдството селекционната работа се води с 14 700 броя чистопородни свине майки. Увеличена е плодовитостта на репродуктивните стада в сравнение с 2002 г. от 9.4 на 9.8 броя живородени прасета. През 2003 г. година са тествани общо 12 850 нерезчета и женски прасета.

Породната структура на животните под селекционен контрол е следната:

- ✓ Голяма бяла – 42%
- ✓ Ландрас - 30%
- ✓ Дунавска бяла – 24%
- ✓ Дюрок - 3%
- ✓ Източнобалканска – 1%

Основните продуктивни показатели са:

- ✓ средна плодовитост на основни и проверяеми свине майки-9,7 бр.прасета от прасило, а при раждане и на 21 ден – 9 бр.;
- ✓ отпад на бозайниците – 7.6%;
- ✓ дебелина на сланината на 90 дневна възраст при:
- ✓ нерезчета 32 мм на 180 дни ;
- женските прасета 32.8 мм на 189 дни

Селекцията в сектор "Свиневъдство" е насочена към повишаване дела на постното месо с оглед успешно прилагане на EUROP системата за класификация на кланични трупове.

Производството на свинско месо през 2003 г. е 70 644 тона. От тях 51 706 тона е добито в кланици и 18 938 тона в лични стопанства. В сравнение с 2002 г. количеството на свинско месо бележи ръст от 14,3%, като се наблюдава нарастване на броя на закланите животни, както в кланиците, така и в личните стопанства. Намаленото количество свинско месо, добито в стопанствата се дължи на по-ниското живо тегло при клане на животните.

2.1.2.4. Птицевъдство

Развитието на птицепроизводството и птицепреработката през 2003 г. бе насочено към постигане на съответствие с поетите ангажменти за въвеждане на европейските изисквания за качество и безопасност на произвежданите продукти. Промислените ферми в двете направления, в които се отглеждат около 3,5 милиона от кокошките-носачки в страната, както и някои от преработвателните предприятия, поставиха началото на това реструктуриране, използвайки както свои, така и средства от предприєдинителните фондове на програма САПАРД.

И през 2003 г. птицепроизводството се развиваше на база използване на съществуващия в научните институти генетичен ресурс /кокоши и пуйчи вид/ и вносни еднодневни стокови и родителски форми, с тенденция за добив на продукция с по-ниска себестойност и качество.

Общият брой на птиците към 1.11.2003 г. бележи ръст с 19,6% спрямо същият период на 2002 г. и е обусловен от нарастване броя на кокошките-носачки с 17% и на заложените бройлери за угодване. Другите видове птици - пуйки, гьски, патици, шрауси и пьдпьдьци запазват своя брой.

Увеличение се наблюдава при произведените яйца в промислените ферми (те осигуряват около 60% от добива), кьдето средната продуктивност от кокошка – носачка достигна 300 бр. яйца, при среден разход на фураж за яйца 140 грама. Тези резултати потвърждават високото ниво на организация на производствения процес в яйценосното птицевьдство, постигнат чрез оптимално поддържане на микроклиматичните условия, използване на високопродуктивни хибриди и балансирано хранене.

От общия промислен добив на месо птичето заема най-голям дял – 42,9%.

В кланиците за бели меса са заклани общо 34 834 птици, което е с около 35% по-малко спрямо 2002 г. Произведеното птиче месо в тях е 52 462 т кланично тегло, като това от пилета бройлери, кокошки и петли представлява около 85,8%. Положителен момент е по-високото живо тегло на бройлерите за клане (1,865 кг), със срок за угодване от 33 до 42 дни - доказателство за балансирано хранене и използване на високопродуктивни хибриди.

Месото от водоплаващи е 13,8%, а това от пуйки е 0,3% от общия добив. Този нисък процент на добитото пуешко месо е обусловен от малкия брой родителски стада, които не могат да задоволят нуждите на потребителите и преработвателната промисленост.

Месото от пуйки през 2003 г. е с 80% повече спрямо 2002 г.

Таблица II.34.

Производство на птиче месо – 2002-2003г.

Категории птици	(тона)		
	Промислено производство- кланично тегло		
	2002	2003	%
Пилета бройлери	57 332,10	40 594,1	- 29,2
Кокошки и петли	1 443,00	1 037,9	-28,1
Пуйки	87,00	156,1	+79,4
Гъски и патици	4 847,20	5 604,1	+15,6
Общо	49 859,30	47 392,2	+4,9

Източник: МЗГ, "Агростатистика"

В промишленото птицевъдство през 2004 г. се очаква:

- ✓ Да се запази започналото стабилизиране по отношение броя на продуктивните стада и получената от тях продукция в двете направления от кокошия вид;
- ✓ Да се поддържа нивото на внос при едnodневните патета и гъсета, и запази
- ✓ размера на производство на втлъстен черен дроб;
- ✓ Да се увеличи производството на месо от щрауси, с цел експорт за ЕС;
- ✓ Да се увеличи потреблението на яйца и птичи продукти в рамките на 2,5 - 3%.

През 2004 г. в помощните семейни ферми, където се отглеждат около 2/3 от кокошките – носачки, не се очаква намаление на производството. Птиците тук се отглеждат екстензивно и се добиват екологично чисти, висококачествени яйца, предимно за собствена консумация.

2.1.2.5. Коневъдство

В България конете се използват в няколко основни направления:

- ✓ коне за работа - над 98% от конете се използват за работа в селското и горското стопанство;
- ✓ коне за класически дисциплини на конния спорт и за хиподрумни надбягвания;
- ✓ коне за любителска езда и туризъм;
- ✓ коне за производство на месо – ново и перспективно направление в сектора поради добрите условия за износ на живи коне за месо и наличието на кланица, лицензирана за износ на месо от еднокопитни в Европейския съюз.

По данни на НВМС броят на еднокопитните в страната към 01.11.2003 г. е 242 817, което е 92,7% от поголовието за същия период през 2002 г. Над 99% от конете се отглеждат в частния сектор. В държавните структури се съхранява само част от Националния генофонд.

Очаква се през 2004 г. тенденцията на спад на броя на конете и магаретата да се запази най-вече поради широкото навлизане на механизацията в селското стопанство и големия брой животни, които ежегодно се изнасят. Традиционно мулетата и катърите се използват за работа в труднодостъпните полупланински и планински райони и техният брой ще се запази.

През 2003 г. е реализиран износ на 5 990 коня за 15 109 768 лева и на 2 910 магарета, мулета и катъри за 2 958 502 лева. От тях конете за разплод са 265 броя, предимно от породите Чистокръвна Арабска, Шагия и Източнобългарска. Международния пазар за Чистокръвната Арабска и Шагия породи е отворен за нас поради членството на България в Международните асоциации за развъждане на тези коне – WANO и ISG. През 2003 г. страната ни бе инспектирана от комисия на Международния комитет по племенната книга на Чистокръвния английски кон /ISBC/. Очаква се преговорите по приемането на България като пълноправен член на ISBC да приключат през 2004 г.

Селекционната дейност в коневъдството се извършва с 1 520 коня от 12 породи. Националната асоциация по коневъдство привлича все повече частни стопани за развъждане на високласни чистопородни коне по утвърдените селекционни програми.

През 2003 г. стартира и първият проект по програма САПАРД в областта на коневъдството на стойност 975 223 лева.

2.1.2.6. Пчеларство

През 2003 г. пчеларството запазва приоритетното си значение в животновъдното производство.

Увеличеният интерес към пчеларството се определя от:

- Преобладаващата експортната насоченост и сериозни валутни постъпления;
- Възможност за получаване на добри доходи от професионалните пчелари, за които пчеларството е основен бизнес;
- Подпомагане на производителите, чрез отпускане на капиталови субсидии и преференциални кредити от ДФ “Земеделие”;
- Осигуряване поминък и допълнителни доходи на населението в слаборазвитите селски райони.

През 2003 г. по данни на НВМС броят на пчелните семейства е 459 178, което е с 47,7 % повече спрямо 2002 г. Отчетеният ръст се дължи на по-големият брой пчелни семейства, обхванати при регистрацията на пчелините.

Производството на мед нараства спрямо предходната и по експертна оценка надхвърля 8 500 тона. Добрите климатичните условия осигуриха по-дълъг цъфтеж на медоносната растителност, добра паша за пчелите и допринесоха за по-високите добиви.

През 2003 г. със средства от ДФ “Земеделие” към Националната развъдна асоциация по пчеларство беше създаден контролно-изпитателен пчелин за изпитване на отделните произходи от генофонда. С това се цели да се затвори

цикъла от издирване на ценни в стопанско отношение произходи, до производство и използване в практиката на племенни пчелни майки с доказан произход и качества.

През 2003 г. бяха одобрени 9 майкопроизводителни пчелина, от които 1 за производство на елитни, 6 за производство на племенни пчелни майки и 2 за производство на отводки /рояци/. Произведени са над 12 000 племенни пчелни майки за реализация в стоковите пчелини.

През 2003 г. на основание на Закона за пчеларството бяха приети наредби на МЗГ, които регламентират дейностите по производството и предлагането на пазара на елитни и племенни пчелни майки и отводки, мерките за опазване на пчелите и пчелните семейства от отравяне и вземането на проби и използваните методи за анализ на пчелния мед.

През 2004 г. се очаква запазване броя на пчелните семейства, постепенното им окрупняване, модернизиране на материалната база и въвеждане на съвременни технологии за отглеждане.

2.1.2.7. Бубарство

През 2003 г. основната дейност в сектора е насочена към производството на бубено семе за съхранение и възпроизводство на популациите от Националния генофонд.

Основни производители на бубено семе остават Регионалният център за научно-приложно обслужване-Враца /РЦНПО/ и “Свила” АД Хасково.

В РЦНПО Враца през 2003 г. за реализация през 2004 г. са произведени общо 868 кутийки бубено семе, в т.ч 165 племенно /суперелитно и елитно/ и 703 кутийки индустриално /F1 хибридно/.

За същия период в “Свила” АД Хасково са произведени 327 кутийки бубено семе, от които 22 елитно и 305 хибридно бубено семе.

През 2003 г. не са раздавани бубени семена за индустриално производство на сурови пашкули.

България разполага с около 1 300 000 бр. черничев дървета. Над 95 % от тях са във вид на единични, високостеблени дървета, разположени по пътищата в населените места. Наличната черничева база е достатъчна за годишно отглеждане на около 20 000 кутийки бубено семе за пролетно и 5000 кутийки за есенно бубохранене и производство на 500 тона сурови пашкули.

Липсата на работещи преработвателни предприятия и ниската изкупна цена на суровите пашкули продължават да бъдат основни фактори за възстановяване на сектора.

2.1.2.8. Зайцевъдство

През 2003 г. интересът към сектора се запазва, като все повече стопани желаят да организират модерни ферми с използване на съвременните методи на отглеждане и селекция. Предпоставка за увеличения интерес и възможности за организиране на по-мощно стоково производство са:

- подходящите природо-климатични условия;
- очертаващата се дълготрайна добра пазарна конюнктура, поради увеличеното търсене на алтернативни меса;
- наличие на традиции и опит в отглеждането;
- осигурен качествен чистопороден и хибриден разплоден материал.

През 2003 г. към Националния генофонд по зайцевъдство бе включена родителската ферма за четирилинейния хибрид ZIKA, един от основните хибриди за месо, който се отглежда в страните от Западна Европа.

За 2003 г. производството е под нивото за 2002 г. и е около 2 500-3000 т заешко месо. Добитото в кланици заешко месо по данни на дирекция "Агростатистика" за 2003 г. е 13,3 т кланично тегло, което е с 53,2% по-малко от 2002 г.

През 2003 г. са работили 2 специализирани зайцекланици /с.Гулянци и с.Цалапица/ и 2 линии за клане на зайци за вътрешния пазар.

Основните пречки за по-нататъшното увеличаване на производството са:

- липса на лицензирана зайцекланица за ЕС;
- свито вътрешно потребление;
- липсата на традиции в консумацията на заешко месо;
- липса на одобрен план от ЕС за мониторингов контрол на заешкото месо.

Очакваното развитие на зайцевъдството е преминаването му от съпътстващо производство за получаване на допълнителни доходи, в основна производствена дейност, заемане на свободни ниши на животновъдния пазар в страната и чужбина.

2.2. Цени

2.2.1. Цени на растителна продукция

2.2.1.1. Изкупни цени на зърнени култури и цени на едро и дребно на брашно и хляб

Пшеница

Хлебна пшеница

През 2003/04 г. изкупните цени на хлебната пшеница стартираха от нива 160 - 210 лв./тон, с около 63 лв./тон по-високи в сравнение с тези на предходната година. От началото на маркетинговата година се очерта тенденция на повишение на цените, като средномесечната цена за м. юли - 195 лв./тон, те се повишиха до 348 лв./тон през м. януари 2004 г. Темпът на нарастване на средните месечни цени

за периода м. юли 2003 г. - м. януари 2004 г. е от 6 до 23 % за всеки месец спрямо предходния, като най-голямо е повишението за м. август спрямо м.юли 2003 г. (от 195 до 239 лв./тон).

Основните предпоставки за голямото увеличение на изкупните цени на пшеницата през първата половина на маркетинговата година бе намаленото производство от реколта '03 и по-високите цени на международните пазари, особено в Западна и Централна Европа и в Черноморския регион.

С цел стабилизиране на пазара със зърнени храни и обезпечаване на вътрешното потребление от пшеница, Правителството на Р България прие редица спешни мерки, които се изразяват в следното:

- С ПМС № 164 от 25.07.2003 г. са увеличени таксите по контрола на качеството на зърното при износ;
- С ПМС № 193 от 05.09.2003 г. е въведена временна забрана за износ на пшеница и брашно от 30.09.2003 г. до 31.07.2004 г.;
- С Решение на МС № 613 от 05.09.2003 г. са деблокирани от стоковият фонд на Държавен резерв 100 хил. тона пшеница, от които 30 хил. тона фуражна и 70 хил. тона хлебна. Пшеницата е търгувана на стоковата борса;
- С Решение на МС № 801 от 19.11.2003 г. са деблокирани 100 хил. тона пшеница от Държавен резерв, която е продавана на стоковата борса;
- От 01.01.2004 г. до 30.06.2004 г. бе въведен безмитен внос на брашно.

Предприетите действия от страна на държавата имаха благоприятен ефект върху пазара на зърно в страната. Те доведоха до намаление и стабилизиране на цените по веригата пшеница - брашно - хляб.

От м. февруари до м. юни 2004 г.цените на хлебната пшеница се понижиха от 348 лв./тон до 320 лв./тон.

Намалението на изкупните цени на пшеницата се дължи преди всичко на осъществения внос на пшеница и брашно, в резултат на което се увеличи предлагането и конкуренцията на пазара.

Средната цена на хлебната пшеница за маркетинговата 2003/04 г. е 299 лв./тон и е със 142 лв./тон по-висока в сравнение със средната за 2002/03 г.

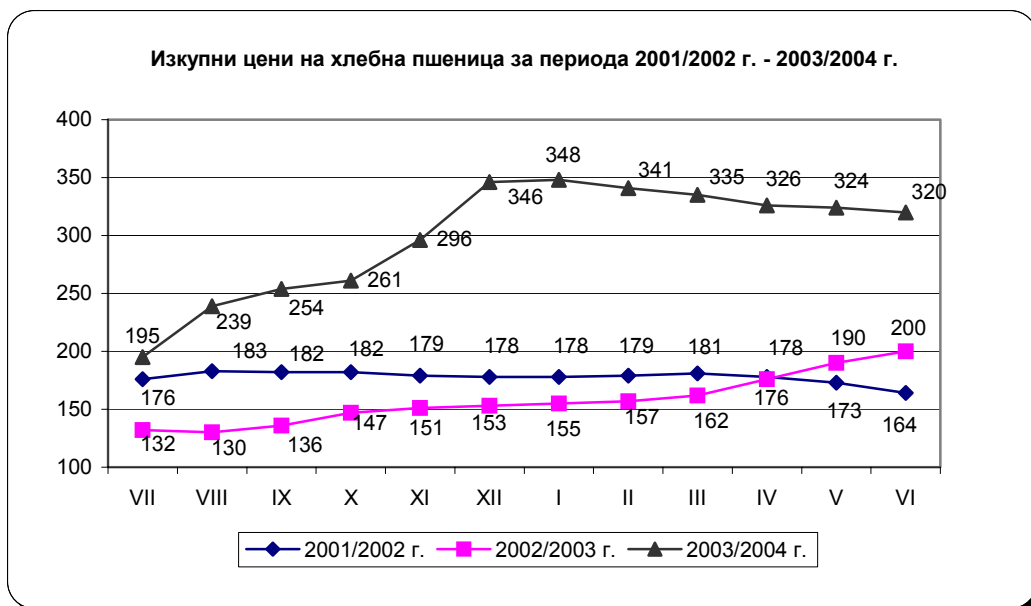
Таблица II. 35.

Изкупни цени на хлебна пшеница за периода 2001/2002 – 2003/2004 г.

	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средна цена
2003/2004 г.	лв./тон	195	239	254	261	296	346	348	341	335	326	324	320	299
	щ.д./тон	113	136	146	156	177	217	225	220	210	200	199	199	182
2002/2003 г.	лв./тон	132	130	136	147	151	153	155	157	162	176	190	200	157
	щ.д./тон	67	65	68	74	77	80	84	86	90	98	113	119	84
2001/2002 г.	лв./тон	176	183	182	182	179	178	178	179	181	178	173	164	178
	щ.д./тон	77	84	85	84	81	81	80	80	81	80	81	80	81

Източник: САПИ

Фигура П.19.

В резултат на добрите природоклиматични условия за развитието на есенниците, през новата маркетингова 2003/04 г. се очаква увеличение на производството от пшеница.

Изкупната кампания на реколта `2004 стартира с цени на хлебната пшеница от 160 - 180 лв./тон с тенденция на намаление. Основните предпоставки за това са:

1. Очакваната значително по-добра реколта през 2004 г., в сравнение с предходната година;
2. Сравнително ниският курс на долара - около 1,6 лв./щ.дол.;
3. Прогнозите за увеличението на производството на пшеница в световен мащаб;
4. Голямото предлагане на пшеница в Черноморския регион по цени по-ниски от тези на другите международни пазари.

Фуражна пшеница

Цените на фуражната пшеница реколта `2003 стартираха от нива около 150-200 лв./тон - с около 10 лв/тон по-ниски от тези на хлебната. Тенденцията на увеличение на изкупните цени на хлебната пшеница се отрази върху динамика на тези на фуражната пшеница. През първите три месеца на маркетинговата година средномесечната изкупна цена на фуражната пшеница се повиши от 167 лв./тон до 223 лв./тон. Поради създадената ситуация от намаленото производство на пшеница, през следващите пет месеца на маркетинговата година не са отчетени сделки с фуражна пшеница. Наличната пшеница се предлагаше главно като хлебна по цени значително по-високи от тези на фуражната.

През м. март 2004 г. средномесечното равнище на цените е 300 лв./тон и за разлика от цените на хлебната пшеница, които се понижаваха през тези месеци, цените на фуражната се увеличаваха, като до края на м. май 2004 г. достигнаха 327 лв./тон. През м. май цените на фуражната пшеница са по-високи от тези на хлебната с около 3 лв./тон.

Средната цена на фуражната пшеница за маркетинговата 2003/04 г. е 257 лв./тон и е по-висока със 118 лв/тон спрямо тази за 2002/03 г.

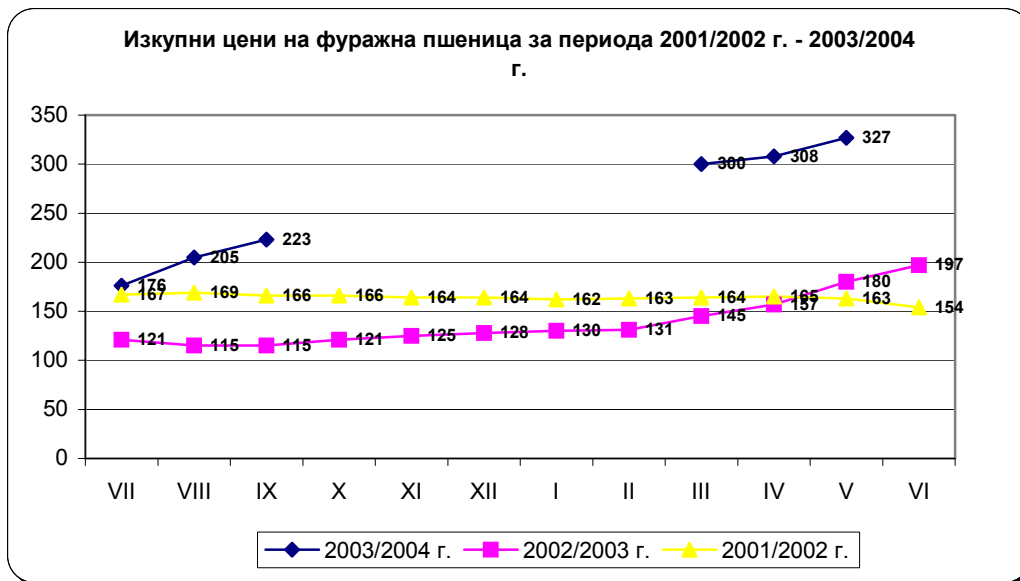
Таблица II. 36.

Изкупни цени на фуражна пшеница за периода 2001/2002 – 2003/2004 г.

	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средна цена
2003/2004 г.	лв./тон	176	205	223	-	-	-	-	-	300	308	327	-	257
	щ.д./тон	102	117	128	-	-	-	-	-	188	189	201	-	154
2002/2003 г.	лв./тон	121	115	115	121	125	128	130	131	145	157	180	197	139
	щ.д./тон	61	58	58	61	64	67	71	72	80	87	107	118	74
2001/2002 г.	лв./тон	167	169	166	166	164	164	162	163	164	165	163	154	164
	щ.д./тон	73	78	77	77	75	75	73	73	73	74	76	75	75

Източник: САПИ

Фигура II.20.

Брашно и хляб

Тенденцията на повишение на цените на хлебната пшеница от началото на маркетинговата 2003/04 г. беше последвана и от повишение на цените на брашното. Средномесечната цена на едро на брашно “тип 500” от началото на периода - м. юли до м. декември 2003 г. е нараснала от 374 лв./тон до 670 лв./тон.

След въвеждането на безмитен внос на брашно от началото на 2004 г. цените на брашното започнаха да се понижават, като средномесечната цена на едро в края на маркетинговата година (м. юни 2004 г.) е 578 лв./тон и е по-ниска с 92 лв./тон в сравнение с тази за м. декември 2003 г. Увеличеното предлагане на вътрешния пазар на брашно от внос по цени значително по-ниски от тези на местното производство е основната предпоставка за намалението на цените на едро на брашното през първите шест месеца на 2004 г.

Средната цена на едро на брашно тип 500 за маркетинговата 2003/04 г. е 555 лв./тон и е по-висока с 215 лв./тон спрямо 2002/03 г. Средномесечната цена на брашно тип 700 за м. юли 2003 г. е 334 лв./тон и през м. декември се е повишила до 643 лв./тон или с 309 лв./тон, което представлява увеличение с около 92 %. В резултат на въведения безмитен внос цените на едро на брашно тип 700 се понижиха до края на маркетинговата година – м. юни 2004 г. с 89 лв./тон до нива от 554 лв./тон.

Средната цена на едро на брашно тип 700 за периода от м. юли 2003 г. до м. юни 2004 г. е 526 лв./тон и е по-висока с 219 лв./тон в сравнение с тази за маркетинговата 2002/03 г.

През маркетинговата 2003/04 г. се очерта тенденция на намаляване на съотношенията между равнищата на цените по веригата пшеница-брашно-хляб.

Средното съотношение между изкупни цени на пшеницата и цените на едро на брашно тип “500” за маркетинговата 2003/04 г. е намаляло с 0,31 пъти спрямо

това за 2002/03 г. (от 2,17 на 1,86 пъти). Това показва, че изкупните цени на хлебната пшеница са с по-голям ръст на увеличение в сравнение с цените на едро на брашно тип 500.

По данни на САПИ, през 2003/2004 г. цените на едро и дребно на основните видове хляб – бял “Стара Загора” и “Добруджа” са се повишили с около 22-25 %.

Бял хляб “Стара Загора”

През маркетинговата 2003/04 г. най-високи средномесечни цени на белия хляб са отчетени през м. декември 2003 г. и м. януари 2004 г., като цената на едро на бял хляб е 0,89 лв./кг, а на дребно - 0.98 лв./кг. Увеличението на средните цени е съответно с 0.23 лв./кг на цената на едро и с 0.25 лв./кг на цената на дребно или с около 35 % в сравнение с началото на маркетинговата година.

От м. февруари 2004 г. се наблюдава тенденция на постепенно намаление на цените, което е в резултат от понижаването на цените на брашното. Средномесечните цени на едро и дребно за м. юни 2004 г. са по-ниски с 0.07 лв./кг или с около 7-8 % спрямо тези за м. декември 2003 г.

Сравнението на средната цена на едро и на дребно на белия хляб за маркетинговата 2003/04 г. с тази за 2002/03 г. показва увеличение с около 33 %.

Хляб “Добруджа”

Средномесечната цена на едро на хляб “Добруджа” е най-висока за м. декември 2003 г. - 0,81 лв./кг и се е повишила с 0.21 лв./кг спрямо тази за м. юли 2003 г. От началото на 2004 г. е отчетено ежемесечно понижение с 0.01 – 0.02 лв./кг, като средномесечната цена за м. юни 2004 г. е намаляла с 0.06 лв./кг или с около 8 % спрямо средната за м. декември 2003 г.

Равнището на цените на дребно на хляб “Добруджа” се определят от цените на едро и следват тяхната динамика. Средномесечната цена на дребно е най-висока през м. декември 2003 г. – 0.89 лв./кг, като в сравнение с началото на маркетинговата година се е увеличила с 0.22 лв./кг или с около 33 %. От началото на 2004 г., както при цените на едро, средномесечните цени на дребно се понижават с 0.01 – 0.02 лв./кг всеки месец спрямо предходния, като за м. юни тя е по-ниска с 0.07 лв./кг в сравнение с тази за м. декември 2003 г.

Средните цени на едро и дребно на хляб “Добруджа” за маркетинговата 2003/04 г. са по-високи с около 23 % в сравнение с тези за маркетинговата 2002/03 г.

Сравнението на средното съотношение между цената на дребно на белия хляб към изкупната цена на пшеницата за маркетинговата 2003/04 г. спрямо това за 2002/03 г. показва драстично намаление - от 4,59 на 2,96 пъти, т.е. то е значително по-ниско от приетите ценови съотношения по веригата пшеница-брашно-хляб - 1:2:4. В основата на това намаление са ниското платежоспособно търсене на населението и голямата конкуренция в хлебопроизводството.

Цени на едро и дребно на брашно и хляб за периода 2002/03 – 2003/04 г.

2003/2004 г.	Марка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средна цена
I. Брашно														
<i>1. Брашно тип 500</i>														
- цена на едро	лв./тон	374	439	471	495	582	670	649	625	605	589	586	578	555
- цена на дребно	лв./кг	0,55	0,59	0,62	0,65	0,70	0,85	0,86	0,85	0,82	0,80	0,81	0,81	0,74
<i>1. Брашно тип 700</i>														
- цена на едро	лв./тон	334	405	439	458	546	643	620	597	580	568	565	554	526
II. Хляб														
<i>1. Хляб "Стара Загора"</i>														
- цена на едро	лв./кг	0,66	0,70	0,72	0,72	0,78	0,89	0,89	0,87	0,85	0,84	0,82	0,82	0,80
- цена на дребно	лв./кг	0,73	0,78	0,81	0,82	0,87	0,98	0,96	0,95	0,94	0,93	0,92	0,91	0,88
<i>2. Хляб "Добруджа"</i>														
- цена на едро	лв./кг	0,60	0,63	0,65	0,65	0,70	0,81	0,80	0,79	0,77	0,76	0,75	0,75	0,72
- цена на дребно	лв./кг	0,67	0,70	0,73	0,73	0,78	0,89	0,87	0,86	0,85	0,84	0,82	0,82	0,80
2002/2003 г.														
I. Брашно														
<i>1. Брашно тип 500</i>														
- цена на едро	лв./тон	367	345	344	338	330	327	328	327	328	335	347	361	340
- цена на дребно	лв./кг	0,58	0,57	0,55	0,55	0,54	0,53	0,53	0,53	0,53	0,5	0,52	0,53	0,54
<i>2. Брашно тип 700</i>														
- цена на едро	лв./тон	336	313	308	304	296	295	297	298	299	303	313	320	307
II. Хляб														
<i>1. Хляб "Стара Загора"</i>														
- цена на едро	лв./кг	0,66	0,66	0,66	0,66	0,65	0,64	0,64	0,62	0,64	0,64	0,65	0,66	0,65
- цена на дребно	лв./кг	0,73	0,73	0,73	0,73	0,72	0,72	0,71	0,69	0,72	0,72	0,72	0,73	0,72
<i>2. Хляб "Добруджа"</i>														
- цена на едро	лв./кг	0,60	0,60	0,60	0,60	0,59	0,58	0,58	0,56	0,59	0,59	0,58	0,59	0,59
- цена на дребно	лв./кг	0,66	0,66	0,66	0,66	0,65	0,65	0,65	0,63	0,66	0,66	0,65	0,66	0,65
- цена на едро	лв./кг	0,60	0,60	0,60	0,61	0,61	0,60	0,60	0,60	0,61	0,60	0,59	0,60	0,60
- цена на дребно	лв./кг	0,65	0,65	0,66	0,66	0,67	0,66	0,66	0,66	0,67	0,66	0,65	0,66	0,66

Източник: САПИ

Царевица

Изкупните цени на царевицата от реколта `2003 г. стартираха от нива 190-250 лв./тон. През маркетинговата 2003/04 г. се очерта тенденция на повишение на цените на царевицата, като средномесечните изкупни цени са се увеличили от 210 лв./тон през м. септември 2003 г. до 283 лв./тон за м. август 2004 г. или със 73 лв./тон. През периода от 01.09.2003 г. до 31.08.2004 г. изкупните цени на царевицата са най-високи през м. юни и м. юли 2004 г., съответно 310 лв./тон и 308 лв./тон.

През маркетинговата 2003/04 г. средната изкупна цена на царевицата за зърно се е повишила с 84 лв./тон в сравнение с тази за маркетинговата 2002/03 г.

Основната предпоставка за увеличението на цените на царевицата е намаленото производство на другите зърнено-фуражни култури от реколта `03 и

повишеното търсене на царевичата като заместител на пшеницата и ечемика за изхранването на животните.

През маркетинговата 2003/04 г., въпреки голямото си увеличение, цените на царевичата са значително по-ниски в сравнение с другите зърнени култури.

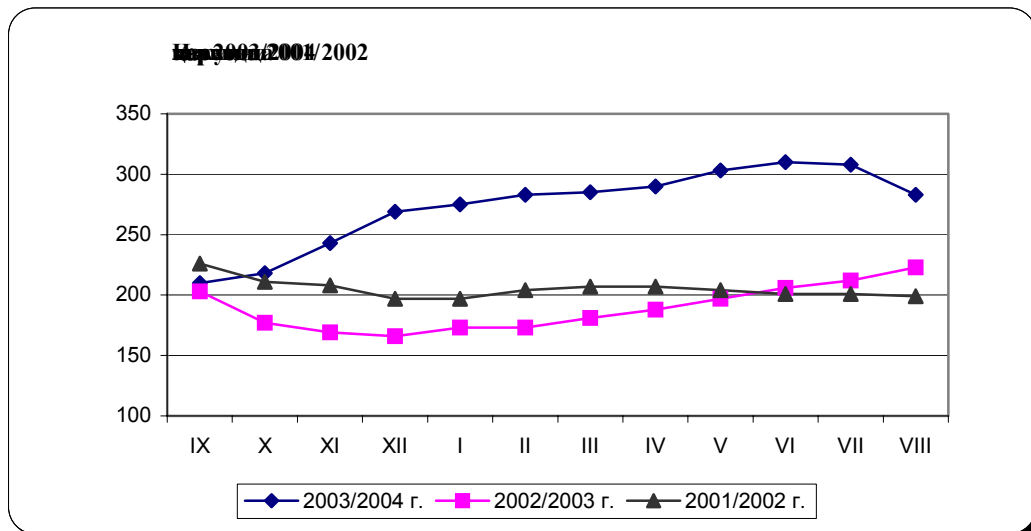
Таблица II. 38.

Изкупни на царевича за периода 2001/2002 - 2003/04 г.

	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Средна цена
2003/2004 г.	лв./тон	210	218	243	269	275	283	285	290	303	310	308	283	273
	щ.д./тон	120	130	145	169	177	183	179	178	186	192	193	176	169
2002/2003 г.	лв./тон	203	177	169	166	173	173	181	188	197	206	212	223	189
	щ.д./тон	102	89	87	86	94	95	100	104	117	123	123	127	104
2001/2002 г.	лв./тон	226	211	208	197	197	204	207	207	204	201	201	199	205
	щ.д./тон	106	98	95	90	89	91	93	93	96	98	102	100	96

Източник: САПИ

Фигура II.21.

Ечемик

През маркетинговата 2003/04 г. се очерта тенденция на постоянно увеличение на изкупните цени на фуражния ечемик.

Изкупната кампания на ечемика от реколта `2003 стартира при цени от 135-200 лв./тон, като средномесечната цена за м. юли 2003 г. е 170 лв./тон и е по-висока с 50 лв./тон в сравнение със съответната на маркетинговата 2002/03 г. Средномесечните цени на ечемика през маркетинговата 2003/04 г. са нараснали със 140 лв./тон – от 170 лв./тон за м. юли 2003 г. до 310 лв./тон през м. юни 2004 г.

Повишението на цените на ечемика се определя от ограниченото предлагане в резултат на намаленото производство от реколта `03 и повишаването на цените на международните пазари.

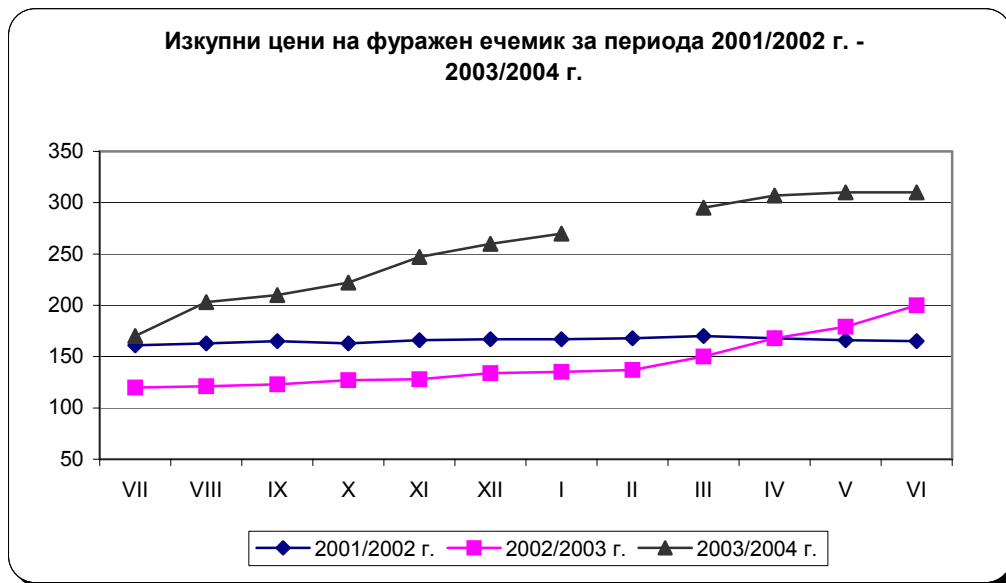
Таблица II. 39.

Изкупни цени на фуражен ечемик за периода 2001/02 – 2003/04 г.

	Мярка	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	Средна цена
2003/2004 г.	лв./тон	170	203	210	222	247	260	270	-	295	307	310	310	255
	щ.д./тон	99	116	120	133	148	163	174	-	185	188	190	192	155
2002/2003 г.	лв./тон	120	121	123	127	128	134	135	137	150	168	179	200	144
	щ.д./тон	61	61	62	64	66	70	73	75	83	93	106	119	77
2001/2002 г.	лв./тон	161	163	165	163	166	167	167	168	170	168	166	165	166
	щ.д./тон	71	75	77	76	75	76	75	75	76	76	78	80	76

Източник: САПИ

Фигура II.22.

2.2.1.2. Цени на слънчоглед и слънчогледово масло.

Слънчоглед

Маркетинговата 2003/2004 г. започна с нива на цените на маслодайния слънчоглед от 321 лв./тон, което представлява намаление с 12,5%, в сравнение с тези от предходната година. В условията на изострена конкуренция между маслопреработватели и износители, към края на м. ноември 2003 г. цените на слънчогледа се повишиха до 392 лв./тон и в същото време почти цялата реколта беше изкупена.

През м. декември цените достигнаха най-високото си ниво от 393 лв./тон, като веднага през следващия месец се понижиха до 367 лв./тон. Поради несъществения обем на търговията, през периода м. февруари - м. август 2004 г. изкупните цени на маслодаен слънчоглед не са наблюдавани от САПИ.

Средната изкупна цена на черен слънчоглед през стопанската 2003/2004 г. е 367 лв./тон - със 7,9% спрямо тази през 2002/2003 г.

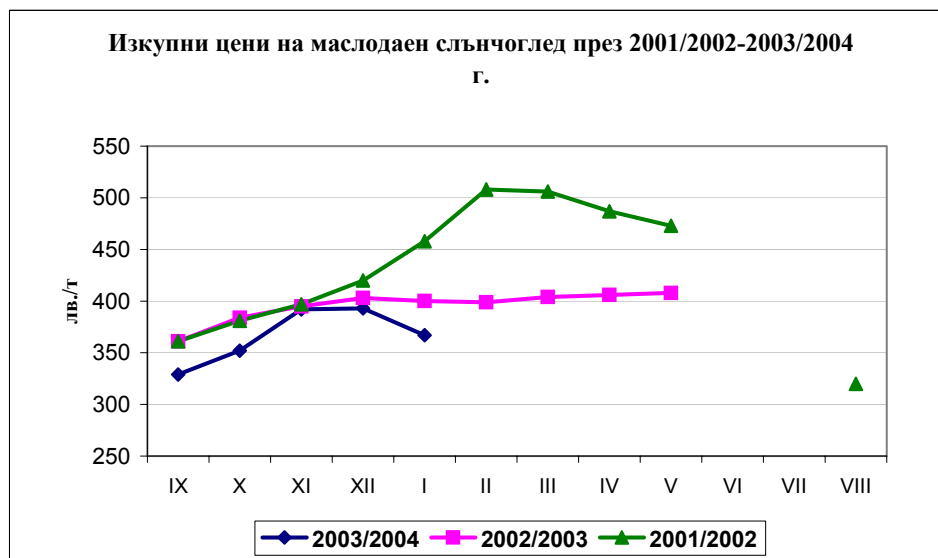
Таблица II.40.

Изкупни цени на маслодаен слънчоглед през 2001/2002 - 2003/2004 г.

	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	средно
2003/2004	лв./т	329	352	392	393	367	-	-	-	-	-	-	-	367
	щ.д./т	188	210	234	246	237	-	-	-	-	-	-	-	223
2002/2003	лв./т	361	384	395	403	400	399	404	406	408	-	-	-	396
	щ.д./т	181	193	202	209	217	202	223	225	242	-	-	-	210
2001/2002	лв./т	361	381	397	420	458	508	506	487	473	-	-	320	431
	щ.д./т	169	177	180	192	207	226	214	220	222	-	-	160	197

Източник: САПИ ООД

Фигура II.23.

Имайки предвид размера на засетите, през пролетта на 2004 г., площи с черен маслодаен слънчоглед (5 500 хил. дка, по предварителни данни) и очаквания висок среден добив – около 130-140 кг/дка, може да се прогнозира, че обемът на реколта 2004 ще достигне този от предходната година и изкупните цени на маслодаен слънчоглед от нова реколта ще се движат на нива около тези през стопанската 2003/2004 г.

Слънчогледово масло

Стопанската 2003/04 година стартира при цени на дребно на слънчогледово масло от 1,94 лв./л, които още в началото на м. октомври 2003 г. се понижиха до 1,86 лв./л. След период (месеците ноември-февруари) на известни колебания между 1,80 и 1,83 лв./л, през м. март 2004 г. цената на дребно на слънчогледово олио се установи на 1,81 лв./ и се задържа на това ниво до края на маркетинговата 2003/2004 г.

Таблица II.41.

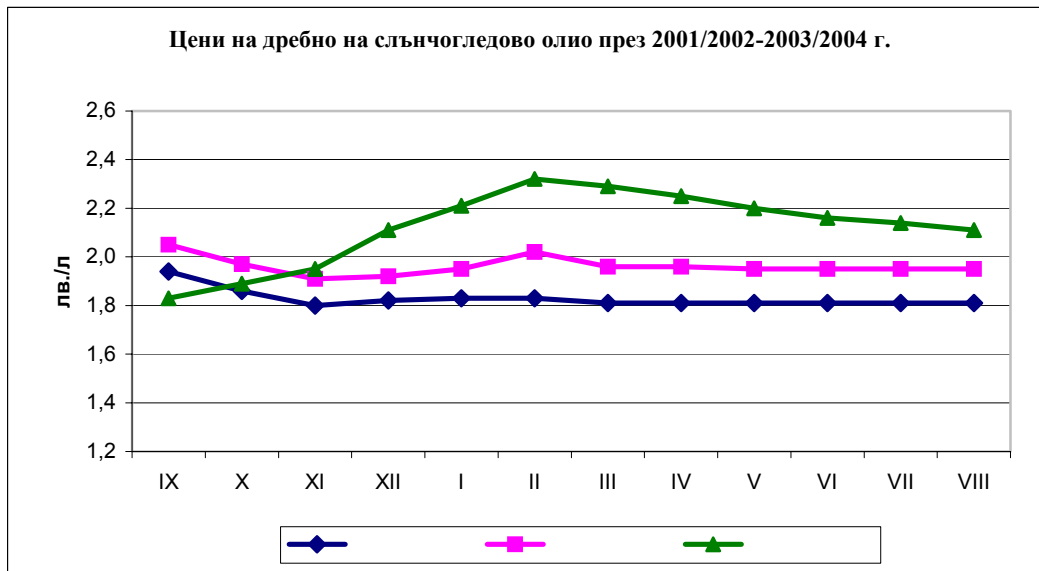
Цени на дребно на слънчогледово масло през 2000/2001- 2002/2003 г.

	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	средно
2003/2004	лв./л	1,94	1,86	1,80	1,82	1,83	1,83	1,81	1,81	1,81	1,81	1,81	1,81	1,83
2002/2003	лв./л	2,05	1,97	1,91	1,92	1,95	2,02	1,96	1,96	1,95	1,95	1,95	1,95	1,96
2001/2002	лв./л	1,83	1,89	1,95	2,11	2,21	2,32	2,29	2,25	2,20	2,16	2,14	2,11	2,12

Източник: САПИ ООД

Средната цена на дребно на слънчогледово олио през стопанската 2003/04 г. е 1,83 лв./л - по-ниска със 7,1%, в сравнение с предходната маркетингова година и с 15,8% спрямо 2001/02 г.

Фигура П.24.

Цените на дребно на слънчогледово олио от реколта '2004 ще се определят от вътрешните изкупни цени на слънчогледа и от международните цени на растителните масла. Може да се очаква техните нива да се запазят до сегашните нива и през стопанската 2004/2005 г.

2.2.1.3. Цени на ориз

През 2003/2004 година изкупните цени на оризовата арпа се движеха в рамките на 380-400 лв./тон без ДДС, запазвайки равнищата си от предходната стопанска година.

Таблица П.42.

Изкупни цени на оризова арпа през 2001/2002 - 2003/2004 г.

Изкупни цени на арпа	Мярка	Средно
2003/2004	лв./тон	400*
2002/2003	лв./тон	400
2001/2002	лв./тон	290

Източник: "САПИ" ООД

*Предварителни данни

Цените на дребно запазват нивата си от предходните две стопански години, което се дължи на относително постоянните равнища на международните цени. България е нетен вносител на ориз, тъй като местното производство задоволява

едва 30% от нуждите на вътрешния пазар. По тази причина цените на едро и дребно в страната до голяма степен се определят от цените на вноския ориз.

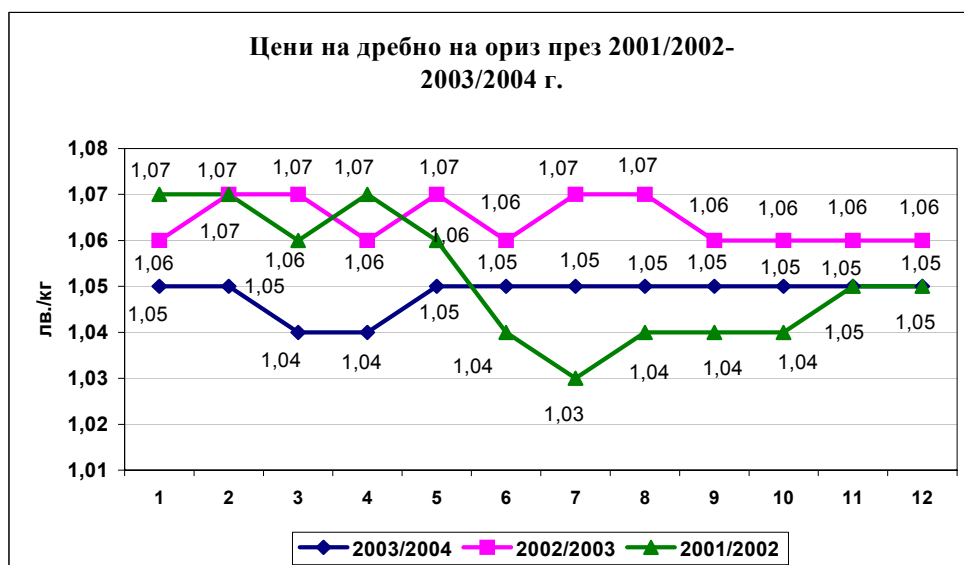
Таблица II.43.

Цени на дребно на ориз през 2001/2002- 2003/2004 г.

	Мярка	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	средно
2003/2004	лв./кг	1.05	1.05	1.04	1.04	1.05	1.05	1.05	1.05	1.05	1.05	1.05	1.05
2002/2003	лв./кг	1.06	1.07	1.07	1.06	1.07	1.06	1.07	1.07	1.06	1.06	1.06	1.06
2001/2002	лв./кг	1.07	1.07	1.06	1.07	1.06	1.04	1.03	1.04	1.04	1.04	1.05	1.05

Източник: САПИ

Фигура II.25.

2.2.1.4. Цени на тютюн

Суровият тютюн се договаря и изкупува по минималните изкупни цени по типове, произходи и класи, които ежегодно се определят от Министерския съвет.

Таблица II.44.

Минимални изкупни цени на тютюн 2003 – 2004 г.

Типове и произходи	2003 г.			2004 г.		
	I класа лв./кг	II класа лв./кг	III класа лв./кг	I класа лв./кг	II класа лв./кг	III класа лв./кг
I. Ориенталски тютюн						

1. Джебел	7,33	5,60	2,28	7,33	5,60	2,28
2. Неврокоп	5,78	4,01	1,77	5,78	4,01	1,77
3. Дупница	5,68	3,69	1,77	5,68	3,69	1,77
4. Мелник	5,47	3,76	1,77	5,47	3,76	1,77
5. Устина	5,38	3,71	1,77	5,38	3,71	1,77
6. Харманли	5,51	3,77	1,77	5,51	3,77	1,77
7. Крумовград	6,72	4,26	1,77	6,72	4,26	1,77
8. Източен Балкан	5,63	3,97	1,77	5,63	3,97	1,77
9. Тополовград	5,51	3,77	1,77	5,51	3,77	1,77
10. Северна България	4,12	2,83	1,77	4,12	2,83	1,77
11. Свиленград	5,69	3,97	1,77	5,69	3,97	1,77
12. Средногорска яка	5,38	3,78	1,77	5,38	3,78	1,77
II. Едрolistни тютюни						
1. Виржиния	3,93	2,57	1,10	3,93	2,57	1,10
2. Бърлей	3,00	1,97	1,22	3,00	1,97	1,22

На база на минималните изкупни цени и на състоянието на качеството на реколтата се формират средни изкупни цени на суров тютюн по типове и произходи.

Таблица II.45.

Средни изкупни цени на тютюн за периода 2001 – 2003 г.

Типове и произходи	Средна изкупна цена - лв./кг			Верижен инд. на изменение на ср. изкупна цена	
	Реколта 2001 г.	Реколта 2002 г.	Реколта 2003 г.	Изменение 2002 спрямо 2001 г.	Изменение 2003 спрямо 2002 г.
I. Ориенталски тютюн					
	3,36	3,12	3,92	-7,14	+25,64
1. Джебел	4,43	4,40	5,18	-0,68	+17,72
2. Неврокоп	3,46	3,26	4,06	-5,78	+24,54
3. Дупница	3,00	2,82	3,42	-6,00	+21,28
4. Мелник	2,92	2,67	3,07	-8,56	+14,98
5. Устина	2,55	2,41	3,30	-5,49	+36,93
6. Харманли	2,92	2,54	3,28	-13,01	+29,13
7. Крумовград	3,76	3,38	4,22	-10,11	+24,85
8. Източен Балкан	3,23	3,30	3,58	+2,17	+8,48
9. Тополовград	3,08	2,57	3,16	-16,55	+22,96
10. Северна България	2,19	2,04	2,17	-6,85	+6,37
11. Свиленград	2,92	2,42	3,18	-17,12	+31,41
12. Средногорска яка	2,90	2,31	3,44	-20,35	+48,92
II. Едрolistни тютюни					
1. Виржиния	2,76	2,38	2,68	-13,77	+12,61

2. Бърлей	1,94	1,90	1,93	-2,06	+1,58
-----------	------	------	------	-------	-------

Източник: Фонд “Тютюн”

През 2003 г. минималните изкупни цени запазват равнището си от предходната година, но въпреки това, средните изкупни цени на 1 кг суров тютюн са по-високи в сравнение с 2002 г.:

- ориенталски тютюн - средно със 25.64 %, като за отделните произходи то е от 6.37 % до 48.92 %;
- тютюн тип “Виржиния” – с 12.61 %;
- за тип “Бърлей” с 1.58 %.

Положително влияние за нарастване на средните изкупни цени на суровия тютюн реколта 2003 г. оказаха, както конкурентната среда, в която се извърши изкупвателната кампания, така и засилените грижи на тютюнопроизводителите при отглеждането и производителската заготовка на суровия тютюн.

С цел повишаване конкурентоспособността на българските тютюни на международните пазари страната провежда политика на задържане растежа на минималните изкупни цени, като нарасналите производствени разходи на тютюнопроизводителите се компенсират чрез парична премия.

Таблица II.46.

Субсидирана цена на производител, реколта 2003 г. – лв./кг

Типове, Произходи	I класа				II класа				III класа			
	Минимална изкупна цена		Пре мия	Цена с пре мия	Минимална изкупна цена		Пре Мия	Цена с пре мия	Минимална изкупна цена		Пре мия	Цена с пре мия
		В т.ч. целе ва парич на подк репа				В т.ч. целе ва парич на подк репа				В т.ч. целе ва парич на подк репа		
I. Ориенталски тютюн	6,35	1,73	2,53	8,88	4,08	0,70	2,03	6,11	1,78	0,18	1,53	3,31
1. Джебел	7,33	2,50	2,80	10,13	5,60	1,70	2,20	7,80	2,28		1,70	3,98
2. Неврокоп	5,78	2,00	2,60	8,38	4,01	1,10	2,00	6,01	1,77		1,50	3,27
3. Дупница	5,68	2,00	2,60	8,28	3,69	0,90	2,00	5,69	1,77		1,50	3,27
4. Мелник	5,47	2,00	2,70	8,17	3,76	1,00	2,10	5,86	1,77	0,30	1,60	3,37
5. Устина	5,38	2,00	2,60	7,98	3,71	1,00	2,00	5,71	1,77		1,50	3,27
6. Харманли	5,51	2,00	2,60	8,11	3,77	1,00	2,00	5,77	1,77		1,50	3,27
7. Крумовград	6,72	1,50	2,60	9,32	4,26	0,40	2,00	6,26	1,77		1,50	3,27
8. Източен Балкан	5,63	2,00	2,60	8,23	3,97	0,60	2,00	5,97	1,77		1,50	3,27
9. Тополовград	5,51	2,00	2,70	8,21	3,77	1,10	2,10	5,87	1,77	0,50	1,60	3,37
10. Северна България	4,12	2,00	2,85	6,82	2,83	1,20	2,25	5,08	1,77	0,80	1,75	3,52
11. Свиленград	5,69	2,00	2,70	8,39	3,97	1,10	2,10	6,07	1,77	0,80	1,60	3,37
12. Средногорска яка	5,38	2,00	2,60	7,98	3,78	0,90	2,00	5,78	1,77		1,50	3,27
II. Едрolistни тютюни												
1. Виржиния	3,93	0,80	2,41	6,34	2,57	0,30	1,96	4,53	1,10	-	1,41	2,41

2. Бърлей	3,00	0,70	2,90	5,90	1,97	0,30	2,30	4,27	1,22	0,10	1,80	3,02
-----------	------	------	------	-------------	------	------	------	-------------	------	------	------	-------------

Източник: Фонд "Тютюн"

При запазване минималните изкупни цени на тютюн за реколта 2003 г. спрямо реколта 2002 г. относителният дял на премията в субсидираната цена се е променил, както следва:

- ориенталски тютюн – нарастване за I класа средно от 27.42 % на 28.49 %, за II класа от 31.20 % на 33.22 % и за III класа от 44.03 % на 46.22 %;
- "Бърлей" – нарастване за I класа от 45.45 % на 49.15 %, за II класа от 51.00 % на 53.86 % и за III класа от 55.15 % на 59.60 % с 19.05 %;
- "Виржиния" – намаление за I класа от 43.29 % на 38.01 %, за II класа от 43.76 % на 43.27 % и за III класа от 64.52 % на 58.50 % лв/кг. на 1.99 лв/кг.

Таблица II.47.

Крайна реализационна цена на производител на база средната изкупна цена и предоставената премия на тютюнопроизводител през 2002 и 2003 г.

Тип, произход	Крайна цена за произв. реколта 2002 г.	В т.ч.:		Крайна цена за произв. реколта 2003 г.	В т.ч.:		% на нарастване 2003 г. спрямо 2002 г.
		Средна изкупна цена 2002 г.	Премия за 2002 г.		Средна изкупна цена 2003 г.	Премия за 2003 г.	
I. Ориенталски тютюн	4,79	3,12	1,67	5,93	3,92	2,01	23,80
1. Джебел	6,31	4,40	1,91	7,39	5,18	2,21	17,12
2. Неврокоп	4,97	3,26	1,71	6,13	4,06	2,07	23,34
3. Дупница	4,47	2,82	1,65	5,36	3,42	1,94	19,91
4. Мелник	4,28	2,67	1,61	5,01	3,07	1,94	17,06
5. Устина	3,96	2,41	1,55	5,21	3,30	1,91	31,57
6. Харманли	4,12	2,54	1,58	5,16	3,28	1,89	25,24
7. Крумовград	5,08	3,38	1,70	6,23	4,22	2,01	22,64
8. Източен Балкан	5,02	3,30	1,72	5,51	3,58	1,93	9,98
9. Тополовград	4,15	2,57	1,58	5,12	3,16	1,96	23,37
10. Северна България	3,56	2,04	1,52	4,11	2,17	1,94	15,45
11. Свиленград	3,95	2,42	1,53	5,11	3,18	1,93	29,37
12. Средногорска яка	3,84	2,31	1,53	5,39	3,44	1,94	40,36
II. Едрolistни тютюни							
1. Виржиния	4,55	2,38	2,17	4,67	2,68	1,99	2,64
2. Бърлей	3,79	1,90	1,89	4,18	1,93	2,25	10,29

Източник: фонд "Тютюн"

Крайната реализационна цена на производител за реколта 2003 г. е увеличена спрямо 2002 г. и за трите типа суров тютюн:

- ориенталския тютюн - с 23.80 %;

- “Виржиния” - с 2.64 %;
- “Бърлей” - с 10.29 %.

Нарастването на крайната реализационна цена на тютюнопроизводител за произведен и предаден тютюн тип “Ориенталски” и тип “Бърлей” се дължи на увеличената средната изкупна цена и по-големия размер на паричната премия за един килограм. За тютюн тип “Виржиния” нарастването се дължи единствено на реализираната по-висока средна изкупна цена.

2.2.1.5. Цени на едро и дребно на зеленчуци и плодове

Картофи

През 2003 г. средната цена на едро на картофи е 0,52 лв./кг, което представлява увеличение с 13%, спрямо тази през 2002 г. В същото време, средногодишната цена на дребно е със 7% по-висока и достига 0,61 лв./кг. Разходите по съхранение през зимния период са причина за плавното нарастване на цените в първите месеци на годината. Най-високи нива са регистрирани през месеците май и юни, когато старата реколта е изчерпана и на пазара се предлагат предимно ранни картофи, местно производство, които се реализират на сравнително по-високи цени. През месец август на пазара се предлагат вече картофи, местно производство, стимулирано и от липсата на конкуренция от внос, в резултат на което се наблюдава и намаление на цените до нива от 0,42 лв./кг за цена на едро и 0,54 лв./кг за цена на дребно. През следващите месеци цените на картофите плавно се увеличават и към края на м. декември достигат съответно 0,55 лв./кг за цена на едро и 0,62 лв./кг за цена на дребно. (Табл.....)

Таблица П.48.

Цени на едро и дребно на картофи през 2002 и 2003 г.

	Средна цена 2002 г.	Средни месечни цени през 2003 г.												Средна цена 2003 г.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Цени на едро в лв./кг	0,46	0,46	0,48	0,49	0,53	0,63	0,80	0,43	0,42	0,46	0,50	0,54	0,55	0,52
Цени на дребно в лв./кг	0,57	0,55	0,58	0,58	0,62	0,71	0,78	0,57	0,54	0,58	0,60	0,64	0,62	0,61

Източник: САПИ

За първите шест месеца на 2004 г. средната цена на едро на картофи е 0,49 лв./кг - с 12,5 % по-ниска от тази за първото полугодие на 2003 г. Равнищата на цените през първите три месеца на 2004 г. са нараснали спрямо същите месеци на 2003 г., основно в резултат на намаленото производство на картофи. Цените на едро на картофите през първото полугодие на 2004 г. на вътрешния пазар се движат в границите от 0,44 лв./кг до 0,53 лв./кг.

Средната цена на дребно за първото полугодие на 2004 г. е 0,65 лв./кг, а през първите шест месеца на 2003 г. – 0,64 лв./кг. Месечните цени за периода се движат в границите от 0,59 лв./кг до 0,67 лв./кг. Най-висока средна цена на дребно е регистрирана през месеците януари и февруари 2004 г. – 0,67 лв./кг. (Табл. ...)

Таблица II.49.

Цени на едро и дребно на картофи през първото шестмесечие на 2004 г.

	Средна цена за I-VI 2003 г.	Средни месечни цени през 2004 г.						Средна цена за I-VI 2004 г.
		I	II	III	IV	V	VI	
Цени на едро в лв./кг	0,56	0,53	0,52	0,50	0,48	0,50	0,44	0,49
Цени на дребно в лв./кг	0,64	0,67	0,67	0,66	0,66	0,64	0,59	0,65

Източник: САПИ

Зрял кромид лук

През 2003 г. средната цена на едро на зрял кромид лук е 0,64 лв./кг или с 36,2% по-висока спрямо цената за предходната година. Средногодишната цена на дребно е 0,79 лв./кг, като нарастването е с 27% за същия период. (Табл....). През месеците май и юни, когато количествата местно производство са почти изчерпани и на пазара се предлага лук предимно от внос, са регистрирани високи цени както на едро, така и на дребно, съответно 0,66 - 0,67 лв./кг и 0,81 – 0,84 лв./кг. От месец юли 2003 г., в следствие на масово предлагане на лук от нова реколта, логично цените започват да спадат.

Таблица II.50.

Цени на едро и дребно на зрял кромид лук през 2002 и 2003 г.

	Средна цена 2002 г.	Средни месечни цени през 2003 г.												Средна цена 2003 г.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Цени на едро в лв./кг	0,47	0,45	0,47	0,49	0,57	0,66	0,67	0,57	0,53	0,63	0,75	0,84	0,99	0,64
Цени на дребно в лв./кг	0,62	0,57	0,60	0,64	0,72	0,81	0,84	0,74	0,72	0,79	0,92	0,99	1,15	0,79

Източник: САПИ

За първите шест месеца на 2004 г. средната цена на едро на лук е 0,85 лв./кг - с 54,5 % по-висока, в сравнение с тази за първото полугодие на 2003 г., в резултат на недостатъчното предлагане на пазара. Наблюдава се тенденция на постепенно нарастване на нивата на цените на едро през месеците януари, февруари и март, последвано от минимално намаление през април и май и рязък спад през юни.

Аналогична е ситуацията и при цените на дребно. Средната цена на дребно на кромид лук за първото полугодие на 2004 г. е 1,10 лв./кг, което представлява увеличение с 57,1 %, в сравнение с тази за същото шестмесечие на 2003 г. Най-висока средна цена на дребно на лук е отчетена през месец януари - 1,19 лв./кг. (Табл.)

Таблица II.51.

Цени на едро и дребно на зрял кромид лук през първото шестмесечие на 2004 г

	Средна цена за I-VI 2003 г.	Средни месечни цени през 2004 г.						Средна цена за I-VI 2004 г.
		I	II	III	IV	V	VI	
Цени на едро в лв./кг	0,55	0,96	0,94	0,90	0,89	0,83	0,60	0,85
Цени на дребно в лв./кг	0,70	1,19	1,18	1,12	1,12	1,09	0,92	1,10

Източник: САПИ

Домати

По данни на САПИ, през 2003 г. средната цена на едро на домати е 1,30 лв./кг - с 5% по-ниска от предходната година. Намаление е налице и при средногодишната цена на дребно - 9%. Най-високо ниво на цената на едро е регистрирано през месец май - 2,35 лв./кг., а най-ниско – през месец август (0,36 лв./кг). Същата тенденция се наблюдава и при цените на дребно - от 2,70 лв./кг за месец май до 0,51 лв./кг към м. септември. Тази тенденция е характерна за всяка година, тъй като от началото на м. юли на пазара се предлагат повече домати местно производство от средно ранни и късни сортове, включително предназначени за консервиране и през следващите месеци цените продължават да се понижават. През м. октомври се наблюдава плавно нарастване на цените, като през декември доматиите на пазара са предимно от внос и цените на едро и дребно достигат 1,31 лв./кг.

Таблица II.52.

Цени на едро и дребно на домати през 2002 и 2003 г.

	Средна цена 2002 г.	Средни месечни цени през 2003 г.												Средна цена 2003 г.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Цени на едро в лв./кг	1,37	1,68	1,74	1,91	2,20	2,35	1,48	0,61	0,36	0,38	0,55	1,00	1,31	1,30
Цени на дребно в лв./кг	1,68	2,19	2,17	2,33	2,49	2,70	1,82	0,81	0,51	0,49	0,62	1,08	1,31	1,54

Източник: САПИ

През първите шест месеца на 2004 г. средната цена на едро на домати е 2,01 лв./кг., като е с 6,3 % по-висока, в сравнение с тази за първото полугодие на 2003 г.

Наблюдава се постепенно нарастване на цената през месеците януари, февруари и март, последвано от скокообразно увеличение през април и май, а през юни се отчита рязко спадане на равнището на средната цена в сравнение с тази през месец май – с 47 %. Определящият фактор за това рязко намаление е появата на пазара на средно ранните домати, главно от местно производство, а също така и резкия спад на цените на международните пазари, поради започването на активния производствен сезон на полското производство. Най-висока средна цена на едро на домати е отчетена през месец май 2004 г. – 2,59 лв./кг., което представлява увеличение с 28,9 % спрямо същия период на 2003 г. Цените на едро за 1-6 месец на 2004 г. се движат в рамките от 1,37 лв./кг до 2,59 лв./кг.

Средните цени на дребно за първото полугодие на 2004 г. са по-високи с 9,6 % спрямо средните цени на дребно за 2003 г. Те се движат в границите от 1,75 лв./кг до 3,01 лв./кг.

Таблица II.53.

Цени на едро и дребно на домати през първото шестмесечие на 2004 г.

	Средна цена за I-VI 2003 г.	Средни месечни цени през 2004 г.						Средна цена за I-VI 2004 г.
		I	II	III	IV	V	VI	
Цени на едро в лв./кг	1,89	1,69	1,86	2,02	2,54	2,59	1,37	2,01
Цени на дребно в лв./кг	2,28	2,15	2,39	2,72	2,96	3,01	1,75	2,50

Източник: САПИ

Главесто зеле

През 2003 г. средната цена на едро на зеле е 0,53 лв./кг, което представлява нарастване с 2% спрямо предходната година. Средногодишната цена на дребно запазва нивото си от предходната година (0,68 лв./кг). (Табл.....). Най-високите цени на едро през 2003 г. са достигнати през месеците март - 0,91 лв./кг и април - 1,29 лв./кг. През тези месеци наличните количества, които се предлагат на пазара са предимно от внос. В следващите месеци масовото предлагане от местно производство влияе върху непрекъснато намаление на цените. Най-ниската цена на едро на зеле е регистрирана през месеците ноември и декември – 0,18 лв./кг. Същата тенденция се наблюдава и при цените на дребно. Най-високата цена на дребно е през месец април - 1,59 лв./кг, а най-ниската през месец ноември - 0,22 лв./кг.

Таблица II.54.

Цени на едро и дребно на зеле през 2002 и 2003 г.

	Средна цена 2002 г.	Средни месечни цени през 2003 г.												Средна цена 2003 г.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Цени на едро в лв./кг	0,52	0,63	0,77	0,91	1,29	0,85	0,31	0,37	0,36	0,31	0,23	0,18	0,18	0,53
Цени на дребно в лв./кг	0,68	0,85	1,00	1,22	1,59	0,90	0,41	0,48	0,48	0,44	0,32	0,22	0,23	0,68

Източник: САПИ

За първите шест месеца на 2004 г. средната цена на едро на главесто зеле е 0,33 лв./кг, която е с 58,2 % по-ниска, в сравнение с тази за първото полугодие на 2003 г., когато цената е била 0,79 лв./кг. През месеците януари, февруари и март се отчита постоянно намаление на цените, последвано от увеличение през април и май - с 23,5% спрямо средната цена за м. март, а през месец юни са наблюдава рязко спадане на средната месечна цена с 36,6% спрямо предходния месец. Основна причина за резкия спад на цената е появата на пазара на ранни сортове главесто зеле, главно от местно производство. Средните цени на едро на главесто зеле се движат в границите от 0,26 лв./кг до 0,42 лв./кг. Най-висока средна цена на едро е отчетена през месец април 2004 г. – 0,42 лв./кг.

Средните цени на дребно за първото полугодие на 2004 г. са по-ниски с 52 % от средните цени на дребно за 2003 г. и се движат в рамките от 0,37 лв./кг до 0,64 лв./кг. (Таблица II.55.)

Таблица II.55.

Цени на едро и дребно на зеле през първото полугодие на 2004 г.

	Средна цена за I-VI 2003 г.	Средни месечни цени за 2004 г.						Средна цена за I-VI 2004 г.
		I	II	III	IV	V	VI	
Цени на едро в лв./кг	0,79	0,27	0,29	0,34	0,42	0,41	0,26	0,33
Цени на дребно в лв./кг	1,00	0,40	0,42	0,48	0,60	0,64	0,37	0,48

Източник: САПИ

Ябълки

През 2003 г. е регистрирано 16%-но намаление на средната цена на едро на ябълки (1,38 лв./кг), а средногодишната цена на дребно бележи спад с 18% (1,53 лв./кг) спрямо 2002 г. (Табл.9). В периода януари-май се реализират изключително вносни ябълки и цените на едро се движат между 1,29 лв./кг и 1,48 лв./кг, а на дребно - от 1,49 лв./кг до 1,78 лв./кг. По-високата цена през месеците юни и юли са свързани с намаленото предлагане, поради изчерпване на старата реколта. През месеците септември и октомври се извършва масово прибиране на ябълките в страната, предлагането нараства и цените на едро и дребно съответно се понижават, като цената на едро за месец октомври е 1,47 лв./кг, а цената на дребно - 1,29 лв./кг. През следващите месеци цените се запазват на относително постоянни нива, като за месец декември цената на едро е 1,24 лв./кг, а цената на дребно – 1,00 лв./кг.

Таблица II.56.**Цени на едро и дребно на ябълки през 2002 и 2003 г.**

	Средна цена 2002 г.	Средни месечни цени през 2003 г.												Средна цена 2003 г.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Цени на едро в лв./кг	1,60	1,39	1,31	1,29	1,32	1,48	1,61	1,61	1,36	1,23	1,47	1,30	1,24	1,38
Цени на дребно в лв./кг	1,81	1,62	1,52	1,49	1,61	1,78	1,91	1,80	1,59	1,45	1,29	1,30	1,00	1,53

Източник: САПИ

През първите шест месеца на 2004 г. средната цена на едро на ябълките е 1,38 лв./кг и е 1,4 % по-ниска в сравнение с тази за първото полугодие на 2003 г. Наблюдава се известно колебание на средните цени, обусловено предимно от потребителското търсене и от по-високите вносни цени през последните второто тримесечие на 2004 г.

Цените на дребно през този период се движат в границите от 1,32 лв./кг до 1,94 лв./кг., като средна цена за първото полугодие на 2004 г. е с 6,7 % по-ниска от тази за 2003 г. Те (Табл.)

Таблица II.57.**Цени на едро и дребно на ябълки през 2004 г.**

	Средна цена за I-VI 2003 г.	Средни месечни цени през 2004 г.						Средна цена за I-VI 2004 г.
		I	II	III	IV	V	VI	
Цени на едро в лв./кг	1,40	1,27	1,26	1,21	1,32	1,54	1,68	1,38
Цени на дребно в лв./кг	1,65	1,32	1,40	1,46	1,51	1,61	1,94	1,54

Източник: САПИ

2.2.2. Цени на продукти от животински произход**2.2.2.1. Цени на телешко месо**

През 2003 г. цените на телешко месо в страната бяха относително стабилни, като се движеха малко под нивата от предходната 2002 г.

Средната изкупна цена на телета за годината е 1,60 лв./кг живо тегло, с 6,4% по-ниска в сравнение с 2002 г. Средногодишните цени на едро и на дребно на телешко месо са намалели с между 3,5 и 5,4%.

Както при изкупната, така и при цените на едро и на дребно на телешко месо бе регистрирано леко понижение през първите седем месеца на 2003 г. и известно възстановяване от м. август до края на годината.

Таблица II.58.

Цени на телешко месо в България през 2003 г., сравнени с 2002 г.

	2003												ср. за 2003	ср. за 2002	2003/2002 измен.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII			
Изкупни цени, лв./кг живо тегло															
телета	1,68	1,67	1,62	1,61	1,61	1,58	1,55	1,57	1,57	1,58	1,60	1,60	1,60	1,71	-6,4%
Цени на едро, лв./кг															
телешко трупно	4,39	4,35	4,29	4,25	4,23	4,18	4,18	4,20	4,21	4,21	4,29	4,30	4,26	4,46	-4,5%
телешко шол	6,06	6,01	5,81	5,77	5,79	5,73	5,75	5,85	5,85	5,84	5,84	5,85	5,85	6,06	-3,5%
Цени на дребно, лв./кг															
телешко с кости	5,15	5,16	5,13	5,02	4,97	4,92	4,90	4,91	4,92	4,94	4,96	4,96	5,00	5,25	-4,8%
телешко шол	6,53	6,44	6,34	6,26	6,24	6,21	6,21	6,33	6,30	6,33	6,38	6,41	6,33	6,69	-5,4%

Източник: САПИ

През първото полугодие на 2004 г. цените на телешко месо в страната бяха сравнително стабилни, с тенденция на увеличение в края на периода.

Средната изкупна цена на телета за първите шест месеца на годината е 1,60 лв./кг живо тегло, с 2,1% по-малко в сравнение с аналогичния период на 2003 г. Известно намаление е регистрирано и при цените на едро на телешко трупно (с 0,1%) и на дребно на телешко с кости (с 0,5%). Леко увеличение спрямо първото полугодие на 2003 г. се наблюдава при цените на едро и на дребно на телешки шол – съответно с 0,9 и 1,9%.

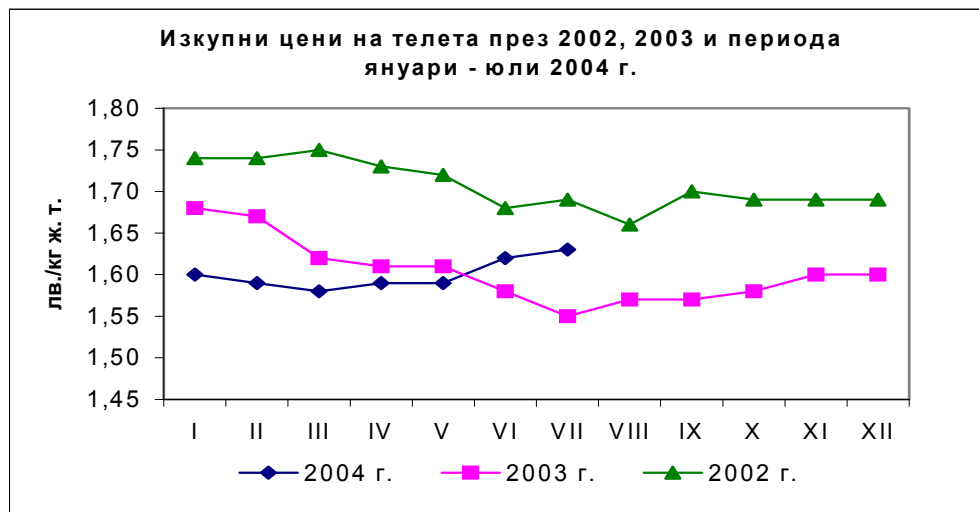
Таблица II. 59.

Цени на телешко месо през първото полугодие на 2004 г., сравнени с 2003 г.

	Средно за I-VI. 2003 г.	2004 г.						Средно за I-VI. 2004 г.	I-VI. 2004/2003 измен.
		I	II	III	IV	V	VI		
<i>Изкупни цени, лв./кг ж. т.</i>									
телета	1,63	1,60	1,59	1,58	1,59	1,59	1,62	1,60	-2,1%
Цени на едро, лв./кг									
телешко трупно	4,28	4,28	4,28	4,25	4,24	4,25	4,36	4,28	-0,1%
телешко шол	5,86	5,84	5,88	5,86	5,92	5,94	6,03	5,91	+0,9%
Цени на дребно, лв./кг									
телешко с кости	5,06	4,99	5,00	5,00	5,04	5,05	5,13	5,04	-0,5%
телешко шол	6,34	6,44	6,43	6,43	6,45	6,45	6,55	6,46	+1,9%

Източник: САПИ

Фигура II.26.

2.2.2.2. Цени на свинско месо

През 2003 г. цените по веригата на реализация на свинско месо в страната се движеха под нивата от предходната 2002 г., като средно за годината са намалели между 15 и 23%.

Средната изкупна цена на угоени свине за 2003 г. е 1,58 лв./кг живо тегло, което е с 22,5% по-малко в сравнение с 2002 г. Средногодишните цени на едро и на дребно на свински бут са съответно 5,25 лв./кг и 5,59 лв./кг, като спрямо 2002 г. са намалели с по около 15%.

Както изкупната, така и цените на едро и на дребно на свинско месо отбелязаха постепенно понижение от началото на годината до м. юни и покачване от втората половина на м. юли до края на годината. Въпреки регистрираното увеличение, през втората половина на 2003 г. цените на свинско месо продължиха да се движат под нивата от предходната 2002 г.

За намаление на цените през първите шест месеца на 2003 г. повлия комбинацията от увеличено предлагане на пазара (както от местно производство, така и от внос) и свито потребление на населението. Нарастването на цените на свинско месо през летните месеци се дължи главно на увеличената консумация, свързана със силния туристически сезон. Основни фактори, оказали влияние за покачване на цените на свинско месо през последното тримесечие на 2003 г. са увеличението на цените на фуражите, (които представляват около 70% от разходите за производство), както и традиционното увеличение на консумацията на населението през зимните месеци.

Таблица II. 60.

Цени на свинско месо в България през 2003 г., сравнени с 2002 г.

	ср. за 2002	2003												ср. за 2003	2003/ 2002 измен.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Изкупни цени, лв./кг ж. т.															
прасета угоени	2,04	1,81	1,74	1,61	1,49	1,41	1,33	1,37	1,61	1,59	1,60	1,65	1,70	1,58	-22,5%
свине майки	1,69	1,48	1,41	1,30	1,17	1,11	1,05	1,07	1,23	1,23	1,23	1,25	1,28	1,23	-27,2%
Цени на едро, лв./кг															
свинско драно	4,41	4,02	3,91	3,67	3,52	3,47	3,34	3,36	3,54	3,55	3,56	3,62	3,66	3,60	-18,4%
свинско бут	6,14	5,86	5,73	5,52	5,31	5,18	4,91	4,90	5,01	5,03	5,07	5,26	5,24	5,25	-14,5%
Цени на дребно, лв./кг															
свинско бут	6,59	6,22	6,08	5,82	5,55	5,38	5,22	5,18	5,43	5,45	5,52	5,59	5,59	5,59	-15,2%

Източник: САПИ

От началото на 2004 г. до средата на м. май цените на свинско месо в страната бяха относително стабилни. От втората половина на м. май и през м. юни се наблюдава тенденция на постепенно покачване на цените.

Средната изкупна цена на угоени прасета за първото полугодие на 2004 г. е 1,76 лв./кг живо тегло, с 11,9% повече в сравнение със същия период на 2003 г. Основен фактор за това нарастване са по-високите цени на фуражите през 2004 г. През м. юни изкупната цена достигна до средно 1,96 лв./кг живо тегло, с 47% повече спрямо нивото отпреди една година. За това увеличение допринесе повишеното търсене на свинско месо във връзка с навлизането в туристическия сезон.

В сравнение с първото шестмесечие на предходната година, средната цена на едро на свинско драно е нараснала с 1,7%, а средните цени на едро и на дребно на свински бут са намалели съответно с 1,6 и 1,3%.

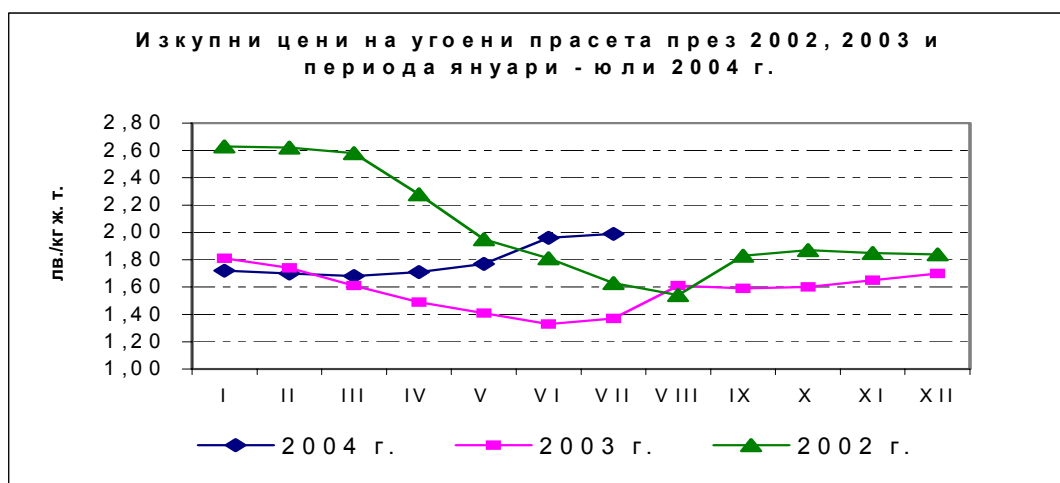
Таблица II.61.

Цени на свинско месо през първото полугодие на 2004 г., сравнени с 2003 г.

	Средно за I-VI. 2003 г.	2004 г.						Средно за I-VI. 2004 г.	I-VI. 2004/2003 измен.
		I	II	III	IV	V	VI		
Изкупни цени, лв./кг ж. т.									
прасета угоени	1,57	1,72	1,70	1,68	1,71	1,77	1,96	1,76	+11,9%
свине майки	1,25	1,27	1,25	1,23	1,25	1,30	1,44	1,29	+3,2%
Цени на едро, лв./кг									
свинско драно	3,66	3,67	3,67	3,64	3,63	3,69	4,04	3,72	+1,7%
свинско бут	5,42	5,25	5,30	5,27	5,26	5,36	5,55	5,33	-1,6%

Цени на дребно, лв./кг									
свинско бут	5,71	5,60	5,61	5,56	5,58	5,62	5,83	5,63	-1,3%

Източник: САПИ

Фигура II.27.

2.2.2.3. Цени на пилешко месо

През 2003 г. се наблюдава запазване на изкупната цена на пилета бройлери около нивото от предходната 2002 г. и леко намаление на средногодишните цени на едро и на дребно на замразени пилета.

Средната изкупна цена на пилета бройлери за 2003 г. е 1,57 лв./кг живо тегло и бележи незначително нарастване (с 0,6%) над средната цена за 2002 г.

Средногодишните цени на едро и на дребно на замразени пилета са съответно 2,76 лв./кг и 3,06 лв./кг. Спрямо 2002 г. цената на едро е намаляла с 1,8%, а тази на дребно – с 5,6%.

В рамките на годината е регистрирана сходна тенденция на движение на цените на едро и на дребно на замразени пилета, а именно: постепенно увеличение от началото на годината до м. април, последващо понижение до м. септември и увеличение от м. октомври до края на годината.

Основен фактор за покачване на цените на пилешко месо в края на 2003 г. бе увеличението на цените на комбинираните фуражи в резултат от слабата зърнена реколта.

Таблица II. 62.

Цени на пилешко месо през 2003 г., сравнени с 2002 г.

	ср за 2002	2003												ср. за 2003	2003/2002 изме н.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Изкупни цени на пилета бройлери, лв./кг ж.т.	1,56	1,52	1,52	1,68	1,62	1,56	1,55	1,55	1,55	1,55	1,55	-	-	1,57	+0,6%
Цени на едро на замразени пилета, лв./кг	2,81	2,40	2,46	2,77	2,92	2,88	2,83	2,65	2,59	2,59	2,78	3,08	3,12	2,76	-1,8%
Цени на дребно на замразени пилета, лв./кг	3,24	2,74	2,76	3,03	3,17	3,14	3,13	3,03	2,93	2,92	3,07	3,37	3,43	3,06	-5,6%

Източник: САПИ

След наблюдаваната през последното тримесечие на 2003 г. тенденция на покачване, от началото на 2004 г. до м. април цените на пилешко месо в страната отбелязаха леко понижение. Основни фактори за това намаление бяха възможностите за внос на ниски цени и ниската покупателна способност на населението. Въпреки това, цените се движеха над нивата отпреди една година, което се дължи на по-високите цени на фуражите.

През м. май и юни последва леко увеличение на цените на пилешко месо, което се обяснява с повишеното търсене във връзка с навлизане в туристическия сезон.

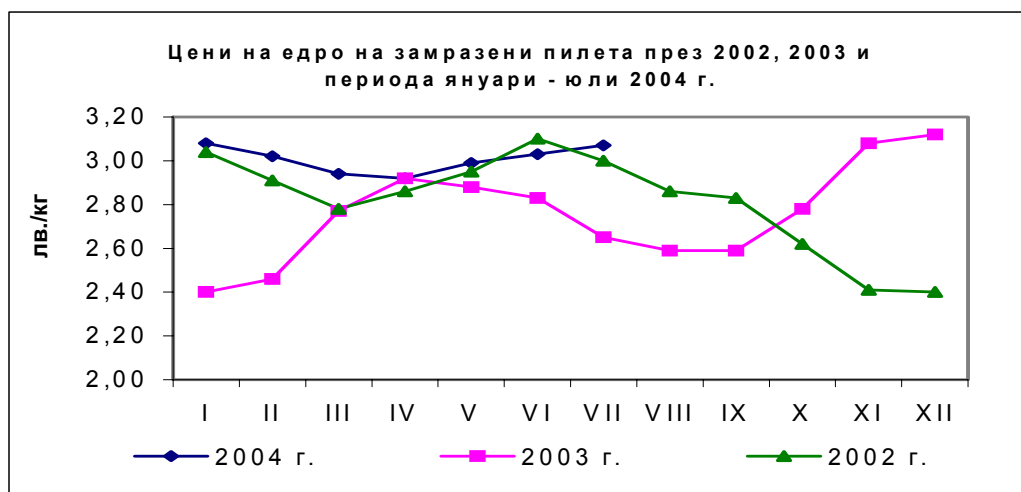
Таблица II.63.

Цени на пилешко месо през първото полугодие на 2004 г., сравнени с 2004 г.

	Средно за I-VI. 2003 г.	2004 г.						Средно за I-VI. 2004 г.	I-VI. 2004/2003 измен.
		I	II	III	IV	V	VI		
Цени на едро на замразени пилета, лв./кг	2,71	3,08	3,02	2,94	2,92	2,99	3,03	3,00	+10,6%
Цени на дребно на замразени пилета, лв./кг	3,00	3,41	3,35	3,30	3,24	3,29	3,36	3,33	+10,8%

Източник: САПИ

Фигура II.28.

2.2.2.4. Цени на краве мляко и млечни продукти

Средната изкупна цена на краве мляко за 2003 г. (0,31 лв./л) е с 6,8% по-ниска в сравнение с 2002 г., като в началото на годината се движеше значително под нивата за съответния период на 2002 г., а през последното тримесечие надмина нивата от 2002 г. Цените на едро и на дребно на краве мляко бяха относително стабилни в рамките на годината, като се движеха малко под нивата от 2002 г.

През 2003 г. бе регистрирана следната тенденция на движение на изкупната цена на краве мляко: стабилност през първото тримесечие (0,30 лв./л), постепенно понижение от м. април до м. юли (до 0,26 лв./л) и повишение от м. август до края на годината (до 0,42 лв./л за м. декември).

Понижението на изкупната цена през пролетно-летните месеци е свързано с намаляване на разходите за производство през този период, тъй като животните се изхранват чрез паша. Последвалото увеличение до края на годината се дължи на навлизането в есенно-зимния период, когато по принцип производствените разходи се увеличават, в комбинация с покачване на цените на фуражите.

През 2003 г. цените на едро и на дребно на кисело мляко бяха сравнително стабилни. Средно за годината те са 0,46 лв./бр. и 0,52 лв./бр., като спрямо 2002 г. са намалели с по 0,01 лв./бр. или съответно с 3 и 2,4%.

При цените на едро и на дребно на краве сирене и кашкавал "Витоша" се наблюдава леко понижение през първата половина на годината и увеличение през второто полугодие. Най-значително увеличение е регистрирано при цените на кашкавал "Витоша" през последното тримесечие.

Основен фактор за увеличение на цените на краве сирене и кашкавал "Витоша" е нарастването на изкупните цени на краве мляко (като се има предвид, че по рецепта за производството на 1 кг краве сирене следва да се влагат около 6,7 л краве мляко, а за производството на 1 кг кашкавал "Витоша" – около 10 л краве мляко).

Въпреки увеличението в края на годината, средногодишните цени на краве сирене и кашкавал “Витоша” за 2003 г. остават малко по-ниски в сравнение с 2002 г.

Таблица II. 64.

Цени на краве мляко и млечни продукти през 2003 г., сравнени с 2002 г.

	2003												ср. за 2003	ср. за 2002	2003/2002 измен.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII			
<i>Изкупни цени</i>															
мляко краве лв./л	0,30	0,30	0,30	0,29	0,28	0,27	0,26	0,27	0,29	0,33	0,38	0,42	0,31	0,33	-6,8%
<i>Цени на едро</i>															
мляко прясно, лв./л	0,79	0,78	0,78	0,77	0,76	0,77	0,76	0,77	0,77	0,78	0,79	0,80	0,78	0,79	-1,7%
мляко кисело, лв./бр.	0,46	0,46	0,46	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,46	0,46	0,47	0,46	0,47	-3,0%
сирене краве, лв./кг	2,69	2,65	2,65	2,60	2,56	2,52	2,80	3,27	3,20	3,24	3,27	3,32	2,90	2,94	-1,4%
кашкавал Витоша, лв./кг	5,29	5,28	5,30	5,24	5,18	5,12	5,11	5,21	5,38	5,88	6,31	6,65	5,50	5,54	-0,8%
<i>Цени на дребно</i>															
мляко прясно, лв./л	0,89	0,89	0,89	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,89	0,89	0,89	0,90	0,89	0,90	-1,5%
мляко кисело, лв./бр.	0,52	0,52	0,52	0,52	0,51	0,51	0,51	0,51	0,52	0,52	0,52	0,53	0,52	0,53	-2,4%
сирене краве, лв./кг	3,07	3,01	3,00	2,99	2,99	2,93	3,14	3,62	3,58	3,63	3,72	3,76	3,29	3,29	-0,1%
кашкавал Витоша, лв./кг	6,07	6,03	5,97	5,94	5,85	5,81	5,80	5,93	6,09	6,53	6,94	7,34	6,19	6,32	-2,0%

Източник: САПИ

През първото шестмесечие на 2004 г. цените на краве мляко и продукти от него се движеха над нивата от предходната година.

Средната изкупна цена на краве мляко за първото полугодие на 2004 г. е 0,40 лв./л, което е с 0,11 лв./л (37,9%) повече спрямо аналогичния период на 2003 г. Това увеличение се дължи на по-високите цени на фуражите през 2004 г., както и на факта, че в началото на 2003 г. цените на краве мляко се задържаха на ниски за сезона нива.

Изкупната цена на краве мляко бе най-висока през първите три месеца на 2004 г. (0,44 – 0,45 лв./л) и най-ниска през м. юни. (0,32 лв./л), което е свързано с по-ниските разходи за производство през летните месеци.

През първите шест месеца на 2004 г. цените на едро и на дребно на краве мляко бяха сравнително стабилни, като се движеха малко над нивата отпреди една година. Средно за периода, те са съответно 0,80 лв./л и 0,90 лв./л. Спрямо първото полугодие на 2003 г., цената на едро се е увеличила с 2,1%, а цената на дребно с 1,1%.

Започналата от края на 2003 г. тенденция на покачване на цените на краве сирене и кашкавал “Витоша” продължи и през първите два месеца на 2004 г. От м. март, обаче, последва постепенно понижение.

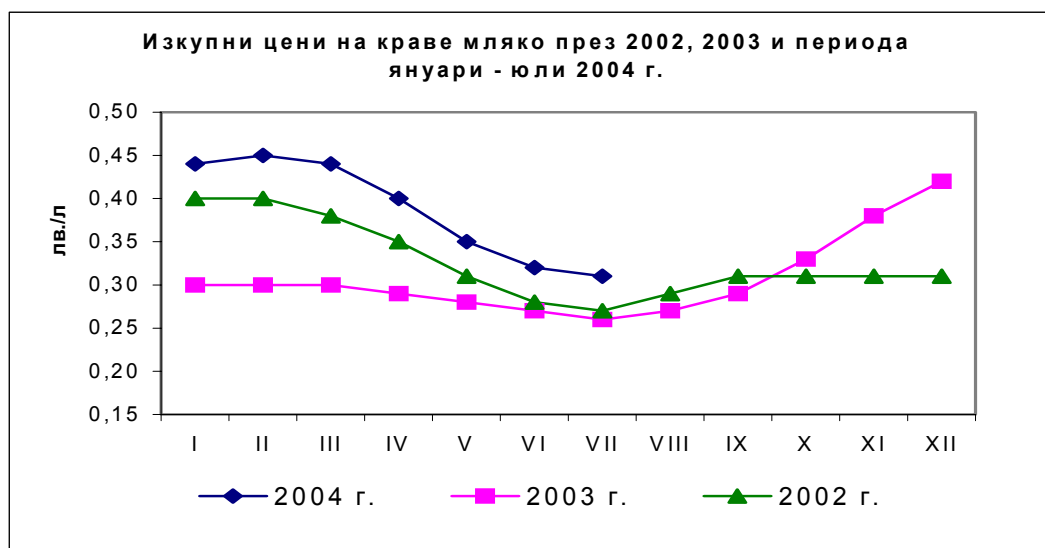
Средно за първото полугодие на 2004 г., сравнено със същия период на 2003 г. цените на едро и на дребно на краве сирене са се увеличили с по 20%, а цените на едро и на дребно на кашкавал “Витоша” – съответно с 25 и 23%. Това увеличение се дължи на по-високите изкупни цени на краве мляко през 2004 г.

Таблица II.65.

Цени на краве мляко и млечни продукти през първото полугодие на 2004 г., сравнени с 2003 г.

	Средно за I-VI. 2003 г.	2004 г.						Средно за I-VI. 2004 г.	I-VI. 2004/2003 измен.
		I	II	III	IV	V	VI		
Изкупни цени									
мляко краве лв./л	0,29	0,44	0,45	0,44	0,40	0,35	0,32	0,40	+37,9%
Цени на едро									
мляко прясно лв./л	0,78	0,80	0,81	0,80	0,80	0,79	0,78	0,80	+2,1%
мляко кисело лв./бр.	0,46	0,47	0,47	0,47	0,46	0,46	0,46	0,47	+1,1%
сирене краве лв./кг	2,61	3,37	3,41	3,33	3,13	2,83	2,71	3,13	+19,9%
кашкавал Витоша лв/кг	5,24	6,92	7,08	6,96	6,62	6,15	5,66	6,57	+25,3%
Цени на дребно									
мляко прясно лв./л	0,89	0,90	0,91	0,90	0,90	0,90	0,89	0,90	+1,1%
мляко кисело лв./бр.	0,52	0,53	0,53	0,53	0,52	0,52	0,52	0,53	+1,0%
сирене краве лв./кг	3,00	3,85	3,88	3,83	3,59	3,29	3,13	3,60	+19,8%
кашкавал Витоша лв./кг	5,95	7,70	7,82	7,75	7,16	6,91	6,41	7,29	+22,5%

Източник: САПИ

Фигура II.29.

2.2.2.5. Цени на яйца

Средногодишните цени на едро и на дребно на яйца за 2003 г. са съответно 0,13 лв./бр. и 0,15 лв./бр., като спрямо 2002 г. са нараснали с по 7%.

От началото на 2003 г. до м. юли цените на яйца в страната бяха сравнително стабилни, като се движеха между 0,10 – 0,12 лв./бр. на едро и между 0,12-0,148 лв./бр. на дребно. Последва постепенно поскъпване до съответно 0,177 лв./бр. и 0,19 лв./бр. за м. октомври, успокояване през м. ноември и спад до средно 0,163 лв./бр. на едро и 0,188 лв./бр. за м. декември.

Нарастването на цените на яйца за периода м. август – м. октомври се дължи на увеличението на цените на фуражните смеси, които са основен ценообразуващ фактор.

Таблица II.66.

Цени на яйца през 2003 г., сравнени с 2002 г.

	2003												ср. за 2003	ср. за 2002	2003/ 2002 измен .
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII			
Цени на едро, лв./бр.		0,104	0,111	0,116	0,109	0,102	0,098	0,12	0,141	0,177	0,177	0,163	0,13	0,12	+7,0%
Цени на дребно, лв./бр.	0,148	0,13	0,13	0,14	0,13	0,12	0,12	0,14	0,16	0,19	0,20	0,188	0,15	0,14	+6,9%

Цена на дребно /цена на едро	1,20	1,25	1,17	1,21	1,19	1,18	1,22	1,17	1,13	1,07	1,13	1,15	1,165	1,17	-0,1 пункт а
---------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	------	--------------------

Източник: САПИ

След наблюдаваното през последното тримесечие на 2003 г. рязко увеличение, от началото на 2004 г. последва постепенно намаление на цените на яйца за консумация. Основна причина за това бе реализираният значителен внос на яйца на ниски цени. Въпреки това, цените продължиха да се движат значително над нивата отпреди една година.

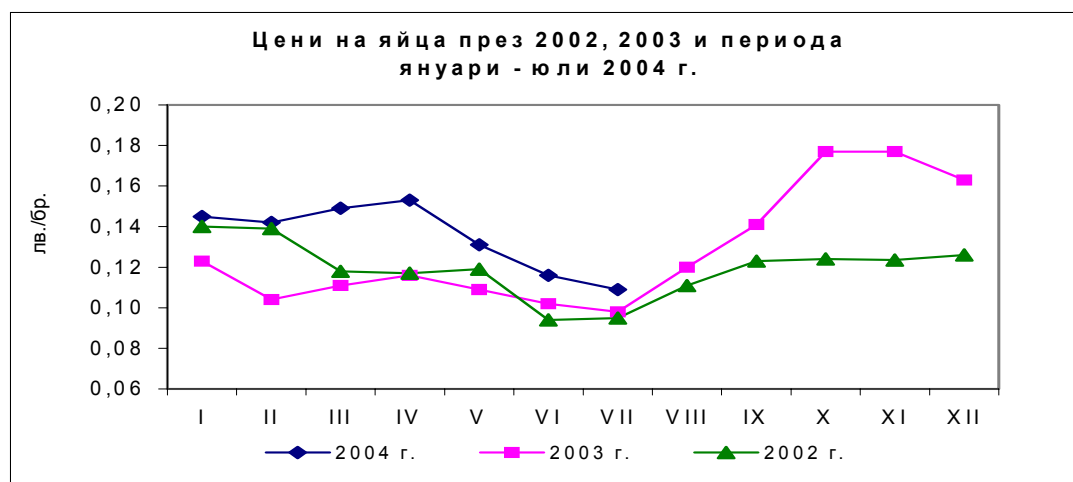
Средните цени на едро и на дребно на яйца за първото шестмесечие на 2004 г. са съответно 0,14 лв./бр. и 0,16 лв./бр. Спрямо същия период на 2003 г., цената на едро се е увеличила с 27%, а тази на дребно - с 24%.

Таблица II.67.

Цени на яйца през първото шестмесечие на 2004 г., сравнени с 2003 г.

	Средно за I-VI. 2003 г.	2004 г.						Средно за I-VI. 2004 г.	I-VI. 2004/2003 измен.
		I	II	III	IV	V	VI		
Цени на едро, лв./бр.	0,11	0,145	0,142	0,149	0,153	0,131	0,116	0,14	+26,7%
Цени на дребно, лв./бр.	0,13	0,17	0,163	0,17	0,17	0,15	0,14	0,16	+23,5%
Цена на дребно/цена на едро	118,18%	117,24%	114,79%	114,09%	111,11%	114,50%	116,67%	114,73%	-3,5 пункта

Източник: САПИ

Фигура II.30

2.3. Резултати от изчисляването на икономическите сметки за селското стопанство

Стойност на селскостопанската продукция
--

Стойността на brutната продукция от отрасъл “Селско стопанство” за 2003 г. възлиза на 6 700,5 млн.лв. (Приложения 1 и 4) в т.ч.:

- Продукция от растениевъдството - 3466,1 млн.лв.;
- Продукция от животновъдството – 2065,4 млн.лв.;
- Продукция от селскостопански услуги – 354,5 млн.лв.;
- Продукция от неотделими второстепенни дейности - 814,4 млн.лв.

Стойността на растениевъдната продукция през 2003 г. бележи увеличение с 1 % спрямо 2002 г., на животновъдната продукция – намаление с 13 %, на селскостопанските услуги – намаление със 7 % и на неселскостопанските неотделими второстепенни дейности – намаление с 30 % .

През 2003 г. дялът на стойността на brutната растениевъдна продукция в brutната производствена стойност от отрасъл “Селско стопанство” е 51,7 %, на brutната стойност на животновъдната продукция –30,8 %, на селскостопанските услуги – 5,3 % и на неселскостопански неотделими второстепенни дейности – 12,2 %.

Най-голямо значение за формиране на brutната производствена стойност в растениевъдството през 2003 г. имат зеленчуците – 1 151,4 млн. лв., зърнените култури – 971,4 млн.лв. и техническите – 482,3 млн.лв.

През 2003 г. в животновъдството най-голям дял за формиране на brutната производствена стойност от отглеждане на селскостопански животни има свиневъдството – 323,1 млн.лв., птицевъдството – 321 млн.лв. и овцевъдство и козевъдство – 304,1 млн.лв., а от продуктите на животновъдството – млякото – 566,2 млн.лв.

Стойността на крайната продукция през 2003 г. в селскостопанския отрасъл по базисни цени възлиза общо на 6410,9 млн.лв. и има следната структура:

- Продукция от растениевъдството – 3245,2 млн.лв. – 50,6 %;
- Продукция от животновъдството – 1996,8 млн.лв. – 31,1 %;
- Селскостопански услуги – 354,5 млн.лв. – 5,5%;
- Продукция от неотделими второстепенни дейности – 814,4 млн.лв. – 12,7%.

Междинно потребление

Данните за междинното потребление (Приложения 2 и 3) дават представа за стойността на всички стоки и услуги, които са преработвани или използвани изцяло по време на производствения процес, с изключение на дълготрайните активи.

През 2003 г. междинното потребление, необходимо за създаването на брутната продукция в отрасъла е на стойност 3 732,6 млн. лв. и бележи намаление спрямо предходната година с 12%. Най-голям дял в структурата на междинното потребление имат разходите за горива и масла - 23%, фуражните добавки - 21% и поддръжката и ремонтите - 13%.

В междинното потребление 20%-ен дял заемат произведените и потребени в самото стопанство стоки (за 752,1 млн.лв) – главно фуражни добавки, семена и посадъчен материал, торове и почвени подобрители. Закупените от други селскостопански единици стоки и услуги, предназначени за междинно потребление, са на стойност 217,4 млн.лв. и заемат 6%-дял в структурата му.

През 2003 г. само стойността на потребените семена и посадъчен материал бележи слабо повишение спрямо 2002 г. Останалите елементи на междинното потребление бележат намаление спрямо 2002 г.

Брутна добавена стойност

Размерът на брутната добавена стойност за 2003 г. възлиза на 2 996,2 и спрямо предходната 2002 г. е намалял с 4%. Това е резултат от спада в стойността на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" спрямо 2002 г. – 9% и от спада на стойността на междинното потребление – 13%.(Приложения 4 и 5)

Потребление на основен капитал

Потреблението на основен капитал в отрасъла за 2003 г. възлиза на 183,8 млн.лв. Наблюдава се увеличение на потреблението на основен капитал спрямо предходната 2002 г. с 16%

Нетна добавена стойност

Нетната добавена стойност от отрасъл "Селско стопанство" за 2003 г. възлиза на 2 812,3 млн.лв.

Формиране на дохода от селскостопанска дейност -нетен опериращ излишък/смесен доход

Стойността на показателя "смесен доход" за 2003 г. е 2 729,2 млн.лв.

Данните за компенсацията на наетите, други данъци и субсидии върху производството и опериращия излишък/смесен доход се съдържат в Приложение 5.

Предприемачески доход

Предприемаческият доход за всички стопанства от отрасъл "Селско стопанство" за 2003 г. е 2 546,8 млн.лв.(Приложение 5)

2.4. Държавно подпомагане на земеделието

2.4.1. Предоставяне безвъзмездно на тютюневи семена

Регистрираните тютюнопроизводители получават безвъзмездно тютюневи семена, чието производство се финансира от Фонд "Тютюн". През 2003 г. за сортоподдържане и производство на семена и доставянето им до общините са предоставени 1 173 хил. лв.

2.4.2. Премиране на тютюнопроизводителите

За произведен и предаден суров тютюн от реколта 2003 г. Фонд "Тютюн" предостави парична премия пряко на 42 517 души производители на тютюн тип "Ориенталски", "Виржиния" и "Бърлей" в рамките на утвърдените средства по бюджета на Фонда.

При премирането на тютюнопроизводителите е налице тенденция за увеличаване на абсолютния размер на премията за един килограм и увеличаване на относителния дял на премията за качество. За реколта 2003 г. абсолютния размер на премията за произведен и предаден един килограм тютюн е 2.02 лв/кг. при 1.56 лв/кг. за 2001 г. и 1.77 лв/кг. за 2002 г. Относителния дял на премията за качество е нараснал от 16,51 % през 2001 г. на 20,20 % за реколта 2002 г. и на 25,00 % за реколта 2003 г.

За премиране на тютюнопроизводителите през 2003 г. са изразходвани 93 263 хил. лв.

2.4.3. Целева парична подкрепа на тютюнопроизводителите

По предложение на Управителния съвет на Фонд "Тютюн" Министерския съвет определи размера на целевата парична подкрепа (ЦПП) в рамките на минималните изкупни цени за реколта 2003 г. За тютюн тип "Ориенталски" се предостави целева парична подкрепа за I и II класа от всички произходи. За разлика от реколта 2003 г. когато ЦПП се предостави за всички произходи за реколта 2003 г., ЦПП за III класа са предостави само за четири произхода, които са с висок относителен дял в III класа. Целта е да се стимулира производството на висококачествен суров тютюн и да се създаде повече ресурс за експорт.

Предоставените средства за целева парична подкрепа през 2003 г. възлизат на 27 349 хил. лв.

2.4.4. Подпомагане на земеделските производители чрез Държавен фонд “Земеделие”

През 2003 г. държавното финансово подпомагане чрез ДФ “Земеделие” е осъществено в съответствие с определящите принципи, заложи в Стратегията за финансово подпомагане развитието на земеделието и селските райони за периода до присъединяване на страната в ЕС, и цели реализиране на мерките, включени в Националния план за развитие на земеделието и селските райони. Приложен е интегриран модел за финансово подпомагане на земеделието и селските райони, който съчетава два типа източници на подпомагане – национално и външно, и паралелно прилагане на три типа финансови инструменти – инвестиционно кредитиране, капиталово субсидиране и пряко (текущо) субсидиране.

Капиталови субсидии и субсидии за лихви

През 2003 г. фонд “Земеделие” е предоставял капиталови субсидии и субсидии за лихви на земеделски производители, ползвали инвестиционни кредити по програми “Растениевъдство” и “Животновъдство” на обща стойност 722 хил. лв.

Таблица II. 68.

Капиталови субсидии и субсидии за лихви по финасирани/рефинансирани инвестиционни проекти през 2003 г.

Инвестиционна програма	брой	капиталови субсидии /в хил.лв./	субсидии. за лихви /в хил.лв./
1. "Животновъдство" - пряко кредитиране от фонда	62	166	11
2. "Растениевъдство" - чрез търговски банки	4	100	0
3. "Растениевъдство" - пряко кредитиране от фонда	31	126	1
Всичко:	97	392	12
Целеви капиталови субсидии		330	
Общо:		722	12

Източник: ДФ “Земеделие”

Предоставените капиталови субсидии и други облекчения на земеделските производители са в следните нормативи :

- за създаване на трайни насаждения от лозя, овощни дървета и маслодайна роза – по 100 лв./дка;
- за създаване на маточни лозя за производство на базов посадъчен материал - по 700 лв./дка и сертифициран посадъчен материал - по 255 лв./дка;
- за изграждане, възстановяване и оборудване на стоманено-стъклени оранжерии за зеленчукопроизводство – 10 % от размера на кредита;
- за създаване на пчелини – 10 лв. на кошер;

- преференциална лихва по инвестиционните кредити на млади земеделски производители и за създаване на пчелини - в размер на 3 % годишно.

От финансираните проекти по инвестиционните програми с преференциална лихва за млади земеделски производители са 58 бр. кредити, а за създаване на пчелини 9 бр.

Таблица II.69.

Предоставени капиталови субсидии и субсидии за лихви по финансирани/рефинансирани инвестиционни проекти през 2003 г. според вида на инвестициите

Вид на субсидията	Размер на субсидията (хил. лв.)
I. Капиталови субсидии	392
1. Капиталови субсидии за създаване на трайни насаждения от лозя, рози и овощни масиви; пепиниерство и маточни бази от лозя, оранжерии за зеленчукопроизводство и създаване на пчелини , в т.ч.:	209
- за трайни насаждения (100 лв./дка)	162
- за оранжерии (10 % от р-ра на кредита)	40
- за пчеларство (10 лв./кошер)	7
2. Капиталови субсидии за инвестиции в регионите, включени в Програмата за алтернативно земеделие в Родопите и Регионалната програма за Северозападна България, в т.ч.:	184
- по програма Родопи	90
- по програма Северозападна България	94
II. Субсидии за покриване разходите за лихви, в т.ч.:	12
- по програма Родопи	3
- по програма Северозападна България	9
III. Целеви капиталови субсидии	330
1. Институт по розата и етерично маслените култури – гр. Казанлък	230
2. НВМС – гр. София	100

Източник: ДФ “Земеделие”

От 2003 г. се прилагат две регионални програми – Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите и Програма за развитие на земеделието в Северозападна България. Програмата за развитие на алтернативно земеделие в Родопите обхваща географските територии на Родопския масив – общините с преобладаваща планинска част в Хасковска, Кърджалийска и Смолянска области, както и планинската част на Пловдивско и Пазарджишко, долината на река Места – Гоцеделчевско, Разложко, Якоруда до Велинград и Белово. Програмата за развитие на земеделието в Северозападна България е предназначена за региона на Видинска, Врачанска и Монтанска област и цели стабилизиране на селскостопанското производство. На земеделските производители, кандидатстващи за кредит по програми “Животновъдство” и “Растениевъдство” за инвестиции в региона на Родопите и Северозападна България са предоставяни капиталови субсидии в размер съответно 20 и 14 % от размера на кредита и субсидии за покриване на разходите за лихви през гратисния период.

Разпределението на капиталовите субсидии по инвестиционни проекти по програма “Животновъдство” и по програма “Растениевъдство” по области през 2003 г. е представено в Таблица П.67.

Таблица П.70.

Разпределение на капиталовите субсидии по финансираните проекти по области

	Програма “Животновъдство”		Програма “Растениевъдство”	
	бр. проекти	капит. субсидия, хил.лв.	бр. проекти	капит. субсидия, хил.лв.
Благоевград	2	5	3	5
Бургас	-	-	4	67
Варна	1	1	-	-
Видин	21	50	2	8
Враца	10	25	1	4
Габрово	1	1	-	-
Добрич	3	1	2	7
Кърджали	5	16	1	3
Кюстендил	-	-	2	1
Ловеч	1	1	-	-
Монтана	2	4	1	2
Плевен	1	1	1	1
Пловдив	4	34	4	72
Разград	-	-	1	4
Русе	1	1	1	3
Сливен	1	1	3	20
Смолян	7	19	3	7
Стара Загора	-	-	2	12
Хасково	2	6	1	1
Шумен	-	-	2	7
Ямбол	-	-	1	2
Общо:	62	166	35	226

Източник: ДФ “Земеделие”

Преки субсидии

По краткосрочните финансови линии през 2003 г. е засилено прякото целево субсидиране и е намален дялът на краткосрочното кредитиране.

Чрез **преки субсидии** са подпомогнати секторите: зърнопроизводство, картофопроизводство, зеленчукопроизводство, оризопроизводство, млекопроизводство и животновъдство.

През 2003 г. подпомагането е осъществено по 22 финансови линии, от които по 20 линии за целеви субсидии и 2 целеви финансови линии, включващи кредити. Сключени са 16 415 договора. Фондът е предоставил преки субсидии в размер на 43 292 хил. лв., което е със 75,8% повече от усвоените субсидии през 2002 г.

Таблица 1П.71.

Усвоен финансов ресурс по целеви финансови линии и целеви субсидии

№	Финансова линия	Субсидия (хил. лв.)	Договори (бр.)	Субсидирани дка/литри
1.	ЦФЛ за закупуване на изкуствен тор за слънчоглед и Царевица за зърно, реколта 2003г.	1 479	568	986 258
2.	ЦС за закупуване на семена за масов посев на черен маслодаен слънчоглед, реколта 2003г.	1 196	438	683 619
3.	ЦС за закупуване на семена за масов посев царевица за зърно, реколта 2003г.	594	254	329 834
4.	ЦС за закупуване на посадъчен материал от картофи за семепроизводство и консумация , реколта 2003г.	702	124	4 027
5.	ЦС за закупуване на семена за производство на соя реколта 2003г.	2	1	500
6.	ЦС за покупка на семена за производство на семена за на ориз, реколта 2003г.	32	2	3 210
7.	Целева субсидия за издръжката на животни и птици от Националния Генофонд, елитната част на популацията, внос и закупуване на елитни животни за попълване на генофонда и часичната им издръжка, 2003г.	3 582	654	
8.	Субсидия за жътвена кампания на пшеница, рек.2003 г.	2 331	966	2 330 800
9.	Целева субсидия за произведено и продадено екстра и първо качество краве, биволско и овче мляко , 2003 г.	5 859	4 614	101 505 737 л
10.	Целева субсидия за опазване и обогатяване на растителния Генетичен фонд, 2003 г.	489	16	7 389
11.	ЦС за закупуване на семена за посев на рапица, рек. 2004 г.	174	34	50 999
12.	Субсидия за произведени и продадени количества домати за консервиране, реколта 2003 г.	535	113	10 828
13.	Субсидия за произведени и продадени количества червена капия готова продукция, реколта 2003г.	524	115	9 592
14.	ЦС за произведена продукция от ориз, реколта 2003 г.	59	9	6 763
15.	Целева субсидия за произведени и продадени количества готова продукция фъстъци, реколта 2003 г.	78	5	1 561
16.	Субсидия за СЪХРАНЕНИЕ на пшеница за хляб, реколта 2003г.	121	30	-
17.	ЦС за животновъдство по програма "Родопи"	50	9	
18.	Субсидия за обработване на пустеещите частни земеделски земи през 2003г.	2 427	270	242 750
19.	ЦФЛ вкл.кредит и субсидия за закупуване на изкуствен тор за пшеница, реколта 2004 г.	7 725	1 026	2 864 224
20.	ЦС за закупуване на семена за семепроизводство и			

	производство на пшеница за хляб, реколта 2004 г.	7 697	1 038	2 253 271
21.	ЦС за закупуване на минерални торове за подпомагане на земеделските производители на пшеница, рек.04 г.	5 963	747	1 490 893
22.	ЦС за подпомагане изхранването на животни и птици, 2003 г.	1 356	5 382	

Източник: ДФ “Земеделие”

ДФ “Земеделие” е подпомогнал земеделските производители в следните направления и нормативи:

■ зърнопроизводство и маслодайни култури

- Целева финансова линия (ЦФЛ), включваща. кредит и субсидия за закупуване на изкуствен тор за слънчоглед и царевица за зърно, реколта 2003 г. – до 6,00 лв./дка за азотни торове, от които 1,50 лв. - субсидия;
- Целева субсидия (ЦС) за закупуване на семена за масов посев на черен маслодаен слънчоглед, реколта 2003 г. – до 1,75 лв./дка за фибридни семена за масов посев;
- ЦС за закупуване на семена за масов посев на царевица за зърно, реколта 2003 г. – до 1,80 лв./дка за фибридни семена за масов посев;
- ЦС за закупуване на семена за рапица, реколта 2004 г. – до 3,50 лв./дка;
- ЦС за жътвена кампания на пшеница, реколта 2003 г. – 1,00 лв./дка;
- ЦС за произведена продукция от ориз, реколта 2003 г.;
- ЦС за съхранение на пшеница за хляб, реколта 2003 г. – до 1,80 лв./тон месечно за покриване на разходите за съхранение в публични складове;
- ЦФЛ, вкл. кредит и субсидия за закупуване на изкуствен тор за пшеница, реколта 2004 г. – до 5,40 лв./дка с ДДС за амофос или азотен тор, от които 2,70 лв./дка субсидия;
- ЦС за закупуване на семена за семепроизводство и производство на пшеница за хляб, реколта 2004 г. – 5 лв./дка с ДДС за базови семена от пшеница, 3,75 лв./дка за сертифицирани семена от пшеница I-во размножение, 2,50 лв./дка за сертифицирани семена от пшеница II-ро размножение и 20,00 лв./дка за производство на базови и предбазови семена от пшеница;
- ЦС за закупуване на минерални торове за подпомагане на земеделските производители на пшеница, реколта 2004 г. – до 4,00 лв./дка;
- ЦС за покупка на семена за производство на семена за ориз, реколта 2003 г. – до 10,00 лв./дка;

■ картофопроизводство

- ЦС за закупуване на посадъчен материал от картофи за семепроизводство и консумация, реколта 2003 г. – до 250,00 лв./дка за клас “Елит”, до 200,00 лв./дка за клас “А” и до 150 лв./дка за клас “Б”;

■ зеленчукопроизводство

- ЦС за произведени и продадени количества домати за консервиране, реколта 2003 г. – по 0,02 лв./кг. за продадена окачествена готова продукция;

- ЦС за произведени и продадени количества червена капия готова продукция, реколта 2003 г. – по 0,04 лв./кг. за продадена готова продукция, първо качество;
- производство на соя
 - ЦС за закупуване на семена за производство на соя, реколта 2003 г. – до 4,00 лв./дка;
- производство на фъстъци
 - ЦС за произведени и продадени количества готова продукция на фъстъци, реколта 2003 г. – до 22,00 лв./дка;
- опазване и обогатяване на растителния генетичен фонд
 - ЦС за опазване и обогатяване на растителния генетичен фонд, 2003 г.;
- обработка на пустеещи земи
 - субсидия за обработване на пустеещите частни земеделски земи – по 10 лв./дка за земи;
- млекопроизводство
 - ЦС за произведено и продадено екстра и първо качество краве, биволско и овче мляко – 0,06 лв./л за екстра к-во краве мляко, 0,05 лв./л за първо качество краве мляко, 0,07 лв./л за първо к-во биволско и овче мляко;
- животновъдство
 - ЦС за издръжка на животни и птици от Националния генофонд, елитната част на популацията, внос и закупуване на елитни животни за попълване на генофонда и частичната им издръжка – 80% за изхранване на животните и 20% за саниране на обектите, профилактика и селекционна дейност;
 - ЦС за животновъдството по програма “Родопи”;
 - ЦС за подпомагане изхранването на животни и птици, 2003 г.;

Подпомагане на някои по-важни производства:

▪ Пшеница

През 2003 г. за подпомагане производството на пшеница са предоставени субсидии в размер на 23 838 хил. лв. Разпределението на средствата е както следва:

- 2 331 хил. лв. за подпомагане на жътвената кампания на 2 330 880 дка, засяти с пшеница, реколта 2003 г., броят на подпомогнатите земеделски производители е 966;

- 121 хил.лв за покриване на разходите за съхранение на пшеница за хляб, реколта 2003 г. в публични складове;

- 7 725 хил. лв. за финансиране част от разходите за предсеитбено торене на 2 864 224 дка посеви пшеница, реколта 2004 г. с изкуствен тор; сключени са 1 026 договора;

- 7 697 хил. лв. по целевата субсидия за семена на пшеница, реколта 2004 г. за покупка на семена, което е 18,8% повече от усвоените през 2002 г., подпомогнати са 1 038 зърнопроизводители за засяване на 2 222 744 дка;

- 5 963 хил. лв. за закупуване на минерални торове за подхранване на 1 490 893 дка, реколта 2004 г.;

Изплатените средства по двете линии за закупуване на минерални торове надвишават с 45,8% подпомагането през есенната кампания на предходната година.

▪ Слънчоглед и царевица

За финансиране на пролетната кампания, реколта 2003 г. от слънчоглед и царевица са предоставени като субсидии следните средства:

- 1 479 хил. лв. за подпомагане покупката на торове за слънчоглед и царевица за зърно; финансирани са 568 производители за подхранване на 986 256 дка посеви;

- 1 196 хил.лв. за субсидиране покупката на семена за масов посев от черен маслодаен слънчоглед, или с 9,2% повече от предходната година;

- 594 хил. лв. за подпомагане засяването на 329 834 дка царевица за зърно, което е с близо 50% по-малко от предходната година; помощта е получена от 254 производители;

▪ Картофи

През 2003 г. за субсидиране на картофопроизводството е предоставена сума размер на 701 674,05 лв., което е над 83% повече от предходната година. Подпомогнати са 124 производители за закупуване на посадъчен материал от картофи.

▪ Рапица

За подпомагане закупуването на семена за посев на рапица, реколта 2004 г. са сключени 34 договори. Субсидията е в размер на 174 хил. лв., предоставена за засяването на 50 999 дка. В сравнение с 2002 г. безвъзмездната помощ е със 7% по-малко.

▪ Зеленчуци

За подпомагане производството на зеленчуци са финансирани 233 бр. производители. Общият размер на субсидия, предоставена за произведени и продадени количества готова продукция домати и червена капия е 1 060 хил. лв., което е близо 7 пъти повече от изплатената помощ през 2002 г.

През 2003 г. за първи път са включени в подпомаганите направления производството на соя, ориз и фъстъци, както и безвъзмездно финансиране на предсеитбената подготовка на пустеещи земеделски земи, частна собственост на

физически и юридически лица, които не са обработвани в продължение на три предходни години. Усвояването на средствата е както следва:

- по целевата субсидия за закупуване на семена за производство на соя е подпомогнат един производител, като изплатената помощ е в размер на 2 хил. лв.;
- по двете целеви линии за субсидиране производството на ориз са изплатени 91 хил. лв., от които 32 хил. лв. за подпомагане покупката на семена и 59 хил. лв. за произведена продукция;
- по целевата субсидия за произведени и продадени количества готова продукция на фъстъци, реколта 2003 г. са предоставени 78 хил. лв.;
- по целевата субсидия за обработка на пустеещите земи са договорени средства в размер на 2 427 хил. лв. за подготовката на 242 749,64 дка;

За издръжката на колекциите от растителни генетични ресурси в звената на НЦАН през 2003 г. са усвоени общо 489 хил. лв.

■ Животновъдство

За финансово подпомагане на сектор Животновъдство през 2003 г. са предоставени безвъзмездно 4 988 хил. лв., от които:

- 3 582 хил.лв. за подпомагане изхранването на ценни в генетично отношение селскостопански животни и птици, и подпомагане процеса на селекция и репродукция в животновъдството, или близо 35% повече от помощта през 2002 г. За издръжката на генофонда и елитната част на популацията са подпомогнати 654 физически и юридически лица.
- 1 356 хил. лв. за подпомагане изхранването на селскостопански животни и птици през зимния период. Субсидията е разпределена за покриване разликата в цената на фуражите на 5 382 земеделски производители.
- 50 хил. лв. субсидия за изхранване на животните по Програма за алтернативно земеделие в Родопите. Безвъзмездната помощ е предоставена на 9 земеделски производители от региона на Родопите, получили инвестиционни кредити по програма “Животновъдство”.

■ Производство на мляко

По целевата субсидия за произведено и предадено качествено мляко през 2003 г. са изплатени 5 859 хил. лв. Подпомогнати са 4 614 млекопроизводители за продадени 101 505 737,47 л. краве, биволско и овче мляко. През предходния период за субсидиране на млекопроизводителите са предоставени 2 370 хил. лв.

Субсидии по програма САПАРД

През 2003 г. по програма САПАРД изплатената субсидия по сключените договори за безвъзмездна финансова помощ е в размер на 70 124 хил. лв. Съфинансирането от държавния бюджет е в размер на 25% от тази помощ и възлиза на 17 531 хил. лв. По-подробно подпомагането по програмата е отразено в Подраздел VIII. СПЕЦИАЛНА ПРОГРАМА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ (САПАРД)

Разпределението на финансовия ресурс по целеви финансови линии, целеви субсидии, инвестиционни програми и размера на подпомагането през 2004 г. е отразено в Таблица II 69.

Таблица II.72.

Разпределение на финансовия ресурс на ДФ “Земеделие” по целеви финансови линии и целеви субсидии за 2004 г.

Финансова линия	Общ размер хил.лв.	Размер на подпомагането
I. ПРЕКИ СУБСИДИИ, в т.ч.:	36 000	
Целева субсидия за произведени и продадени количества домати, готова продукция, реколта 2004 г.	600	0,02 лв./кг. домати за консервиране
Целева субсидия за произведени и продадени количества червена капия готова продукция, реколта 2004 г.	900	0,04 лв./кг. първо качество червена капия
Целева финансова линия, включваща кредит и субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на сертифицирани семена от царевица за зърно, реколта 2004 г.	2 000 4 000- кредит	2,00 лв./дка (4,00 лв. кредит)
Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на сертифицирани семена от черен маслодаен слънчоглед, реколта 2004 г.	6 000	4,00 лв./дка
Целева субсидия за закупуване на посадъчен материал от картофи за семепроизводство и консумация, реколта 2004 г.	1 100	клас “Елит” – 250 лв./дка клас “А” – 200 лв./дка клас “Б” – 150 лв./дка
Целева субсидия за издръжка на животни от Националния генофонд	5 000	
Целева субсидия за опазване и обогатяване на растителния генетичен фонд през 2004 г.	500	
Целева субсидия за произведено и продадено първо качество краве, биволско и овче мляко, 2004 г.	8 000	0,05 лв./л. – за първо кач-во краве мляко 0,07 лв./л. – за първо кач-во овче и биволско мляко + 0,01 лв./л. – програма “Родопи” и Северозападна България
Субсидия за обработване на пустеещи частни земеделски земи през 2004 г.	3 000	10,00 лв./дка
Субсидия за подпомагане изхранването на селскостопанските животни и птици през зимния период (за фураж) – м.01-02.2004 г.	4 350	0,30 лв./бр. – за подрастващи родители 0,25 лв./бр. – за яйценосно направление 0,35 лв./бр. – за изходни линии, кокошки 6,00 лв./бр. – за крави 4,00 лв./бр. – за биволици 12,00 лв./лв. – за коне 5,00 лв./бр. – за свине-майки
Целева субсидия за закупуване на семена за посев на рапица	200	3,50 лв./дка

Целева субсидия за произведени и продадени количества готова продукция на фъстъци	100	0,20 лв./кг.
Субсидия за животновъдство по програма “Родопи”	150	
Целева субсидия за оризопроизводство	410	9,00 лв./дка
Целева субсидия за произведени и продадени количества захарно цвекло, реколта 2004 г.	300	15 лв./тон
Целева субсидия за произведен и предаден неомоганен памук, отбрано и първо качество, реколта 2004 година	200	0,25 лв./кг. за предадена готова продукция
Целева субсидия за произведени и предадени ленени стебла, реколта 2004 година	90	0,078 лв./кг. за предадена готова продукция
Експортни субсидии	3 000	
Резерв	100	
II. КАПИТАЛОВИ СУБСИДИИ	4 000	1. за създаване на трайни насаждения от лозя, рози и овощни масиви; оранжерии за зеленчукопроизводство и създаване на пчелини. 2. за покриване на част от разходите за лихви на млади земеделски производители и по инвестиционни кредити за създаване на пчелини. 3. за производители от регионите, вкл. в Програмата за развитие на алтернативно земеделие в Родопите и Регионалната програма за Северозападна България.

Източник: ДФ “Земеделие”

За първото шестмесечие на 2004 г. ДФ “Земеделие” е предоставил капиталови субсидии по инвестиционните програми “Растенивъдство” и “Животновъдство” в размер на 417 хил. лв., целеви капиталови субсидии – в размер на 250 хил. лв. и субсидии за лихви в размер на 1,6 хил. лв. За първото шестмесечие на 2004 г. Фондът е предоставил преки субсидии по 16 191 договора в размер на 17 601 хил. лв., което представлява 48,89% от предварително разпределения ресурс

Промени в нормативната уредба, касаеща държавното подпомагане

През 2003 и 2004 г. България продължи процеса на хармонизация на националното законодателство със законодателството на ЕС. Особено внимание беше отделено на създаването на законодателство, което да позволи изграждането на административен капацитет за прилагане мерките на Общата селскостопанска политика (ОСП).

С оглед реформата на ОСП, усилията бяха насочени главно към създаването на капацитет за прилагане на мерки на организацията на пазара, които са характерни за няколко сектора. Въз основа на приетият в края на 2002 г. Закон за изменение и допълнение на Закона за подпомагане на земеделските производители беше прието вторично законодателство за прилагане на системата за изплащане на експортни субсидии за непреработени и преработени земеделски продукти. С наредба на Министерския съвет беше уредено издаването на експортни лицензии, в

съответствие с изискванията на Регламент 1291/2000. Продуктите, които ще се субсидират, размера на субсидията и направленията на износа се определят ежегодно с решение на Министерския съвет, въз основа на което ДФ "Земеделие" издава експортни лицензии. Условията и реда за изплащане на експортни субсидии, съгласно изискванията на Регламент 800/99, бяха уредени с наредба на министъра на земеделието. Митническите органи извършват физически проверки на съответствието и количеството на изнасяните продукти и удостоверяват датата на напускане на страната, а Министерство на земеделието и горите контролира качеството на изнасяните продукти. ДФ "Земеделие" проверява изпълнението на изискванията и изплаща експортни субсидии.

Въз основа на приетите наредби Министерският съвет прие Решение № 212 от 22 март 2004 г. за субсидиране износа за определени направления на някои продукти през 2004 г. Субсидират се някои направления на следните продукти: пилешко месо, птичи яйца за консумация, млечни произведения (бяло саламурено сирене и кашкавал), агнешко месо, консервирани плодове и зеленчуци. Не се субсидира износа за държави – членки на ЕС, включително за новите държави – членки.

През първото шестмесечие на 2004 г. е проведен един публичен търг от ДФ «Земеделие» за издаване на експортни лицензии и предоставяне на експортни субсидии в размер на 621 хил. лв.

Въз основа на същия закон беше приета Наредба за интервенция на пазарите на земеделски продукти. Наредбата е изготвена главно въз основа на режима на интервенция в сектор "Полски култури" (Регламенти 824/2000, 2273/93 и 2131/93), но в нея са отразени и изискванията при интервенция на кланични трупове (Регламент 562/2000). Наредбата създава юридически предпоставки за изграждането на Интервенционна агенция към ДФ "Земеделие", съгласно поетите от страната ангажименти. За прилагане механизмите на интервенция на зърнения пазар беше приета Наредба за изискванията за качество и реда за контрол на качеството на зърното при интервенция. Чрез нея в българското законодателство е въведен изцяло Регламент 824/2000. Контролът на качеството на зърното е възложен на Националната служба по зърното и фуражите, която разполага с нужния капацитет за прилагане методите за анализ, уредени с регламента.

Във връзка с поетите ангажименти по Преговорна глава "Земеделие", включващи изграждането на Разплащателна агенция и Интервенционна агенция (РИА), през 2003 г. е извършена подготовка за стартирането на проект по програма ФАР. Работата по изграждането на РИА, включваща и изграждане на Интегрирана система за администриране и контрол (ИСАК) в България започна на 1 април 2004 г. със започването на Туининг проект на ФАР BG 2002/IB/AG/01 между България, Холандия и Великобритания.

2.4.5. Други държавни разходи за подпомагане на аграрния отрасъл

През 2003 г. от бюджета на МЗГ са подпомогнати дейности, косвено влияещи върху развитието на аграрния отрасъл, както следва:

- ✓ За ликвидиране на последици от стихийни бедствия и производствени аварии 1 170 хил.лв.
- ✓ За поливно земеделие – 7 870 хил.лв
- ✓ Ветеринарни дейности – 6 036 хил.лв., в т.ч. ваксини и диагностикуми - 3 266 хил.лв; имунологична програма – 2 496 хил.лв.; принудително убити животни – 44 хил.лв.; преглед на пчелни семейства -11 хил.лв.; мониторингова програма – 205 хил.лв.; покупка на млади разплодни животни 9 хил.лв. и други
- ✓ По програма за зарибяване, възстановяване и поддържане на рибните популации – 100 хил.лв.
- ✓ За отбранително-мобилизационна подготовка – 316 хил.лв.
- ✓ За квалификация и информационни материали във връзка с присъединяването към ЕС – 34 хил.лв.
- ✓ Поддържане екологичното равновесие в дивеча и международни прояви на сектор “Горско стопанство” – 1068 хил.лв.
- ✓ Борба с марокански и италиански скакалци – 210 хил.лв.
- ✓ Унищожаване на залежали пестициди – 292 хил.лв.
- ✓ За физическо възпитание и спорт – 46 хил.лв.
- ✓ Проект BG00040303 “Професионално обучение” – 616 хил.лв.
- ✓ Проект планинско животновъдство и земеделие – 500 хил.лв.
- ✓ Международен панаир “Агра” – 2003 г. – 59 хил.лв.
- ✓ Земеразделяне, преработка – 687 хил.лв.
- ✓ Поддържане на планове по земеразделяне – 38 хил.лв.
- ✓ Гороразделяне – 95 хил.лв.
- ✓ Издаване на бюлетин за агропазарна информация чрез Сапи ООД – 203 хил.лв
- ✓ Охрана на хидромелиоративна система – 2 068 хил.лв.

2.5. Данъци и такси

Данъци

Данъчното облагане и данъчните облекчения на земеделските производители, залегнали в Закона за корпоративното подоходно облагане, Закона за облагане доходите на физическите лица, Закона за данъка върху добавената стойност и Закона за местните данъци и такси са подробно упоменати в Аграрен доклад за 2003 г.

С оглед актуални промени в социалното законодателство, в настоящия доклад по-подробно ще бъдат разгледани обществените отношения на регистрираните земеделски и тютюнопроизводители, свързани с държавното осигуряване. Тези обществени отношения са регламентирани в Кодекса за социално осигуряване (КСО), Закон за здравно осигуряване (ЗЗО) и Закона за бюджета на държавно обществено осигуряване (ЗБДОО).

Задължително осигурени за инвалидност поради общо заболяване за старост и смърт са регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители. Осигурителните вноски са за сметка на осигурените лица и се дължат авансово върху месечен осигурителен доход между 50% от минималния и максималния месечен размер на дохода, определен със ЗБДОО.

Окончателният размер на месечния осигурителен доход се определя за периода, през който е упражнявана трудовата дейност през предходната година, въз основа на декларираните годишни доходи и не може да бъде по-малък от максималния месечен осигурителен доход.

До 31.12.2005 г. осигурителните вноски за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, които упражняват само земеделска дейност, са върху осигурителен доход, който не е по-малък от 25 % от минималния месечен размер на осигурителния доход.

Регистрираните земеделски и тютюнопроизводители, произвеждащи непреработена растителна и/или животинска продукция, не определят окончателен размер на осигурителния доход за тази дейност.

Ежегодно в ЗБДОО се определя размера на месечния осигурителен доход.

Регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, които извършват единствено земеделска дейност и се осигуряват само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт, могат да внесат дължимите осигурителни вноски до 31 март на годината, следваща календарната година, за която се отнасят.

През 2004 г. регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводителите здравно се осигуряват върху заявен осигурителен доход не по-малък от двукратния размер на минималната работна заплата, установена за страната, вноските са за тяхна сметка и се внасят до 10-то число на месеца, следващ този за който се отнасят. Регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, произвеждащи непреработена растителна и/или животинска продукция, не определят окончателен размер на осигурителния доход за тази дейност.

Такси

През 2003 г. общият размер на събраните държавни такси и приходи от тарифни услуги, реализирани от структурите на МЗГ, е 174,2 млн.лв., като държавните такси възлизат на 81,8 млн. лв., приходите – 92,4 млн.лв.

По-значимите постъпления са от следните дейности:

- Национална ветеринарно медицинска служба – държавни такси 37,0 млн.лв. и приходи от услуги 0,6 млн.лв.;
- Национална служба за растителна защита, карантина и агрохимия – 10,0 млн.лв.;
- Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури – 1,8 млн.лв. такси и 0,001 млн.лв. услуги;
- Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството - 1,6 млн.лв.;

- Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол - 0,5 млн.лв. от държавни такси и 1,4 млн. лв. от услуги;
- Национална служба по зърното – 0,2 млн.лв. от услуги и 0,6 млн.лв. държавни такси.;
- Такси за изпитване и контрол на земеделска и горска техника и резервни части – 0,07 млн.лв.;
- Държавни такси на МЗГ, включително държавни такси за регистриране на търговците на зърно – 6,8 млн.лв. и услуги – 1,1 млн.лв.;
- Национално управление по горите – 58,1 млн.лв. услуги и 35,1 млн.лв. държавни такси;

През 2003 г. в полза на МЗГ (респ. фонд “Тютюн”) с цел осигуряване на средства за държавно подпомагане са преотстъпени суми от:

- Акциз върху тютюневи изделия – 131 млн.лв.;
- Мита и митнически такси – 0,1 млн.лв.;

2.6. Инвестиции

2.6.1. Обща характеристика на инвестициите в аграрния отрасъл

Относителният дял на инвестициите в аграрния сектор спрямо другите сектори от икономиката на страната се запазва малък. Независимо от това инвестиционната активност през последните две години е завишена. Аграрният сектор, предвид специфичния си характер, се характеризира с не особено крупни обекти по стойност, но с нарастващ брой по цялата територия на страната. През 2003 г. общите инвестиции за сектора (селско, ловно, горско и рибно стопанство) по неокончателни данни на НСИ възлизат на 351,7 млн.лв. като от тях разходи за придобиване на дълготрайни материални активи – 182,3 млн.лв., и придобити дълготрайни материални активи 169,4 млн.лв.

2.6.2. Инвестиции, финансирани от МЗГ

По-големи обекти, завършени през 2003 г. в областта на хидромелиоративното строителство са:

Таблица II.73.

Инвестиции в хидромелиоративното строителство през 2003 г.

Обекти	Сметна стойност-лева
1. Реконструкция изравнител НП “Раковски”, обл.Добрич - общ.Каварна	106 345
2. Реконструкция преливника на яз."Леново"обл.Пловдив -	246 469

общ.Асеновград	
3.Възстановяване дясна дига Елбасан дере обл.Кърджали-общ.Крумовград.	136 993
4.НС Голяма Витска.Институт по лозарство и винарство Реконстр.на мрежа на НП за маточници.обл.Плевен-общ.Плевен	117 693
5.НС Стара Реконстр.на канал П-1 от км0+000 до км 1+297,обл.Стара Загора	662 256
6.НС Левка Язовир Левка-I етап,обл.Хасково-общ.Свиленград	3 183 439
7.НС Добромирци НП към яз.Бенковски-гравитачна връзка обл.Кърджали-общ Кирково	311 462
8.КОН поречието р.Осъм-възстановяване дига при км 50+00 обл.Велико Търново	129 484
9.Язовир Петелово.Пълнеща ПС от яз.Пчеларово.Реконструкция обл.Кърджали-общ.Черноочене	105 314
10.Язовир Слънчоглед.ПС и прилежащо напоително поле.Реконструкция.Обл.Кърджали-общ.Джебел	277 422
11.НП Царева поляна.ПС Балкан.Реконструкция.Обл.Хасково-общ.Стамболово	428 642
12.Язовир Горно Плазище и прилежащо НП.Реконструкция обл.Кърджали-общ.Джебел	190 341
13.Язовир Скалак-обл.Бургас-общ.Руен	74 735
14.Корекция дере Главиница-обл.Силистра-общ.Главиница	218 000
15.Корекция и биологично укрепване на дере гр.Елхово, м.Бузалъка	186 000
16.НС Попово.Реконструкция на канал П-1-IV участък от хкм 5+50 до хкм 10+25	95 000

Източник: МЗГ – Дирекция “Инвестиционна политика”

Преобладаващата част от капиталовите разходи са насочени за:

- големи напоителни и отводнителни помпени станции, канали, напорни тръбопроводи, изравнители, дюкери, преливници на язовири
- ремонти на хидромелиоративни обекти и съоръжения - канали, тръбопроводи, водовземни съоръжения, изпускатели и други
- ремонтно-възстановителни работи на обекти, предпазващи страната от наводнения – корекции на реки, диги по река Дунав и други реки, отводнителни съоръжения и канали и други
- продължаване строителството на започнали през минали години язовири и реконструкция на големи съоръжения
- строителство и реконструкция на малки хидромелиоративни обекти и водообезпечаване чрез сондажни кладенци на селскостопански институти

Капиталовите разходи за подобряване продуктивните качества на земеделските земи са финансирани от собствени приходи на МЗГ, набавени от такси по реда на Закона за опазване на земеделските земи.

Обектите са включени в програмата за строителство на база писмени заявки от кметовете на общините, съгласувани с представителите на Областните дирекции “Земеделие и гори” и представител на Общинска служба ”Земеделие и гори”.

Направените инвестиции за опазване на земеделските земи през 2003 г. са насочени към:

- Усвояване на изоставени земи от Държавния поземлен фонд чрез почистване на дървета, храсти, камъни, разрохкване и подравняване, с цел изоставените земи да станат обработваеми.
- Мелиоративни обекти, включващи: отводнителни полета и канали изграждане и реконструкция на преградни съоръжения /баражи/, водоеми и други баражи; Обекти, изграждащи инфраструктурата на земеделските територии като изграждане и реконструкция на стопански пътища, водостоци, бродове, водопойни чешми и други. За целите на провежданата аграрна реформа, тези обекти са със голяма стопанска значимост.

Данни за направените инвестиции от бюджета на МЗГ по изграждането на селскостопански пътища за посочени в Таблица II.70.

Таблица II.74.

Инвестиции в селскостопански пътища през 2003 г.

Обекти	Сметна стойност-лева
1.Селскостопански път с.Вълкосел-Жижево-II участък обл.Благоевград-общ.Сатовча	214 269
2.Селскостопански път с.Воднянци-Ярловица обл.Видин-общ.Димово	314 375
3.Реконструкция на селскостопански път с.Балабанско обл.Ловеч-общ.Троян	145 436
4.Селскостопански път с.Вълчедръм-III район обл.Монтана-общ.Вълчедръм	197 690
5.Селскостопански път с.Кръстава обл.Пазарджик-общ.Велинград	371 094
6.Реконструкция на път №000613 преминаващ в път №00062 гр.Белене, обл.Плевен-общ.Белене	169 299
7.Реконструкция на полски път с.Борино обл.Смолян-общ.Борино	221 227

Източник: МЗГ – Дирекция “Инвестиционна политика”

Приоритет в инвестиционната дейност на МЗГ се дава на тези инвестиционни проекти и дейности, които са насочени към поддържане и възстановяване на технико-експлоатационните качества на съществуващите капиталови активи, а при включването на новозапочващи хидромелиоративни обекти е обърнато внимание на райони със слаборазвита хидромелиоративна инфраструктура и изразено желание за напояване /яз.”Тихомир”, НС “Рила”, НП “Поляна”/.

Заявките за водоползване, както и стремежа за намаляване на загубите на вода имат решаваща роля за включването на обекти за финансиране /НК "Паша арк", НС "Алеко-Пазарджик"-НК "Р-17", НК "Р-4"-Болярово/.

Значителна част от предлаганите обекти в района на Пловдив, Пазарджик, Хасково и Стара Загора са съобразени с близостта на предприятията за преработка на земеделска продукция, като чрез подобряване на напояването ще бъдат осигурени необходимите суровини за преработвателната промишленост.

При включване на обектите, финансирани по Закона за опазване на земеделските земи се спазват аналогични приоритети: размер на обслужваните земеделски земи, брой на обслужваните с вода животни и пр.

Таблица II.75.

Прогноза за инвестиционните разходи през 2004 г.

Обекти	Сметна стойност (лева)
1. НС Берсин-Реконструкция водохващане и деривационен канал М-1 при с. Слокошица, обл.Кюстендил - общ.Кюстендил 2002/2004г	406 109
2. НС Пловдив Реконструкция ГНК м-1 от км 12+400 до км 13+001 обл.Пловдив - общ.Марица 2002/2004г	289 657
3. НК "Якоруда-Юруково"-местностг"Десен бряг на р.Места" обл.Благоевград - общ.Якоруда2003/2004г.	222 718
4. Реконструкция пълнеж канал яз."Снежина" обл.Варна - общ.Провадия 2003/2004г	174 813
5. ГНК "Лесичево-Стряма" -възстан. облицовка от км 32+425 до 33+225; км33+325 до 34+325 и от 37+556 до км37+656 обл.Пазарджик - общ.Пазарджик 2003/2004г	511 551
6. НП на ТСС "Царица Йоанна" обл.Пазарджик - общ.Пазарджик2003/2004г.	125 843
7. "Изравнител с.Езерец" обл.Добрич - общ.Шабла2003/2004г.	340 625
8. НС "Източно Софийско поле"-възстановяване облиц. на ИМК в уч. от хкм 5+46 до хкм 11+50 обл.София-град - общ.Столична община2003/2004г	226 004
9.Водоем Диамандово-Жълтуша и НП.Реконструкция 2-ри етап обл.Кърджали-общ.Ардино	359 034
10.Язовир Самуилово обл.Благоевград-общ.Петрич	3 000 000
11.Ремонт и възстановяване на язовири Ръжица 1 и Ръжица 2 и НП към тях обл.Бургас-общ.Руен	131 000
12.ОНС Бръшлян.ОПС II-A-възстановяване обл.Силистра-общ.Тутракан	275 000
13.НС Средна Тунджа.НП Стралджа.Възстановяване водопровод ГТ 2 от хкм 29+90 до хкм 33+90 Обл.Ямбол-общ.Стралджа	241 000
14.НС Средна Тунджа.Възстановяване ГСТ Стралджа от хкм 19+10 до хкм 22+68 обл.Сливен-общ.Сливен	401 000

Източник: МЗГ – Дирекция "Инвестиционна политика"

2.7. Кредити

2.7.1. Кредити от банки

Кредитирането на аграрния отрасъл следва тенденцията на нарастване на кредитната активност и подобряване на достъпа до заемни средства за икономиката

като цяло. Кредитите, ползвани от отрасъла, плавно нарастват от 127,3 млн. лв. през 1999 г. до 263,3 млн. лв. през 2003 г. Относителният дял на заемите за селското стопанство в структурата на ползваните заемни средства в икономиката като цяло се запазва нисък – около 2 % (Таблица II.76). Това е следствие от една страна от спецификата на селскостопанската дейност и определянето на сектора като високорисков. От друга страна забавеното връщане на земята и раздробеността ѝ затруднява формирането на структури - пазарно ориентирани, с икономически потенциал, които да бъдат адекватни партньори на кредитните институции.

Таблица II.76.

Кредитиране на аграрния отрасъл от търговски банки за периода 1998 г. – 2002 г.

<i>млн. лв.</i>					
КРЕДИТИ – ОБЩО ЛЕВОВИ И ВАЛУТНИ	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Кредити за аграрния отрасъл</i>	<i>127,3</i>	<i>124,7</i>	<i>164,5</i>	<i>167,4</i>	<i>263,3</i>
Кредити за отраслите на икономиката	6 270,7	7 894,1	9 357,5	10 784,4	13 012,5
Дял на кредитите за аграрния отрасъл в кредитите за икономиката като цяло	2.0 %	1.6 %	1.8 %	1,6 %	2,0%
КРЕДИТИ - ЛЕВОВИ	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Кредити за аграрния отрасъл</i>	<i>82,8</i>	<i>102,4</i>	<i>137,7</i>	<i>121,2</i>	<i>203,2</i>
Кредити за отраслите на икономиката	2 266,3	2 629,0	3 440,8	4 477,0	6 296,3
Дял на кредитите за аграрния отрасъл в кредитите за икономиката като цяло	3,7 %	3,9 %	4,0 %	2,7%	3,2%
КРЕДИТИ - ВАЛУТНИ	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Кредити за аграрния отрасъл</i>	<i>44,5</i>	<i>22,3</i>	<i>26,8</i>	<i>46,1</i>	<i>60,1</i>
Кредити за отраслите на икономиката	4 004,4	5 265,1	5 916,7	6 307,5	6 717,3
Дял на кредитите за аграрния отрасъл в кредитите за икономиката като цяло	1,1 %	0,4 %	0,5 %	0,7 %	0,9%

Източник: Българска народна банка

2.7.2. Кредити от ДФ “Земеделие”

Държавата е предприела мерки за облекчаване на достъпа на земеделските производители до кредитен ресурс чрез прилагането на кредитни схеми и инвестиционни програми от ДФ “Земеделие”.

2.7.2.1. Инвестиционни кредити

Инвестиционното кредитиране е насочено към финансиране на дребни и средни земеделски производители с оглед улесняване на достъпа им до прякото субсидиране и увеличаване капацитета на използване на помощта по програма САПАРД.

През 2003 г. инвестиционното кредитиране е подчинено на изпълнението на следните инвестиционни програми:

- програма “Растениевъдство”;
- програма “Животновъдство”;
- програма “Техника с две подпрограми:
 - подпрограма “Пряко кредитиране от ДФ “Земеделие” за покупка на селскостопанска техника”;
 - подпрограма “Кредитиране за покупка на селскостопанска техника чрез рефинансиране на търговски банки от ДФ “Земеделие”.

Инвестиционните кредити през 2003 г. са отпускани пряко от Фонда по схемата “*със средства и риск на Фонда*” и чрез рефинансиране на търговски банки, които имат сключени договори с ДФ “Земеделие” по схемата “*със средства на Фонда – за сметка и риск на ТБ*”. Договори за рефинансиране са сключени с 15 банкови институции: “Биохим” АД, “България инвест” АД, “Евробанк” АД, “Инвестбанк” АД, “Общинска банка” АД, “Първа източна и международна банка” АД, “Първа инвестиционна банка” АД, “Росексимбанк” АД, “Тексимбанк” АД, “Хебросбанк” АД, “Централна кооперативна банка” АД, “Юнионбанк” АД, “Демирбанк” АД, “Токуда кредитексперс” и “Насърчителна банка” АД.

Основните параметри на преференциалните инвестиционни кредити са:

- срок на кредитите – от 12 до 84 месеца;
- гратисни периоди – от 3 до 48 месеца;
- годишна лихва – 6 % при пряко финансиране от Фонда и 9% при рефинансиране на Търговски банки (7 % за банката и 2 % за Фонда)

През 2003 г. са одобрени 897 проекта на стойност 45 248 хил. лв., от които 34 чрез рефинансиране на търговски банки и 863 проекта – пряко от ДФ “Земеделие”. Броят им е нарастнал повече от 6 пъти в сравнение с предходната година /през 2002 г. са одобрени 135 проекта на стойност 12 574 хил. лв./. Разпределението по инвестиционни програми е следното:

- по програма “Животновъдство” – 495 бр. на стойност 13 730 хил. лв.
- по програма “Растениевъдство” – 146 бр. на стойност 19 585 хил. лв.
- по програма “Техника” – 256 бр. на стойност 11 934 хил. лв.

Таблица II.77.

Одобрени и финансиран/рефинансирани инвестиционни проекти през 2003 г.

Инвестиционна програма	Одобрени проекти		От тях финансиран/рефинансирани	
	Брой	Кредит /в хил. лв./	Брой	Кредит /в хил.лв./
1	2	3	4	5
1. "Животновъдство" – чрез търговски банки	19	4 318	12	1 449
2. "Животновъдство" - пряко кредитиране	476	9 412	430	8 576
3. "Растениевъдство" - чрез търговски банки	14	10 349	10	7 675
4. "Растениевъдство" - пряко кредитиране	132	9 236	113	7 827
5. Техника - чрез търговски банки	1	609	1	609
6. Техника - пряко кредитиране	255	11 324	222	9 972
Всичко:	897	45 248	788	36 108
Рефинансиране на търговски банки по програма САПАРД			115	58 214
Общо:			903	94 323

Източник: ДФ "Земеделие"

През 2003 г. по инвестиционните програми на Фонда са финансирани /рефинансирани 788 бр. инвестиционни проекта на обща стойност 36 108 хил. лв., в т.ч.:

- по програма "Животновъдство" – 442 бр. на стойност 10 025 хил. лв.
- по програма "Растениевъдство" – 123 бр. на стойност 15 502 хил. лв.
- по програма "Техника" – 223 бр. на стойност 10 581 хил. лв.

По програма "Животновъдство" са предоставени средства за закупуване на животни на стойност 8 921 хил.лв. по 424 договора и за сгради и оборудване за отглеждане на животни - 1 103 хил. лв. по 18 договора.

Таблица II.78.

Финансирани инвестиционни проекти по програма "Животновъдство"

Предмет на инвестицията	Финансирани проекти - пряко и чрез ТБ
-------------------------	---------------------------------------

	Проекти (брой)	Животни (брой)	Сума (хил. лв.)
I. Закупуване на животни	424		8 921
Биволици	1	5	12
Бременни юници и крави	181	3 408	4 055
Еднодневни патета	1	8 000	25
Еднодневни пилета	6	173 500	87
Зайци	9	5 406	192
Кози - майки	2	680	65
Кокошки - носачки и ярки	18	120 314	768
Овце - майки и дзвиски	94	12 604	1 792
Пчелни семейства	74	5 886	1 078
Пъдпъдъци	2	8 000	29
Свине - майки	36	1 719	818
II. Закупуване на сгради и оборудване	18		1 103
Общо по програмата :	442		10 024

Източник: ДФ “Земеделие”

През 2003 г. са финансирани 123 проекта на земеделски производители по програма “Растениевъдство” на обща стойност 15 502 хил. лв.

Таблица II.79.

Финансирани инвестиционни проекти по програма “Растениевъдство”

Предмет на инвестицията	Финансирани проекти - пряко и чрез ТБ		
	Проекти (брой)	Финансирани площи (дка)	Сума (хил. лв.)
I. Създаване на трайни насаждения	117		12 402
Арония	6	140	90
Бял риган	2	55	27
Вишни	3	40	35
Кайсии	4	155	71
Круши	1	15	9
Лозя	21	5 115	10 336
Лавандула	9	950	254
Малини	18	494	501
Маслодайна роза	3	151	91
Праскови	8	248	152
Сливи	3	114	78
Салвия	1	333	97
Череша	11	430	166

Шипки	1	44	14
Ягоди	7	146	148
Ябълки	19	418	333
II. Закупуване на оранжерии и оборудване	6		3 100
Общо по програмата:	123		15 502

Източник: ДФ “Земеделие”

По подпрограмите за закупуване на селскостопанска техника са кредитирани 223 проекта за закупуване на 37 бр. зърнокомбайни, 176 бр. трактори, прикачен инвентар и друга специфична техника. По подпрограма “Пряко кредитиране от ДФ “Земеделие” за покупка на селскостопанска техника” са сключени споразумения с 52 доставчика на разнообразна селскостопанска техника.

Таблица II.80.

Финансирани инвестиционни проекти по програма “Техника”

Предмет на инвестицията	Финансирани проекти - пряко и чрез ТБ		
	Проекти (бр)	Техника (бр)	Сума (хил. лв.)
Трактори	145	176	6 033
Зърнокомбайни	32	37	3 641
Друга техника и инвентар	46		907
Общо:	223		10 581

Източник: ДФ “Земеделие”

Данни за финансираните проекти по инвестиционните програми на ДФ “Земеделие” по области през 2003 г. са представени в следващата таблица:

Таблица II.81.

Разпределение на финансираните проекти по области

Области	Програма “Животновъдство”		Програма “Растениевъдство”		Програма “Техника	
	Проекти (бр.)	Сума (хил. лв.)	Проекти (бр.)	Сума (хил. лв.)	Проекти (бр.)	Сума (хил. лв.)
Благоевград	3	61	9	456	1	29
Бургас	9	223	10	2 406	3	66
Варна	16	423	2	87	19	905
Велико Търново	7	488	2	36	16	558
Видин	37	686	10	251		
Враца	26	621	2	625	3	69
Габрово	11	267	1	10	3	108
Добрич	57	869	5	84	27	1 120
Кърджали	15	299	2	22		
Кюстендил	7	153	10	129		

Ловеч	14	284	2	30	3	107
Монтана	9	141	1	17	2	47
Пазарджик	5	142	3	2 207	4	637
Перник	19	328			1	4
Плевен	11	654	2	1 371	27	1 632
Пловдив	36	1 046	13	2 973	16	654
Разград	11	153	2	29	16	1 283
Русе	14	513	2	35	6	277
Силистра	5	98	1	35	23	773
Сливен	18	325	7	2 498	2	89
Смолян	8	109	3	34		
София - град	7	207	3	74	3	216
София - област	9	208	8	166	4	79
Стара Загора	9	205	4	193	7	326
Търговище	39	594	5	104	6	322
Хасково	15	558	5	1 396	1	29
Шумен	17	253	8	163	21	988
Ямбол	8	114	1	69	9	261
Общо:	442	10 025	123	15 502	223	10 581

Източник: ДФ "Земеделие"

Разпределението на инвестиционните кредити според юридическия статус на земеделските производители е представено в Таблица II 82.:

Таблица II.82.

Разпределение на бенефициентите по юридически статус

Инвестиционна програма	Физически лица	Еднолични търговци	Юридически лица	Кооперации
Програма "Животновъдство"	389	23	29	1
Програма "Растениевъдство"	97	6	18	2
Програма "Техника"	51	47	83	42

Източник: ДФ "Земеделие"

По двете регионални програми за развитие на алтернативно земеделие в Родопите и за развитие на земеделието в Северозападна България са кредитирани 61 земеделски производители, като размера на изплатените средства е 1 101 хил. лв. Разпределението по инвестиционни програми, направления и юридически статус на бенефициентите е следното:

Таблица II.83.

Брой кредитирани проекти и усвоени средства по регионалните програми

	Инвестиционни програми				Юридически статус		
	“Животновъдство”		“Растениевъдство”		Физ. лице	Юридическо лице	Кооперации
	Проекти (бр.)	Предоставени кредити (лв.)	Проекти (бр.)	Предоставени кредити (лв.)			
Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите	20	402	4	43	21	3	-
Програма за развитие на земеделието в Северозападна България	33	564	4	92	34	2	1
	53	966	8	135	55	5	1

Източник: ДФ “Земеделие”

За рефинансиране на одобрени проекти по програма САПАРД, през 2003 г. са сключени договори с 19 банкови институции, а именно: “България инвест” АД, “Евробанк” АД, “Инвестбанк” АД, “Общинска банка” АД, “Първа източна и международна банка” АД, “Първа инвестиционна банка” АД, “Росексимбанк” АД, “Тексимбанк” АД, “Хебросбанк” АД, “Централна кооперативна банка” АД, “Юнионбанк” АД, “Демирбанк” АД, “Токуда кредитексперс”, “Насърчителна банка” АД, “ОББ” АД, “Корпоративна търговска банка” АД, “Банка Пиреос” АД, “Райфайзен банк” АД и Банка “ДСК” ЕАД. По тази схема са предоставени 115 бр. кредити на стойност 58 214 хил. лв. при годишна лихва от 9%.

През 2004 г. ДФ “Земеделие” продължава подпомагането по инвестиционни програми. Разпределението на финансовия ресурс за тях е показано в Таблица II.84.

Таблица II.84.

Разпределение на финансовия ресурс на ДФ “Земеделие” по инвестиционни програми за 2004 г.

	млн. лв.
ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОГРАМИ 2004 г.	180
Животновъдство	25
Растениевъдство	35
Техника	20
Рефинансиране на одобрени проекти по Програма САПАРД	100

Източник: ДФ “Земеделие”

През първите шест месеца на 2004 г. по инвестиционните програми на Фонда са финансирани /рефинансирани 298 бр. инвестиционни проекта. Стойността на преведения кредитен ресурс е 9 317 816, в т.ч.:

- по програма “Животновъдство” – 173 бр. на стойност 2,8 млн. лв.

- по програма “Растениевъдство” – 54 бр. на стойност 3,7 млн. лв.
- по програма “Техника” – 71 бр. на стойност 2,8 млн. лв.

Кредитирани са 114 проекта, за реализиране на инвестиции, одобрени за подпомагане при условията на програма САПАРД. Рефинансираният ресурс е в размер на 67,6 млн. лв.

2.7.2.2. Краткосрочни кредити на ДФ “Земеделие”

По краткосрочните финансови линии през 2003 г. е засилено прякото целево субсидиране и е намален дялът на краткосрочното кредитиране.

През 2003 г. отпуснатите краткосрочни кредити са в размер на 12 465 хил. лв. или почти 50% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица II.85.

Усвоен кредитен ресурс по целевите финансови линии

№ по ред	Целева финансова линия	Кредит (хил.лв.)
1.	ЦФЛ за закупуване на изкуствен тор за слънчоглед и царевица за зърно, реколта 2003г.	4 438
2.	ЦФЛ вкл.кредит и субсидия за закупуване на изкуствен тор за пшеница, реколта 2004 г.	8 027
	ОБЩО:	12 465

Източник: ДФ “Земеделие”

За първото шестмесечие на 2004 г. отпуснатите краткосрочни кредити са в размер на 3 389 хил. лв. Средствата са по целева финансова линия за закупуване на семена от царевица, реколта 2004 г.

3. Дейности, подпомагащи селскостопанското производство

3.1. Напояване

Действията по провеждането на политиката на МЗГ в областта на напояването са възложени на Изпълнителната агенция по хидромелиорации /ИАХ/. В периода ноември 2002 - юни 2003 г. завърши териториалното и управленското структуриране на ИАХ с необходимия персонал в централното управление и девет Регионални дирекции по хидромелиорации /РДХ/. Към РДХ са създадени и функционират сектори в областните градове. При това териториално структуриране, общо в страната са създадени и работят 20 офиса на ИАХ, които са разположени съответно на територията на клоновете на “Напоителни системи” ЕАД и “Хидромелиорации – Севлиево” ЕАД.

Осъществените дейности от ИАХ през 2003 г. са:

1. Оценка за техническото състояние на изградения и изграждащ се хидромелиоративен фонд в страната /ХМФ/

- Назначаване на експертни комисии с широко представителство от РДХ, търговски дружества със 100% държавно участие, функциониращи в сферата на хидромелиорациите, представители на общински и областни служби “Земеделие и гори” и други.
- Съставянето на констативен протокол за всеки един хидромелиоративен обект, свързан с напояването, отводняването и предпазване от заливане, включен в активите на “Напоителни системи” ЕАД и “Хидромелиорации – Севлиево” ЕАД, както и за незавършеното строителство – по списък представен от “Агровединвест” ЕАД. Общият им брой е 4 255.
- Създаване на вътрешна информационна база на ИАХ въз основа на общите констатации за състоянието на хидромелиоративния фонд по региони, като инструмент за планиране действията на ИАХ в тази област, включващи:
 - ✓ Приоритетно определяне на необходимите профилактични и спешни аварийни ремонти /главно на големите и потенциално опасни язовири/
 - ✓ Определяне обектите, които не са в експлоатация, но в състава си имат ДМА с голяма икономическа стойност и подлежат на охраняване, предвид предотвратяване на кражби.
 - ✓ Поставяне началото на разработването на инвестиционна програма за състоянието и развитието на отводнителните системи в страната и по-специално за всяка една отводнителна система край река Дунав.
 - ✓ Изготвяне на пълна характеристика на незавършеното строителство представляващи широка гама от съоръжения и установяване на необходимостта от намиране оптимален вариант за по-нататъшната им съдба /завършване на обекти, след изготвяне на пълна технико-икономическа оценка – определяне възможности за продължаване строителството, консервиране, замразяване, отпадане от схемите за напояване и т.н./
 - ✓ Оказване на експертна помощ при подготовката и провеждането на ремонтни работи по язовири за напояване: яз. Тополница, яз. Сушица, яз. Бели бряг, яз. Ястребино, яз. Малко Шарково, яз. Пчелина, яз. Извор и други.

2. Осигуряване на дейностите, във връзка с участието на държавата в заплащане цената на услугата «водоподаване за напояване»

- Сключване на договори между Министъра на земеделието и горите и доставчиците на вода за напояване /“Напоителни системи” ЕАД, “Хидромелиорации – Севлиево” ЕАД,/ за участие на държавата в цената на услугата “водоподаване за напояване”;
- Осигуряване организацията по ежемесечното оформяне и контрол на първичните документи, на основание на които се извършва заплащането по договорите, уточняване и заверяване от ИХМ на напоителните и поливните норми по култури и райони, както и свеждане на същите до знанието на функциониращите сдружения за напояване.

3. Административно-наказателни дейности по Закона за водите и Закона за сдруженията за напояване.

- Извършени са повече от 200 бр. проверки по места /вкл. по сигнали на служители от “Напоителни системи” ЕАД/ , въз основа на които са съставени 105 бр. констативни протоколи, 34 бр.актове за установяване на административни нарушения по Закона за водите, издадени СА наказателни постановления въз основа на актовете – 6 броя.

4. Подпомагане образуването, дейността и развитието на сдруженията за напояване.

Фигура П.31.

От влизане в сила на Закона за сдруженията за напояване /април 2001 г./ до декември 2003 г. са подадени 148 заявления за учредяване на сдружения за напояване. По данни на сдруженията за напояване, същите ще стопанисват 701 487 дка земеделска земя. Издадени са 100 заповеди на Министъра на земеделието и горите за откриване на процедура на сдружения за напояване. Общият брой на сдруженията, получили заповед за одобряване на устава, са 44 броя. От тях 34 са съдебно регистрирани в окръжните съдилища по райони, а на 25 сдружения за напояване са подготвени заповеди за придобиване право на безвъзмездно ползване на хидромелиоративната инфраструктура или искания до кметове на общини за прехвърляне на общинска собственост и/или собственост на бивши трудово кооперативни земеделски стопанства /ТКЗС/.

Таблица П.86.

Сдружения за напояване – 2003 година

Регионални Дирекции по Хидромелио- рации	Брой сдружения за напояване	Заповед за открива- не на проце- дура	Ще стопан- нисва (дка)	Одо- брен устав	Съдебна регистра- ция	Заповед за право на ползване /искане за придобиване на общ. собств./	Сключен договор (прехв. общ. собств.)
1	2	3	4	5	6	7	8

Видин	3	2	25 863	1	1	1	1
Плевен	15	8	43 646	3	2	2	2
Търговище	7	5	28 417	1			
Варна	23	18	40 497	15	12	8	4
София	10	6	27 469	2	1	1	1
Благоевград	15	11	74 982	2	2		
Пловдив	23	12	280 125	6	4	4	3
Стара Загора	25	18	91 959	5	5	4	4
Сливен	27	20	88 529	9	7	5	2
ОБЩО	148	100	701 487	44	34	25	17

Източник: ИАХ

5. Използване инструментите за икономическо и техническо сътрудничество между Република България и страните-членки на ЕС, чрез разработване на проекти, във връзка с приложение на Работната програма за 2004 г. към Комуникационната стратегия, за присъединяване на България към ЕС и във връзка с приложение на Програмата на Холандското правителство за развитие на селското стопанство / разработени 2 бр. проекти/.

За илюстрация на динамиката в обемните показатели, характеризиращи поливния процес в страната, представяме отчетни данни за съпоставка за поливните сезони към м.юни 2003 г, отчет 2003 г. и към м. юни 2004 г., в Таблици II.87 и II.88.

Таблица II.87.

Актувани водни маси и поляти площи към 31.12.2003 г.

Доставчици на вода	Водни маси актувани	Първа поливка	Поливо - декари
	хил.м ³	дка	дка
Клонове на "Напоителни системи" ЕАД:			
Бургас	390,6	2682,4	3 485,4
Варна	1 521,0	11 468,0	33 057,0
В.Търново	841,0	4 696,4	12 159,8
Видин	817,3	7 159,0	8 223,7
Враца	1 134,8	6 918,0	10 850,7
Г. Делчев	2 535,9	10 721,8	31 143,6
Дупница	639,6	3 606,0	6 778,0
Монтана	338,6	2 561,8	3 489,0
Пазарджик	57 639,4	51 350,0	97 838,0
Перник	317,4	2 270,2	4 260,1
Плевен	2 575,5	16 302,1	34 515,0
Пловдив	59 064,0	66 769,0	112 899,0
Пловдив Юг	8 956,0	34 207,0	87 338,0
Русе	918,2	6 170,5	13 210,0
Сандански	937,0	4 055,0	11 719,0
Сливен	6 061,0	29 175,0	54 693,0

София	544,2	4 244,0	8 241,0
Ст. Загора	7 610,1	19 853,0	35 286,0
Търговище	3 232,8	19 343,0	39 794,0
Хасково	3 866,0	16 670,0	55 966,0
Шумен	1 968,0	12 060,0	34 750,0
Ямбол	2 194,0	14 548,0	34 695,0
“Хидромелиорации-Севлиево” ЕАД	535,0	2 700,0	4 200,0
Общо към 31.12.2003 г.:	164 102,4	346 830,2	734 391,3
Общо към 31.12.2002 г.:	144 416,0	308 798,0	537 078,0
% спрямо 2002 г.	+ 13,6%	+ 12,3%	+ 36,7%

Източник: ИАХ

Таблица II.88.

Актувани водни маси и поляти площи към 30.06.2004 г.

Доставчици на вода	Водни маси актувани	Първа поливка	Поливо - декари
	хил.м ³	дка	дка
Клонове на "Напоителни системи" ЕАД			
Бургас	1,0	8,0	8,0
Варна	35,0	843,0	843,0
В.Търново	39,7	430,5	510,5
Видин	5,1	54,9	87,0
Враца	0	0	0
Г. Делчев	187,5	2 553,9	2 553,9
Дупница	75,8	757,0	777,0
Монтана	29,8	253,0	253,0
Пазарджик	8 837,0	25 315,0	29 974,0
Перник	21,0	245,8	270,1
Плевен	112,1	2 799,0	3 320,0
Пловдив	20 028,5	25 020,0	26 122,0
Пловдив Юг	1 008,4	14 686,4	17 800,4
Русе	21,0	452,0	464,0
Сандански	292,0	2 768,0	3 446,0
Сливен	147,0	1 360,0	1 380,0
София	25,6	414,0	414,0
Ст. Загора	5 754,0	6 145,0	6 145,0
Търговище	264,0	3 784,0	4 257,0
Хасково	272,4	6 547,0	6 758,0
Шумен	117,6	2 513,5	2 895,5
Ямбол	80,0	1 348,0	1 369,0
“Хидромелиорации-Севлиево” ЕАД	32,0	123,0	424,0
Общо към 30.06.2004 г.:	37 354,5	98 298,0	109 647,4
Общо към 30.06.2003 г.:	25 862,0	113 029,0	135 416,0

% спрямо 2003 г.	+ 44,4%	- 13,0%	- 19,0%
------------------	---------	---------	---------

Източник: ИАХ

Забележка: Увеличението на актуваните водни маси през 2004 г. се дължи на увеличението на полятите площи ориз спрямо 2003 г.

Таблица II.89.

Прогноза за процеса по създаване на сдружения за напояване през 2004 г.

Наименование на Регионални Дирекции по Хидромелиорации	Брой сдружения за напояване	Заповед за откриване на процедура	Ще стопанисва	Одобрен устав	Съдебна регистрация	Заповед за право на ползване /искане за придобиване на общ. собств./	Сключен договор /прехв. общ. собств./
1	2	3	4	5	6	7	8
Видин	5	4	30 000	2	2	2	2
Плевен	23	18	100 000	8	6	5	5
Търговище	11	10	40 000	5	3	3	3
Варна	26	23	60 000	18	16	14	13
София	12	10	60 000	5	3	3	3
Благоевград	20	18	90 000	7	6	5	5
Пловдив	30	21	310 000	10	10	9	9
Стара Загора	30	25	100 000	11	11	10	9
Сливен	35	28	110 000	15	13	12	10
ОБЩО	192	157	900 000	81	70	63	59

Източник: ИАХ

3.2. Растителна защита и агрохимия

3.2.1. Растителна защита

Във връзка с прогнозите за развитието на земеделските култури Националната Служба по Растителна защита към МЗГ осигури информация за земеделските производители относно появата, развитието, плътността, степента на нападение по земеделските култури и растителната продукция на 231 болести, неприятели и плевели по земеделските култури и на естествените им регулатори.

Растителна защита при пшеницата и ечемика

- Борба с плевелите

През 2003 г. поради изоставане в развитието на голяма част от посевите и нанесените поражения от измръзване на есенниците в Североизточна България, хербицидната кампания започна по-късно от обичайното. Студеното време през март и април и различните фенофази, в които се намираха посевите, затрудни извеждането на борбата срещу плевелите.

Таблица II.90.

Третираны площи от пшеница и ечемик срещу плевели в

Година	Посевна площ есенници	Общо третираны	хил. ха	
			В т.ч. срещу шир.пл., устойчиви на хорм. хербициди	В т.ч. срещу житни плевели
2001 г.	1 307,44	919,82	406,83	79,07
2002 г.	1 362,12	1 032,15	483,79	75,66
2003 г.	1 037,63	689,11	391,72	59,43

Източник: НСРЗ

По-малко третираните площи през 2003 г. са следствие на по-малко засетите есенници и лошите климатични условия през есенно-зимния период.

- Борба с неприятелите и болестите

През пролетта на 2003 г. в Североизточната част на страната поради настъпилото засушаване и фазата, в която се намираха есенниците (трети лист-начало на братене), възрастните на житната дървеница нанесоха значителни поражения върху посевите. По-късно и в останалите части на страната плътността от ларвите на неприятеля беше над прага на икономическа вредност. За първа година от доста време насам, в районите на Бургас, Ямбол, Сливен и Стара Загора се наложи да се третира площи срещу този неприятел.

Таблица II.91.

Нападнати и третираны площи от възрастното и ларвите на вредната житна дървеница (хил.ха)

Година	Нападнати площи от възрастното	Третираны площи срещу възрастното	Нападнати площи от ларви	Третираны площи срещу ларви
2001	2,634	0,062	11,016	7,573
2002	4,153	0,00	27,650	20,180
2003	9,121	3,777	19,983	15,767

Източник: НСРЗ

- Брашнеста мана

Нападение от болестта се установи в слаба, а на отделни площи и в средна степен в районите на Пловдив, Плевен, Силистра, Русе, Видин, Враца, Варна, Ловеч, Пазарджик, и др. Поради слабото нападение третиране на посеви е извършено само на 4,33 хил. ха. в посочените райони.

Растителна защита при лозата

- Мана, оидиум

Регистрирани са от 3 до 13 инкубационни периода на маната. Подадени сигнали за борба от 3 - 8 броя, като проведените пръскания са средно 3,6 броя, срещу 3 за предходната година. Всичко третираны площи за мана - 736,566 хил.дка. По-силна степен на нападение по листата е установена в районите:

Благоевград, Стара Загора, Пазарджик и Плевен. Използвани продукти за растителна защита за борба с маната – с малък превес на контактни мед съдържащи и такива със контактно-проникващо и системно действие.

За оидиума - запазва се проявата на силен инфекциозен фон в редица райони на страната, където е установено и по-висока степен на нападение - Благоевград (от 10-16% за винени, до 50% при десертни сортове) , Варна (Черноморското крайбрежие), Стара Загора – силна степен на 1000 дка) и Русе (на 600 дка). За борба с оидиума са сигнализирани от 3 до 8 броя третирувания. Проведени са 1- 7 броя третирувания на 680,0 хил.дка.

Таблица II.92.

Третирувани площи за мана и оидиум по години, спрямо общата площ на лозята
хил.ха

2001 г.			2002 г.			2003 г		
Обща площ	Мана	оидиум	Обща площ	Мана	оидиум	Обща площ	мана	Оидиум
86,79	76,95	77,69	85,67	75,89	75,38	79,54	73,66	68,00

Източник: НСРЗ

- Екскориоза (фома, фомопсис)

И през тази пролет болестта продължи да разширява ареала на разпространение и степента на нападение. Климатичните условия благоприятстваха развитието ѝ.

Таблица II.93.

Нападнати и третирувани площи за екскориоза по години в хил.ха

2001 г.		2002 г.		2003 г.	
нападнати	третирувани	нападнати	третирувани	нападнати	третирувани
8,03	3,05	9,59	2,98	8,45	2,46

Източник: НСРЗ

- Шарен гроздов молец

Нападнати площи от шарен гроздов молец общо – 12,61 хил.ха или това е 15,8% от общата площ на лозята. По-силно нападнати площи има в районите: Пловдив (5,00 хил.ха), Сливен (3,00 хил.ха), Благоевград (1,00 хил.ха), Бургас (1,00 хил.ха) и Пазарджик (1,4 хил. ха).

Борба с многоядни неприятели

- Марокански скакалец, италиански скакалец

През последните няколко години в районите на Кърджали, Хасково, Благоевград, Пловдив, Смолян, Пазарджик, Кюстендил и някои райони на Враца и Добрич, се регистрира каламитетно размножаване на марокански и италиански скакалци.

През 2003 г. бе констатирано намаляване ареалът на разпространение и плътността на мароканските скакалци в районите на Кърджали и Благоевград. В посочените райони е наблюдавано преминаване на популацията на мароканския скакалец от стадна форма на поведение и развитие към единична. Това е сигурен показател, че популацията от марокански скакалец върви към състояние на депресия.

Нападнатите площи през 2003 г. са 9 332 хил. хектара.

Поражения в посеви от земеделски култури не бяха допуснати.

В района на Хасково бяха нападнати от зелен скакалец - 430 хектара тютюни и същите площи бяха третирани. Констатирано е нападение от същия вид в района на Плевен на площ от 800 хектара.

Площите с плътност над прага на вредност през 2004 г., на които ще се наложи извеждането на борба се очаква да достигнат 11 000 хектара.

3.2.2. Продукти за растителна защита

През 2003 г. са заявени за изпитване 69 броя продукти за растителна защита (ПРЗ), от които фунгициди - 22 броя, инсектициди – 19 броя, хербициди – 21 броя, дефолианти и десиканти – 2 броя и 5 броя растежни регулатори и торове.

От тях 36 броя ПРЗ са на нова активна база. Одобрена е биологичната ефикасност на 52 броя ПРЗ.

Съветът по ПРЗ (СПРЗ) на база данни от биологично изпитване и токсикология разреши за предлагане на пазара 43 броя ПРЗ.

Увеличава се броя на ПРЗ, които могат да се ползват за биологичното земеделие.

3.2.3. Торове

2003 г. се характеризира със слабо намаление на общото количество употребени минерални торове, което е за сметка на азотните.

Таблица II.94.

Употребени минерални торове

Година	Вс.NPK тона	кг/ха	N тона	кг/ха	P ₂ O ₅ тона	кг/ха	K ₂ O тона	кг/ха
1999	156 344	33,31	140 269	29,88	10 376	2,21	5 699	1,21
2000	163 569	34,85	144 928	30,88	16 104	3,43	2 537	0,54
2001	178 734	38,06	167 962	35,77	8 474	1,81	2 298	0,49
2002	177 935	37,89	155 411	33,09	21 400	4,56	1 124	0,24
2003	167 607	35,71	140 930	30,03	23 874	5,09	2 803	0,60

Източник: НСРЗ

Употребените азотни торове са намалели с 9,3%, фосфорните са увеличени с 11%, а калиевите са увеличени 2,5 пъти.

Макар и подобро в сравнение с 2002 г., съотношението между хранителните елементи продължава да бъде изключително неблагоприятно. При

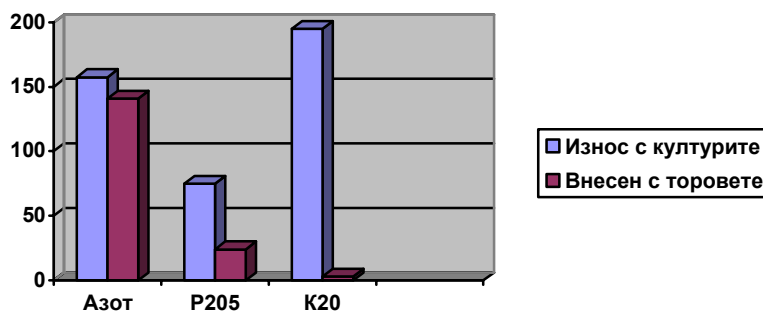
оптимално съотношение $N : P : K = 1 : 0,8 : 0,4$, през 2003 година то е $1 : 0,16 : 0,02$. Небалансираното торене, със значителен превес на азота и с всички отрицателни последици, се налага като практика в страната.

Общият баланс на хранителните елементи продължава да е отрицателен за азота и силно отрицателен за фосфора и калия.

Само през 2003 г. с произведената продукция, от земеделските земи необратимо са изнесени 16,5 хил. тона азот, 51,1 хил. тона P_2O_5 и 191,9 хил. тона K_2O .

Фигура II.32.

Изнесени с реколтата хранителни вещества и възстановени с торове през 2003 година- хил. тона

За култури реколта 2003 г. с азотни торове са наторени 1 847 хил. хектара, като средно на хектар наторена площ са употребени 76,3 кг азот, с фосфорни- 72,9 хил. хектара – с по 80,7 кг P_2O_5 на хектар и с калиеви – 30,6 хил. хектара- с по 116,2 кг K_2O . В процент към използваната земя на страната, това представлява 34,69% за наторените площи с азотни торове, 1,37% за тези с фосфорни и 0,56% за наторените с калиеви торове.

Данните за разпределението на торове по култури показват, че най- голям дял от наторените площи заемат есенниците - пшеница и ечемик, следвани от слънчогледа и царевицата. При останалите култури наторените площи са под 10% от засетите.

Таблица II.95.

Торене на основните култури- реколта 2003 година

Култура	Азот	P_2O_5	K_2O
---------	------	----------	--------

	% от засятата площ	кг/ха	% от засятата площ	кг/ха	% от засятата площ	кг/ха
пшеница	89,3	101,1	2,09	82,0	0,6	51,4
ечемик	68,9	81,1	0,48	74,4	0,5	51,4
царевица	54,1	94,6	1,02	89,3	0,35	91,1
слънчоглед	50,1	76,2	2,37	82,1	0,8	92,5
картофи	20,1	101,2	18,7	81,1	19,6	115,8
тютюн	46,3	47,0	2,9	58,2	1,7	54,2
трайни нас.	27,6	86,1	11,1	90,3	8,2	93,4
зеленчуци	13,8	98,3	3,1	88,4	2,0	88,7

Източник: НСРЗ

С оборски тор са наторени едва 6,8 хил. хектара- 57% от наторените през предходната година. Наторени са предимно картофи, зеленчуци, бостан и трайни насаждения.

България продължава да бъде единствената страна в Европа, в която не се провежда системен агрохимичен контрол на земеделските земи, а това не дава възможност да се проследят промените в запасеността на почвите с усвоими форми на хранителните елементи, както и за надеждна диагностика на потребностите от торове. Данни от анализи показват, че в някои полета нивото на усвоимия фосфор е сведено до “следи”. Наблюдава се и увеличен брой проби с ниски концентрации на усвоим калий. Голяма част от полетата преминават в по- ниска група по степен на запасеност с усвоим фосфор и калий. Това означава, че икономическите и екологични рискове в българското земеделие ще нарастват.

3.3. Ветеринарно дело

3.3.1. Здравеопазване

От заразните и паразитни заболявания през 2003 г. и първите 6 месеца на 2004 г. в страната са констатирани и обявени следните заболявания: Класическа чума свине /КЧС/ - включена в списък А на Международното бюро по епизоотиите; Бяс; Антракс; Американски гнилец; Заразен епидидимит; Лептоспироза свине и говеда; Тиф; Бруцелоза свине и кучета; Листерия; Ку треска; Орнитоза; Туларемия; Ензоотична левкоза по говедата; Болест на Ауески при кучета; Салмонелоза птици и Трихинелоза.

През 2003 и 2004 г. НВМС изпълнява Мониторингови програми за епизоотологичен надзор на заболяванията, както следва: а) шап по чифтокопитните животни; б) син език по преживните; в) Ньюкаслската болест /псевдочума/ и Инфлуенца /грип/ по птиците; г) Африканска чума по конете; д) Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии; е) Грип по еднокопитните животни; ж) Вирусен артерит по еднокопитните животни; з) надзор върху имунния статус срещу вируса на Класическата чума по свинете /КЧС/ в Р. България при домашните свине; при дивите свине с цел установяване степента на разпространението ѝ по области и при

източнобалканската свиня и нейните кръстоски, отглеждани при пасищни условия; и) надзор върху някои болести по рибите, отглеждани в рибовъдни ферми.

Сред приоритетните задачи, изпълнявани през 2003 г. от НВМС е маркировката на животните и идентификацията на животновъдните обекти. Бе доставен хардуер за дооборудване на Регионалните Ветеринарномедицински служби (РВМС) и осем гранични инспекционни ветеринарни пункта с компютърна техника. Проведено беше обучение на състава на РВМС, занимаващ се с идентификация на животните за работа със софтуер, регистриращ и обслужващ “движението на животните”. Завърши въвеждането на информация за период от пет години относно идентификацията на едрите преживни животни /ЕПЖ/ в база данни на системата “Евровет-БГ” и се подготвиха условията за нейната актуализация. В края на годината беше проведена обществена поръчка за доставка на ушни марки за идентификация на свине и се осъществи маркиране на разплодните животни в репродуктивните и нуклеосовите бази в страната.

През 2003 г. беше проведено обучение по европейското законодателство на началниците на отдели ”Заразни болести” при РВМС. На територията на РВМС, гр. Кюстендил, през м. март 2003 г. се проведе симулативно занятие за шап по двукопитните с участие на експерти от Европейския съюз. През месец декември 2003 г. приключи Туининг проект по Програма ФАР с Република Гърция за обучение на ветеринарни специалисти по контрол на екзотичните болести и зоонози и контрол на ветеринарномедицинските препарати.

В края на 2003 г. приключи проект по Програма ФАР за извършване на проучване за изграждане и оборудване на екарисаж за преработка на биопродукти от животински произход, непредназначени за човешка консумация. Предстои изграждането и оборудването на екарисажа по проекти на Програма ФАР, което ще приключи през 2006 г., така че в момента на присъединяването той да отговаря на всички изисквания на Европейския съюз и да бъде въведен в експлоатация. Продължава и реконструкцията на нова линия за обезвреждане на високорискови животински отпадъци в екарисаж Шумен.

3.3.2. Диагностична и научноизследователска дейност

Задължителните лабораторно-диагностични изследвания и експертизи по чл. 30 и 31 от Закона за ветеринарномедицинската дейност в областта на здравеопазването се извършват от Националния диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт (НДНИВМИ) - гр. София, териториалните му звена в гр. Стара Загора и гр. Велико Търново и в регионалните диагностични лаборатории към РВМС.

През 2003 г. в изпълнение на Държавната профилактична програма и програмите за надзор над заболяванията Бруцелоза, Левкоза, Лептоспироза, Шап, Син език, Класическа чума по домашните и диви свине, Африканска чума коне, Нюкасылска болест и инфлуенца А по птиците и болести по рибите в диагностичните лаборатории на НВМС при план 2 776 737 бр. лабораторно – диагностични изследвания са извършени 2 651 705 бр. В сравнение с 2002 г. са извършени 1 667 246 бр. повече изследвания, т.е. налице е едно завишение от 62 %. Разкрити са 703 бр. огнища с 16 997 положителни случая на заболявания.

С оглед опазването на страната от проникване и разпространение на остри и екзотични заразни заболявания през 2004 г. допълнително ще бъде изследван рисков контингент от животни за болестите вирусен артерит и грип по еднокопитните.

През 2003 г. значителен обем работа бе извършен и по отношение изпълнението на научноизследователския план. В НВМС приоритетно се разработват 54 научни задачи, от които 49 преходни и 5 нови, всички с научно–приложна насоченост, подпомагаща диагностиката, профилактика-та и борбата срещу заболяванията по животните. Обхванати са всички важни заразни заболявания по животните и зоонози, като антракс, туларемия, грип по птиците и конете, спонгиформна енцефалопатия (“луда крава”), бяс, ку-треска, шап, син език, енцефаломиелити по конете, болести по рибите и други.

Значителен напредък през годината бе постигнат по обновяване на материалната лабораторна база на НДНИВМИ. През последните години, съобразно с финансовите възможности се прави необходимото за постепенното обновяване на материално-техническата база, както по отношение подобряване на условията на труд и хигиенизиране на работните места, така и по отношение преоборудване със съвременни уреди и апарати, с оглед издигане нивото на научните и диагностични изследвания и приближаването и привеждането им в съответствие с тези на ЕС.

През 2003 г. със заповед на министъра на земеделието и горите бяха определени 21 Национални референтни лаборатории по най-важните заболявания при животните и контрола на суровините и храните от животински произход в НДНИВМИ и Централната лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ), които предстои в кратки срокове да бъдат приведени в съответствия с изискванията на ЕС по отношение на материална база (лабораторни площи, оборудване) и човешките ресурси.

3.3.3. Хармонизация на ветеринарното законодателство със законодателството на ЕС и международно сътрудничество

През 2003г. продължи хармонизацията на българското ветеринарномедицинско законодателство с това на ЕС чрез въвеждане на изискванията на 14 директиви. Остава да бъдат хармонизирани нормативните изисквания на Европейската общност, които се отнасят за търговия между страните-членки, което ще бъде направено непосредствено преди присъединяването.

Изготвен е проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност, в който по предложение на Европейската комисия бе разработена специална глава “Ветеринарномедицински изисквания за животни и продукти от животински произход”.

4. Контролни дейности, осъществявани от структури на МЗГ

4.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)

През 2003 г. във връзка с преговорите на Р. България за членство в ЕС и изпълнение на стратегията по реструктурирането на предприятията от

хранително-вкусовата промишленост и привеждането им в съответствие с изискванията на Общността, органите на ДВСК осъществяваха контрол на предприятията за добив, преработка, съхранение и предлагане на пазара на хранителни продукти и суровини от животински произход.

През 2003 г. се проведе обучение на ветеринарни инспектори от РВМС и семинар с експерти от ЕС по реструктурирането на предприятията за уеднаквяване на критериите. По указания на отдел ДВСК при ГУ на НВМС в предприятията са разработени бизнес планове, които включват: мерките, които ще предприеме собственика и сроковете за изпълнението им, за да изпълни разпоредбите на съответните наредби /директиви на ЕС/, необходимите за това средства и от къде ще бъдат осигурени. Собствениците на предприятия са уведомени, че неизпълнението на заложените мерки в плана води до затваряне на предприятието.

В края на 2003 г. и първото тримесечие на 2004 г. на територията на цялата страна бяха извършени проверки на предприятия за добив и преработка на суровини и продукти от животински произход за спазване на ветеринарно-санитарните и хигиенни изисквания на съответните наредби и за изпълнението на бизнес-плановите на предприятията от категории II и III, определени съгласно т. 66 от Позицията за присъединяване на Република България към Европейския съюз. В изпълнение на Стратегията за реструктуриране¹ на тези предприятия, органите на ДВСК предприеха следните действия:

- До 31.01.2004 г. бяха извършени проверки и отнети разрешителните за дейност на предприятията от IV категория.
- До 30.04.2004 г. бяха извършени проверки на предприятията от II и III категории. Предприятията от III категория, за които се констатира, че не са предприели никакви действия по процеса на реструктуриране бяха временно затворени. Проверките на предприятията от II категория ще продължат през 2004 г. и тези, които не изпълняват бизнес плановите си ще бъдат временно затворени, до отстраняване на констатираните нарушения.
- До 24.05.2004 г. беше извършена регистрация по Закона за храните на обектите за производство и търговия на едро с храни от животински произход;

През 2004 г. ще продължи обучението на органите на ДВСК по прилагане изискванията на ЕС в областта на контрола на суровини и храни от животински произход и извършване на контрол върху въведените от производителите системи за самоконтрол.

От общо 1 295 работещи предприятия - 43 бяха одобрени за експорт за ЕС, 224 бяха одобрени за експорт в трети страни. Разкрити са 165 бр. нови предприятия, а са затворени 519 бр.

¹ Предприятията са групирани в 4 категории в зависимост от степента на тяхното реструктуриране:

I кат.-предприятия, които са напълно в съответствие с изискванията на ЕС;

II кат.- предприятия, които се очаква да бъдат в съответствие с изискванията на ЕС до края на 2005 г.;

III кат.- предприятия, които не са започнали реструктуриране до 1.02.2004 г.;

IV кат.- предприятия, които нямат потенциал да отговорят на изискванията на ЕС.

За периода 01.01.2003 г. до 31.03.2004 г. органите на ДВСК са извършили ветеринарно-санитарен контрол на 1 464 343 495 кг. хранителни продукти от живо-тински произход, от които с отклонение от БДС и ТС са 4 424 334 кг., а негодни за консумация и бракувани – 1 133 018 кг. Вzeti са 317 708 броя проби за лабораторни изследвания, трихинелоскопирани са 1 043 169 проби. Издадени са 3 651 бр. наказателни постановления.

В изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в живи животни и продукти от животински произход (НМПКО) през 2003 г. са извършени изпитвания на 2 042 броя проби в Централната лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ) - гр. София. През отчетния период беше извършено акредитиране на ЦЛВСЕЕ по БДС EN ISO /IEC 17025:2001/.

4.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВК)

С цел опазване на страната от проникване и разпространение на остри заразни болести и зоонози, през 2003 г. на граничните пунктове са извършени проверки на внесените и изнесени хранителни продукти в количества, показани в Таблица II.92.:

Таблица II.96.

Граничен ветеринарномедицински контрол на хранителни продукти през 2003 г.

Продукти	Мярка	Внос	Износ
живи бозайници и птици	броя	800 752	174 535,357
Риба и рибни продукти	тона	32 123,445	2 925,872
Яйца за разплод	броя	291 900	1 868 800
Яйца за консумация	тона	987,800	3 257,993
Продукти за човешка консумация	тона	101 698,202	31 122,711
Кожи	тона	847,357	9 024,2
Фуражи	тона	73 546,778	116 133,542

Източник: НВМС

Приета е Стратегия за привеждане на граничния ветеринарномедицински контрол в пълно съответствие с европейските изисквания. Съгласно стратегията по проект на програма ФАР BG 0101-04 “Подобряване на ветеринарния контрол” през 2003 г. стартира подробно проучване на граничните пунктове за ветеринарен контрол във Варна, Бургас, Калотина, Златарево, Гюешево, Брегово .

Във връзка с хармонизацията на ветеринарното законодателство, касаещо изискванията при внос на животни и животински продукти, през 2003 г. бяха приети следните наредби,:

1. Наредба № 1 от 10.01.2003 г. за здравните изисквания към животните при внос на говеда, овце, кози и свине и ветеринарно-санитарните

изисквания при внос на продукти от животински произход за човешка консумация, (обн., ДВ, бр. 6 от 21.01.2003 г.). Хармонизирана с Директиви 72/461 и 72/462/ЕЕС;

2. Наредба No.11/27.02.2003 г. за изискванията при издаване на ветеринарномедицински документи за живи животни, суровини и продукти от животински произход, обн. ДВ, бр. 21 от 2003 г.;
3. Наредба № 16 от 01.04.2003 г. за общите изисквания към ветеринарните проверки при въвеждане на продукти на митническата територия на страната, (обн., ДВ, бр. 41 от 08.05.2003 г., в сила от 01-01-2005 г.). Хармонизирана с Директива 97/78/ЕС;
4. Наредба № 19 от 10.05.2003 г. за ветеринарно-санитарните изисквания при внос на някои животни, сперма, яйцеклетки и ембриони, (обн., ДВ, бр. 48 от 23.05.2003 г.). Хармонизирана с Директива 88/407/ЕЕС.

По програма ФАР през месец декември 2003 г. приключи Туининг проект за подобряване на ветеринарния контрол с Република Гърция. Проектът включваше обучение по граничен ветеринарен контрол, контрол на ветеринарномедицинските препарати и контрол на екзотични болести и зоонози. Обучени са всички служители на т.н. дългосрочни гранични пунктове, които ще бъдат външна граница на ЕС след присъединяване на България към Общността.

През април 2004 г. стартира проект по програма ФАР с Република Гърция, свързан с подобряване на граничния ветеринарен контрол, подобряване контрола на здравето и диагностиката по животните, както и на контрола на фуражите и хранителните добавки.

4.3. Контрол на ветеринарномедицински продукти (ВМП)

През 2003 г. са обработени общо 2 153 броя проби от ВМП чрез извършване на 8875 броя анализи и 400 бр. експертизи. Издадени са 382 бр. становища за регистрация на ВМП и 356 сертификата за регистрация/пререгистрация на ВМП, възлизащи на обща стойност от 262 973 лв.

4.4. Фитосанитарен контрол

Фитосанитарният контрол цели опазване на страната от проникването и разпространението на карантинни вредители по земеделските култури и горски видове. Той се осъществява, в международен аспект на базата на Международната конвенция за растителна защита от Рим 1951 г., а в национален мащаб тази дейност е регламентирана от Закона за защита на растенията и Наредба №1 за фитосанитарен контрол от 1998 г.

През 2003 г. бе приета Наредбата за изменение и допълнение на Наредба №1 от 27.05.1998 г. за фитосанитарен контрол, наложено от това, че действащата Наредба №1 е хармонизирана с Директива 77/93 на Европейският Съюз, която през 2000 г. се замени с Директива 2000 / 29 на ЕС.

С Наредбата в българското законодателство се въведоха нормите на следните директиви:

- Директива на Съвета 2000/29/ ЕС от 8 май 2000 г. за защитни мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение вътре в Общността;
- Директива 92/70/ЕЕС на Комисията от 30.07.1992 г. утвърждаваща подробните правила за надзор, който да се извършва с цел признаването на защитени зони в Общността;
- Директива 93/51/ЕЕС на Комисията от 24.06.1993 г. установяваща правилата за транспортиране на някои растения, растителни продукти или други стоки през защитени зони и за транспортирането на растения;
- Директива 94/3/ЕС от 21.01.1994 г. установяваща правилата за уведомяване при залавяне на пратка или вредител от трети страни, носещи непосредствена фитосанитарна опасност;
- Директива 98/22/ЕИО на Комисията от 15.04.1998 г. формулираща минималните условия за провеждане на проверки за здравното състояние на растенията в Общността, създаване на постове за инспекция на растения, растителни продукти или други стоки идващи от трети страни, различни от местоназначението.

С въвеждането на тези директиви българското законодателство в областта на фитосанитарния контрол се хармонизира изцяло с това на Европейският Съюз.

Въведен е официален регистър на селскостопанските производители и вносители на растения и растителни продукти подлежащи на фитосанитарен контрол. Броят на регистрираните вносители в официалните регистри на РСРЗ в страната, за 2003 г. е 1131 предприятия, а регистрираните производители са 988 в т.ч. 79 производители на посевен материал, 50 на посадъчен материал, 260 на овощен посадъчен материал, 148 на лозов материал, 70 оранжерии и др.

С цел улесняване на фирмите вносители и подобряване на контрола от страна на Регионалните служби за растителна защита Удостоверения за внос на растения и растителни продукти подлежащи на фитосанитарен контрол се издават от всички Регионални служби за растителна защита /РСРЗ/ в страната. До 30 юни 2003 г., такива се издаваха от Национална служба за растителна защита /НСРЗ/, а от РСРЗ само за прилежащите им ГКПП.

В съответствие с хармонизираното с ЕС законодателство, от 2000 г. е въведено и продължава издаването на фитосанитарни паспорти, за движение на растения и растителни продукти в страната, местно производство и от внос. Те са гаранция, че стоката е под контрола на фитосанитарните органи и е чиста от карантинни вредители. Всички стоки подлежащи на фитосанитарен контрол в страните членки на ЕС се предвижват в рамките на съюза единствено с фитосанитарен паспорт, съгласно изискванията на Директива 2000/29 на ЕС.

През 2003 г. в страната са издадени 17 432. фитосанитарни паспорта, в т.ч 12 139 бр на стоки от внос и 5 293 бр. за растения и растителни продукти произведени в страната.

Внос

Контрол при вноса на растения и растителни продукти в страната

Фитосанитарният контрол се провежда на Граничните контролно-пропускателни пунктове / ГКПП/ утвърдени от министъра на земеделието и горите за внос, износ и транзит на стоки от растителен произход и от 14 Регионални служби за растителна защита.

През 2003 г. на граничните контролно пропускателни пунктове /ГКПП/ е осъществен документален и физически контрол на следните количества и видове стоки подлежащи на фитосанитарен контрол (Таблицы II.97 и II.98):

Таблица II.97.

Прегледани растителни стоки внос от фитосанитарните инспектори на ГКПП - общо за страната

Година	брой партиди	хиляди тона	хиляди броя	куб. метра
2001	23 167	500.0	23 498	135 943
2002	24 279	657.0	16 251	673 162
2003	28 488	642.5	26 039	73 174

Източник: НСРЗ

Таблица II.98.

Прегледи на растения и растителни продукти с висок фитосанитарен риск през 2003 г.

Растения и растителни продукти	Мярка	Количество	Брой партиди
Посевен материал	тона	3 181	498
Овощен посад.м-л	брой	740 668	41
Лозов посад.м-л	брой	2 923 332	30
Картофи - посад.м-л	тона	2 748	140
Луковици, вкл.цветя	тона	3 365	50
Тютюн	тона	3 735	217
Памук	тона	33 640	701
Зърно	тона	170 862	3908
Брашно	тона	29 601	129
Плодове	тона	141 240	7394
Зеленчуци	тона	97 078	3136
Р. цвят и саксии	брой	9 857 628	411

Източник:НСРЗ

През 2003 г. има намаление на вноса на растителни продукти с 15 хил. тона в сравнение с 2002 г., При вноса на посадъчен материал от овощни, декоративни и горски видове, рязан цвят и саксийни цветя, има значително увеличение на вноса в

сравнение с 2001 г. с около 3 000 хил.бр.и 2002 г. с 20 000 хил. бр. Това е резултат от увеличениния интерес на земеделските кооперации и стопани за закупуване и създаване на нови овощни и лозови насаждения с добър вносен посадъчен материал. През 2003 г. се наблюдава значително намаление на вноса на дървен материал.

Транзит

Прегледани транзитни товари с растения и растителни продукти на ГКПП

На ГКПП През 2003 г. фитосанитарните инспектори са извършили контрол на 39,1 хиляди транзитно преминаващи превозни средства, натоварени с стоки от растителен произход

Износ от страната

С влизането в сила на изменение и допълнение на Наредба №1 за фитосанитарен контрол, от 30.06.2003 г. контролът при износ на растения и растителни продукти от страната се осъществява единствено от РСРЗ, при издаване на фитосанитарните сертификати. През 2003 г. са издадени 52 077 броя фитосанитарни сертификати за износ на растения и растителни продукти от страната. Извършени са 27 376 бр. фитосанитарните прегледи и 9 823 лабораторни анализа на 52 561 бр. партиди, състоящи се от 1 445 936 тона растителни стоки, 5 490 550 бр. рязан цвят, посадъчен материал от овощни, декоративни и горски видове, рози и 333 759 м³ дървен материал. В 221 случая е констатирана зараза и са взети мерки за нейното отстраняване и предотвратяване на износа за други страни.

4.5. Контрол на зърно, зърнени продукти и фуражи

4.5.1. Лицензиране и контрол на публични складове и зърнохранилища

Към края на 2003 г. лицензираните и регистрирани обекти за съхранение на зърно достигнаха:

- Публични складове за зърно – 46 броя с общ капацитет – 466 920 тона.
- Зърнохранилища – 130 броя с общ капацитет – 1 019 090 тона.

В сравнение с 2002 г. публичните складове са с 4 броя повече, но капацитетът е намален с около 12 000 тона, а при зърнохранилищата се отбелязва нарастване на броя с 9 и на капацитета с 106 090 тона (Таблица II.95.). Забавянето на темпа на процеса на лицензиране и регистрация се дължи на сравнително малката зърнена реколта през 2003 г .

Таблица II.99.

Динамика на броя и лицензирания и регистрирания капацитет по години

Година	Публични складове за зърно	Зърнохранилища
--------	----------------------------	----------------

	Брой	Лицензиран капацитет (тона)	Брой	Регистриран капацитет (тона)
1999	5	98 100	76	551 600
2000	21	238 595	105	819 555
2001	36	417 385	115	854 425
2002	42	479 185	121	913 000
2003	46	466 920	130	1 019 090

Източник: НСЗ

През 2003 г. са анулирани лицензиите на 6 броя публични склада с общ капацитет 47 330 тона по искане на фирмите.

Разпределението на лицензираните и регистрираните обекти за съхранение в страната е оптимизирано в Северна България, където са разположени 41 публични склада с капацитет 434 820 тона и 87 зърнохранилища с капацитет 654 825 тона. Така в северната част е ситуиран 93% от общия капацитет на публичните складове и 64% от капацитета на зърнохранилищата. Все още недостатъчно лицензирани и регистрирани обекти има в Южна България – едва 5 публични склада за зърно с вместимост 32 100 тона и 43 зърнохранилища с вместимост 364 265 тона.

Основна част от публичните складове и зърнохранилища (около 60%) са самостоятелни зърнобази с предмет на дейност предимно съхранение и търговия. Останалите обекти са мелници, фуражни и маслодобивни предприятия, оризарни, пивоварни.

През 2003 г. бяха осъществени 13 броя първоначални проверки, въз основа на които бяха издадени 4 нови лицензии за публични складове и 9 нови регистрации за зърнохранилища.

Периодичните проверки на лицензираните и регистрираните обекти през годината са 118 броя.

Резултатите показват, че зърното се съхранява добре и измерените количества отговарят на количествата по документация с несъществени отклонения.

Данните от информацията, която службата събира за обема и характера на дейността на публичните складове и зърнохранилищата показват, че обемите на съхраняваното зърно през 2003 г., като процент от общия лицензиран капацитет, са:

- Публични складове – от 9% до 39% в зависимост от периода
- Зърнохранилища – от 3% до 16% в зависимост от периода.

Количеството на съхраняваното зърно е било най-малко през юни непосредствено преди жътвата (3-9%) и най-голямо през септември (12-39%) – след прибиране на пшеницата и слънчогледа. Количеството на пшеницата, съхранявана в публични складове и зърнохранилища достига 58% от общия дял на съхраняваното зърно, а на слънчогледа -30%. През 2002 г. пшеницата, съхранявана в публични складове и зърнохранилища е била 88% от общото количество съхранявано зърно.

През 2003 г. изключителната интензивност отбелязват специалните проверки на други обекти за съхранение на зърно:

- ✓ за проверка на съхраняваното зърно по договор с Държавна агенция “Държавен резерв и военновременни запаси” бяха проверени 27 обекта;
- ✓ за установяване количеството и състоянието на съхраняваното зърно в базите на Държавна агенция “Държавен резерв и военновременни запаси” и зърнобазите на търговски дружества външни съхранители бяха проверени 48 обекта.
- ✓ за проверка на количествата на пшеница в обекти принадлежащи на земеделски кооперации, арендатори и др. бяха проверени 261 обекта съвместно с областните земеделски служби;
- ✓ за проверка на наличните количества пшеница реколта 2003 бяха проверени съвместно с областните служби 1 856 обекта;
- ✓ за набиране на актуална информация за наличната пшеница към 01 декември бяха проведени 114 проверки.

През 2003 г. бяха съставени 27 броя констативни протокола на публични складове и 32 броя констативни протокола на зърнохранилища.

Предписаните указания в констативните протоколи са изпълнявани в нормативно предвидените срокове.

В резултат на проверките са издадени 4 броя наказателни постановления:

С въвеждане на контрола за съответствие на зърното за периода от месец юли- декември 2003 г. са издадени сертификати за съответствие за 366 670 тона зърно и зърнени продукти при внос и износ. Това количество е формирано главно от износ на слънчоглед (черен маслодаен и шарен) - 182 714 тона, царевица – 58 000 тона и внос на 44 573 тона царевица.

Осъществен е контрол на декларираните обстоятелства от страна на участниците в борсовите сесии за закупуване и преработка на пшеница от ДА “ДР ВЗ”. Извършена бе проверка на мелниците спечелили търгове за закупуването на пшеница. Проверени бяха 105 броя мелници. Констатира се, че мелниците преработват зърното по предназначение за преработка на брашно, с изключение на четири фирми, които бяха съответно изключени от участие на последващите борсови сесии.

4.5.2. Контрол на качеството на зърното

В периода на жътвената кампания бяха взети 573 броя проби от 363 188 тона от зърнопроизводителните райони в страната, които формират представителността на извършеното окачествяване.

Окачествяването се извърши по основните показатели на БДС и БДС ISO, които определят потребителната и търговската стойности на пшеницата.

Разпределението на пшеницата по качествени групи е представено в Таблица II.96.

Таблица II.100.

Разпределение на пшеницата по групи

					%
Групи	I	II	III	IV	

1998	3,0	24,0	41,0	32,0
1999	0,0	8,5	30,0	61,5
2000	3,4	9,5	34,3	52,8
2001	1,1	7,6	33,9	57,4
2002	1,2	5,4	29,5	63,9
2003	7,8	13,6	35,3	43,3

Източник: НСЗ

Общо за страната през 2003 година качествената пшеница от първите три групи (I, II и IIб) достига 57%. За сравнение следва да се отбележи, че за периода 1999-2002 година пшеницата от първите три групи е била едва 36,1- 48,5% или преобладаваща е била пшеницата от трета качествена група (61,5 - 63,9%). Качеството на тазгодишната пшенична реколта може да се сравнява с това на пшеницата реколта `1998.

Пшеницата от реколта 2003 отбелязва по-добро качество в Южна България, където разпределението по групи е:

- ✓ I-ва група: 13%;
- ✓ II-ра група: 23%;
- ✓ IIб група: 36 % и
- ✓ III група: 28 %.

За областите Пазарджик, Сливен, Хасково, Пловдив и Стара Загора пшеницата от I, II и II б групи достига до 80 – 90%.

В Северна България градирането по качествени групи е следното:

- ✓ I-ва група: 4 %;
- ✓ II-ра група: 8 %;
- ✓ IIб група: 29 % и
- ✓ III група: 59%.

Количеството на пшеница от I, II и II б групи в сравнение с това в южна България е от 20 до 60%. Най-добро е качеството на пшеницата в областите Шумен, Търговище, ВеликоТърново и Добрич.

4.5.3. Контрол на фуражите

В съответствие с изискванията на европейското законодателство и на основание Закона за фуражите /ЗФ/ Главна дирекция “Контрол на фуражите” към НСЗФ вписва в регистри физическите и юридическите лица, упражняващи дейност по ЗФ.

Към 31.12.2003 г. в Регистъра са вписани 1033 лица, които произвеждат и/или търгуват с храни за животните.

В сравнение с предходните две години, броят на декларираните дейност по Закона за фуражите производители и търговци нараства, както следва:

- ✓ 2001 г. – 86 ;
- ✓ 2002 г. – 316 ;
- ✓ 2003 г. - 631 ;

През 2003 г. са одобрени 24 производители и търговци на храни за животните, които са вписани също в Регистър, където общият брой на одобрените е 50.

Контролът е съобразен с изготвения за 2003 г. инспекционен план. Резултати от проверките по Закона за фуражите и подзаконовата нормативна уредба за 2003 г.:

- ✓ брой извършени проверки: - 1208 бр.
- ✓ взети проби за съответствие - 612 бр.
- ✓ актове за установяване на извършено административно нарушение - 39 бр.

Проверени са 197 производители и търговци на храни за животните, упражняващи дейност по ЗФ, но не декларирали дейност пред контролния орган. Съставени са 21 акта за установяване на извършено административно нарушение.

По Наредба № 44 за търговия с комбинираните фуражи са извършени 262 проверки на търговци на комбинирани фуражи, които показват тенденция за спазване на нормативните изисквания. С това се създават условия на пазара да се предлагат само комбинирани фуражи, произведени от регистрирани фуражни предприятия.

По Наредба № 4 за обращение на фуражните суровини са извършени 259 проверки на производители и търговци на суровини, предназначени за производството на комбинирани фуражи.

По чл.12 и чл.13 от Закона за фуражите на случаен принцип са извършени 356 проверки на вносители и износители на храни за животните и са издадени 558 сертификати за съответствие.

Специални проверки и проверки по жалби и сигнали - За 2003 г. са извършени 6 съвместни проверки с представители на НВМС по сигнали и жалби и са предприети мерки по компетентност.

По Наредба № 24 за условията и реда за одобряване и регистриране на производители и търговци на храни за животните за 2003 г. са извършени 134 проверки на производители и търговци за спазване на минималните изисквания за производство и търговия с храни за животните. На основание направените при проверките констатации, на 8 производители на комбинирани фуражи, кандидатстващи за одобрение са направени предписания за преминаване от одобрителен на регистрационен режим.

При извършените проверки през 2003 г. са взети 612 проби, които са анализирани за съответствие с декларираните от производителите и търговците показатели.

4.6. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Дейностите, свързани със сортоизпитването и воденето на официалната сортова листа на Република България, контрола върху производството и заготовката с цел търговия, съхраняването, опаковането, етикетирането, вноса и износа на посевния и посадъчен материал от земеделски растения, се реализират от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) към МЗГ.

Тези задачи са свързани с поставените цели за достигане на европейско равнище на извършване на сортоизпитване, семеконтрол и на процедурите по сертифициране, което произтича от поемането на ангажименти за подобряване на контрола на вътрешния пазар.

Функциите на ИАСАС се осъществяват в съответствие с изискванията на Закона за посевния и посадъчния материал (приет през февруари 2003 г.) и Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни. В изпълнение на поетите от страната ни задължения за въвеждане на законодателството на Европейския съюз, регулиращо единния вътрешен пазар на посевен и посадъчен материал, през 2003 година бяха изготвени и въведени редица наредби въвеждащи европейското право в тази сфера.

Напълно са въведени текстовете за категориите семена, които могат да се търгуват, изискванията на Директивите за всяка категория семена и изискванията за опаковане и етикетиране. При уреждане на тези процедури е взета предвид, както националната практиката в тази област, така и практиката на някои страни-членки на ЕС.

Новата нормативна уредба за производството, търговията, вноса и износа на семена създава всички законови предпоставки за точното прилагане на *Acquis Communautaire* в сектор "Семена и посадъчен материал".

С оглед създаването на адекватен контролен орган са предприети необходимите мерки за усъвършенстване структурата на агенцията и подобряване на административния ѝ капацитет.

Дейността по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за отделните видове сортоизпитване е насочена в две основни направления:

- ✓ изпитване на сортовете за различимост, хомогенност и стабилност /РХС/ и за биологични и стопански качества /БСК/ с оценка на сортовете по технологични, химични, биотични и абиотични показатели
- ✓ признаване на сортове за вписване в Официална сортова листа /ОСЛ/

Различимост, хомогенност, стабилност и грунтов контрол

Извършва се експертиза по същество за доказване на новост и оригиналност при сортовете растения. ИАСАС поддържа сравнителна колекция от 1313 сортове от всички видове култури. Най-богатата е колекция от хибриди и сортове при царевицата, слънчогледа, пшеница и домати. Тенденция е да се увеличава сравнителната колекция, да става все по-богатата, за по-добро доказване различимостта на новите сортове, което е важно условие по пътя ни за присъединяване към ЕС.

През 2003 година са сключени 377 договори за сортоизпитване, заложи са общо 1690 сорта, като 1313 са сравнителна колекция за доказване на различимостта на новите сортове. Всички наблюдения се извършват по утвърдени признаци за всяка култура от международния съюз за закрила на новите сортове UPOV.

Изготвени са 153 официални сортоописания, като от тях 139 са за полски и 14 за зеленчукови култури. През изтеклата година са признати 98 нови

сортове, за сравнение през 2002 година техния брой е бил 46. От признатите нови сортове 66 са български.

За целите на полската инспекция през годината са изготвени 193 апробационни описания - 167 за полски култури и 26 за зеленчукови култури.

През годината в опитните полета за грунтов контрол са заложени и отчетени 2414 броя проби от сортове растения, като 1965 броя са полски култури, което прави 81 % от пробите, а 449 броя са на зеленчукови култури – 18 %. От общия брой проби за доказване на сортовата чистота 2254 броя са одобрени, а 39 са бракувани. В полетата за грунтов контрол задължително, съгласно ЗППМ се изпитват високите категории семена – предбазовите и базови.

Биологични и стопански качества /БСК/

През 2003 година за предварително изпитване са заложени 204 сортове полски култури /царевица и слънчоглед/ и производствено изпитване на 4 броя сортове тютюн. Общият брой на заложените за изпитване за БСК сортове с цел вписване в списък – А на официалната сортава листа е 681 сортове. От тях 403 сортове са чужда селекция, 132 са българска селекция.

През годината са предложени за обсъждане в експертни комисии 102 сорта /31 сорта българска селекция и 71 сорта чужда селекция/ и 41 сорта тютюн за дегустационна оценка. Признати за вписване в списък А на официалната сортава листа – 61 сорта, което прави 56 % от обсъжданите сортове.

Актуализирани са съответните методики и технически въпросници за изпитване на БСК през годината.

Изпитвана е устойчивостта към икономически важните болести при основните видове култури на изкуствен и естествен инфекциозен фон. При зърнено-житните култури е извършена оценка за устойчивостта към 11 патогена на 57 сорта /листна и стъблена ръжда, брашнеста мана и фузариум/. Чрез възлагателни договори сключени със селекционните институти са изпитани за устойчивост 218 сорта, към 48 патогена. Общия брой изпитани сортове на изкуствен инфекциозен фон е 275 броя. Извършена е оценка за студоустойчивост на 55 сорта зимни култури /47 зърнено-житни и 9 сорта зимна рапица/.

Апробация и семеконтрол

В териториалните звена по апробация и семеконтрол през 2003 година е извършена полска инспекция на общо 533 994,7 дка посеви от полски култури.

Одобрени са посевите от 526 202,7 дка, което прави 98,5 %, декласирани в по-ниска категория – 2 520 дка – 0,5 % и бракувани 5 272 дка – 1 %. В сравнение с 2002 година инспектираните посеви са с 256 015,7 дка повече, което представлява увеличение с 52,1 %.

При пшеницата са инспектирани 330 540 дка през 2003 година, което е с 198 516 дка повече от 2002 година. Одобрени са 98.6 % от посевите. В сравнение с предходната година окачествените семена от пшеница при размноженията се увеличават повече от два пъти – от 32436 тона на 74350 тона.

Извършени са полски инспекции на 73 891 дка семепроизводни посеви от ечемик, което е с 40 359 дка повече в сравнение с 2002 година.

От хибридна царевица са обследвани 29 989 дка. Одобрени са 28 980 дка /96.6 %/. В сравнение с 2002 година апробираните посеви са с 7 361 дка повече, а количеството на окачествените семена 3249 тона..

Апробирани са и 19 050 дка хибриден слънчоглед, което е с 8 170 дка повече в сравнение с предходната година. Екстремно високите температури по време на цъфтежа и опрашването и продължителното засушаване са причина за ниските добиви при слънчогледа – 30-70 кг / дка., а окачествените семена са 1104 тона.

В сравнение с 2002 година има увеличаване на семепроизводните посеви при културите: ориз, ръж, тютюн, фуражен грах, леща, фастъци, соя.

Намаляване на площите има при културите тритикале, овес, фий, полски фасул, нахут, люцерна, крмно и захарно цвекло.

Апробираните площи от картофи са 2 298 дка. От инспектираните 26 сорта, най-разпространени са сортовете “Агрия”, “Аринда”, “Санте” и “Импала”.

През 2003 година е извършена полска инспекция на 1439 дка семепроизводни площи от зеленчукови култури, в това число от основните култури: **домати** – 185.3 дка от които са добити и окачествени 771 кг семена, пипер – 185.8 дка – добити и окачествени 4643 кг семена, краставици – 36.6 дка, добити и окачествени 1159 кг семена, зеле – 44 дка, добити и окачествени 2090 кг семена.

В сравнение с предходната година намалението на общия обем е чувствително 50 %, което се дължи на намаляване на площите на дини, пъпеши, градински фасул, лук, праз, спанак, бамя и др. и засиления внос на стандартни зеленчукови семена.

Драстично е намаляло производството на градински грах – от 1183 дка през 2002 година на 362 дка през 2003 година.

През отчетната година няма семепроизводство на копър, целина моркови, чубрица, захарна царевица и салатно цвекло.

Сертификация на посадъчен материал

Лозов посадъчен материал

Извършена е полска инспекция на 726.35 дка лозови маточници и са окачествени 4502470 бр. лозови подложки. Апробирани са 1027.08 дка маточни лозя и са окачествени резници за калеми 1080 690 броя. Производството на стандартен лозов материал за окачествяване през отчетната година е 1 660 000 броя.

Окачественият лозов посадъчен материал за износ е 68 315 броя и окачествения от внос 896200 броя.

Овощен посадъчен материал

Извършена е полска инспекция на 5304 броя маточни овощни дървета. Извършени са прегледи на овощни разсадници : питомник първа година 535 дка и питомник втора година 279 дка, както и на 1593394 броя облагородени подложки. Окачествени са 150281 броя резници за калеми, 2100 резници за калеми от внос, 72020 вегетативни и семкови подложки и 592721 броя овощни дръвчета. За износ

са окачествени 8335 броя дръвчета от района на Пловдив, а от внос 22950 броя дръвчета.

Посадъчен материал от ягодоплодни култури

Ягоди

Извършена е полска инспекция на 140.9 дка маточни насаждения от ягоди. Окачествен е 4560000 броя растения ягодов разсад, в т.ч. предбазови – 2523 хил. броя растения, базови – 2754 хил. броя и сертифицирани 1553 хил. броя.

Малини

Извършена е полска инспекция на 48.85 дка маточни насаждения от малини. Окачествени са общо 531.3 хиляди броя малинов разсад от наше производство и 40 хиляди броя малинов разсад от внос.

Посадъчен материал от медицински, ароматни и декоративни видове

През 2003 година е извършена полска инспекция на 64 дка маточни насаждения от маслодайна роза и са окачествени 736530 броя посадъчен материал, полска инспекция на 142.3 дка лавандула и окачествени 8676 650 броя, полска инспекция на 31.5 дка мента. Инспектирани са 250 дка шипка и два декара едроплодна шипка и са окачествени съответно 3590 хил. броя и 9700 броя посадъчен материал.

Централна лаборатория

С цел постигане на по-добро оперативно ръководство на дейностите, взаимозаменяемост на техника и специалисти и по-пълно използване на наличните ресурси в системата на ИАСАС е обособена като специализирано самостоятелно звено Централна лаборатория.

През 2003г. в лабораториите за посевни качества са анализирани общо 2 430 бр. проби.

Около една трета от общия брой анализирани проби са от зърнени култури. Това съответства на структурата на производство в страната, където най-голям дял от засетите площи се заема от пшеница и ечемик. В сортово отношение анализираните проби пшеница са изцяло българска селекция. С много малки изключения това се отнася и за ечемика. Анализите на проби царевица и слънчоглед са на второ и трето място и като брой проби и като количества семена които се анализират. Като сортово представяне при царевицата са анализирани само хибриди и има малък превес на броя на внасяните чужди хибриди в сравнение с българските. При слънчогледа анализираните количества от местно производство и от внос са почти равни и общото количество е 1104 тона, но при вноса има много по-голямо разнообразие на сортове. Внесените слънчогледи са 100% хибриди, а от българските има и някои директни сортове.

При зеленчуците са анализирани общо 610 бр. проби от внос и местно производство.

Анализите на проби от семена от внос показаха добри резултати и като кълняемост и като чистота. През 2003г. не се наложи семена от внос да бъдат изнасяни или унищожавани като нестандартни по посевни качества. При българското семепроизводство от зърнени култури, поради лошите климатични условия отделни партии не отговаряха на изискванията за аналитична чистота. Всички такива партии след презаготовка са анализирани и са им издадени сертификати.

В електрофоретичната лаборатория за 2003год. са анализирани общо 281 бр. проби, основно от царевични и слънчогледови хибриди и родителски компоненти за производството им. Седемнадесет броя проби или около 6% от общия брой са нестандартни по сортова чистота. Направен е един арбитражен анализ на семена от слънчогледов хибрид, а също така и два контролни анализа. Броят на контролните анализи през 2003 год. е изключително малък и за 2004год. се предвижда значително увеличение, като целта е достигане на около 10% от общото количество анализирани проби.

В химична лаборатория на дирекцията са направени общо 3170 бр. анализи за 171 кандидат сортове. За представяне на кандидат-сортите пред експертните комисии е направено сравнение на получените резултати с резултати от анализи, направени на сортове, признати за стандарти за съответната култура. През 2003г. са направени анализи на общо 64 стандарта.

В технологичната лаборатория са направени анализи на проби от 84 кандидат сортове пшеница. Резултатите от тези анализи са сравнявани с тези на 24 стандарта. По аналогична схема са изпитвани 4 кандидатсортове фасул и 8 кандидатсортове ориз, които са сравнявани с по 2 стандарта.

През 2003год. бе осъществен пълен цикъл на контрол върху семената от царевича и слънчоглед от внос и местно производство. Проследено бе движението на семената от всяка една партида в търговията до краен клиент и до изчерпване на количеството.

През 2003г. в Централна лаборатория бе организирано и осъществено издаването на етикети за всички категории сертифицирани и търговски семена от местно производство. Етикетите напълно отговарят на европейските изисквания за материал от който са изработват, за размер, цвят така и информация която носят.

4.7. Контрол на качеството на пресни плодове и зеленчуци

През 2003 г. контролът за съответствие на обявеното качество с изискванията за качество на пресни плодове и зеленчуци продължи да се извършва въз основа на разпоредбите на Наредба № 9 от 26 март 2002 г. на МЗГ за изискванията за качество и контрол на съответствие на пресни плодове и зеленчуци.

През 2003 г. продължи изграждането и укрепването на административния капацитет в областта на контрола на качеството. В изпълнение на мярка 270 от Плана за действие за 2004 г. се предвижда назначаването на още 16 инспектори по контрол на качеството. Регионалните инспектори са извършили проверки за съответствие на вътрешния пазар, при износ или внос, като през 2003 г. са издали

общо 129 броя сертификати за контрол на съответствието. Значителна част от проверките е била с цел запознаване на производителите и търговците с изискванията за окачествяване, опаковане и маркиране на продукцията съгласно действията в страната ни изисквания за качество.

С цел създаването на база данни и извършването на анализ на риска през 2003 г. е събрана информация за 1014 производители и търговци на пресни плодове и зеленчуци.

4.8. Контрол на земеделската и горска техника

Функциите по регистрацията, контрола на техническото състояние и безопасността на земеделската и горска техника се осъществява от Контролно-техническата инспекция (КТИ) към Министерство на земеделието и горите.

Тези функции включват по-конкретно няколко направления:

- ✓ Осъществяване на контрол върху техническото състояние и безопасността при работа със ЗГТ чрез провеждане на годишни, сезонни и тематични технически прегледи.

Към 31.12.2003 г. от наличните в страната 2753 бр. верижни трактори са регистрирани 2614 бр., което представлява 95% . Извършен е технически преглед на 1296 бр. верижни трактори. От наличните в страната 28 853 бр. колесни трактори са регистрирани 25 578 бр., което представлява 89%. Извършен е технически преглед на 22 951 бр. колесни машини.

Данните за периода 1999 – 2003 г. показват, че чувствително нараства броят на извършваните технически прегледи на трактори /верижни и колесни/. Докато през 1999 г. са извършени 12650 бр. прегледи, през 2003 г. преминалите през технически преглед машини са вече 22951 броя.

От наличните през 2003г. в страната 8143 бр. зърнокомбайни, са регистрираните 7874 бр. и са преминали технически преглед 6070 бр.

Данни за извършените технически прегледи и регистрацията са дадени в обобщената справка по групи машини /Таблица/.

- ✓ Осъществяване на превантивен контрол и регистрация на ЗГТ

През 2003 г. в резултат на превантивния контрол за безопасна и екологично чиста работа на ЗГТ в страната са съставени са 259 бр. предупредителни протокола за работа със замърсяващи околната среда машини. Спрени от работа са 247бр. машини, неотговарящи на екологичните изисквания и техническата безопасност. Съставени са 129 бр. актове на нарушители и са издадени 103 наказателни постановления. През 2003 г. бе извършен и контрол по охрана и безопасност на труда в селското стопанство.

- ✓ Контрол по придобиване и отнемане на правоспособност за работа със ЗГТ и издаване на документи за правоспособност

През 2003 г. общо за страната са подменени и издадени нови 5121 бр. свидетелства. От 2000 г. до сега са подменени и издадени общо 19 110 бр. свидетелства. Издадени са общо 1064 бр. свидетелства за моторни триони.

Таблица II.101.

Налична и регистрирана земеделска и горска техника и извършени годишни технически прегледи през 2003 г.
бр

№	Вид машини	Налична земеделска и горска техника	Регистрирана земеделска и горска техника	Техника, преминала през годишни технически прегледи
1	2	3	4	5
	ГРУПА А			
1	Верижни трактори	2 753	2 614	1 296
2	Колесни трактори	28 853	25 578	22 951
3	Самоходни шасита	1 214	1 164	731
4	Друга самоходна техника	1 245	1 110	911
5	Тракторни ремаркета :	20 553	15 361	9 995
6	в т. Ч. с общо предназначение	17 059	12 407	8 329
7	със спец. предназначение	3 494	2 954	1 666
8	Горска техника	856	751	465
	ГРУПА Б			
9	Зърнокомбайни	8 143	7 874	6 070
11	Самоходни силажокомбайни	752	467	311
12	Други самоходни машини	1 117	1 005	630
	ГРУПА В			
13	Машини за сеитба и садене	12 669	11 031	6 742
15	Машини за торене и раст.защита	6 031	5 112	3 258
16	Фуражоприбиращи	7 418	7 040	3 803
17	Почвообработващи	46 204	39 973	24 192
18	Сушилни и други	446	343	189
19	Зърно- и сепочистващи	2 867	2 069	1 284
20	Машини за поливане	872	652	364
21	Горска техника	412	264	236

Източник: КТИ

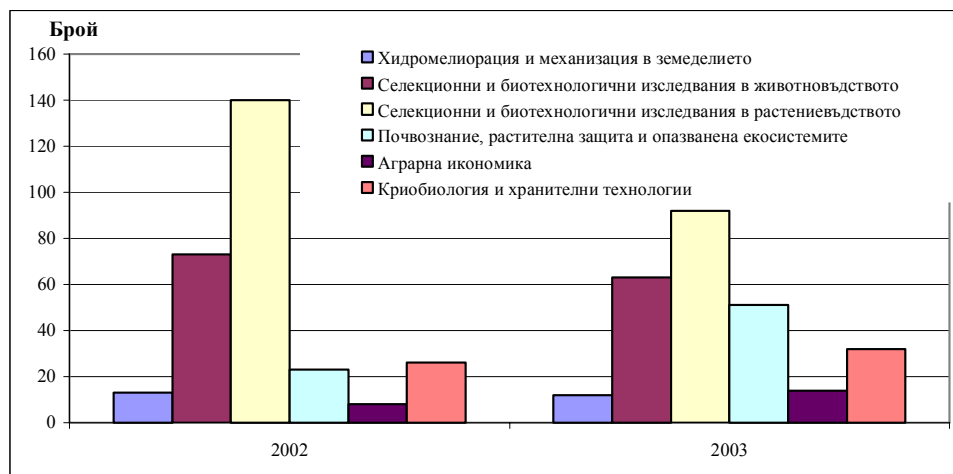
5. Наука и образование

5.1. Научноизследователска дейност

През 2003 г. научните звена на НЦАН работиха общо по 432 научни, научно-приложни проекта и договорни задачи, от които 264 по научните програми на НЦАН и 168 по двустранно и многостранно сътрудничество. Разпределението по научни направления е показано на фигура.....

Фигура II.33.

Разпределение на проектите по научни направления на научните звена на НЦАН за периода 2002 -2003г.

Допълнително се разработват проекти финансирани от Националния съвет “Научни изследвания” към Министерство на образованието и науката, Министерство на околната среда, други ведомства и организации.

Селекционни и биотехнологични изследвания в растениевъдството

В звената на НЦАН се съхраняват над 100 хил. образци от около 400 растителни вида като източници на ценни за селекцията признаци и свойства.

Обогатени са националните колекции с 1 515 нови растителни образци от 103 растителни вида, от които 790 образци – с произход от чужбина, 602 от институти в страната и 123 от експедиционен материал. Националните колекции включват 66 533 растителни образци от базови и активни колекции. Създадена е база данни от оценъчна агробиологична информация за нови 6560 растителни образци, а от признаковите колекции с ценен биологичен потенциал са идентифицирани 1486 растителни образци.

В областта на селекционно-генетичните изследвания при пшеницата са признати и утвърдени три нови сорта, селектирани в Добруджанския земеделски институт (ДЗИ) – Г. Тошево: "Златина" (група А), "Златица" и "Кристи" (група Б). Сортовете "Прогрес", "Славей", "Аглика" и "Мизия" са официално районираны в Македония. Сортовете "Антоновка", "Болярка", "Неда" показаха добра студо- и зимоустойчивост. Дихаплоидния сорт "Поленка" завърши държавно сортоизпитване, а кандидат-сорт "Антица" е за изпитване втора година. Установени са 59 физиологични раси на брашнестата мана, като 12 са съвсем нови, а при кафявата ръжда са идентифицирани 4 стандартни физиологични раси.

Признати са новите сортове на Института по растителни генетични ресурси-Садово: Пшеница – “Юнак” и “Петя”, Фъстъци – “Кремена”, Сусам – “Милена”, Грах – “Amitie” и “Picardie”. В ИАСАС продължава успешно оценката на нови сортове: 11 кандидат-сорта пшеница, 2 - Тритикале, 2 - Ечемик, 2 - Твърда пшеница, 1 - Овес, 1 - Ръж, Ориз -4.

Постигнат е напредък в развитието на специализираните селекционни направления на ечемика. В системата на Държавното сортоизпитване са представени от Института по земеделие (ИЗ)-Карнобат два сорта многореден и два сорта двуреден ечемик, които са ново по-високо селекционно ниво. Чрез метода на индуцирания андрогенезис и изкуственото заразяване са създадени първите у нас дихаплоидни линии, устойчиви на праховита главня и др.

Два нови хибрида слънчоглед "Мусала" и "Меркурий" на ДЗИ гр. Г. Тошево са признати от Експертната комисия, които са вписани в Националната сортовата листа, списък А. За пръв път в България са признати за оригинални три самоопрашени линии слънчоглед; съвместният хибрид слънчоглед XF 4946 създаден с фирма "Пионер"- клон Франция е включен в сортовата листа на България през 2003 г.

В държавното сортоизпитване от Института по земеделие и семезнание (ИЗС) "Образцов чифлик" гр. Русе са представени два кандидат- сорта овес, които отговарят на изискванията за включване в списък "А" на официалната сорта листа; създадена е селекционна линия овес SL 30-1, която ще бъде представена за изпитване в Изпълнителната агенция по семеконтрол, апробация и сортоизпитване (ИАСАС). Средно за три години от нея е получен добив с 14% над стандарта. В системата на ИАСАС продължава изпитването на кандидат сорт голозърнест пролетен овес N-2-7, предназначен за производството на детски и диетични храни.

Пет нови хибрида царевица: Кнежа- 511, Кнежа -515, Кнежа- 517, Кнежа М-611 и Кнежа М-625, на Института по царевицата в гр. Кнежа, са признати от **ИАСС**; създадени са три нови синтетика по един от ранната, средно-ранната и средно-късната групи на зрялост на широка генетическа основа.

Представени са първите сортове зрял фасул, притежаващи висока устойчивост на бактериен пригор (R) и са получени нови генотипове фасул с по-ранен цъфтеж, Признат е за оригинален по РХС сорт леща "Белла" с едри и светло кремави до бели семена и др. На инфекциозен участък са тествани 1910 номера за реакция към причинителите на черни и сиви петна по слънчогледа.

Установени са от Регионален център за научно приложно обслужване (РЦНПО) – Кърджали перспективни линии от произход Крумовград В-1328, В-1295, К-434, К-550 и линии с полски номера 44 и 63 и са получени сертификати за четири сорта ориенталски тютюн. Представени са за утвърждаване от РЦНПО – Хасково, пет нови сорта ориенталски тютюн и три нови сорта тютюн Виржиния.

На Института по памук и твърдата пшеница (ИПТП) в гр. Чирпан са признати 3 нови сорта памук – "Вега", "Бели Лом-393", "Бели Искър-800", които дават по-високи добиви от стандарта и имат подобрени качествени показатели.

В системата на ИАСАС за трета година се изпитва кандидат-сорта соя "Сребрина" на Института по фуражни култури - Плевен. От сертифицираните три сорта соя – "Павликени 121", "Даниела 97" и "Мира 96" са заготвени 3680 кг предбазови семена.

От Институт по зеленчукови култури "Марица" - Пловдив за държавно сортоизпитване са предложени 13 кандидат-сорта и F₁ хибриди: краставици – 5 F₁ хибрида, пипери – 3 сорта и по 1 сорт лук, броколи, главесто зеле, зелен фасул и картофи. Приключи официалното изпитване на следните сортове за РХС (различност, хомогенност и стабилност): картофи – "Рожен" и "Перун"; краставици

– “Мидори”, “Идеал” и “Тони” F₁ и градински грах – “Искър”, “Мусала” и “Пулпудева”. За първа година в изпитване за РХС са: домати – сорт “Паугалия”, лук – сорт “Лясковски”90 и краставици – сортове “Бисера” F₁, “Киара” F₁ и “Марина” F₁.

От Института по овощарство в гр. Пловдив са проучени 22 интродуцирани сорта ябълки, устойчиви на струпясване. Препоръчват се сортовете: “Прима“, “Присила“, “Лиърти“, “Флорина“, устойчиви на струпясване и слабочувствителните “Примруж“ и “Аврора“, при които се намалява употребата на пестициди. Чрез съчетаването на *in vitro* техники с методите на термо- и химиотерапия е постигнато 100% вирусно елиминиране при сорта “Ремо“ на 3 диагностицирани вируса; в резултат от селекционната работа в ИО-Пловдив са отбрани 47 елита череши, 25 от които са размножени и се изпитват у нас и в три района на Франция. Три кандидат сорта са предложени за изпитване и признаване в ИАСАС; интродуцирани са 10 орехови сорта: “Лара“, “Фернор“, “Фержан“, “Фернет“, “Сер“, “Хартлей“, “Чандлър“, “Тисасези“, “Милотай 10” и “Алсосентивани” и е създадена колекция от гореизброените сортове.

От Института по земеделие в гр. Кюстендил са предложени за включване в препоръчителната Национална сортава листа черешовите сортове “Вик“, “Охридска” и “Приусадебная” , и ябълковите сортове “Пилот“, “Приам” и “Монро”. Интродуцирани са нови за Югозападна България 35 ябълкови, 7 крушови, 13 черешови, 5 вишневи и 1 сливов сорт, 2 подложки за круша, устойчиви на “огнен пригор” и 2 подложки за череша и вишна.

Разработена е усъвършенствана схема и методика за получаване на размножителен и посадъчен лозов материал; проучени са сортове, в т.ч. местни и селектирани в Института по лозарство и винарство (ИЛВ), с което страната се включва в европейската мрежа за съхраняване на растителните генетични ресурси. Отбрани са 24 десертни елитни хибридни форми и 15 показали добра устойчивост на брашнеста мана и са изследвани различни сортоподложкови комбинации. Въз основа на технологичната характеристика на вината от нови и интродуцирани сортове, клонове и хибриди, като перспективни за района на Варна са определени хибридите Б-117 и 61-57 - селекция на ИЛВ гр. Плевен (бял с повишена устойчивост на ниски зимни температури и мана).

Животновъдство

Направено е комплексно изследване на говедовъдни ферми в зависимост от капацитета, породата, млечната продуктивност и интензитета на растеж на женски разплоден материал, технологичните елементи на производствения процес и нивото на управление. Резултатите показват, че млечни ферми с капацитет 26-50 крави демонстрират завършени производствени структури със сравнително добре решени проблеми по отношение на млечността на стадата и поддържане на сервиз-период до 90 дни. Установено е, че 14% от фермите се отнасят към клас “незадоволителни” и почти е невъзможно в тази икономическа среда да достигнат добрата производствена практика.

От Земеделски институт - Стара Загора са разработени схеми за интродуциране на месодайните породи “Ил дьо франс” и “Мутон Шароле” в популацията овце в България и създаване на месодайно овцевъдство.

Разработена е методика за обективно отчитане цвета на месото при трупчета от категория леки агнета (до 13 kg) по скалата за окачествяване (S) EUROP; Подготвят се условията за въвеждането у нас на системата на ЕС за класифициране на кланични трупове и др.

Установени са оптималните технологии за зазимяване, зимуване, ускорено изграждане на восъчни пити, продукцията на пчелен мед, майки и роеве в двете основни системи кошери у нас Дадан-Блатови и Ланкстратови.

От Института по рибарство и аквакултури (ИРА) – Варна (звено Пловдив) е разработена адаптирана технология за интегрирано отглеждане на риба и пекински патици в басейни.

Създадени са в РЦНПО-Враца 8 нови оригинални генетично маркирани по пол линии копринени буби, 6 оригинални сестрински линии, създадени по метода на периодично-реципрочната селекция, две оригинални породи (Враца 54 и 55), създадени по метода simple cross и 4 оригинални синтетични линии (Враца 63, 64, 65 и 66) по методите complex cross и back cross.

Почвознание и технологии за устойчиво земеделие

Разработени са методологии (съответно картен материал) за оценка на факторите и потенциалния риск от водна и ветрова ерозия на почвата за нуждите на противоерозионното проектиране; оценен е радиоактивния статус на почви и води в района на АЕЦ Козлодуй и поречието на р. Места. Завишени опасни концентрации не са открити.

Анализирани са количествените връзки между компонентите в агроecosистемата и на тази база е разработена методична процедура за оценка на различни агротехнически фактори в устойчиви системи за земеделие; изследвани са потенциала за фиторемедиация на основни земеделски култури и качеството на растениевъдната продукция.

Направена е агроecологична оценка на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води, промишлеността, бита, селското стопанство и органичните торове за ефективно, безрисково използване в земеделието; създадени са методи и системи за оценка, моделиране и управление с електронни средства на воднофизически, топлинни и други свойства на почвата в комплекса “почва-растение-приземен въздух”.

Криобиология и хранителни технологии

Разработена е рецептура и са приготвени гелове, съдържащи колаген и лавандулово масло, тотален извлек от здравец и етерично масло от него, които имат фармакологичен ефект върху различни видове труднозарастващи рани. Разработени са биопродукти от алогенна и ксеногенна костна тъкан в различни варианти (гранули от частично деминерализирана алогенна споигиоза, колагенов матрикс от алогенна споигиоза, биокерамика от депотеинизирана ксенкост,

биокерамика с тромбоцитен растежен фактор и др.) за стоматологията и др. направления.

Разработени са общо 6 варианта на новите функционални храни на различна основа. Разработени са 3 вида хранителни добавки на основата на антоциани от червени вина, витамин С и витамин Е. Изготвена е технологична документация за производство на добавките. Определен е гранулометричният състав и физико-химичните показатели на брашна и хлебопекарни шротове за производство на хляб с дългосрочна съхраняемост за здравословното хранене и др. Проучена е пригодността на пет бели безсеменни сорта грозде за производството на сушени продукти с междинна влажност. Създаден е нов растежен регулатор – бензимидазол.

Създадени са рецептури и технология за производство на варено-пушени деликатеси от птиче месо, както и рецептури на варени шунки от птиче месо и в комбинации от месо - гърди и бутчета на пилета-бройлери, кокошки, пуйки и свински бут. Разработена е документация за въвеждане на добрата производствена практика в консервните предприятия..

В направление устойчиво развитие и защита на отрасъла при екстремални условия и кризисни ситуации е разработена лабораторна уредба са изготвени методики за изследване на инжекционния въздух по самотеците.

Аграрна икономика

Направена е оценка на ефективността на стопанските организации в земеделието, която се основава както на отчитане на продуктивността на ресурсите, така и на равнището на транзакционните разходи.

За измерване на конкурентноспособността на земеделските продукти е разработен методически инструментариум. Препоръчва се България да се специализира в производството на продукти, при които има сравнителни предимства – ориенталски тютюн, плодове и зеленчуци, грозде, дребен рогат добитък, овче мляко и етерично-маслени продукти.

5.2. Образование

Държавните училища от системата на МЗГ са 97. Те са разположени във всички области на територията на страната. Най-много са училищата, които се намират на територията на Плевенска и Пловдивска област. В първата те са десет, а във втората – осем. По едно училище има в Габровска, Пернишка, Сливенска и Смолянска области.

От общия брой на училищата, 96 са професионални гимназии, а само две са определени като професионални училища.

Професионалните училища предлагат начално професионално обучение с придобиване на първа и втора степен на професионална квалификация, а така също и квалификация по част от професия, която е с продължителност до четири години. В тях се приемат ученици със завършен най-малко VI клас.

Професионалните гимназии осъществяват професионално образование с придобиване на втора степен на професионална квалификация с продължителност

четири години или на трета степен на професионална квалификация с продължителност пет или шест години. Професионалните гимназии могат да осъществяват и професионално обучение с придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация и на квалификация по част от професията.

От 2004/2005 година структурата на държавния план-прием в училища от системата на МЗГ ще се осъществява по Закона за професионалното образование и обучение. През 2003 г. МЗГ инициира пред Националната агенция за професионално образование и обучение промени в направление „Селско, горско и рибно стопанство” от Списъка на професиите за професионално образование и обучение.

Извършени бяха промени в нормативната база за обучение по придобиване и отнемане на правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

Законът за изменение и допълнение на Закона за регистрация и контрол на земеделската и горската техника (обн., ДВ, бр.22 от 11.03.2003г.) доразви материята, касаеща придобиването и отнемането на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. На законодателно равнище бяха дефинирани различните категории правоспособност: Твк – за работа с колесни и верижни трактори и агрегатираны към тях работни машини; Твк-З, Твк-Г, Твк-М за специализирана и специална самоходна земеделска, горска и мелиоративна техника.

Съгласно чл.13, ал.2 от ЗРКЗГТ (Обн. - ДВ, бр.79 от 1998г.), условията и редът за придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника се определяха с наредба на министъра на земеделието и горите и министъра на образованието и науката. С изменението (обн., ДВ, бр.22 от 11.03.2003 г.) в текста на този член се предвиди, подзаконовия нормативен акт да бъде издаван само от министъра на земеделието и горите.

Новата Наредба № 8 за условията и реда за придобиване и отнемане на правоспособност за работа със земеделска и горска техника има принципно ново съдържание и регламентира следните дейности: издаване и отнемане на разрешително за извършване на обучение; обучение по придобиване на правоспособност; издаване и отнемане на свидетелство за правоспособност; регистриране на получилите разрешително учебни форми.

С новата наредба се удължава срока за валидност на разрешителното за обучение от една на три години.

5.3. Научно обслужване и консултации

5.3.1. Национален център за аграрни науки

В края на 2003 г. научните звена към НЦАН притежават 329 бр. сертификати за нови сортове растения и породи животни, издадени от Патентното ведомство, в т.ч. за пшеница – 47 бр., ечемик – 13 бр., царевица – 22 бр., фуражни култури – 23 бр., технически култури – 24 бр., зеленчуци – 78 бр., тютюн – 17 бр., овощни – 34 бр., лози 45 бр., породи животни – 14 бр. и др. От всички издадени сертификати в страната, НЦАН притежава повече от 60 %, като през 2003 г. са издадени 29 бр. сертификати за сортове растения и породи животни. От

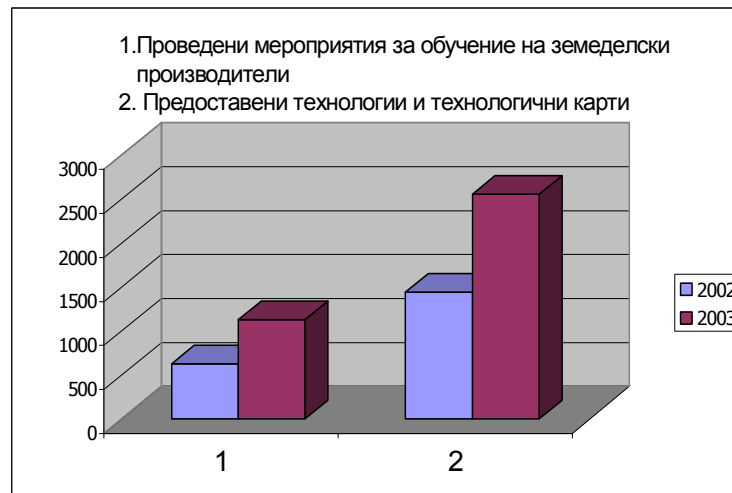
създадените в звената на НЦАН сортове и хибриди растения, в страната се сеят 98 % от зърнено-житните и зърнено-бобовите култури, слънчоглед – 70 %, царевица – 70 %, 80% от фуражните култури и 65 % от зеленчуковите култури. Сортоподдържането и производството на предбазови и базови семена на 80 % от тези сортове и хибриди се извършва под ръководството на научните сътрудници (автори на сортовете) в системата на НЦАН. В научните звена с животновъдно направление са 75 – 85 % от племенните стада от говеда, биволи, овце, кози и свине и 100 % от запазените аборигенни породи.

В Патентното ведомство са регистрирани 176 броя заявки от институтите към НЦАН за нови сортове растения и породи животни до края на 2003 г. В резултат на научно-приложната дейност на НЦАН са регистрирани 21 бр. патенти, 13 бр. търговски марки, 22 бр. полезни модели, като има заявка за разглеждане на 3 бр. патенти, 8 бр. търговски марки и 1 бр. за полезен модел.

5.3.2. Национална служба за съвети в земеделието

През 2003 г. Националната служба за съвети в земеделието продължи активната си работа по подпомагане на земеделските производители за реструктуриране на стопанствата и адаптиране на производството към европейските изисквания, норми и стандарти.

За повишаването на знанията и квалификацията на земеделските производители експертите от НССЗ организират семинари, лекции, дискусии, открити дни и демонстрации, на които производителите на теория и практика се запознават с актуалните интересувачи ги проблеми в земеделието. Общият брой на проведените мероприятия по всички направления за отчетната година е 1443, от които: семинари - 391; демонстрации - 186, лекции и дискусии 866 (фиг. 1).

Фигура II.34

Проведените мероприятия за обучение на ЗП през 2003 г. са с 1,3 пъти повече в сравнение с тези през 2002 г.

През 2003 г. експертите на НССЗ са посетили 3 897 ферми и са предоставили 27 827 консултации. В сравнение с 2002 г. предоставените консултации в офисите са увеличени с 34%.

В резултат на оказаното съдействие от страна на експертите от ОССЗ са подобрени икономическите резултати в 43 растениевъдни и 29 животновъдни стопанства, одобрени са 18 проекта по програма САПАРД.

Информационно обслужване

За целите на професионалната консултантска практика в базата данни на информационната системата на НССЗ през 2003 г. бяха въведени общо 540 информационни материала.

Модулът “Библиотека” на Информационната система се допълва непрекъснато със специализирани материали. Поддържа се електронно издание на този модул в Интернет, откъдето до него имат достъп по-широк кръг клиенти. За годината са регистрирани 1 229 потребители (срещу 316 през 2002 г.).

След създаване на основната структура на Интернет сайта на НССЗ – www.naas.government.bg, през 2003 г. продължи неговото развитие и обогатяване с разнообразна информация. В резултат на това интересът на потребителите му постоянно расте – посещаемостта на сайта варира между 295 и 380 посещения седмично.

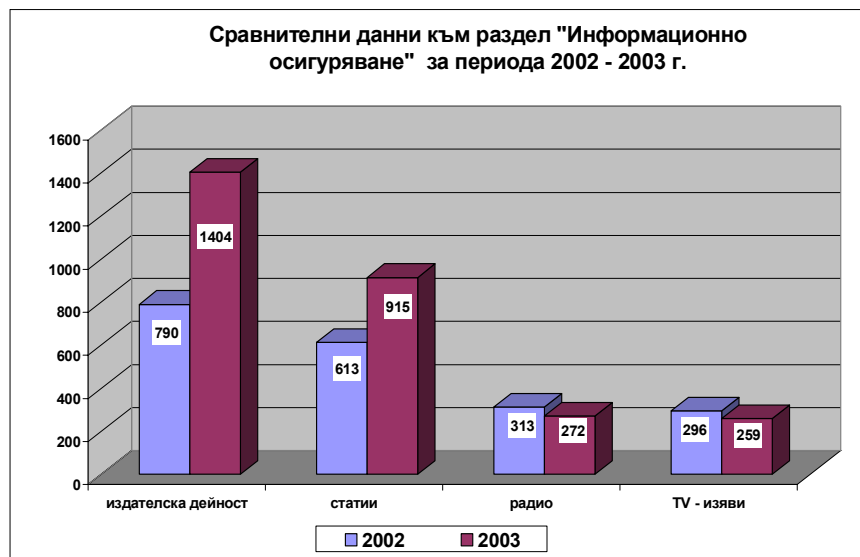
При сравнителния анализ на данните за 2002 г. и 2003 г. в областта на информационното осигуряване (илюстрирано във фигура 2), прави впечатление значително нарасналата издателска дейност. Това е като компенсация за ограничените възможности за посещения и консултации, давани на място (вследствие на ограничения бюджет). Тематиката на издаваните материали се определя от приоритетите на МЗГ за развитие на земеделието, от спецификата на района, от проблемите, които са актуални за земеделския производител към момента, от особеностите на земеделската практика за сезона, в отговор на конкретни запитвания, както и на теми, подсказани от фермерите при преките контакти с тях.

Спадът в радио- и TV- участията (макар и незначителен) се обяснява с това, че докато през предходната година радио- и TV- ефира са били използвани и за популяризиране ролята на НССЗ, то сега стремежът е бил да се акцентира главно върху приоритетите в развитието на земеделието – “Програма за развитие на алтернативно земеделие в Родопите”, “Програма за развитие на Северозападна България”, “Балансирано торене”, “Млечно животновъдство”, “Биологично земеделие” и др.

През 2003 г. с близо 2 пъти са увеличени издадените информационни

материали.

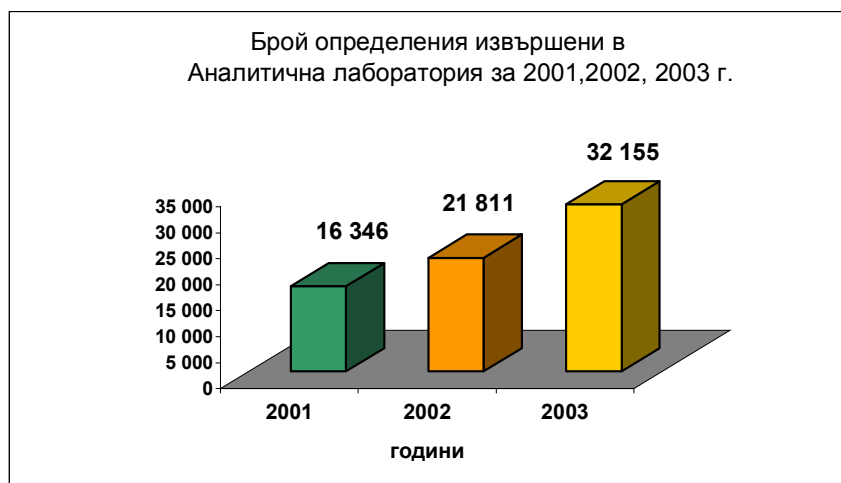
Фигура II.35.

Аналитична лаборатория към НССЗ

В аналитична лаборатория през 2003 г. са анализирани 5563 проби, с 47% повече отколкото през 2002 г., а извършените определения са 32 155. Броят на определенията през последните три години нараства, като за 2003 г. е почти два пъти повече от 2001 г. (Фигура 3).

Фигура II.36.

Нарастнал е и броят на земеделските производители, които са ползвали услугите на лабораторията. Те са с 250 повече отколкото през 2002 г. Основната

част от тях, около 80% са дребни и средни стопани, към които основно е ориентирана съветническата дейност на НССЗ, но също така услуги на службата ползват и собственици и арендатори на големи стопанства.

Най-голям дял в аналитичната дейност на лабораторията имат почвените анализи, които са 96% от всички извършени, предимно за есенници, царевица и слънчоглед, с което се запазва тенденцията от предишните две години, най-голям интерес към почвената диагностика да проявяват зърнопроизводителите. През 2003 г. за трайни насаждения е проучена площ около 3 пъти повече в сравнение с 2002 г., като 90% от нея е за създаване на нови такива.

Анализираните проби от растителна продукция, фуражи и води са общо 211.

6. Отрасли във връзка със селското стопанство

6.1.Фуражопроизводство

През 2003 г. приключи въвеждането на основните директиви и регламенти на ЕС в националното законодателство в сектор “Хранене на животните”.

На основание Наредба № 24 за условията и реда за одобряване и регистрация на производители и търговци на храни за животни, в страната са регистрирани общо 180 производители на комбинирани фуражи, като от тях 41 са одобрени, т.е имат право да произвеждат комбинирани фуражи с добавки.

Общото производство на комбинирани фуражи от тези предприятия възлиза на 409 993 тона, от които:

- 203 907 - за птици (49.8%);
- 163 082 – за свине (39.8%);
- 21 060 - за ЕРД (5.1%);
- 4 571 - за ДРД (1.1 %);
- 17 373 - за други (4.2%)

Производството на премикси през годината е 1 200 тона.

През последните години структурата на производство на комбинирани фуражи се запазва, като се наблюдава намаление на производството на фуражи за птици в сравнение с 2002 г., а за свине – увеличение.

Таблица II.102.

Произведени количества комбинирани фуражи по области през 2003 г.
(тона)

№ по ред	Местонахождение	Произведени комбинирани фуражи						Вложено трупно брашно		
		Всичко тона	за птици	за свине	ЕРД	ДРД	други видове	в КФ за птици	в КФ за свине	* в КФ за други животни
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Благоевград	1003	140	699	101	60	3			
2.	Бургас	36 189	3 862	24 005	1 685	1 181	5 456			
3.	Варна	3 812	1 791	788	97	0	1 136	53	23	

4.	Велико Търново	38 239	32 370	5 804	65	-	249	238	40	1
5.	Видин	6 077	3 623	2 449	-	-	7	-	-	-
6.	Враца	7 453	7 209	244	-	-	-	456	11	-
7.	Габрово	11 070	5 283	3 472	952	452	911	-	-	-
8.	Добрич	23 630	21 771	1 855	4	-	-	-	-	-
9.	Кърджали	2 362	2 060	260	26	-	16	-	-	-
10.	Кюстендил	331	51	277	-	-	3	3	-	-
11.	Ловеч	22 736	8 600	8 733	2 345	88	2 970	-	-	-
12.	Монтана	1 379	487	483	386	5	18	-	-	-
13.	Пазарджик	9 673	4 810	3 435	329	1 099	-	-	-	-
14.	Перник	16 340	0	15 530	710	100	-	-	-	-
15.	Плевен	10 235	2 826	5 405	431	-	1 573	50	0.5	-
16.	Пловдив	28 848	5 894	19 407	2 335	26	1 186	-	-	-
17.	Разград	1 286	795	491	-	-	-	-	-	-
18.	Русе	5 775	1 870	3 430	373	-	102	-	-	-
19.	Силистра	10 544	1 214	8 985	24	321	-	18	1	-
20.	Сливен	61 210	41 749	15 865	2 903	413	280	-	-	-
21.	Смолян	3 884	3 884	-	-	-	-	-	260	-
22.	София-град	7 688	3 970	2 008	1 100	500	110	-	-	-
23.	Област София	7 024	3 270	3 402	99	27	226	31	8	0
24.	Стара Загора	25 482	17 693	4 946	2 255	-	588	18	0.5	-
25.	Търговище	15 766	4 787	10 547	161	8	263	-	-	-
26.	Хасково	4 579	893	1 642	1 123	98	823	-	-	-
27.	Шумен	30 822	22 393	6 521	569	55	1 284	-	-	-
28.	Ямбол	16 305	612	12 399	2 987	138	169	-	-	-
		409 993	203 907	163 082	21 060	4 571	17 373	867	344	-
	Изразено в %	100	49.8	39.8	5.1	1.1	4.2			

Източник: МЗГ

Забележка: Данните за произведеното количество комбинирани фуражи не включват произведеното количество фуражи за животните в собствените ферми.

Тенденцията във фуражопроизводството за 2004 г. е да се увеличи производството на комбинирани фуражи спрямо 2003 г., като се запази структурата на производството на комбинираните фуражи за птици и свине, а се увеличи за преживни.

III. ЛОЗАРСТВО И ВИНОПРОИЗВОДСТВО

1. Площи, средни добиви, производство на грозде

Площи

За периода 2001 – 2003 г. се наблюдава тенденция на намаляване на площите, заети с лозя. През 2003 г. площите, заети с лозя са 131 069 ха. В тях

обаче не са включени лозята на малки и разпокъсани площи, които не са изследвани. Около 7 100 ха са изкоренените лозови насаждения. Нови насаждения с лозя се създават едва през последните няколко години, благодарение на осигуреното финансиране от ДФ “Земеделие” и програма “САПАРД”. Размерът им все още е твърде малък, което не позволява дори просто възпроизводство на плододаващите площи.

Таблица III.1

Лозята в България за периода, 2001 г. – 2004 г.

ха

Години	Площи, заети с лозя	в това число		
		стопанис- вани	от тях	временно нереколти- рани
			млади, не- плододаващи	
2001	151 185	146 995	9 935	4 190
2002	145 198	129 998	9 450	15 200
2003	131 069	103 019	2 688	28 050
2004*	130 000	100 000	3 000	30 000

Източник: МЗГ “Агростатистика”

* Прогнози

На 28 050 ха /21% от общата площ /е преустановено временно прилагането на агротехнически мероприятия. Като огнища на болести и неприятели тези площи са заплаха за близко разположените до тях култивирани масиви.

Стопанисваните площи са в размер на 103 019 ха. Поради различни причини /измръзване, нападения от болести и неприятели и др./ 4 719 ха /5%/ от тях не са реколтирани през 2003 г. Реколтираните плододаващи площи намаляват със 19 018 ха и през 2003 г. са 95 612 ха /73% от общата площ заета с лозя/.

От тях площите, заети със сортове, предназначени за производство на вино са 89 736 ха, което е с 18% по-малко в сравнение с 2002 г.

Площите заети със сортове, предназначени за производство на десертно грозде, са 5 876 ха, което е с 13% повече в сравнение с предходната година.

Младите лозя, невстъпили в плододаване са около 2 688 ха.

Експертните наблюдения показват, че лозята засадени със сортове, имащи по-висока изкупна цена /“Шардоне”, Мускат Отонел”, ”Каберне Совиньон”, Мерло”, се стопанисват по-добре. Лозята, заети със сортове, към които има по-слаб интерес от страна на винарските предприятия се стопанисват по-лошо.

Основните проблеми, свързани с прилагането на агротехническите мероприятия, се свеждат до:

- Недостатъчна и некачествена обработка на почвата;
- Голям процент на заплевеляване особено в частните лозя, заети със сортове, които имат ниска изкупна цена;
- Маломерни площи в рамките на един масив, което води до прилагане на различна технология и ненавременен извършване на растително-защитните мероприятия;

Площите, засадени със сортове, предназначени за производство на вино – 89 740 ха, са разпределени, както следва:

- площи, засадени със сортове, предназначени за производство на червени вина – 52 974 ха /59% от винените лозя/. Спрямо предходната година площите намаляват със 7 938 ха. Най-голям дял от тези площи заемат Южния централен район – 38%, Югоизточния – 19%, Северен централен – 14% и Северозападен – 13%. Площите, засадени със сортове, предназначени за производство на червени вина са около десет пъти повече в сравнение с белите в Югозападния район, около пет пъти повече в Южния централен и в Северозападния район и около два пъти повече в Северния централен район.
- площи, засадени със сортове, предназначени за производство на бели вина – 36 762 ха /41% от винените лозя/. Спрямо предходната година площите намаляват със 11 749 ха. Най-голям дял от тези площи заемат Североизточния район – 43% и Югоизточния – 30%. Площите, засадени със сортове, предназначени за производство на бели вина, са около пет пъти повече в сравнение с тези предназначени за червени вина в Североизточния район.

Процесът на възстановяване на лозовите насаждения от винени сортове лози продължава и през 2004 г. Наблюдава се повишен интерес към условията и реда за засаждане на нови лозя, презасаждане, присаждане и изкореняване на съществуващите лозя, регламентирани с Наредба, която е публикувана с изменения и допълнения в ДВ,бр. 60 от 04.07.2003 г. За периода 01.01.- 27.08.2004 г. от Изпълнителната агенция по лозата и виното са издадени 78 акта за презасаждане на винени сортове лозя с обща площ 20 хил. дка.

Сравнително по-слаб е интересът към възможността да бъдат придобити права за засаждане на винени сортове лози от Националния резерв. Като основна причина за това се сочи невъзможността Акта за придобиване на права от Националния резерв да бъде използван пред програма САПАРД. За периода 01.01.- 27.08.2004 г. от Изпълнителната агенция по лозата и виното са издадени 16 акта за засаждане от Националния резерв на винени сортове лозя с обща площ 2,1 хил. дка.

Средни добиви

Полученият среден добив от винено грозде през 2003 г. е 4 266 кг/ха. В сравнение с 2002 г. добивът бележи ръст с 20%.

В отделните макрорайони добивът варира в широк диапазон - от 2 888 до 5038 кг/ха, в зависимост от климатичните условия и проведените агротехнически мероприятия. Най-висок добив е получен в Югоизточния район – 5 038кг/ха, следван от Югозападния – 4 883 кг/ха, Северозападния – 4 278 кг/ха, Южния централен – 4 198 кг/ха, Североизточния – 4 076 кг/ха и Северния централен – 2 888 кг/ха.

Средният добив от десертно грозде през 2003 г. е 3 907 кг/ха.

Производство на грозде

По данни на дирекция “Агростатистика” през 2003 г. са произведени общо 382,8 хил. тона *винено грозде*, което е близо до нивото на 2002 г. Отчетеното грозде от асми превишава многократно производството от предходната година и е 27,8 хил. тона.

Най-голям дял от произведеното винено грозде заемат Югоизточния район /Бургас, Сливен и Ямбол/ и Южния централен район /Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян, Стара Загора и Хасково/ – по 28%, Североизточния /Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен/ – 20%, Северозападен /Видин, Враца и Монтана/ – 9%, Северен централен /Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе/ – 8% и Югозападен /Благоевград, Кюстендил, Перник, София окръг и София град/ – 7%.

Прогноза за 2004 г.

Очаква се през 2004 г. да бъдат произведени около 350 хил. тона винено грозде, което е с 10% по-малко в сравнение с предходната година, вследствие на очаквания по-нисък среден добив – около 4000 кг/ха. За реколта 2004 може да бъде отбелязано, че заложеното грозде в началото на периода беше в много добри параметри, но голяма част от следващите фенофази протекоха при влошени природо-климатични условия и утежнена фитосанитарна обстановка.

Експертните наблюдения показват, че производството и качеството на гроздето варират в широк диапазон за различните лозови масиви. От лозовите насаждения, отглеждани от арендатори, винзаводи и кооперации с добри финансови възможности, където агротехническите и фитосанитарни изисквания са спазени изцяло, се очаква качествена гроздова реколта и висок среден добив – 8000-10 000 кг./ха. От по-старите лозя, за които са полагани частични грижи се очаква гроздова реколта с по-ниско качество и съответно по-нисък среден добив – 3000 – 4000 кг./ха. Съществуват и площи, за които не се полагани никакви грижи, но от тях ще бъде прибрано макар и минимално количество грозде.

2. Производство на вино

През 2003 г. са преработени общо 397,5 хил. тона грозде, в т.ч. 14,7 хил. тона от асми. От тях 369,3 хил. тона са предназначени за винификация, а 28,2 хил. тона за алкохоли и други напитки.

Произведени са общо 2 313 581 хектолитра /хл/ вино.

2.1. Производство при промишлени условия

През 2003 г. при промишлени условия са преработени общо 223,6 хил. тона грозде, което е с 36% повече в сравнение с предходната година.

Гроздето, предназначено за производство на червени вина, е 126,8 хил. тона /57%/. От него най-голям дял заемат сортовете “Каберне Совиньон” и “Мерло” – всеки по 29% и “Памид” – 26%.

Гроздето, предназначено за производство на бели вина, е 96,8 хил. тона /43%/. Най-голям дял от него заемат сортовете “Ркацител” – 21%, “Мискет Червен” – 19%, “Мускат Отонел” и “Димят” – всеки по 16%.

Увеличаването на изкупеното количество грозде е свързано с комплекс от фактори. През 2003 г. беше извършена промяна в собствеността на много от винарските предприятия. Новите собственици в отделни региони увеличиха изкупуването и проявиха голям интерес към създаването на нови лозя. Увеличен беше и финансовия ресурс на някои от винарските предприятия. От друга страна качеството на реколтата през 2003 г. е най-добро през последните пет – шест години.

Получени са общо 1 533 323 хектолитра /хл/ вино, в т. ч. 349 110 хл /23%/ качествени вина, 867 519 хл /56%/ - трапезни, 313 747 хл регионални /20%/, 2027 хл пенливи и 920 хл специални вина /ликьорни, ароматизирани и благородно сладки/1%/.

Предвижда се през 2004 г. винарските фирми да изкупят за преработка около 200 хил. тона грозде.

2.2. Производство при домашни условия

Наблюдаваната тенденция на намаляване на гроздето, преработено при домашни условия продължава и през 2003 г. През 2003 г. при домашни условия са преработени 157,3 хил. тона грозде /54% от общото производство/, което е с 28% по-малко в сравнение с предходната година. От него за винификация са предназначени 145,7 хил. тона.

Произведени са 780 258 хл вино /46% рандеман/.

3. Държавна политика в областта на лозарството и винопроизводството

През 2003 г. Закона за виното и спиртните напитки беше изменен и допълнен. Бяха отстранени някои непълноти и неточности по отношение на управлението и контрола на лозарския потенциал.

Преминаването на вписването на режима на регистрация от подзаконов в основния нормативен акт е резултат от отчитането на изключителната важност на изграждането на система на регистрация на стопанствата. Регистрацията на лозарските стопанства е задължителен елемент при управлението и разпределянето на правата на засаждане на винени сортове лози на територията на Р България.

Създаването на лозарски регистър започна в рамките на проект по Програма ФАР - BG99-IB-AG-O1-D. В рамките на проекта бяха постигнати следните резултати:

- поставено беше началото на регистрацията на лозарските стопанства
- създадена беше картографска база данни в две избрани пилотни села. Експериментално бяха създадени четири информационни слоя, въведени в географска информационна система - поземлен кадастър, цифрови ортофотото снимки, местонахождение на лозята по декларации и снимки от извършените на място проверки с GPS.

- в Изпълнителната агенция по лозата и виното бе създадена единна информационна система за управление на производствения лозарски потенциал в България като едно от основните средства за управление и контрол в лозаро-винарския сектор. Нейното изграждане започна в началото на 2002 г. по проект на програма ФАР 9913-06-01/IT и завърши в края на 2003 г. година. Информационната система дава възможност за поддържане и управление на Национален резерв от права за засаждане, контрол върху изкореняване, засаждане, презасаждане и присаждане на винени лозя.

Деятелността на Агенцията по отношение на изграждането на базата данни е насочена към :

- регистрацията на лозарските стопанства;
- въвеждане на данните от декларациите за местонахождението на лозовите насаждения в информационната система;
- въвеждане в информационната система на цифровите модели на съществуващите актуална карта и регистър на възстановената собственост, като ZEM файлове. Тези ZEM файлове бяха създадени в резултат на изпълнение на техническите дейности по Закона за собствеността и ползването на земеделски земи, за всички лозя на територията на страната.

Регистрацията на лозарските стопанства е планирана както следва:

Година	2003	2004	2005	2006
Площ (ха)	14 812	3 548	68 960	153 500

Към 15 април 2004 г. са:

- регистрирани 15 900 ха лозя.
- въведени в информационната система данни за 1 441 лозарски стопанства с обща площ от 7 611 ха лозя.
- въведени в информационната система 500 ZEM файла за землищата, на територията, на които има лозови насаждения за цялата страна.

В Закона за виното и спиртните напитки бяха въведени и нови текстове, с които се подобриха и конкретизираха съществуващите режими по отношение на качествените и регионални вина. Ново в Закона е създаването на Фонд “Българско вино”, чиято цел е да подпомага организирането на рекламни кампании, участия в панаири, изложения, организиране на промоции и други дейности, имащи за цел популяризиране на българските вина. Този фонд е първият пример за партньорство между държавата чрез Държавен фонд “Земеделие “ и частния сектор, при който се обединяват усилията за издигане на престижа на българското вино.

ДФ “Земеделие” ще предоставя ежегодна субсидия в размер, равен на сумата, набрана от доброволни вноски на винопроизводителите. Фонд “Българско вино” ще финансира проекти само на винопроизводители, които са внесли

доброволни вноски. Финансовата помощ ще бъде пропорционална на направената вноска.

Общото събрание на НЛВК, проведено на 26.03.2004 г., определи размерът на доброволните вноски да бъде не по-малък от 5000 лева, с оглед ефективно управление и използване на набраните средства.

Всички винопроизводители, които пожелаха да участват във фонда и да ползват финансиране от него през 2004 г., направиха своята доброволна вноска до 31.03.2004г.

Извършени са промени в подзаконовите нормативни актове както следва:

- Наредба за разрешените енологични практики и обработки и контрола по тяхното извършване

Наредбата бе изменена в частта ѝ, отнасяща се до реда и условията за деклариране на манипулациите по подсилване и подкисляване на продуктите от грозде и вино.

- Наредба за условията и реда за регистриране, лицензиране, заличаване от регистъра и отнемане на лицензиите, данните, подлежащи на вписване, начина на водене на дневниците, съдържанието и формата на декларациите на реколтата и стоковата наличност и контрола върху лицензираните лица и дейността им

Промените в Наредбата са с цел осъществяване на ефективно управление и контрол на лозаро-винарския потенциал.

- Наредба за придружителните документи при превоз на местни и вносни вина, продукти от грозде и вино, спирт, дестилати и спиртни напитки

Промените са свързани с въвеждане на задължителен транспортен документ при превоз на грозде.

- Наредба за условията и реда за засаждане на нови лозя, презасаждане, присаждане и изкореняване на съществуващите лозя

С промените в Наредбата Общинските служби по земеделие и гори са компетентния орган, който издава скица на земеделските имоти. Скицата е необходима при подаване на документи за получаване на право на ново засаждане, право на презасаждане и право на засаждане от Националния резерв.

- Наредба за означаването и търговското представяне на вината, спиртните напитки и продуктите от грозде и вино

Изменението се отнася до премахване на ограниченията при етикетирането на вино "Розенталер".

Държавното подпомагане в областта на лозарството и винопроизводството се осъществява чрез Държавен фонд «Земеделие» и Програма САПАРД (виж. Подраздел II., т. 2.10.4. Държавно подпомагане на земеделските производители чрез Държавен фонд «Земеделие», т. [2.13.3. Инвестиционни кредити наДФ «Земеделие»](#)).

IV. РИБАРСТВО

1. Улов и производство на риба през 2003 г. и прогноза за 2004 г.

Със Закона за рибарство и аквакултури се въведе разрешителен режим за стопански риболов. Всички риболовни дейности в Черно море, река Дунав и вътрешните водоеми, с изключение на рибовъдството, подлежат на лицензиране. Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) чрез своите регионални служби – Териториални звена, ежегодно издава поименни разрешителни на всички лица, извършващи риболовна дейност, съдържащи данни за обекта на риболов, риболовните уреди, средствата и приспособленията, включително и за използваните плавателни съдове. Количеството на улова, видовете уловена риба, района на улова, вида на използваната риболовна техника ежедневно се отбелязват в риболовни дневници. Създаден е Регистър на риболовните кораби, който е част от Държавния корабен регистър. Всички дейности, свързани с опазването и управлението на рибните ресурси, контрола на риболовното оборудване, лицензирането на риболовните дейности и определянето на райони за риболов са под контрола на ИАРА.

През 2003 г. ИАРА издаде общо 4 488 бр. разрешителни за стопански риболов. От тях - 2 140 бр. са за Черно море, 1 611 бр. - за река Дунав и 737 бр. - за вътрешните водоеми.

По данни на ИАРА, през 2003 г. общият улов на риба и други водни организми за страната е намалял с 19%, спрямо предходната година и възлиза на 12 495 т.

В Таблица IV.1 е посочен уловът по видове риба през последните години. Както се вижда от данните, през 2003 г. се наблюдава намаление на улова на почти всички видове риба и морски организми, с изключение на сладководните.

Таблица IV.1
Улов на риба и други водни организми

	<i>(тона)</i>		
	2002	2003	2004*
морски видове риба	12 680	9 813	11 500
рапани, миди и скариди	754	340	500
проходни (есетрови)	24	16	18
проходни (карагъз)	141	67	100
сладководна дунавска риба	364	464	450
вътрешни водоеми	1 457	1 795	1 800
Общо улов на риба	15 420	12 495	14 368

Източник: ИАРА

* Прогноза

През 2003 г. уловът на морски видове риба в Черно море възлиза на 9 813 т, което е с 22,6% по-малко, в сравнение с предходната година. Намалението се

дължи главно на спада на улова на *копърка*, който заема основен дял (над 90%) от черноморския риболов. Регистрираното намаление спрямо 2002 г. е с 21%, до 9 154,5 т.

Обект на стопански риболов е и друг вид морска риба – *хамсията*. Отчетеният улов на хамсия също е намалял значително - с 45%, спрямо предходната година, като от 237 т през 2002 г. спада до 131 т през 2003 г. Уловът на хамсия е по-малък от потенциалните възможности в страната, поради липса на подходяща техника за такъв риболов.

От по-ценните видове морски риби значение има *калканът*, който поради много добрите си вкусови качества и висока реализационна цена е подложен на свръхулов. С цел защита на този вид риба, ежегодно Министерство на земеделието и горите определя квота за улов, въз основа на проучвания на наличните ресурси. През 2003 г. отчетеният улов възлиза на 40,8 т, а определената годишна квота е 50 т.

За 2004 г. квотата за улов на калкан намалява и е в размер на 40 т.

Таблица IV. 2

Улов на риба и други водни организми от Черно море

(тона)

Видове риба	2002	2003
<i>Проходни риби</i>		
Моруна; <i>Huso huso</i>	3,5	0,6
Пъструга; <i>Acipenser stellatus</i>	3,0	0,3
Руска есетра; <i>Acipenser gueldenstaedti</i>	2,0	-
Общо есетрови	8,5	0,9
Карагъоз. дунв.скуприя; <i>Casp.Pont./Alosa pont.</i>	106,3	55,8
Морски риби		
Копърка; <i>Sprattus sprattus</i>	11 595,0	9 154,5
Сафрид; <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i>	141,5	141,6
Паламуд; <i>Sarda sarda</i>	-	22,6
Калкан; <i>Psetta maeotica</i>	135,5	40,8
Хамсия; <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i>	237,0	131,0
Попчета; <i>Gobiidae</i>	141,5	125,2
Акула; <i>Squalus acanthias</i>	100,0	51,3
Кефал; <i>Mugil cephalus</i>	71,0	32,6
Зарган; <i>Belone belone</i>	33,6	8,3
Лефер; <i>Pomatomus saltatrix</i>	101,5	18,2
Илария; <i>Liza saliens</i>	17,7	15,6
Атерина; <i>Atherina mochon pontica</i>	0,1	0,4
Барбуня; <i>Mullus barbatus</i>	33,0	35,9
Меджит; <i>Merlangius euxinus</i>	15,5	12,9
Галя, морски налим; <i>Gaidropsarus mediat.</i>	20,0	
Лаврак; <i>Dicentr.labrax/Morone labrax</i>	11,0	0,3
Морски език; <i>Solea nasuta</i>	9,5	9,0

Писия; <i>Platichthys flesus luscus</i>	9,0	1,0
Смарид; <i>Spicara spp.</i>	-	10,0
Черноморска скумрия; <i>Scomber scobrus</i>	-	0,5
Платерина; <i>Liza aurata</i>	7,6	1,3
Общо морски	12 680,0	9 813,0
Други морски организми		
Рапани; <i>Rapana spp.</i>	698,0	324,6
Черна морска мида; <i>Mytilus galloprovincialis</i>	55,0	15,1
Обикновени скариди; <i>Leander spp.</i>	0,5	0,1
ОБЩО	13 548,3	10 209,5

Източник: ИАРА

Отчетеният през 2003 г. улов на рапани, миди и скариди е 340 т, което е намаление с 55%, спрямо предходната година. Уловът на *рапани* бележи спад с 53,4%, в сравнение с 2002 г. и е в размер на 324,6 т

Към този вид морски охлюви има засилен интерес, поради относително високите им цени като деликатеси и затова те са обект на традиционен износ. Необходимо е да се създаде баланс между експлоатацията на ресурса от рапани и биологичното равновесие, а също и опазването на дънните екосистеми. В страната е забранен уловът на рапани чрез дънно тралиране.

През 2003 г. уловът на *черна морска мида* е 15 т, което е със 73% по-малко, спрямо предходната година. Значително е намалял и уловът на *скариди* - с 80%, в сравнение с 2002 г. и възлиза на 0.1 т.

Уловът на проходните риби (есетрови и карагьоз) от Черно море и р. Дунав също намалява през 2003 г. (фиг.....)

Фигура IV.1.

Уловът и търговията с есетрови риби, като защитен вид, се намират под регулациите на Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от

дивата флора и фауна (CITES). Съобразно запасите на есетрови риби, ежегодно се определя квота за улов с цел добив на хайвер.

За 2004 г. определената квота е 22 т – на нивото от 2003 г. (по данни на МОСВ).

През 2003 г. е регистриран спад при улова на есетрови риби – с 33,3%, в сравнение с предходната година и възлиза на 16 т.

По-голямо намаление през годината е отчетено при улова на карагъз (дунавска скумрия) - 67 т, или с 52% по-малко, спрямо предходната година.

През 2003 г. общият улов в река Дунав възлиза на 490 т, което е с 18,3% повече в сравнение с предходната година. Този ръст се дължи главно на увеличението на сладководната риба - с 27,3% спрямо 2002 г., достигайки 464 т. Регистрирано е намаление на уловът на проходните видове риба.

Таблица IV. 3

Улов на риба от р. Дунав

(тона)

Видове риба	2002	2003
Проходни		
Карагъз, дунв.скумрия; <i>Casp.Pont./Alosa pont.</i>	34,5	11,5
Проходни есетрови		
Моруна; <i>Huso huso</i>	9,9	8,2
Руска есетра; <i>Acipenser gueldenstaedti</i>	1,2	1,0
Пъструга; <i>Acipenser stellatus</i>	1,7	1,31
Есетрови		
Чига; <i>Acipenser ruthenus</i>	2,8	4,5
Общо есетрови	15,6	15,1
Сладководни-дунавски		
Сивен; <i>Salvelinus fontinalis</i>	0,8	-
Европейски сом; <i>Silurus glanis</i>	22,0	45,5
Бяла риба; <i>Lucioperca lucioperca</i>	17,2	33,4
Бяла мряна; <i>Barbus barbus</i>	100,0	51,8
Михалца; <i>Lota lota</i>	5,0	3,0
Уклей; <i>Alburnus alburnus</i>	14,8	29,9
Платика; <i>Abramis brama</i>	24,7	59,8
Распер; <i>Aspius aspius</i>	14,1	14,7
Скобар; <i>Chondrostoma nasus</i>	15,5	19,5
Бял толстолоб; <i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	19,8	28,8
Пъстър толстолоб; <i>Aristichthys nobilis</i>	13,0	9,1
Каракуда; <i>Carassius sp</i>	39,6	15,7
Бял амур; <i>Ctenopharingodon idella</i>	9,0	19,2
Шаран; <i>Cyprinus carpio</i>	17,7	32,7
Щука; <i>Esox lucius</i>	5,0	3,9
Буфало; <i>Ictiobus Spp.</i>	-	
Речна пъстърва (<i>Salmo trutta fario</i>)	0,5	-
Дъгова пъстърва (<i>Oncorhynchus</i>	0,3	-

mykiss/Salmo gairdneri irideus)		
Костур; <i>Perca fluviatilis</i>	1,9	5,8
Морунаш; <i>Vimba vimba</i>	12,5	23,8
Мъздруга; <i>Leuciscus idus</i>	1,2	13,6
Бабушка; <i>Rutilus rutilus</i>	2,0	13,4
Речен кефал; <i>Leuciscus cephalus</i>	5,0	5,1
Червеноперка; <i>Scardinius erythrophthalmus</i>	4,0	9,7
Попчета; <i>Gobidae</i>	1,3	1,5
Брияна (облез, уклея); <i>Chalcalburnus chalcoides</i>	0,7	9,1
Лин (Tinka tinko)	-	0,7
Косат; <i>Abramis sp.</i>	1,0	1,7
Сабица; <i>Pelecus cultratus</i>	0,5	0,8
Черна (балканска) мряна (<i>Barbus meridionalis petenyi</i>)	0,2	0,8
Европейска речна змиорка (<i>Anguilla anguilla</i>)	-	0,1
Риба разна	15,2	10,5
Общо сладководно - дунавски	364,3	463,6
ОБЩО	414,4	490,1

Източник: ИАРА

Благодарение на засиленият контрол на риболова е подобрена отчетността на рибарите.

С изпълнението на Националната зарибителна програма се цели възстановяване на рибните запаси и видовото разнообразие в р. Дунав, предвид наблюдаваната през последните години тенденция към намаляване на рибните ресурси в реката.

През 2003 г. е отчетен улов на 1 795,4 т риба от вътрешните водоеми, което представлява 23% увеличение, спрямо предходната година. Любителският риболов се извършва основно във вътрешните водоеми на страната и се отчита като такъв.

Таблица IV.4

Улов на риба и други водни организми от вътрешните водоеми

Видове риба	2002	2003
Сем. Пъстървови; <i>Salmonidae</i>		
Речна (балканска) пъстърва; <i>Salmo trutta fario</i>	16,0	2,4
Дъгова пъстърва; <i>Salmo gairneri</i>	21,4	46,5
Сивен; <i>Salvelinus fontinalis</i>	5,6	0,4
Сем. Щукови; <i>Esocidae</i>		
Щука; <i>Esox lucius</i>	5,8	7,2
Сем. Шаранови; <i>Cyprinidae</i>		
Шаран; <i>Cyprinus carpio</i>	521,2	752
Толстолоб; <i>Hypophthalmichthys molitrix</i>	307,2	388,9
Каракуда; <i>Carassius auratus</i>	247,2	307,4
Бял амур; <i>Ctenopharingodon idella</i>	23,2	29,5
Черен амур; <i>Mylopharringodon piceus</i>	2,0	3,6
Червеноперка; <i>Scardinius erythrophthalmus</i>	44,7	35,2
Платика; <i>Abramis brama</i>	5,5	29,8

Распер; <i>Aspius aspius</i>	1,3	3,0
Речен кефал; <i>Leuciscus cephalus</i>	17,3	13,1
Уклея; <i>Alburnus alburnus</i>	19,4	23,3
Скобар; <i>Chondrostoma nasus</i>	17,1	14,2
Лин; <i>Tinca tinca</i>	3,1	4,2
Бабушка; <i>Rutilus rutilus</i>	14,2	10,1
Бяла мряна; <i>Barbus barbus</i>	4,3	1,2
Черна (балканска) мряна; <i>Barbus merid. petenyi</i>	9,9	5,3
Маришка мряна; <i>Barbus cyclolepis</i>	0,8	1,0
Бриана(облез. уклея); <i>Chalcalburnus chalcoides</i>	1,5	2,6
Морунаш; <i>Vimba vimba</i>	2,0	1,6
Мъздруга; <i>Leuciscus idus</i>	0,2	0,7
Сем. Сомови; <i>Siluridae</i>		
Европейски сом; <i>Sillurus glanis</i>	34,1	25,9
Сем. Американски сомове; <i>Ictaluridae</i>		
Канален сом /американски/; <i>Yctalurus punctatus</i>	18,2	11,3
Сем. Костурови; <i>Percidae</i>		
Речен костур; <i>Perca fluviatilis</i>	27,4	42,3
Бяла риба; <i>Stizostedion lucioperca</i>	18,1	25,1
Езерен рак; <i>Astacus leptodactylus</i>	7,7	3,5
Риба разна	61,0	3,1
ОБЩО	1 457,4	1 795,4

Източник: ИАРА

По данни на ИАРА, през 2003 г. функциониращите в страната рибовъдни стопанства се увеличават спрямо предходната година, достигайки около 185 броя. С въвеждането на регистрация на лицата, развъждащи и отглеждащи риба и др. водни организми, по реда и условията на Закона за рибарство и аквакултурите, се въвежда по-точна отчетност на производството в рибовъдните обекти.

Таблица IV. 5

Производство на зарибителен материал и риба за консумация в рибовъдните стопанства

Вид риба	Зарибителен материал (брой)		Риба (тона)	
	2002	2003	2002	2003
Шаран	4 238 166	5 019 000	1 099,0	1 091,0
Бял толстолоб	250 000	208 000	50,0	72,0
Пъстър толстолоб	1 378 483	2 412 500	339,0	281,0
Бял амур	289 400	139 300	34,0	63,0
Черен амур	10 000	20 000	0,4	0,004
Европейски сом	173 500	76 150	37,0	6,0
Канален сом	13 000	200 000	20,0	174,0
Лин	55 000	40 000	1,4	0,4
Щука	13 040	10 000	3,0	2,4
Дъгова пъстърва	12 631 395	5 238 620	961,0	880,0

Балканска пъстърва	317 900	479 000	11,0	4,4
Сивен	2 723 000	1 720 000	52,0	144,0
Руска есетра	65 000	205 606	80,0	144,0
Сибирска есетра	-	-	-	2,0
Чига	-	-	-	0,3
Моруна	-	21 383		3,4
Езерна съомга	5 000	5 000	0,15	0,005
Каракуда	-	-	83,0	4,5
Бяла риба	10 000	-	2,0	-
Бестер (хибрид)			-	5,3
Черна морска мида	-	-	-	15,0
Други	-		6,0	5,0
ОБЩО	22 172 884	15 794 559	2 778,9	2 898,0

Източник: ИАРА

Необходимостта от поддържане на рибните популации и увеличаване числеността на стопански ценните и търсени на пазара видове риба, определя производството на зарибителен материал.

По данни на ИАРА, през 2003 г. общото производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства е с 29% по-малко, в сравнение с предходната година и възлиза на 15 794 559 бр. Това се дължи главно на намаленото производство на зарибителен материал от пъстървови риби - с 52,5%, спрямо предходната година.

Въпреки намалението на произведения зарибителен материал през 2003 г., при отделни видове риба се наблюдава увеличение на зарибителния материал.

Отчетеното през 2003 г. общо количество произведена риба от регистрираните рибовъдни стопанства възлиза на 2 898 т - с 4,3% повече, в сравнение с предходната година. Увеличеното производство през годината е в резултат на по-голямото производство на зарибителен материал през предходната 2002 г.

Най-голямо е производството на шаран и дъгова пъстърва. През 2003 г. производството на *шаран* е приблизително на нивото на предходната година и е в размер на 1 091 т (37% от общото производство на риба в рибовъдните стопанства).

Отчетеното производство на *пъстървови риби* е в размер на 1 028 т, в т.ч.: дъгова пъстърва – 880 т, балканска пъстърва – 4,4 т и сивен – 144 т. Общото им производство през 2003 г. бележи минимален ръст - с 0,4%, спрямо предходната година. От посочените видове, най-значително е производството на дъгова пъстърва (880 т), то обаче е намаляло с 8%, в сравнение с 2002 г. Единствено производството на сивен се е увеличило с 80% достигайки до 144 т, спрямо предходната година.

През 2003 г. се наблюдава увеличение на производството на *канален сом* - приблизително 8 пъти, достигайки 174 т. Макар и малко като количество, то отбелязва най-значителен ръст. Това увеличение е във връзка с нарастващото търсене на европейския пазар на бели меса от риба, към които спада и каналния сом.

По-голямо намаление спрямо 2002 г. е регистрирано при производството на пъстър толстолоб - със 17%, до 281 т.

През 2004 г. се очаква общият улов на риба и други водни организми в страната да нарасне с около 15%, спрямо предходната година и да достигне 14 368 т, в т. ч.: морска – 11 500 т, сладководна – 2 250 т, рапани, миди и скариди – 500 т, проходни риби – 118 т. Предпоставка за прогнозираното увеличение на улова е ефективният контрол на водоемите, който до голяма степен ограничава браконьерската дейност, както и отменената забрана за износ на риба в ЕС.

2. Потребление и преработка на риба и рибни продукти

По данни на НСИ, през 2003 г. средногодишната консумация на риба и рибни продукти нараства в сравнение с предходната година с 8,5% до 3,8 кг на човек от населението. Това количество е на база извършеното наблюдение на домакинствата и не включва потреблението в ресторанти, столове и др. заведения за обществено хранене.

Преработената през 2003 г. риба в страната е в размер на 5 112 т, като от нея най-голям е дялът на консервираната (около 60%). Спрямо предходната година, когато промишлената преработка е била 5 888 т е регистрирано намаление с около 13%, в резултат на по-слабия улов.

От 2004 г. ДВСК започва поетапни проверки и затваряне на цехове за производство и преработка на риба и рибни продукти, които не отговарят на европейските ветеринарно-санитарни изисквания, тъй като няма даден преходен период за бранша.

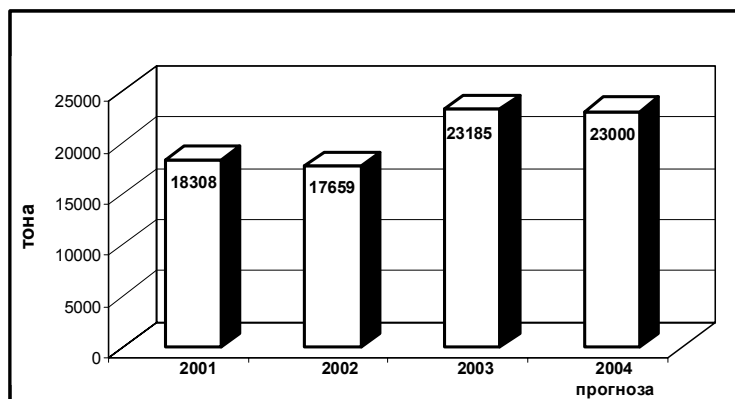
3. Внос и износ на риба и рибни продукти

3.1. Внос на риба и рибни продукти

По данни на Агенция “Митници”, вносът на риба и рибни продукти през 2003 г. нараства с 31.3%, спрямо предходната година достигайки 23 185 т, на обща стойност 16 723 434 *щ. дол.* Осъщественият по-голям внос е за задоволяване потребностите на вътрешния пазар, в резултат на намалението на улова на проходни, морски риби и др. морски организми през годината - с около 25%. Освен това, за разнообразяване асортимента на пазара с видове, каквито не могат да се уловят в териториалните води на страната, се налага внос на такива за задоволяване предпочитанията на потребителите, както и за осигуряване на суровина за консервната индустрия.

Фигура IV.2

Внос на риба и рибни продукти за периода 2001-2003 г. и прогноза за 2004 г.

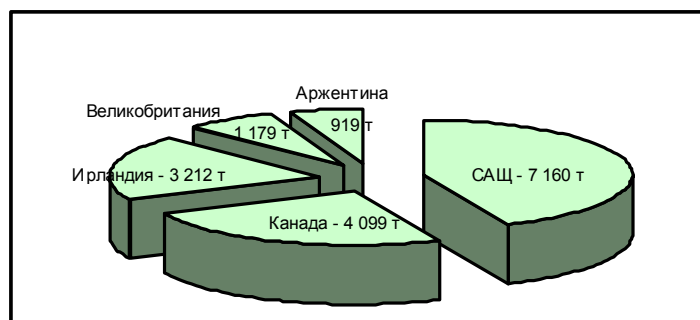

Обикновено около 90% от общия внос заема замразената риба, а през 2003 г. той е в размер на 20 429 т. Спрямо предходната година вносът нараства с 29,4%. Внасят се видове риба, каквито не се произвеждат в България – сьомга, херинга, сардина, акула, мерлуза и др. Стойността по вноса на замразената риба е *11 320 621 щ. дол.* и средна цена – *554 щ.дол./т* (франко българска граница, без начислени мито, ДДС, транспортни и др. разходи). Основен дял от внесената риба заема *скуприята* (над 80%), като количеството ѝ възлиза на 16 740 т. Средната вносна цена, на която се реализира замразената скуприя е *520,9 щ. дол./т*. В България няма улов на скуприя, поради което за задоволяване на пазара както за директна консумация, така и за консервната промишленост се осъществява внос.

Основни контрагенти, от които България внася по-големи количества замразена риба са САЩ (35% от общия внос), Канада (20%), Ирландия (15,7%), Великобритания (5,8%), Норвегия (4,5%).

Фигура IV.3.

Внос на замразена риба през 2003 г. (тона)

Спрямо 2002 г. се наблюдава съществено нарастване на количеството замразена риба, внесена от САЩ и Канада - съответно три и четири пъти, докато значим спад отбелязва вносът от Норвегия – с 89%. Причина за този спад е преди всичко увеличението на средната импортна цена при внос от Норвегия през 2003 г. - с около 27%, от 596 на 756 *щ. дол./т.*

Значително увеличение – с 61,8%, в сравнение с 2002 г. бележи вносът на филета и други меса от риби, достигайки 1 128 т. Отново преобладава вносът на замразени филета на видове риба, които не са типични за страната. Въпреки по-високите им цени, търсенето на филета от риба нараства, с оглед по-лесното им и бързо приготвяне. Като деликатес, те се предлагат и в ресторантската мрежа. По-големи количества филета от съомга, акула, риба тон, мерлуза, треска и др. се внасят от Испания, Германия, Аржентина, Холандия. Средната цена по вноса зависи от дестинацията и се движи между 1150 и 3 900 *щ. дол./т.*, като най-висока е цената на филе от съомга, а най-ниска – от акула.

Почти двойно нараства вносът на прясна или охладена риба през 2003 г. Внесеното количество е 525 т, а основните страни от които е осъществен импорът са съседни Турция и Гърция. Средната вносна цена варира в широки граници в зависимост от вида риба: съомга – 4 987,2 *щ. дол./т.*, сафрид – 446,9 *щ. дол./т.*, риба тон – 433,7 *щ. дол./т.* и др.

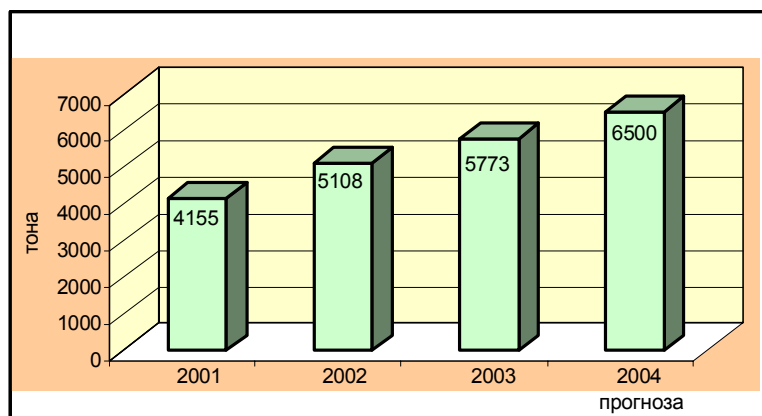
Със Заповед № РД 09 – 193 от 16.04.2004 г. на Министъра на земеделието и горите е наложена забрана за внос на съомга, уловена в Балтийско море, в сила от 11.05.2004 г. Тази забрана е във връзка с официална информация от Ветеринарната администрация при Министерство на храните, земеделието и рибното стопанство на Кралство Дания, за установени повишени нива на диоксин в балтийската съомга. Забраната за внос важи за страните от ЕС, а също така и за тези, присъединяващи се към Съюза от 1 май 2004 г.

Очаква се през 2004 г. вносът на риба и рибни продукти да се задържи на нивото на предходната година и да бъде около 23 000 т. За задоволяване търсенето и обогатяване асортимента на пазара се внася главно замразена риба и то видове, които не могат да се уловят в българските териториални води.

3.2. Износ на риба и рибни продукти

През 2003 г. е регистрирано увеличение на износа на риба и рибни продукти с 13%, спрямо предходната година, достигайки 5 773 т. Общата стойност на износа е 9 660 070 *щ. дол.*

Фигура IV.4. Износ на риба и рибни продукти

Ръстът в износа се дължи главно на отменената забрана за експорт на риба, рибни продукти и аквакултури от България за ЕС. Забраната беше въведена през 1999 г., поради несъответствие на условията за производство и лабораторното оборудване в страната на изискванията на европейския пазар.

България вече има 4 предприятия, одобрени за износ в ЕС на риба и рибни продукти: две – за износ на черен хайвер и две – за преработени морски риби. Очаква се за периода 2004 – 2005 г., броят на предприятията получили лиценз за износ да нараснат до 10.

Общият износ през 2003 г. включва: 5 516 т – риба и рибни продукти и 257 т – готови храни и консерви от риба, в т.ч. хайвер, ракообразни и мекотели.

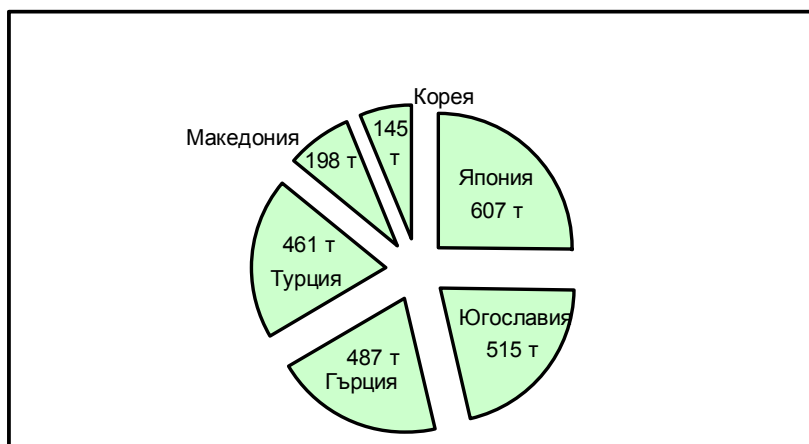
Нарастването на износа през 2003 г. е главно за сметка на по-голямото увеличение на експорта на мекотели, по тарифна позиция 0307 на Митническата тарифа. Отчетен е ръст от 21%, спрямо 2002 г., при което изнесеното количество мекотели достига до 2 641 т. Най-голям дял в общия обем на износа заемат мекотелите – миди, стриди, октоподи, калмари, охлюви и др. безгръбначни – над 40%. През 2003 г. този дял е 48%. Мекотелите представляват луксозна храна и като деликатес се предлагат на висока цена. Реализираната обща стойност от износа им е в размер на 4 474 404 *щ. дол.*, със средна цена – 1 694 *щ. дол./т* (франко българска граница).

Постоянни партньори на страната през последните години, а също и през 2003 г. са Япония (23% от износа), Югославия (20%), Гърция (18%) и Турция (17%), за които се насочват по-големи количества мекотели.

Други страни, с които България търгува мекотели, са Македония, Корея, Франция. Прави впечатление, че мекотели се изнасят за някои морски страни, което е свързано с изгодната износна цена. Най-висока е цената при износ за Франция – 3 986 *щ. дол./т*, следвана от Корея – 3 598 *щ. дол./т* и Япония – 3 118 *щ. дол./т*. Експортът за съседни Гърция, Турция, Югославия и Македония е на по-ниски цени – между 800 и 900 *щ. дол./т*.

Фигура IV.5.

Основни страни, за които България изнася по-големи количества мекотели през 2003 г.

Данните на Агенция “Митници” сочат увеличение на износа на замразена риба – с 6,8%, като от 1 329 т през 2002 г., той достига 1 419 т през 2003 г., заемайки дял от 26% в общия експорт. Стойността на износа е 933 181 *щ. дол.*, при средна цена от 658 *щ. дол./т.* Благоприятен за страната като валутни постъпления е фактът, че износът на замразена риба се увеличава не само като количество, но нараства и средната експортна цена за тон – с около 12% (589 *щ.дол./т* през 2002 г.). Най-големи контрагенти на страната са Румъния и Югославия, за които е насочен около 80% от износа – предимно шпрот, трикона или цаца.

Вследствие на отменената забрана, макар и малки количества, най-вече пъстърви, се изнасят и за европейския пазар. За Германия са изнесени 103 т, със средна цена 2 347 *щ.дол./т.*, за Испания – 35 т (ср. цена 2 498 *щ.дол./т.*).

Наблюдава се нарастване спрямо 2002 г. на износа на сушени, осолени, пушени риби или риби в саламура - с 2,1%, до 1 304 т. Ръст отбелязва и средната им износна цена – над два пъти, достигайки 1 949 *щ. дол./т.*, при което са реализирани валутни постъпления от 2 542 212 *щ. дол.* През последните години Румъния е почти единственият контрагент на сушена и пушена риба, като заема дял над 98% в износа. През 2003 г. делът на Румъния намалява (1 049 т или 80%), затова пък - 254 т риба са изнесени за Германия, със средна цена 3 659 *щ. дол./т* – приблизително 3 пъти по-висока от износната цена за Румъния.

Броят на лицензираните предприятия, привели производството си според ветеринарно-санитарните и хигиенни изисквания на Европейския съюз, се увеличава и дава възможност страната ни по-трайно да присъства на европейските рибни пазари.

Ето защо се предвижда нарастване на износа на риба и рибни продукти през 2004 г. с около 12.6%, до 6 500 т, в сравнение с предходната година. Очакваният по-голям улов също ще допринесе за нарастване на търговския обмен с рибни продукти през годината.

4. Цени на риба

По данни на САПИ ООД, през 2003 г. цените на повечето от основните видове риба, предлагани на пазара бележат слабо намаление в сравнение с предходната година. Въпреки че уловът и производството на някои видове риба в страната са по-ниски спрямо 2002 г., реализираният по-голям внос осигури достатъчно количество риба за обезпечаване търсенето на вътрешния пазар.

4.1. Цени на едро

С оглед консумация на по-здравословна храна, потребителите търсят риби с по-малко съдържание на мазнини, каквито са белите риби, въпреки по-високите им цени. Консуматорите проявяват интерес към по-екзотични видове риба като например калкан, акула, бяла риба и др., поради което търсенето на най-широко разпространените в страната риби намалява.

През 2003 г. е отчетено намаление на цените на едро на основните видове риба, предлагани на пазара. Спадът варира в широки граници – между 8% и 19%. Най-голям спад е регистриран при средногодишната цена на едро на *хек* – с 19,3% по-ниска в сравнение с 2002 г., поради намаленото търсене. С най-малък спад спрямо предходната година е средната цена на *скуприята* – с 8,4%. Скуприята е една от най-разпространените и търсени риби на вътрешния пазар, поради което цената ѝ се задържа на нива, достъпни за потребителите.

Таблица IV. 6
Средногодишни цени на едро на основни видове риба

Риба (лв.кг.)	2002	2003/2002 в %	2004 I-во трим.
скуприя	2,51	91,6	2,27
цаца	0,91	88,3	1,03
шаран	3,36	102,4	3,24
хек	3,27	80,7	2,99
толстолоб	1,97	84,5	1,92
пъстърва	6,66	101,5	2,27

Източник: САПИ ООД

Изключение правят цените на едро на *шаран* и *пъстърва*, които отбелязват ръст спрямо 2002 г., съответно с 2,4% и 1,5%. Консумацията на шаран обикновено е сезонна и по-голямо търсене се наблюдава около Никулден, когато цената ѝ се покачва. Пъстървата, в сравнение с другите видове риба, поначало е с по-висока цена, поддържана целогодишно, тъй като тя се отглежда и в развъдни условия, което предполага повече разходи при изхранването ѝ с вносни концентрирани гранулирани фуражи.

4.2. Цени на дребно

През 2003 г. е регистриран спад на средногодишните цени на дребно на основните видове риба спрямо предходната година (Таблица. ...). Намалението им обаче, е значително по-слабо в сравнение с това на цените на едро, като се движи в границите между 1% и 13%. По-голямо намаление отбелязва цената на дребно на *цацата* – с 13,3%, тъй като въпреки по-ниската цена, консумацията ѝ е сезонна. С около 10,6% е спадът на цената на *толстолоба*, поради по-големият улов и предлагане през годината, а намалението при останалите видове риба е по-малко.

Таблица IV.7
Средногодишни цени на дребно на основни видове риба

Риба (лв.кг.)	2002	2003/2002 в %	2004 I-во трим.
скумрия	3,02	94,4	2,74
цаца	1,17	86,7	1,22
шаран	3,66	99,2	3,58
хек	3,81	93,8	3,63
толстолоб	2,10	89,4	2,06
пъстърва	7,28	99,3	2,74

Източник: САПИ

През 2004 г. се очаква цените на риба в България да се задържат около нивото от предходната година. Във връзка с проведеното в страната през 2003 г. заребяване на водоемите с ценни стопански видове риби, се очаква по-голям улов и производство, в резултат на което и по-голямо предлагане на пазара.

5. Политика при улов, производство и търговия с риба и рибни продукти

Общата цел на политиката в подсектор “Рибарство” е устойчивото развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми; развитие на стопанския и любителския риболов, рибовъдството и аквакултурите; прилагане на правилата за отговорен риболов; повишаване потреблението на риба и рибни продукти в страната, в съответствие с общата политика в областта на рибарството на ЕС, както подготовка на страната ни в институционално, административно, техническо и законодателно отношение с цел присъединяването ѝ към Европейския съюз.

Уловът и производството на риба в България се регламентират със Закона за рибарството и аквакултурите (ДВ, бр. 41/24.04.2001 г.), който урежда организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси, както и търговията с риба и други водни организми.

През 2003 г. е разработен Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за рибарство и аквакултури. Продължи работата по завършване на цялостната подзаконова уредба, отнасяща се до хармонизацията на българското законодателство с това на ЕС. В тази връзка през 2003 г. са разработени и приети някои нови документи и са направени допълнения и изменения на приети вече наредби :

- Наредба № 1 (ДВ, бр.7/24.01.2003 г.) за вписване в регистъра на корабите;
- Наредба № 8 (ДВ, бр.9/31.01.2003 г.) за ветеринарно-санитарните изисквания при производството и предлагането на пазара на охлюви, жабешки бутчета и желатин, предназначен за човешка консумация;
- Наредба № 1 (ДВ, бр.6/21.01.2003 г.) за здравните изисквания към животните при внос на говеда, овце, кози и свине и ветеринарно-санитарните изисквания при внос на продукти от животински произход за човешка консумация;
- Наредба № 11 (ДВ, бр.21/7.03.2003 г.) за изискванията при издаване на ветеринарномедицински документи за живи животни, суровини и продукти от животински произход;
- Наредба № 7 (ДВ, бр.40/19.04.2002 г. изм. и доп. бр.59/1.07.2003 г.) за хигиенните изисквания към предприятията, които произвеждат или търгуват с храни, и към условията за производство и търговия с качествени и безопасни храни;
- Наредба № 4 (ДВ, бр.30/22.03.2002 г., изм. и доп. бр.24/14.03.2003 г.) за граничен ветеринарномедицински контрол;

Поради тенденцията за намаляване на рибните запаси, промяната на възрастовата структура на популациите и съотношението между отделните видове риба, от 2002 г. ИАРА има концепция за възстановяване и поддържане на рибните запаси във връзка с устойчивото им развитие. Ежегодно се изготвя Национална програма за зарибяване на *р. Дунав и вътрешните водоеми*. Основно внимание се обръща на застрашени и изчезващи местни видове, и на тези с намалени запаси, опазването на биоразнообразието и повишаване числеността на стопански ценните видове. През 2002 г. в дивата природа са пуснати около 1,2 млн. бр. рибки, през 2003 г. – около 1,7 млн. бр. Програмата предвижда през 2004 г. средствата за зарибяване да бъдат в размер на 83 000 лв

В съответствие със задачите по преговорната позиция на страната Глава 8 - “Рибарство”, са разработени проектите на Национална програма по рибарство и аквакултури (НПРА) и План за управление на капацитета на риболовния флот. Проектите са в процес на съгласуване със заинтересованите ведомства, научни организации и асоциации на рибопроизводителите – двете основни браншови организации. Предвижда се Проектът на НПРА да бъде одобрен, след приемане на ЗИД на ЗРА.